BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI HAZIRLAMA SÜRECİNE İLİŞKİN EKİP ÜYELERİNİN DENEYİMLERİ: BİR ORTAOKUL ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Ömer Faruk TOPRAK

Eskişehir 2018

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI HAZIRLAMA SÜRECİNE İLİŞKİN EKİP ÜYELERİNİN DENEYİMLERİ: BİR ORTAOKUL ÖRNEĞİ

Ömer Faruk TOPRAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aysun ÇOLAK

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ağustos 2018

T.C.

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Ömer Faruk TOPRAK'ın "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Sürecine İlişkin Ekip Üyelerinin Deneyimleri: Bir Ortaokul Örneği" başlıklı tezi 03.08.2018 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca uyarınca Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Öğretmenliği Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Unvanı-Adı Soyadı		İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Dr.Öğr.Üyesi Aysun ÇOLAK	.....
Üye	: Prof.Dr.E.Sema BATU	.....
Üye	: Doç.Dr.Yasemin ERGENEKON	.....
Üye	: Dr.Öğr.Üyesi Funda AKSOY	.....
Üye	: Dr.Öğr.Üyesi Özlem GÜMÜŞKAYA	.....

Prof.Dr. Handan DEVECİ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI HAZIRLAMA SÜRECİNE İLİŞKİN EKİP ÜYELERİNİN DENEYİMLERİ: BİR ORTAOKUL ÖRNEĞİ

Ömer Faruk TOPRAK

Özel Eğitim Anabilim Dalı, Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı
Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ağustos 2018

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aysun ÇOLAK

Bu araştırmanın amacı, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlama sürecine ilişkin ekip üyelerinin deneyimlerinin, görüşlerinin ve önerilerinin belirlenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen kullanılmıştır. Araştırmada bir ortaokulda BEP geliştirme ekibinde bulunan 16 branş öğretmeni, iki rehber öğretmen, iki özel eğitmeni, ekip lideri olan bir okul yöneticisi, sekizi anne, biri baba olmak üzere özel gereksinimli öğrenci ailesinden oluşan toplam 30 katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşme verileri, Windows için QSR Nvivo 11 paket programı kullanılarak tümevarım analiziyle analiz edilirken gözlem yoluyla elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda ailelerin BEP hazırlama sürecinde yer alması gerektiği, ancak bunun için bazı önkoşulların olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin ve müdür yardımcısının aileyle BEP hazırlama sürecinde daha çok bilgi edinme ve sağlama amacıyla iletişim kurduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda ekip üyelerinin yasal anlamda bilgi eksikliği yaşadıkları da ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucuna göre, özel gereksinimli öğrencilerin BEP hazırlama sürecinde yer almasının uygun olmadığı görüşü ortaya çıkmış ve öğrencilerin sürece dâhil edilebilmesi için çeşitli ön koşulların gerekli olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Özel eğitim, Bireyselleştirilmiş eğitim programı, Bireyselleştirilmiş eğitim programı ekibi, Bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci.

ABSTRACT

IEP TEAM MEMBERS' EXPERIENCES ON THE PROCESS OF PREPARING INDIVIDUALIZED EDUCATION PROGRAM: A MIDDLE SCHOOL SAMPLE

Ömer Faruk TOPRAK

Special Education Department, Program in Education of the Mentally Disabled
Anadolu University, Graduate School of Educatinal Sciences, August 2018

Supervisor: Doctoral Teaching Member Aysun ÇOLAK

The aim of this study is to determine the IEP team members' experiences, opinions and suggestions related to Individualized Education Program preparation Process. The study has been done by using phenomenological research method as a qualitative research method. The data have been collected from a middle school's individualized education program team members, which includes 16 branch teachers, two school guidance teachers, two special education teachers, one school manager as the team leader, nine parent members with the students with special needs. The collected interview data has been analyzed using inductive method with applying to QSR Nvivo 11 Program for Windows and observation data has been analyzed using descriptive analysis method. However the study results show that the parent members should attend IEP preparing process, some pre-conditions must be met. Furthermore, the study results indicate that the techers and school manager mostly contact with the family members to provide and collect data. In addition to this, it is obvious that family education which lets the parent members to take more effective role in the IEP Process is very essential. Whereas the shareholders have an opinion that it is not appropriate for the student with special needs to attend IEP preparing process, there are some pre-conditions those must be met to include the students into the process.

Keywords: Special education, Individualized education program, Individualized education program team, Individualized education program preparing process.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim sırasında aldığım "Nitel Araştırma Yöntemleri" dersiyle birlikte tanıştığım, her şart ve koşulda yanımda olan ve bıkmadan, sabırla tüm sorularıma cevap veren, kendimi geliştirebilmem adına elinden gelen her şeyi yapan, kendisiyle çalışmaktan hem çok keyif aldığım hem de onur duyduğum kıymetli tez danışmanın Dr. Öğr. Üyesi Aysun ÇOLAK'a ne kadar teşekkür etsem azdır.

Anadolu Üniversitesi'ne geldiğim andan bu yana hem maddi hem de manevi anlamda yanımda olan, karşılaştığım güçlüklerde her zaman bir hocanın ötesinde yanımda olan çok değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Özlem GÜMÜŞKAYA hocama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisansa başladığım günden itibaren kendisine akademik olarak her başvurduğumda bana olan desteğini asla esirgemeyen, "BEP Hazırlanması" dersinde BEP'le ilgili olarak her şeyi kendisinden öğrendiğim ve her zaman varlığından mutluluk duyduğum kıymetli hocam Doç. Dr. Yasemin ERGENEKON hocama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırma sürecinde görüşme sorularını hazırlarken verdiği olumlu geri dönütler ve kendisinden aldığım derslerde bana akademik ve insani anlamda çok şey katan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Emine Sema BATU hocama ne kadar teşekkür etsem azdır. Ayrıca tez savunma jürimde yer alan ve değerli katkılarını esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Funda AKSOY hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımın başından bu anına kadar benimle beraber olan annem Naile TOPRAK ve babam Reşit TOPRAK dualarıyla ve diğer tüm destek türleriyle her zaman yanımda oldular. Onlar olmasaydı bugün burada olmam ve eğitim hayatımda ilerlemem, kendimi geliştirmem asla söz konusu olmazdı. Annem, babam ve kardeşlerime bana kattıkları ve katacakları her şeyden dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak adını burada sayamadığım ve her zaman yanımda olan tüm arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Ömer Faruk TOPRAK

Eskişehir 2018

14/08/2018

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; Çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Ömer Faruk TOPRAK

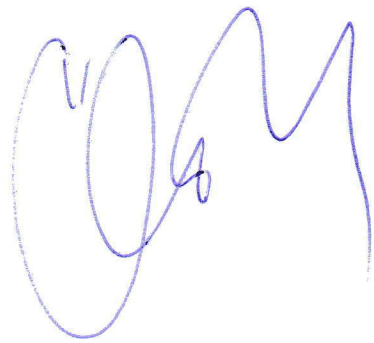

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI i

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii

ÖZET iii

ABSTRACT iv

TEŞEKKÜR v

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ vi

İÇİNDEKİLER vii

TABLOLAR DİZİNİ xiii

ŞEKİLLER DİZİNİ xiv

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ xvi

1. GİRİŞ 1

1.1. BEP'in Yasal Dayanakları 2

1.2. BEP Ekibi 3

1.2.1. Branş öğretmenleri 5

1.2.2. Rehber öğretmen 5

1.2.3. Özel eğitim öğretmeni 6

1.2.4. Ekip lideri 7

1.2.5. Aile 7

1.3. BEP Toplantıları 8

1.4. BEP'e İlişkin Uluslararası Alanyazın 8

1.4.1. BEP'e ilişkin uluslararası alanyazında yapılmış nicel çalışmalar 8

1.4.2. BEP'e ilişkin uluslararası alanyazında yapılmış nitel çalışmalar 10

1.5. BEP'e İlişkin Ulusal Alanyazın 12

1.5.1. BEP'e ilişkin ulusal alanyazında yapılmış nicel çalışmalar 12

1.5.2. BEP'e ilişkin ulusal alanyazında yapılmış nitel çalışmalar 15

Sayfa

1.6. Gereksinim ... **19**

1.7. Amaç ... **20**

1.8. Önem ... **20**

2. YÖNTEM ... **21**

2.1. Araştırma Deseni ... **21**

2.3. Katılımcılar ve Rolleri ... **22**

2.3.1. Branş öğretmenleri ... **23**

2.3.2. Rehber öğretmenler ... **23**

2.3.3. Özel eğitim öğretmenleri ... **24**

2.3.4. Okul yöneticisi ... **24**

2.3.5. Aileler ... **24**

2.3.6. Özel gereksinimli öğrenciler ... **25**

2.3.7. Araştırmacı ... **25**

2.4. Verilerin Toplanması ... **26**

2.4.1. Demografik bilgi formu ... **26**

2.4.2. Yarı yapılandırılmış görüşme formları ... **27**

2.4.2.1. Yarı yapılandırılmış görüşmelere ilişkin bilgiler ... ***28***

2.4.2.2. Görüşme ilkeleri ... ***30***

2.4.3. Gözlemler ... **30**

2.4.4. Araştırmacı günlüğü ... **31**

2.5. Verilerin Analizi ... **32**

2.5.1. Analiz öncesi hazırlık ... **32**

2.5.2. Veri analizi süreci ... **33**

2.5.2.1. Kategori ve kodların oluşturulması ... ***33***

2.5.2.2. Temaların oluşturulması ... ***34***

2.5.3. Verilerin geçerliği, güvenirliği ve inanırlığı ... **34**

2.5.3.1. Verilerin geçerliği ... ***34***

2.5.3.2. Verilerin güvenirliği ve inanırlığı ... ***35***

2.6. Etik ... **36**

3. BULGULAR ... **37**

Sayfa

3.1. Branş Öğretmenlerine İlişkin Bulgular 37
3.1.1. Aile katılımı 37
3.1.1.1. Aile katılımına ilişkin görüşler 40
3.1.1.2. BEP hazırlama sürecinde öğretmen aile işbirliği ve iletişimi 41
3.1.1.3. Aile eğitimine olan gereksinim 42
3.1.2. BEP hazırlama süreci 43
3.1.2.1. BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar 46
3.1.2.2. BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar 47
3.1.2.3. BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler 48
3.1.2.4. Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu 49
3.1.2.5. BEP hazırlamaya yönelik personel eğitimine duyulan ihtiyaç..... 50
3.1.3. BEP ekibi 51
3.1.3.1. Ekip üyelerinin iletişim biçimleri 54
3.1.3.2. BEP ekibini oluşturan kişiler 55
3.1.3.3. Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları..... 56
3.1.3.4. BEP ekibinin yasal görevleri 58
3.1.3.5. Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri..... 58
3.1.4. Özel gereksinimli öğrenci..... 59
3.1.4.1. Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları..... 61
3.1.4.2. Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü 62
3.2. Rehber Öğretmenlere İlişkin Bulgular 63
3.2.1. Aile katılımı 64
3.2.1.1. Aile katılımına ilişkin görüşler 65
3.2.2. BEP hazırlama süreci 65
3.2.2.1. BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar..... 66
3.2.2.2. BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar 67
3.2.2.3. BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler 67
3.2.2.4. Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu 68
3.2.2.5. BEP hazırlamaya yönelik personel eğitimine duyulan gereksinim ... 68
3.2.3. BEP ekibi 68
3.2.3.1. Ekip üyelerinin iletişim biçimleri 69
3.2.3.2. BEP ekibinde yer alan ve alması gereken kişiler..... 70

Sayfa

3.2.3.3. Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları *70*
3.2.3.4. BEP ekibinin yasal görevleri *71*
3.2.3.5. Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri *72*
3.2.4. Özel gereksinimli öğrenci **72**
3.2.4.1. Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları *73*
3.2.4.2. Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü *73*
3.3. Özel Eğitim Öğretmenlerine İlişkin Bulgular **75**
3.3.1. Aile katılımı **76**
3.3.1.1. Aile katılımına ilişkin görüşler *77*
3.3.1.2. BEP hazırlama sürecinde öğretmen aile işbirliği ve iletişimi *78*
3.3.1.3. Aile eğitimine olan gereksinim *78*
3.3.2. BEP hazırlama süreci **78**
3.3.2.1. BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar *79*
3.3.2.2. BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar *79*
3.3.2.3. BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler *80*
3.3.2.4. Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu *80*
3.3.3. BEP ekibi **81**
3.3.3.1. Ekip üyelerinin iletişim biçimleri *81*
3.3.3.2. BEP ekibinde yer alan ve alması gereken kişiler *82*
3.3.3.3. Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları *83*
3.3.3.4. BEP ekibinin yasal görevleri *84*
3.3.3.5. Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri *84*
3.3.4. Özel gereksinimli öğrenci **84**
3.3.4.1. Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları *85*
3.3.4.2. Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü *86*
3.4. Okul Yöneticisine İlişkin Bulgular **87**
3.4.1. Aile katılımı **87**
3.4.1.1. Aile katılıma ilişkin deneyim ve görüşler *88*
3.4.1.2. BEP hazırlama sürecinde aile ile olan iletişim ve işbirliği *89*
3.4.1.3. Ailenin süreçteki rolü *90*
3.4.1.4. Aile eğitimine olan gereksinim *91*
3.4.2. BEP hazırlama süreci **92**

Sayfa

3.4.2.1. BEP hazırlama sürecinde yararlanılan kaynaklar 92
3.4.2.2. BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar 94
3.4.2.3. BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler 94
3.4.2.4. BEP hazırlamaya yönelik personel eğitimine duyulan gereksinim ... 95
3.4.3. BEP ekibi 96
3.4.3.1. Ekip üyelerinin iletişim biçimi 98
3.4.3.2. BEP ekibini oluşturan kişiler 99
3.4.3.3. Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları 100
3.4.3.4. BEP ekibinin yasal görevleri 102
3.4.3.5. Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri 102
3.4.4. Özel gereksinimli öğrenci 104
3.4.4.1. Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları 105
3.4.4.2. Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü 106
3.5. Ailelere İlişkin Bulgular 107
3.5.1. Aile katılımı 107
3.5.1.1. Ailelerin BEP hazırlama sürecinde katılıma yönelik deneyim ve görüşleri 108
3.5.1.2. BEP hazırlama sürecinde okul-aile işbirliği ve iletişimi 109
3.5.1.3. Ailenin süreçteki rolü 110
3.5.2. BEP hazırlama süreci 111
3.5.2.1. BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar 112
3.5.2.2. Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu 112
3.5.3. BEP ekibi 113
3.5.3.1. BEP ekibini oluşturan kişiler 114
3.5.3.2. BEP ekibinin yasal görevleri 114
3.5.3.3. Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri 115
3.5.3.4. Ekip üyelerinin iletişim biçimleri 115
3.5.4. Özel gereksinimli öğrenci 116
3.5.4.1. Öğrencinin özelliklerine ilişkin bilgi edinme 117
3.5.4.2. Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü 117
4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 119

Sayfa

4.1. Sonuç 119

4.2. Tartışma 119

4.2.1. Aile katılımı 119

4.2.2. BEP hazırlama süreci 124

4.2.3. BEP ekibi 128

4.2.4. Özel gereksinimli öğrenci 133

4.3. Sınırlılıklar 135

4.4. Öneriler 135

4.4.1. Uygulamaya yönelik öneriler 135

4.4.2. İleri araştırmalara yönelik öneriler 136

KAYNAKÇA 137

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLOLAR DİZİNİ

		Sayfa
Tablo 2.1.	Branş öğretmenlerine ilişkin demografik bilgiler……..…	23
Tablo 2.2.	Rehber öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler…..……	23
Tablo 2.3.	Özel eğitim öğretmenlerine ilişkin demografik bilgiler…..……..	24
Tablo 2.4.	Ailelere ilişkin demografik bilgiler……..…….	24
Tablo 2.5.	Özel gereksinimli öğrencilere ilişkin demografik bilgiler….……	25
Tablo 2.6.	Öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmelere ilişkin bilgiler……..	29
Tablo 2.7.	Ailelerle gerçekleştirilen görüşmelere ilişkin bilgiler…….…..…	30
Tablo 2.8.	Gözlemlere ilişkin bilgiler……	31
Tablo 2.9.	Kodlayıcılar arası güvenirliğe ilişkin bilgiler……..…….	35
Tablo 3.1.	Branş öğretmenlerine ilişkin tema ve alt temalar…….	37
Tablo 3.2.	Rehber öğretmenlere ilişkin tema ve alt temalar…….	64
Tablo 3.3.	Özel eğitim öğretmenlerine ilişkin tema ve alt temalar……..	75
Tablo 3.4.	Okul yöneticisine ilişkin tema ve alt temalar……..	87
Tablo 3.5.	Ailelere ilişkin tema ve alt temalar **……**	107

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1. Branş öğretmenlerinin aile katılımına ilişkin deneyimleri (alt tema 1)..... 38

Şekil 3.2. Branş öğretmenlerinin aile katılımına ilişkin deneyimleri (alt tema 2)..... 39

Şekil 3.3. Branş öğretmenlerinin aile katılımına ilişkin deneyimleri (alt tema 3)..... 39

Şekil 3.4. Branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri (alt tema …… 44

Şekil 3.5. Branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri (alt tema…… 44

Şekil 3.6. Branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri (alt tema 3)……...…… 45

Şekil 3.7. Branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri (alt tema 4)……...……. 45

Şekil 3.8. Branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri (alt tema 5)……. 46

Şekil 3.9. Branş öğretmenlerinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (alt tema 1) ……..……. 52

Şekil 3.10. Branş öğretmenlerinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (alt tema 2)……..……. 52

Şekil 3.11. Branş öğretmenlerinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (alt tema 3).……...…… 53

Şekil 3.12. Branş öğretmenlerinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (alt tema 4).……...…… 53

Şekil 3.13. Branş öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimleri (alt tema 1).……..…… 60

Şekil 3.14. Branş öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimleri (alt tema 2)…… 60

Şekil 3.15. Rehber öğretmenlerin aile katılımına ilişkin deneyimleri…….....… 64

Şekil 3.16. Rehber öğretmenlerin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri.. 66

Sayfa

Şekil 3.17. Rehber öğretmenlerin BEP ekibine ilişkin deneyimleri……..…….. 69

Şekil 3.18. Rehber öğretmenlerin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimleri…….. 72

Şekil 3.19. Özel eğitim öğretmenlerinin aile katılımına ilişkin deneyimleri……..……..……. 76

Şekil 3.20. Özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri …….……...……. 79

Şekil 3.21. Özel eğitim öğretmenlerinin BEP ekibine ilişkin deneyim ve görüşleri……...……..…….. 81

Şekil 3.22. Özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimleri……...……..……. 85

Şekil 3.23. Okul yöneticisinin aile katılımına ilişkin deneyimleri…...…….. 88

Şekil 3.24. Okul yöneticisinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri...…... 92

Şekil 3.25. Okul yöneticisinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (Alt tema 1)...…. 96

Şekil 3.26. Okul yöneticisinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (Alt tema 2)……. 97

Şekil 3.27. Okul yöneticisinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (Alt tema 3)……. 97

Şekil 3.28. Okul yöneticisinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (Alt tema 4 ve 5). 98

Şekil 3.29 Okul yöneticisinin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimleri.... 104

Şekil 3.30. Ailelerin BEP hazırlama sürecine katılımına ilişkin deneyimleri……. 108

Şekil 3.31. Ailelerin BEP hazırlamaya ilişkin deneyim ve görüşleri……...….. 111

Şekil 3.32. Ailelerin BEP ekibine ilişkin deneyimleri……...……. 113

Şekil 3.33. Ailelerin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimleri...…… 116

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BEP	:	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
CEC	:	Council for Exceptional Children
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
KHK	:	Kanun Hükmünde Kararname

1. GİRİŞ

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP) özel gereksinimli öğrencinin özbakım, iletişim, akademik ve sosyal becerileri gibi gereksinimlerini karşılamak amacıyla hazırlanan, öğrencinin en uygun eğitim ortamlarından ve destek hizmetlerden yararlanmasına olanak sağlamayı amaçlayan yazılı dokümandır. BEP, öğrenciye uygun hazırlanan hedeflerin hangi ortamlarda, hangi sürelerle, kimler tarafından verileceğini belirler. BEP planlanırken, özel gereksinimli öğrencinin bakımından sorumlu olan kişi veya kişiler, alanında uzman kişiler ve özel gereksinimli öğrencinin öğretmenlerinin sürekli olarak iş birliği halinde olmaları oldukça önemlidir. Planlanan BEP hayata geçirilmeden önce ailenin onayına başvurulmalıdır (Felix ve Tymeson, 2016, s. 80; Kargın, 2007, s. 7; Salend, 2007, s. 132; Vuran, 2006, s. 3).

Özel gereksinimli öğrenciye değer verme, bireysel farklılıklarına saygı duyma, en az kısıtlayıcı eğitim ortamlarına ve toplumsal yaşama tam katılımını destekleme BEP'in en önemli amaçlarından biridir. Bunun yanı sıra, aile önceliklerini göz önünde bulundurarak aileyi BEP hazırlama sürecinin her aşamasına dâhil etme en önemli noktalardan biridir (CEC, 1999; Zirkel, 2016). BEP hazırlanırken, öğrencinin tanı aldığı ilk andan başlayarak yaşamının son anına kadar tüm geçiş dönemlerini kapsayan, özel gereksinimli öğrenci ve ailesinin yaşam kalitesini artırmayı amaçlayan, kapsamlı bir bakış açısıyla öğrenciye odaklanılır. BEP'in özel gereksinimli öğrenciyi odağına alması, öğrenciyi içinde bulunduğu eğitim sistemine uydurmak yerine, eğitim sistemini öğrencinin gereksinimlerini dikkate alarak düzenleme anlamına gelmektedir (CEC, 1999). Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ve sosyal hayatlarında akranlarıyla aralarındaki farkın en aza indirilmesi, ancak onlara uygun programların hazırlanması ve uygulanmasıyla mümkündür. Bu nedenle, bu öğrencilerin her türlü eğitim ortamlarına yerleştirildikleri ilk adımda, gereksinim duydukları alanları belirlemek ve bu gereksinimleri yerine getirebilmek amacıyla kişiye özel BEP hazırlanmalıdır. BEP hazırlamak, birbiriyle ilişkili ve birbirini tamamlayıcı olan belirli aşamaların olduğu bir süreçten oluşmaktadır. BEP hazırlama sürecinin aşamalarına bakıldığında; (a) öğrenciye uygun BEP hazırlayacak olan ekibin belirlenmesi ve oluşturulması, (b) özel gereksinimli öğrencinin hâlihazırda var olan işlevde bulunma düzeyinin belirlenmesi, (c) öğrenci için sağlanacak olan destek hizmetlerin sunulacağı uygun eğitim ortamlarının belirlenmesi, (d) özel gereksinimli öğrenciye uygun bireyselleştirilmiş öğretim programının

oluşturulması, (e) öğrenci için hazırlanmış olan BEP'in uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin görev dağılımının yapılması gibi aşamaların olduğu görülmektedir (Bateman ve Linden, 1998, s. 38-55; Felix ve Tymeson, 2016, s. 81; Vuran, 2006, s. 3). BEP hazırlama sürecinin günümüzde tüm paydaşları ilgilendiren ve bağlayan yasal düzenlemeleri bulunmaktadır. İzleyen bölümde BEP'e yönelik yasal düzenlemeler ve ilgili ögeler açıklanmaktadır.

1.1. BEP'in Yasal Dayanakları

BEP'in yasal olarak düzenlenmesine ilişkin zorunluluk ilk olarak Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) hayata geçirilen PL. 94-142 sayılı yasa ile sağlanmıştır. Bu yasa ile özel gereksinimli öğrencilerin, normal gelişim gösteren öğrenciler gibi eğitime dâhil olma hakkı tanınırken, bunun yanı sıra değerlendirme, genel eğitim okullarının programlarından yararlanma ve okul tarafından BEP hazırlama zorunluluğu da getirilmiştir (CEC, 1999; Özyürek, 2010, s. 10; Zirkel, 2016; Zirkel ve Hetrick, 2017).

Türkiye'de ise BEP, ilk olarak 1997 yılında yürürlüğe giren 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile zorunlu hale getirilmiştir. Bu kararnamenin 4. Maddesinin f bendinde özel gereksinimli öğrencilere yönelik BEP hazırlanması gerektiği ve bu programların bireyselleştirilerek uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. 573 sayılı KHK'da özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitim programının bireyselleştirilmesinden söz edilmekte ancak bunun ne şekilde yapılacağından ve tanımından detaylı bir biçimde söz edilmediği görülmektedir.

İlk olarak 2000 yılında yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde BEP daha detaylı bir biçimde tanımlanmıştır. Yönetmeliğin 62. maddesinde özel gereksinimli öğrenciye yönelik BEP hazırlanmasına vurgu yapılırken, aynı zamanda geliştirilen planın aile tarafından onaylanması gerektiğine de değinilmiştir. 2000 yılında yayımlanan yönetmeliğe göre özel gereksinimli öğrenciye yönelik hazırlanacak BEP öğrenci, aile ve öğretmenin gereksinimleri göz önüne alınarak hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

Yönetmeliğin 62. Maddesinde BEP'in öğrencinin bütün gelişim alanlarına yönelik değerlendirmeler yapılarak hazırlanması gerektiğine değinilmiştir. Yönetmeliğin bu maddesindeki açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda, 573 sayılı KHK'da yer verilmeyen BEP'in ne olduğu ve nasıl geliştirilmesi gerektiği kısmına değinilmiştir (Vuran, 2006, s. 8). Aynı yönetmeliğin 63. Maddesinde ise BEP ekibinin oluşturulması zorunlu hale getirilmiştir. Yönetmeliğe göre BEP ekibinin üyeleri başkan (okul müdürü), özel eğitim öğretmeni, branş öğretmenleri, aile ve özel gereksinimli öğrenci şeklindedir.

2000 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yayımlanan ve 2006, 2009, 2010 ve 2012 yıllarında güncellenen son olarak da 2018 yılında güncellenen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 69. maddesinde BEP, daha detaylı bir biçimde tanımlanmış ve son halini almıştır. Bu yönetmeliğe göre BEP; *"özel gereksinimli bireyin gelişim özellikleri, eğitsel performansı, eğitsel gereksinimleri çerçevesinde hazırlanan aynı zamanda özel gereksinimli bireye diğer destek hizmetlerinin de yer aldığı özel eğitim programı"* olarak tanımlanmıştır. Yine aynı yönetmeliğin 69. Maddesinde BEP'in neleri içermesi gerektiğine değinilmiştir. Yönetmeliğe göre BEP'de; (a) yıllık erişilmesi gereken uzun ve kısa dönemli amaçlara, (b) destek eğitim hizmetlerinin kimler tarafından ve ne şekilde sağlanacağına, (c) bu destek eğitim hizmetlerinin süresine, türüne ve sıklığına, (d) değerlendirme ve öğretim için hangi araç gereçlerin kullanılacağına, hangi yöntem ve tekniklerden yararlanılacağına, (e) eğitim ortamının düzenlenmesine, (f) problem davranışların önlenmesine ilişkin alınması gereken tedbirlere ve (g) özel gereksinimli öğrenciye ilişkin bilgilere yer verilmelidir (MEB, 2018). Yönetmeliğin 62. maddesine bakıldığında, BEP içeriğine ilişkin resmi anlamda ilk defa detaylı bir çerçevenin oluşturulduğu görülmektedir.

MEB'in yayımladığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre özel gereksinimli öğrenciye yönelik hazırlanacak olan BEP, özel eğitim değerlendirme kurulu ve BEP ekibinin iş birliğiyle hazırlanmalı ve hazırlanan programın içerisinde yer alan amaçlar doğrultusunda aynı ekip tarafından değerlendirilmelidir.

1.2. BEP Ekibi

Öğrencinin özel gereksinimlerini belirleyip BEP hazırlanması gerektiğine karar verildikten hemen sonra sürecin sağlıklı bir biçimde ilerlemesi için BEP ekibinin oluşturulması gerekmektedir. BEP ekibi oluşturulurken öğrencinin gereksinimlerinin göz önünde bulundurulması önemlidir (Bambara ve Kern, 2005, s. 78; Friend ve Cook, 2010). Ülkemizdeki yasal gereklilikler nedeniyle, BEP hazırlama süreci ekip yaklaşımıyla ele alınmaktadır. Özel gereksinimli öğrencinin eğitsel gereksinimlerinin ve diğer destek durumlarının karşılanabilmesi için BEP hazırlama süreci dâhil tüm aşamaların ekip yaklaşımıyla yürütülmesi oldukça önemlidir (Batu, 2006; Friend ve Cook, 2010). Ekibin kimlerden oluşacağına ilişkin bilgi ülkemiz yasa ve yönetmeliklerinde belirlenmiştir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2018) göre BEP ekibi, okul müdürünün görevlendirdiği bir müdür yardımcısının başkanlığında oluşturulmalıdır. Oluşturulan ekipte okul müdürünün görevlendirdiği bir müdür yardımcısı, özel gereksinimli

öğrenciye uygun BEP hazırlamakla yükümlü olan bir öğretmen, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin diğer derslerine giren branş öğretmenleri, okul rehber öğretmeni, gezerek özel eğitim hizmetleri sağlayan bir öğretmen, özel gereksinimli öğrencinin bakımından sorumlu olan kişi ya da kurum ve son olarak da BEP hazırlanacak olan özel gereksinimli öğrenci yer almalıdır (MEB, 2018, s. 18).

Ülkemizde MEB tarafından Resmi Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2018, s. 18) göre BEP ekibinin görev ve sorumlulukları şunlardır:

> *"(1) BEP'in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalarda koordinasyonu sağlamak,*
>
> *(2) Öğrencinin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile eğitim ihtiyaçları doğrultusunda BEP'inde değişiklik ve düzenlemeler yapmak.*
>
> *(3) Okuldaki diğer birim ve kurullarla iş birliği yapmak*
>
> *(4) Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerden destek eğitim odasında eğitim alacak öğrencileri eğitim hizmeti sunulacak dersleri ve haftalık ders saati sayısını belirlemek.*
>
> *(5) İlköğretim ya da mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının uygulandığı özel eğitim okullarında ya da bu programların uygulandığı özel eğitim sınıflarında eğitimlerini sürdüren öğrencilerden tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime uygun olanları belirlemek ve okul yönetimine bildirmek.*
>
> *(6) Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyallerini belirlemek.*
>
> *(7) Özel eğitim sınıflarına kayıtlı öğrencilerden yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada eğitim alacak öğrencileri belirlemek ve katılacakları dersler ile saatlerini planlamak.*
>
> *(8) Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden sınavlarda refakat edilmesi gerekenleri belirlemek.*
>
> *(9) Özel eğitim programı uygulayan okullardaki öğrencilerden grup eğitimine uyum sağlayamayanların grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitime başlamasına ve bire bir eğitimin sona erdirilmesine karar vermek.*
>
> *(10) Velinin yazılı talebi üzerine, ilkokulda öğrencilerin bir defaya mahsus olmak üzere sınıf tekrarı yapmasına karar vermek.*
>
> *(11) Farklı sebeplerle okula başlaması gecikmiş olan ve il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu kararıyla ilköğretim kademesinde özel eğitim programı uygulayan okul ya da bu programların uygulandığı özel eğitim sınıflarına devam etmesine karar verilen öğrencilerin yaş, gelişim özellikleri ve eğitim performansına uygun kademedeki sınıfa yerleştirilmesine karar vermek.*
>
> *(12) Okuldaki diğer kurul ve birimlerle iş birliği içinde çalışmak."*

İzleyen bölümde BEP ekibinde yer alan üyelere ilişkin daha detaylı bilgi yer almaktadır.

1.2.1. Branş öğretmenleri

Branş öğretmenleri, kendilerine verilen sınıfın veya şubenin derslerini, programda belirtilen esaslara göre planlamak, okutmak, bunlarla ilgili uygulama ve deneyleri yapmak, ders dışında okulun eğitim-öğretim ve sosyal etkinliklerine katılmak ve bu konularda kanun ve yönetmelikte belirtilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdürler (MEB, 2012, s. 22). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2012, s. 22) göre öğretmenler bu görevlerinin yanında aşağıdaki görevleri de yürütürler:

> *"a) Bireyselleştirilmiş eğitim programları, gelişim ölçekleri ile ölçme ve değerlendirme araçlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında BEP geliştirme birimi ile iş birliği yapmak.*
>
> *b) Bireyselleştirilmiş eğitim programlarını uygulamak ve değerlendirmek.*
>
> *c) Öğrencilerin eğitim performansları ve yetersizlik türünü dikkate alarak gerekli öğretim materyallerini hazırlamak ve/veya temin etmek.*
>
> *ç) Okul ve kurumdaki aile eğitim çalışmalarına katılmak, sınıfındaki öğrencilerinin ailelerine yönelik aile eğitim çalışmalarını planlamak ve yürütmek.*
>
> *d) Öğrencilere destek eğitim hizmeti sağlanması ve eğitim performansları doğrultusunda başka bir okul veya kuruma yönlendirilmesinde, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu ve BEP geliştirme birimiyle iş birliği yapmak.*
>
> *e) Öğrencilerin yetersizliklerinden dolayı kullandığı kişisel cihaz ve aletlerin bakımı ve kontrolüne ilişkin tedbirler almak.*
>
> *f) Öğrencilerin eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda bire bir eğitim yapmak.*
>
> *g) Sınıf öğretmenliğinin esas olduğu okul ve kurumlarda alan öğretmenleri ile birlikte ders okutmak".*

Branş öğretmenleri, görev tanımında belirtilen diğer görevlerine ek olarak, okul müdürü tarafından verilen eğitim-öğretimle ilgili tüm görevleri de yapmak durumundadırlar.

1.2.2. Rehber öğretmen

Rehber öğretmen, BEP hazırlama, öğrenci ve aile rehberlik hizmetleri ve öğrenci gelişim raporlarının hazırlanması gibi çeşitli aşamalarda önemli rol ve sorumluluklara sahiptir. Okullarda yürütülmekte olan kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşabilmesi adına rehber öğretmenler de tıpkı diğer ekip üyeleri gibi oldukça önemli bir role sahiptir.

Ekibin zorunlu bir üyesi olan rehber öğretmenlerin yasal anlamda çeşitli sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar, ekibin başarılı olması açısından önemlidir (Aksoy ve Diken, 2009, s. 711).

MEB'e (2012, s. 23) göre, rehber öğretmen bulunduğu okul ve kurumdaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yanında aşağıdaki görevleri de yerine getirmelidir:

> *"a) Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ailelerine yönelik aile eğitimi hizmetlerini planlamak, yürütmek ve gerektiğinde ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.*
> *b) Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin bireysel gelişimini değerlendirmek üzere formlar hazırlanmasında BEP geliştirme birimiyle, öğretmenler ve ilgili personel ile iş birliği yapmak.*
> *c) Öğretmenler ve ailelerle iş birliği yaparak öğrenciler için bireysel gelişim raporu düzenlemek.*
> *ç) Öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla rehberlik ve danışma hizmetleri yürütme komisyonu, BEP geliştirme birimi, izleme ve yöneltme kurulu ile öğretmenlerle iş birliği yapmak."*

BEP hazırlama sürecindeki yasal görevlerinin yanı sıra özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesi, güçlü yanlarının farkına varılması ve özel gereksinimli öğrencilerin kapasitelerinin artırılması ve bu kapasiteden en üst düzeyde yararlanılabilmesi amacıyla rehber öğretmenlere gereksinim duyulmaktadır (Yavuzer, 2006, s. 2).

1.2.3. Özel eğitim öğretmeni

BEP ekibinin bir üyesi olan özel eğitim öğretmeni, öğrencinin özel gereksinimlerine yanıt verecek donanımda olduğundan BEP hazırlanmasından sorumlu olan kişi olmalıdır. Özel eğitim öğretmeni, öğrencinin öncelikle bireysel özelliklerini, aile yaşantısını, deneyimlerini, öğrencinin en iyi ne şekilde öğrendiğini ve bunların yanı sıra, öğrenciye en uygun özel eğitim yöntem ve tekniklerini de belirleyebilmelidir. Özel eğitim öğretmeninin bir diğer görevi ise bireysel ya da grup eğitimi şeklinde öğrenciye destek eğitim hizmetleri sunmaktır (CEC, 1999, s. 21).

Özel eğitim öğretmeni, gerektiğinde özel gereksinimli öğrencinin eğitim aldığı sınıf ortamlarına girerek öğrenme süreçlerine katılmalı, bulunduğu okulda özel eğitim yöntem ve tekniklerini diğer ekip üyelerine öğretmeli ve bu tekniklerin uygulanmasını desteklemelidir. Özel eğitim öğretmeninin, özel gereksinimli öğrencinin değerlendirilmesi, aile ile iletişimin etkili bir biçimde kurulması ve özel gereksinimli

öğrencinin eğitiminden sorumlu diğer branş öğretmenlerine rehberlik sağlama gibi görevleri de bulunmaktadır (CEC, 1999; Wright, Wright ve O'Connor, 2016). Özel eğitim öğretmeni, özel gereksinimli öğrenciyi yalnızca eğitim aldığı ortamlarda değil, kantin, okul bahçesi gibi çeşitli ders dışı alanlarda da gözleyerek öğrenci için en uygun amaçları belirlemeli ya da var olan amaçları yeniden düzenlemelidir (CEC, 1999; Winterman, 2014).

1.2.4. Ekip lideri

Oluşturulan ekibin iş birliğine dayalı bir biçimde çalışabilmesi için her bir ekip üyesinin belirli rol ve sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Ekip lideri aynı zamanda okul yöneticisi olduğu için okuldaki tüm düzen ve disiplinden sorumludur. Ancak ekip liderinin bu rolünün yanı sıra aynı zamanda özel gereksinimli öğrencileri de kapsayacak şekilde okuldaki tüm öğrencilerin başarılı bir şekilde eğitim almaları için düzenlemeler yapma rolü de vardır (Lynch, 2012, s. 46). Ekip liderinin görev ve sorumluluklarının başında ekipte yer alacak olan üyeleri belirlemek gelmektedir. Ekip lideri, üyeler belirlendikten sonra ekibin etkileşimini sağlamak amacıyla üyelerin aktif katılımını sağlamakla yükümlüdür. Ekip liderinin bir diğer sorumluluğu ise hazırlanacak olan BEP'in uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinde özel gereksinimli öğrencinin gereksinimlerini belirlemek ve bu gereksinimleri gidermek amacıyla kurum içi gerekli düzenlemelere yönelik karar almaktır (MEB, 2012, s. 27).

1.2.5. Aile

Aile, BEP ekibinin önemli üyelerinden biridir. Ailenin katılımı sürecin sağlıklı bir biçimde ilerleyebilmesi açısından gereklidir. Ailenin süreçteki rollerinden biri kendi çocuğuna ilişkin bilgiyi diğer ekip üyeleriyle paylaşmaktır (O'Connor, 2008). Ailenin süreçteki rol ve sorumluluklarından bir diğeri ise sürece aktif bir biçimde katılmaktır. Ailenin aktif bir biçimde katılması, öğrenci için hazırlanacak ve uygulanacak olan BEP'in oluşturulmasına olumlu yönde etkide bulunur (Bateman ve Linden, 1998, s. 28; CEC, 1999, s. 24).

Ailenin ekip üyesi olarak BEP toplantılarında etkin bir role sahip olabilmesi için toplantılardan önce hazırlık yapması önemlidir. BEP toplantılarına hazırlıklı gelen bir aile, çocuğunun hem savunuculuğunu yapmada hem de gelişimini takip etmede oldukça önemli bir role sahip olabilir. Aile, toplantılardan önce çocuğuna ait mevcut BEP'i

gözden geçirmeli ve varsa problemleri belirleyerek çözüm önerileri oluşturmalıdır (Wright, Wright ve O'Connor, 2016).

1.3. BEP Toplantıları

BEP ekibinde yer alan üyeler yılda en az bir kez olmak üzere özel gereksinimli öğrencinin gereksinimlerini karşılamak amacıyla toplanır ve özel gereksinimli öğrenci için gerekli olan destek hizmetleri belirler. BEP ekibini oluşturan üyeler bu toplantılarda özel gereksinimli olduğu belirlenen öğrencilere yönelik belirlenen destek hizmetleri ayrıntılı bir biçimde planlar. BEP ekibi tarafından yapılan planlamalara göre özel gereksinimli öğrencinin en az kısıtlayıcı ortamda destek hizmetlerini alması ekip tarafından gerçekleştirilmeye çalışılır. (Fish, 2008; Huefner, 2000; Winterman ve Rosas, 2014).

BEP ekibinin özel gereksinimli öğrenciyi odak noktasına alıp iş birliği içerisinde çalışması, ekibin başarısındaki en önemli noktalardan biridir. Ekip üyeleri, BEP içeriğinin hazırlanması sürecinde özel gereksinimli öğrencinin BEP'inde yer alan kısa ve uzun dönemli hedeflere ulaşabilmesi amacıyla "öğrenci merkezli" çalışmalar yürütür. Bununla birlikte ekip üyeleri, BEP'in hazırlanması ve uygulanması sürecinde özel gereksinimli öğrenciye daha kaliteli ve kapsamlı destek hizmetlerin sunulabilmesi, grup içerisinde iş birliği ve olumlu bir atmosfer içinde çalışılması amacıyla "grup merkezli" çalışmalar gerçekleştirir (Bambara ve Kern, 2005; Beaudoin, 2008; Snell, Janney ve Elliot, 2000). Diğer yandan, özel gereksinimli öğrencinin performansı doğrultusunda, BEP'de uyarlamalar yapmak ve sürece yönelik genel bir fikir alışverişinde bulunmak için ekip üyelerinin düzenli olarak bir araya gelmeleri gerekmektedir. İzleyen bölümlerde BEP ile ilgili uluslararası ve ulusal alanyazın yer almaktadır.

1.4. BEP'e İlişkin Uluslararası Alanyazın

Bu bölümde BEP sürecine ilişkin uluslararası alanyazında gerçekleştirilmiş nicel ve nitel çalışmalara yer verilmiştir.

1.4.1. BEP'e ilişkin uluslararası alanyazında yapılmış nicel çalışmalar

Bu bölümde BEP sürecine ilişkin uluslararası alanyazında gerçekleştirilmiş nicel çalışmalara yer verilmiştir. Uluslararası alanyazın incelendiğinde, BEP sürecine ilişkin ebeveyn-uzman iş birliğinin ele alındığı (Mereoui, Abercrombie ve Murray, 2016), BEP ekibinde yer alan üyelerin süreçteki rolüne ilişkin (Gilliam ve Coleman, 1981)

çalışmalara ve BEP toplantılarında öğrenci katılımlı toplantıların sürece etkisini inceleyen (Royer, 2017) toplam üç çalışmaya ulaşılmıştır.

Gilliam, ve Coleman (1981) yapmış oldukları çalışmada, BEP toplantılarında paydaşların karar verme aşamasında ne derecede etkili olduğunu belirlemişlerdir. Anket yoluyla 27 BEP ekibine ve toplamda 130 ekip üyesine ulaşan araştırmacılar, üyelerin BEP sürecindeki rollerini belirlemek amacıyla toplantılardan önce ve sonra katılımcılardan anket soruları aracılığıyla veri elde etmişlerdir. Katılımcılardan elde edilen veriler sonucunda, BEP sürecinde en önemli role sahip olan üyenin özel eğitim öğretmenleri olduğu ortaya çıkmıştır.

BEP ekibinde yer alan tüm paydaşlardan veri elde edilmesi açısından 1981 yılında yapılan bu çalışmanın ardından alanyazında BEP ekibinde yer alan tüm paydaşlara ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. BEP ekibinde yer alan üyeler ve bu üyelerin görevlerinin ne olduğu yasalarla belirlenmiştir. Ancak, ekip yaklaşımının tam olarak anlaşılamamış olması nedeniyle okullarda istenen nitelik ve nicelik olarak BEP ekibinin oluşturulamamış olmasının bu tür araştırmaların yürütülmesine engel olduğu düşünülmektedir.

Mereoui, Abercrombie, ve Murray (2016) BEP ekibinde yer alan aile ve öğretmenlerin BEP hazırlama sürecine katılımlarına ve süreçteki iş birliğine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, farklı okullardan 21 öğretmen ve 16 aileyi çalışmaya katılmak üzere davet etmişler, geri dönüş yapan 12 aile ve 15 öğretmeni katılımcı olarak çalışmaya dâhil etmişlerdir. Çalışmada katılımcılardan veri toplamak amacıyla *"Demografik Bilgi Formu"* ve Ryan ve Rucker (1991) tarafından geliştirilmiş olan, *"BEP'e Yönelik Tutum Anketi (Attitudes Toward the IEP Survey)"* uygulanmıştır. Tutum anketi, katılımcılara araştırmanın başında ve araştırmanın sonunda olmak üzere iki kez uygulanmıştır. Elde edilen verilere uygulanan ANOVA sonucunda elde edilen bulgulara göre ebeveynlerle karşılaştırıldığında, öğretmenlerin BEP sürecini daha fazla ekip çalışması olarak gördüğü ortaya çıkmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlere göre özel gereksinimli öğrenci için hazırlanan BEP'te yer alacak amaçların belirlenmesi, öğrencinin uygun ortama yerleştirilmesi ve gerekli hizmetlerin sağlanması ekip çalışması ile gerçekleşmelidir. Elde edilen bir diğer bulguya göre, aileler kendilerini BEP sürecinde diğer ekip üyeleri ile eşit görmemektedir.

Royer (2017) çalışmasında, özel gereksinimli öğrencilerin yer aldığı ve karar sahibi olduğu BEP toplantılarında hazırlanan bir programın etkililiğini belirlemeyi

amaçlamıştır. Royer, hazırlanmış olan yeni programın etkililiğini belirlemek amacıyla şu sorulara yanıt aramıştır; *"Hazırlanan yeni program var olan programdan daha etkili olacak mıdır? Öğrenci kontrollü düzenlenen BEP toplantıları öğretmen kontrollü düzenlenmiş BEP toplantılarından daha fazla zaman alıyor mu?"* Bu sorulara yanıt bulmak amacıyla, yaşları 13-16 arasında değişen 23 erkek, 16 kadın olmak üzere toplam 52 özel gereksinimli öğrenciyi katılımcı olarak belirlenmiştir. Yarı deneysel olan çalışmada, deney öncesi ve sonrası katılımcılara *"BEP Bilgi Düzeyi Ölçeği", "BEP Toplantıları Memnuniyet Ölçeği", "Amerika Araştırma Enstitüsü Öz Belirleme Ölçeği" "(American Institutes for Research Self-Determination Scale (AIR-SDS)"* ve *"Gray Sözel Okuma Testi- Dördüncü Sürüm" "(Gray Oral Reading Tests—Fourth Edition (GORT-4)"* uygulanmıştır. Çalışma sonunda yapılan ANOVA sonucunda, dört önemli bulguya ulaşılmıştır. İlk bulguda, hazırlanan programın öğrencilere öğrenci merkezli BEP toplantılarını yürütme konusunda öğretmen açısından öğrencilerin %92'sinde başarılı olduğu görülmüştür. Elde edilen ikinci bulguya göre, hazırlanan program çerçevesinde gerçekleştirilen toplantılarda özel gereksinimli öğrencilerin daha fazla söz sahibi olduğu görülmüştür. Elde edilen bir diğer bulguya göre, öğrenci merkezli BEP toplantılarının süre açısından öğretmen merkezli BEP toplantılarıyla aynı uzunlukta olduğu görülmüştür. Elde edilen son bulguya göre, öğrenci merkezli BEP toplantılarına katılan özel gereksinimli öğrencilerin BEP'e ilişkin bilgileri daha fazla hatırladıkları görülmüştür.

1.4.2. BEP'e ilişkin uluslararası alanyazında yapılmış nitel çalışmalar

Bu bölümde BEP sürecine ilişkin uluslararası alanyazında gerçekleştirilmiş nitel çalışmalara yer verilmiştir. Uluslararası alanyazında ebeveynlerin BEP toplantılarına ilişkin deneyimlerinin incelendiği (Fish, 2008; Macleod, Causton, Radel ve Radel 2017; Zeitlin ve Curcic, 2010), BEP sürecinde ebeveyn-uzman iş birliğinin ele alındığı (O'Connor, 2008) toplam dört çalışmaya ulaşılmıştır.

O'Connor (2008) yapmış olduğu çalışmada, özel gereksinimli öğrencilerle çalışan aile ve uzman arasındaki iş birliğine ilişkin deneyimleri belirlemeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden yorumlayıcı fenomenolojik deseni kullanmıştır. Çalışmanın katılımcılarını amaçlı örneklem yöntemiyle belirlemiştir. 20 ebeveynin katılımcı olarak yer aldığı çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında şu temalara rastlanmıştır; iş birliğinin prensipleri, ebeveyn-uzman iş birliği, ebeveynler ve özel eğitime ilişkin politikalar, okul aile iş birliği, alternatif ebeveyn desteği. Çalışmanın bulgularına

bakıldığında, aileler özel gereksinimli çocuğun eğitiminde önemli bir role sahip olmadıklarını düşünmektedirler.

Fish (2008) özel gereksinimli öğrencilerin ailelerinin BEP toplantılarına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmada, toplam 51 aileye ulaşmış ve ailelerin BEP toplantılarına ilişkin deneyimlerini, özel eğitimle ilgili yasalara ilişkin bilgi düzeylerini, eğitimcilerle olan iletişimlerini, BEP toplantılarından ne gibi sonuçlar elde ettiklerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmaya katılan ailelerin çoğunluğu, BEP toplantılarına ilişkin deneyimlerinin olumlu sonuçlandığını dile getirmiştir. Ailelerin böyle düşünme nedenleri ise ekipteki diğer üyelerin onları karar verme aşamasına dâhil etmeleri, saygı duymaları ve değer vermeleri olarak gösterilmiştir. Çalışmada ayrıca ailelerin büyük bir çoğunluğunun BEP sürecine ve özel eğitime ilişkin yasalar hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

Zeitlin ve Curcic (2014), BEP süreci ve süreç sonunda elde edilen ürünler konusunda ailelerin deneyimlerini belirlemek amacıyla nitel bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada 20 aileyle görüşmüşlerdir. Araştırmaya katılan aileler, BEP toplantılarına ilişkin kaygıları ve hayal kırıklıkları olduğunu dile getirmişlerdir. Buna neden olarak da ekip üyelerinin toplantılar sırasında isteyerek ya da istemeyerek ailelere karşı olumsuz tutumlar içinde oluşları ve bu durumun da ailelerin kendilerini ifade etmelerini engellemeleri şeklinde ifade edilmiştir. Çalışmaya katılan ailelere BEP toplantıları ile ilgili rollerinin ne olduğu sorulduğunda, 20 ailenin yanıtlarının hayal kırıklığı yaşama, bunalmış olma, üzgün olma şeklinde olduğu görülmüştür. Buna karşın katılımcılar, BEP'in oldukça önemli olduğunu savunmuşlardır. Elde edilen bulgulara göre, BEP sürecinin aileler ve diğer ekip üyeleri arasında iş birliğini geliştirmek yerine daha çok olumsuz etkide bulunduğu görülmüştür.

Macleod, Causton, Radel ve Radel (2017), BEP hazırlama sürecine ilişkin okul ile iş birliği içerisinde olan ebeveynlerin deneyimlerine yönelik fenomenolojik bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacılar veri toplamak amacıyla, Facebook'ta yer alan özel gereksinimli aile üyelerinin bulunduğu kapalı bir grubun duvarında sorularını paylaşmış ve 35 aile sorulara 50'den fazla yanıt vermiştir. Ailelerin 35 soruya 50'den fazla yanıt verme nedeni ise bazı katılımcıların sorulara farklı zaman aralıklarında birden çok kez yanıt vermeleridir. Paylaşılan sorulara yanıt veren aileler katılımcı olarak belirlenmiştir. İlk yanıtların ardından ana temalar belirlendikten sonra daha detaylı veri elde etmek amacıyla, bu kez yeni sorular sayfanın duvarında paylaşılmış ve elde edilen veriler

tümevarım ve tümdengelim analiz yoluyla analiz edilmiştir. Veri analizi sonucunda beş tema oluşturulmuştur. Araştırma bulgularından elde edilen sonuca göre, BEP hazırlama sürecinde okul-aile iş birliğinin sağlanabilmesi için ailelerin çocukları hakkında sanılandan daha fazla bilgiye sahip olduğunun ekip üyeleri tarafından kabul edilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Elde edilen bir diğer bulguya göre, toplantılardan önce ekip üyelerinin özel gereksinimli öğrenciye yönelik büyük resme bakması gerektiği, bir diğer deyişle, aileden öğrenciye yönelik bilgi alması gerektiği sonucuna varılmıştır. Elde edilen bulgulardan biri de aileyi BEP sürecinde iş birliğine dâhil etmek için uzmanların iletişim şeklini aileye hoşgörülü olacağı biçimde düzenlemesi gerektiği ile ilgilidir. Çalışmaya katılan ailelerin, uzmanların esnek ve bilgilendirilmeye açık olması durumunda BEP sürecinde iş birliğine daha açık olduğu görülmüştür.

1.5. BEP'e İlişkin Ulusal Alanyazın

Bu bölümde ulusal alanyazında gerçekleştirilmiş nicel ve nitel çalışmalara yer verilmiştir.

1.5.1. BEP'e ilişkin ulusal alanyazında yapılmış nicel çalışmalar

Bu bölümde BEP sürecine ilişkin ulusal alanyazında gerçekleştirilmiş nicel çalışmalara yer verilmiştir. Ulusal alanyazın incelendiğinde sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimi ve BEP hazırlamaya yönelik öz yeterlik düzeylerinin belirlenmeye (Camadan, 2012) amaçlandığı, BEP geliştirme ve uygulama sürecine yönelik sınıf öğretmenleri, okul yöneticileri (Çuhadar, 2006), özel eğitim öğretmenleri ve RAM müdürlerinin (Avcıoğlu, 2012; Tike Bafra, 2007) görüşlerinin belirlendiği toplam dört çalışmaya ulaşılmıştır.

Çuhadar (2006) yapmış olduğu çalışmada, ilköğretim 1-5 kademelerinde kaynaştırma öğrencisine sahip olan öğretmen ve yöneticilerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik BEP hazırlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve izlenmesi süreçlerine ilişkin görüş ve önerilerini incelemiştir. Araştırmada 2004-2005 eğitim öğretim yılında Zonguldak ilinde kaynaştırma uygulamalarının olduğu 215 okuldan basit tesadüfi örneklem yoluyla 20 okul belirlenmiş ve bu okullardaki öğretmen ve yöneticiler ile çalışılmıştır. Çalışmada veriler "*Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Bulunmayan ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlanmayan okullarda Görevli Yönetici/Öğretmen ile İlgili Anket Formu*" ve *"Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı ile İlgili Çözüm Yollarına İlişkin*

Anket Formu" kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmaya dâhil olan 20 okulun %95'inde BEP geliştirme biriminin olmadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan okulların yalnızca %5'inde BEP geliştirme birimi olduğu ve özel gereksinimli öğrencilere ait BEP hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Araştırmada BEP geliştirme birimi olmayan okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilerden %61,1'inin program geliştirmeye yönelik ders veya kurs almadıkları ortaya çıkmıştır. Yine aynı okullardaki öğretmenlerin %73,1'inin özel eğitim alanından herhangi bir ders veya kursa katılmadıkları görülmüştür. Araştırmaya katılan ancak okullarında BEP geliştirme birimi bulunmayan öğretmen ve yöneticilerinin %87'sinin BEP geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine ilişkin herhangi bir ders veya kurs almadıklarına ulaşılmıştır. Bu öğretmen ve yöneticilerin BEP hazırlamayı deneme yanılma yoluyla gerçekleştirmeye çalıştıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan ve okullarında BEP geliştirme birimi bulunmayan öğretmen ve yöneticilerin %77,8'i okullarında BEP hazırlanmadığını dile getirmişlerdir. Sonuç olarak, çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin lisans eğitimi sırasında özel eğitim ve BEP hazırlamaya yönelik çeşitli dersler alması gerektiği ve atandıktan sonra ise çeşitli hizmet içi eğitimler alması gerektiği vurgulanmıştır.

Tike Bafra (2007) yapmış olduğu çalışmada, sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenler ve Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) çalışanlarının BEP hazırlama süreçlerine ilişkin tutumlarını ve bu süreçte yaşadıkları zorlukları bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmada, *"BEP Hazırlama Sürecine Yönelik Tutum Belirleme Ölçeği"* ve *"BEP Hazırlama Sürecinde Karşılaşılan Güçlükleri Belirleme Ölçeği"* kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenler ve RAM çalışanlarının BEP hazırlama süreçlerine yönelik tutumları hizmet içi eğitim süreleri ve cinsiyet değişkenine göre değişmezken; çalışılan alan (sınıf öğretmenliği, rehber öğretmenliği ve RAM çalışanı olma), çalışılan kurum ve önceden BEP geliştirmeye yönelik herhangi bir eğitim almış olma ya da olmama, BEP hazırlama sürecinde bulunmuş veya bulunmamış olma durumlarına göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Araştırmada bir diğer bulgu olan BEP hazırlama sürecinde yaşanan güçlüklere bakıldığında, cinsiyetin süreçte yaşanan zorluklarla anlamlı bir ilişkisi olmadığı ortaya konmuştur.

Avcıoğlu (2012) RAM müdürlerinin tanılama, yerleştirme-izleme, BEP geliştirme ve kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin algılarını incelediği çalışmada, 116 RAM müdüründen geliştirmiş olduğu anket aracılığıyla veri elde etmiştir.

Toplanan verilerin analiz edilmesinde frekans, yüzde, t-testi ve ANOVA tekniği kullanan araştırmacı, araştırma sonucunda RAM müdürlerinin tanılama, yerleştirme, izleme, BEP hazırlama ve kaynaştırmaya ilişkin çeşitli sorunları algıladıklarını ortaya koymuştur. Araştırmadan elde edilen verilere göre, müdürlerin mezun oldukları dört yıllık lisans programı ve sahip oldukları mesleki kıdemlerinin bu sorunlara ilişkin algılarında herhangi bir etkisinin olmadığı ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra cinsiyete göre tanılamada; yaşa göre BEP hazırlama ve kaynaştırmada; RAM müdürü olarak çalışma süresine göre yerleştirme-izleme ve BEP hazırlama sürecine ilişkin sorunlara yönelik algılarında farklılıklar olduğu görülmüştür. Araştırmadan, RAM müdürlerinin BEP hazırlama sürecine yönelik algılarına ilişkin elde edilen bulgulara bakıldığında, %93,1 oranında öğretmen ve diğer personeli yetiştiren program mezunlarının, BEP hazırlama konusundaki gereksinimi karşılamaması şeklindedir. Bir diğer bulguya bakıldığında, katılımcıların %81,1'inin özel gereksinimli öğrenciye yönelik BEP hazırlama sürecine ailelerin yeteri kadar katılmalarını sağlamak amacıyla gereken düzenlemelerin yapılmaması yönünde bir problem olduğu görülmüştür. Katılımcıların %78,5'inde, elde edilen verilere göre özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim duyduğu özel eğitim hizmetlerinin belirlenebilmesi ve BEP hazırlanabilmesi için disiplinlerarası yaklaşım sergilenerek BEP ekibi oluşturulamaması bir diğer problem olarak görülmektedir.

Camadan (2012) yapmış olduğu çalışmada, sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine ve BEP hazırlamaya yönelik öz-yeterlik düzeylerini belirlemek amacıyla 107 öğretmen adayı ve 131 sınıf öğretmeni ile bir araştırma yürütmüştür. Araştırmada katılımcılardan veri elde etmek amacıyla Aksüt, Battal ve Yaldız (2005) tarafından geliştirilen "*Kaynaştırma Eğitimi Anketi"* ve Tike Bafra ve Kargın (2009) tarafından geliştirilen "*BEP Hazırlama Sürecinde Karşılaşılabilecek Güçlükleri Belirleme Ölçeği"* kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının öğretmenlere göre kaynaştırma uygulamalarında ve BEP hazırlamada kendilerini daha yeterli gördükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca erkek öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamalarında da kendilerini kadınlara göre daha yeterli gördükleri görülmüştür. Ancak BEP hazırlama konusunda böyle bir fark ortaya çıkmamıştır. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre, hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin almayan öğretmenlere göre hem kaynaştırma uygulamaları hem de BEP hazırlamaya ilişkin kendilerini daha yeterli gördükleri ortaya çıkmıştır.

1.5.2. BEP'e ilişkin ulusal alanyazında yapılmış nitel çalışmalar

Bu bölümde ulusal alanyazında gerçekleştirilmiş nitel çalışmalara yer verilmiştir. Ulusal alanyazın incelendiğinde BEP geliştirilmesi ve uygulanması sürecine yönelik özel eğitim öğretmenleri ve RAM çalışanlarının (Avcıoğlu, 2011; Öztürk ve Eratay, 2010; Tike Bafra, 2007) görüşlerinin belirlendiği, BEP sürecine ilişkin okul yöneticilerinin karşılaştıkları güçlüklerin ve çözüm önerilerinin (Yaman, 2017; Yılmaz, 2013) belirlendiği, farklı branşlarda çalışan ilkokul öğretmenlerinin BEP, yasal düzenlemeler ve kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerinin (Yılmaz ve Batu, 2016) incelendiği, özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanan BEP'lerin niteliğinin (İlik, 2017) incelendiği, zihin engelliler öğretmeni adaylarının BEP geliştirme sürecinde iş birliği ve bir ekiple çalışma becerilerinin kazanılması sürecinin (Vuran, Bozkuş-Genç, Sani-Bozkurt, 2017) incelendiği ve kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü sınıflarda çalışan okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin (Kale, Sığırtmaç, Nur ve Abbak, 2016) incelendiği toplam sekiz çalışmaya ulaşılmıştır.

Öztürk ve Eratay (2010), eğitim uygulama okuluna devam etmekte olan orta derecede zihinsel yetersizliği olan özel gereksinimli öğrencilerin öğretmenlerinin BEP'e ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu amaçla, *"Özel gereksinimli öğrencilerin öğretmenlerinin BEP'in gerekliliği, yararı, içeriği, uygulama sürecinde yaşanan güçlükler ve BEP uygulamada kendilerinin sahip oldukları yeterlilikler hakkında ne düşünmektedirler?", "Özel gereksinimli öğrencilerin öğretmenlerinin BEP hakkındaki bilgi ve deneyimleri nelerdir?"* ve *"Özel gereksinimli öğrencilerin öğretmenleri BEP hazırlarken ne gibi kaynaklardan yararlanmaktadır?"* sorularına yanıt aramışlardır. Nitel araştırma yöntemlerinden betimsel model kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, Marmara bölgesinden amaçlı örnekleme yoluyla seçilmiş İstanbul ilindeki bir ilçede çalışmakta olan sekiz sınıf öğretmenliği mezunu, bir de zihin engelliler öğretmenliği mezunu toplam dokuz öğretmen çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilerek elde edilen veriler tümevarım analiziyle analiz edilmiş, çalışmada ayrıca gözlem ve doküman analizinden de yararlanılarak veri üçlemesi sağlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, var olan durumdan farklı bir biçimde BEP hazırlanması gerektiği, BEP'in özel gereksinimli öğrenciye, ebeveynlere ve öğretmenlere yararlı olduğu, BEP hazırlama sürecinde öğretmenlerin güçlüklerle karşılaştığı, ancak bu süreçte birçok

kurum ya da kişiden faydalanıldığı ve BEP hazırlamakla sorumlu olan öğretmenlerin sürece ilişkin yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Avcıoğlu (2011) zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik yapmış olduğu nitel bir çalışmada, amaçlı örnekleme yoluyla 12 zihin engelliler sınıf öğretmeni katılımcı olarak belirlemiştir. Araştırmada veriler, 17 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilmiş ve betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin BEP hazırlama sürecinde özel gereksinimli öğrencilerin ve ailelerinin görüşlerinden yeterince yararlanmadıkları ortaya çıkmıştır. Bir diğer bulguya göre, BEP'te yer alan amaçlara ulaşılıp ulaşılmadığını belirlemeye yönelik yapılması gereken değerlendirmeler konusunda yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları ortaya çıkmıştır. Bir diğer bulguya göre, zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin BEP hazırlamak için aldıkları eğitimlerin farklılaştığı ve BEP hazırlama ve uygulama sürecinde çeşitli problemler yaşadıkları görülmüştür.

Yılmaz (2013) çalışmasında, ilköğretim okullarında BEP uygulama sürecinde okul yöneticilerinin yaşadığı güçlükleri belirlemek amacıyla, Gaziantep ilinde 12 ilköğretim okulunda görev yapan okul yöneticileriyle yüz yüze görüşmeler yapmış ve toplam 25 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanmıştır. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, okul yöneticilerine göre öğretmenlerin eğitsel yönden eksik oldukları, okulda kullanılan araç gereçlerin eksik olduğu ve okulun fiziksel yönden eksik oluşu, özel eğitime yönelik destek verecek olan öğretmenlerin yetersiz sayıda olması, danışmanlık hizmetlerindeki yetersizlik ebeveynlerin duyarsız oluşları ve yasal anlamda yetersizliklerin olması BEP uygulama sürecinde en çok zorluk çıkaran durumlar olarak belirlenmiştir.

Kale, Sığırmaç, Nur ve Abbak (2016) yapmış oldukları çalışmada, kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü okul öncesi sınıflarda okul öncesi eğitim programına bağlı olarak oluşturulan öğrenme ortamlarına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla dokuz öğretmen ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yaparak veri elde etmişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmenler, sınıfların fiziki ortamının öğrenme merkezi oluşturmak için yeterli olmadığını, kaynaştırma uygulamaları öncesinde herhangi bir hazırlık yapmadıklarını ve BEP hazırlama konusunda kendilerini yetersiz gördüklerini ifade etmişlerdir.

Yılmaz ve Batu (2016) yapmış oldukları çalışmada, farklı branşlarda çalışan ilkokul öğretmenlerinin BEP, yasal düzenlemeler ve kaynaştırma uygulamaları hakkındaki görüşlerini belirlemişlerdir. Araştırmacılar sınıf öğretmeni, okul öncesi öğretmeni, özel eğitim öğretmeni, İngilizce öğretmeni ve rehber öğretmenden oluşan toplam 17 katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanmışlardır. Çalışmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, kaynaştırma uygulamalarında yaşanan pek çok sorun ortaya çıkmıştır. Bu sorunlar; sınıf mevcutlarının özel gereksinimli öğrencilere göre düzenlenmemesi, eğitsel değerlendirme, tanılama ve yerleştirme aşamalarında problemlerin yaşanması, süreç içerisindeki kişilerin yeterince bilgilendirilmemesi, ebeveynlerin çocuklarının özel durumlarını kabul etmemeleri, normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli öğrencilere karşı olumsuz tutum ve davranışlar sergilemeleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Çalışmada ayrıca, öğretmenlerin BEP'le ilgili genel olarak bilgi sahibi olduğu, BEP geliştirme sürecinde sorumlulukları yerine getirdiği, rehberlik servisi ve okul yönetiminin özel gereksinimli öğrencilere gerekli desteği sağladığı sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar elde edilen bulgular ışığında; sınıf mevcutlarının azaltılması, fiziksel, öğretimsel ve davranışsal düzenlemelerin yapılması; eğitsel değerlendirme, yerleştirme ve tanılama işlemlerinin titizlikle yapılması, süreç içerisindeki herkesin bilgilendirilmesi ve destek eğitim odalarının yaygınlaştırılması durumunda kaynaştırma uygulamalarının daha başarılı olacağına yönelik önerilerde bulunmuştur.

İlik (2017) yapmış olduğu çalışmada, zihin yetersizliği olan öğrenciler için hazırlanan BEP'lerin niteliğini çeşitli değişkenlere göre analiz etmiştir. Çalışmada doküman analizi kullanılarak Konya il merkezinde bulunan 10 okulda bulunan toplam 90 öğrenciye ait BEP analiz sürecine dâhil edilmiştir. BEP'leri çeşitli değişkenler açısından değerlendirmek amacıyla yedi madde ve 55 alt maddeden oluşan *"BEP Değerlendirme Aracı"* kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bilgilere göre, katılımcıların dâhil edildiği tüm okullarda öğrenci dosyası hazırlamada ve destek eğitim hizmetlerinin belirlenmesinde yetersizlik yaşandığı görülmüştür. Çalışmada ayrıca özel eğitim sınıflarında hazırlanan BEP'lerin diğer okullarda hazırlanan BEP'lere göre daha düşük başarıya sahip olduğu görülmüştür.

Vuran, Bozkuş-Genç ve Sani-Bozkurt (2017) yapmış oldukları çalışmada, zihin engelliler öğretmenliği adaylarının BEP hazırlama ve öğretimin bireyselleştirilmesi dersinde iş birliği ile BEP geliştirme ve bir ekipte birlikte çalışma becerilerini

kazanmaları sürecini ve sonuçlarını betimlemişlerdir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması seçilmiş ve çalışmaya toplam 100 öğretmen adayı ve üç öğretim elemanı katılmıştır. Çalışmada veri elde edebilmek amacıyla katılımcı gözlem, saha notları, öğretmen adaylarının ödevleri, günlükleri ve öğretim elemanı görüşlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğretmen adayları hem bireysel hem de grup şeklinde BEP hazırlama basamaklarını izleyerek özel gereksinimi olan bir öğrenciye uygun BEP hazırlamış, aynı zamanda da öğretim uyarlamaları yapmışlardır. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının iş birliği ile BEP hazırlama sürecinde etkili iletişim kurdukları ve derse katılımda istekli oldukları görülmüştür.

Yaman (2017) yapmış olduğu çalışmada, BEP geliştirme ve uygulama süreçlerinde ortaya çıkan sorunları ve bu sorunların çözümüne yönelik önerileri belirlemek amacıyla, sınıflarında kaynaştırma öğrencileri bulunan sınıf öğretmenleriyle nitel araştırma yöntemi kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Çalışma sonunda elde edilen temalar; BEP hazırlama sürecinde öğretmen eğitiminden kaynaklanan problemler, RAM tarafından yapılan eğitsel tanılamaya yönelik problemler, okuldaki BEP biriminden kaynaklanan problemler, özel gereksinimli öğrencilerin ebeveynlerinden kaynaklanan problemler, öğretmenlerin sınıfın fiziki yapısından ve mevcudundan dolayı yaşadıkları problemler, BEP hazırlama ve uygulama sürecinde okul yönetimi kaynaklı problemler, sınıftaki normal gelişim gösteren öğrenci ve ailelerinden kaynaklanan problemler, BEP'in başarılı bir uygulama olup olmaması ile ilgili problemler şeklinde ortaya çıkmıştır.

Yukarıda özetlenen ulusal ve uluslararası alanyazına bakıldığında BEP sürecine ilişkin ebeveyn-uzman iş birliğine, ekip üyelerinin BEP sürecindeki rolüne, ebeveynlerin BEP toplantılarına ilişkin deneyimlerine, öğretmenlerin BEP hazırlamaya yönelik öz yeterlik düzeylerine, sınıf öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri ve okul yöneticilerinin BEP hazırlamaya ilişkin deneyimlerine, okul yöneticilerinin BEP hazırlama sürecinde karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerilerine, özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanan BEP'lerin niteliğine, zihin engelliler öğretmenliği adaylarının BEP geliştirme sürecinde iş birliği becerilerinin kazanmasına ve kaynaştırma uygulamalarını yürüten okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine yönelik çalışmalara rastlanmıştır. Özetlenen alanyazından yola çıkarak, BEP geliştirme sürecine ilişkin çalışmaların farklı bakış açısıyla yinelenmesi ve farklı boyutlarda incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. İzleyen bölümde bu düşünceyle şekillenen araştırmanın gereksinimi ve önemi açıklanmaktadır.

1.6. Gereksinim

BEP ekibinin en önemli amaçlarından biri, özel gereksinimli öğrenciye en uygun eğitim programını hazırlamak ve gerekli diğer destek hizmetleri belirleyip hayata geçirmektir (Batu, 2006). Bu nedenle de ekip, özel gereksinimli öğrencinin bireysel farklılıklarına ve gereksinimlerine odaklanarak gerekli destekleri nasıl karşılayacağını belirlemelidir (Bateman ve Linden, 1998, s. 32). Ancak özel gereksinimli öğrenciye ilişkin aile, öğretmen ve diğer uzmanların deneyimleri birbirinden farklı olabilmektedir (Bacon vd., 2012, s. 683). Ekip üyelerinin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin sahip oldukları farklı deneyimleri bir araya getirerek üyelerin iş birliği içerisinde olduğu bir BEP süreci oluşturmaları özel gereksinimli öğrenciye ilişkin uygun eğitsel ve destek hizmetlerin sağlanması için oldukça önemlidir (Murray, 2000, s. 683; Winterman and Rosas, 2014, s. 21-22). İş birliği içerisinde olabilmesi için sorumlulukların paylaşılması, görüş ve önerilerin paylaşılması, grup içerisinde eşitliğin sağlanması, olumlu ilişkilerin yürütülmesi, grup içi katılımın sağlanması ve karar verme süreçlerine tüm ekip üyelerinin katılımının sağlanması gerekmektedir (Bambara ve Kern, 2005, s. 75).

Uluslararası alanyazında ebeveynlerin BEP toplantılarına ilişkin deneyimlerinin incelendiği (Fish, 2010; Macleod, Causton, Radel ve Radel 2017; Zeitlin ve Curcic, 2010), BEP sürecinde ebeveyn-uzman iş birliğinin ele alındığı (Broomhead, 2013; Mereoui, Abercrombie ve Murray, 2016; Murray, 2000; O'Connor, 2008), BEP sürecinde BEP ekibinde yer alan üyelerin süreçteki rolüne ilişkin (Gilliam ve Coleman, 1981) çalışmalara ve BEP toplantılarında öğrenci katılımlı toplantıların sürece etkisini inceleyen (Royer, 2017) çalışmalara rastlanmıştır. Ulusal alanyazında ise BEP geliştirilmesi ve uygulanması sürecine yönelik sınıf öğretmenleri, okul yöneticileri (Çuhadar, 2006), özel eğitim öğretmenleri ve RAM çalışanlarının (Avcıoğlu, 2011; Öztürk ve Eratay, 2010; Tike Bafra, 2007) görüşlerinin belirlendiği, BEP sürecine ilişkin yöneticilerin karşılaştıkları güçlüklerin ve çözüm önerilerinin (Yaman, 2017; Yılmaz, 2013) belirlendiği çalışmalara rastlanmıştır. Ancak özel gereksinimli öğrenciyi doğrudan etkileyen BEP ekibinin tüm paydaşlarının BEP sürecine ilişkin deneyimlerinin ve görüşlerinin belirlendiği ulusal alanyazında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buradan yola çıkarak BEP ekibindeki tüm üyelerin BEP sürecine ilişkin deneyimleri ve görüşlerinin belirlenmesi ve bütüncül bir biçimde anlaşılabilmesi amacıyla bu araştırmaya gereksinim duyulmaktadır.

1.7. Amaç

Bu araştırmanın amacı, ortaokula devam eden özel gereksinimli öğrencilere için oluşturulan BEP ekibindeki üyelerin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimlerinin belirlemesidir. Araştırma amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Öğrencinin branş derslerine giren öğretmenlerin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri nelerdir?
2. Okul rehber öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde ilişkin deneyimleri nelerdir?
3. Özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri nelerdir?
4. BEP ekibi lideri olan okul yöneticisinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri nelerdir?
5. Aile bireylerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri nelerdir?
6. Okul içinde ekip üyeleri arasındaki iletişim ve etkileşim nasıldır?

1.8. Önem

Araştırma sonunda elde edilecek bulguların, kaynaştırma uygulamalarında eğitim-öğretimlerine devam edecek ya da devam eden özel gereksinimli öğrencilerin öncelikle yaşam kalitelerinin artması ve başarılı olabilmeleri için etkili ve verimli BEP geliştirme sürecinin nasıl olması gerektiğine ışık tutabileceği düşünülmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin hem okul hem de sosyal yaşantılarındaki gereksinimleri doğrultusunda ve aynı zamanda ekip ve iş birliği yaklaşımıyla BEP ekibinin, bu öğrencilere BEP hazırlama sürecindeki deneyimlerini anlamaları ve uygulamaları açısından BEP ekibine dâhil olacak eğitimcilere, ailelere, ekip liderlerine ve diğer uzmanlara kısaca tüm paydaşlara yeni bir bakış açısı sağlayabileceği umulmaktadır. Bununla beraber, BEP ekibinde yer alacak ailelerin özel gereksinimli çocuklarına yönelik alınacak kararlardaki rollerinin, BEP ekibine dâhil olacak diğer özel gereksinimli öğrenci ailelerine olumlu model ve rehber olabileceği düşünülmektedir. Araştırmada BEP ekibinde bulunan diğer üyelerin sürece ilişkin yaşadıkları deneyimlerin BEP ekibi oluşturma aşamasında olan bireylere fikir oluşturması ve rehber olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ekip liderinin deneyimlerinin bulgularla desteklenmesi ile BEP ekibi oluşturmakla yükümlü olan ekip liderlerine rehber olabileceği umulmaktadır.

Ayrıca ulusal alanyazında özel gereksinimli öğrencilere yönelik oluşturulan BEP ekibinde tüm paydaşların deneyimlerinin derinlemesine incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmaması nedeniyle, yapılacak olan araştırmanın bulgularının kaynaştırma uygulamalarına ve ileriki araştırmalara katkı sağlayabileceği umulmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın deseni, katılımcılar ve rolleri ve veri toplama süreciyle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Araştırma kapsamında BEP ekibinde yer alan üyelerin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimlerinin belirlenmesi amacıyla bir ortaokuldaki BEP ekibinde yer alan branş öğretmenleri, okul rehber öğretmenleri, özel eğitim öğretmenlerri, okul yöneticisi ve ailelerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada fenomenolojik desen kullanılmış ve yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen veriler Nvivo 11 paket programı kullanılarak tümevarım yaklaşımıyla analiz edilmiştir.

2.1. Araştırma Deseni

BEP ekibinde farklı rol ve sorumluluklarla yer alan, ancak bir grubu oluşturan ekip üyelerinin BEP sürecine ilişkin deneyimlerinin belirlenmesi amacıyla yürütülen bu araştırmada, her bir ekip üyesinin deneyimlerine derinlemesine bir bakış sağlamak (Creswell, 2016, s. 14) için nitel araştırma yaklaşımı desenlerinden fenomenolojik (görüngü bilim) deseni kullanılmıştır. Fenomenolojik desen, araştırmacıya katılımcının yaşam deneyimlerini derinlemesine anlamak, keşfetmek için avantaj sağlamaktadır (Gay, Mills ve Airasian, 2012, s. 12; Merriam, 2009, s. 5; Smith, Flower ve Larkin, 2009, s. 163; Taylor, Bogdan ve DeVault, 2015, s. 3). Bu araştırmada fenomenolojik desen türlerinden "yorumlayıcı fenomenoloji" kullanılmıştır. Yorumlayıcı fenomenolojide araştırmacılar görüşmeler yoluyla katılımcıların deneyimledikleri fenomeni ve bu fenomeni nasıl yorumladıklarını derinlemesine bir bakış açısıyla ortaya çıkarmayı amaçlar (Smith ve Osborne, 2003; Landridge, 2007). Yorumlayıcı fenomenolojide görüşme türlerinden genellikle yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanılır (Landridge, 2007). Fenomenolojiyle ilgilenen araştırmacılar, belirli konularda kişilerin yaşamış oldukları deneyimlerini anlamaya ve katılımcıların bu deneyimleri nasıl ifade ettiklerini betimlemeye çalışmaktadırlar (Bogdan ve Biklen, 2007, s. 25; Gay, Mills ve Airasian, 2012, s. 13; Taylor, Bogdan ve DeVault, 2015, s. 3). Bu çalışmada da katılımcıların BEP sürecine ilişkin deneyimlerini, bu süreci nasıl algıladıklarını ve nasıl anlamlandırdıklarını ortaya çıkarmak amaçlandığı için derinlemesine bir bakış sağlayan yorumlayıcı fenomenolojik desen tercih edilmiştir.

2.2. Ortam

Bu çalışma Eskişehir il merkezindeki kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü MEB'e bağlı bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Okul, sosyo-ekonomik düzeyi düşük bir yerleşimde ilkokul ve ortaokul olmak üzere iki ayrı binada hizmet vermektedir. Araştırmacı tarafından okul belirlenmeden önce kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü 28 okulun yetkilileriyle görüşülmüş ve araştırma amacına uygun olan okullar belirlenmeye çalışılmıştır. Ortamın belirlenmesi sürecinde şu ölçütler dikkate alınmıştır:

1. BEP ekibi oluşturulmuş olan bir okul olması,
2. BEP ekibinin en az bir kez BEP toplantısını gerçekleştirmiş olması,
3. BEP ekibi tarafından özel gereksinimli öğrenciye yönelik BEP hazırlanmış olması.

Yapılan görüşmeler sonucunda yukarıda belirtilen ölçütleri karşılayan bu ortaokulda araştırmanın yürütülmesine karar verilmiştir.

2.3. Katılımcılar ve Rolleri

Moustakas (1994) araştırmaya katılımcı seçerken katılımcıların fenomene ilişkin deneyimlerinin olması ve araştırma sürecine dâhil olmaya gönüllü olmaları gerektiğini söyler (akt. Saban ve Ersoy, 2016, s. 79). BEP ekibindeki paydaşların BEP sürecine ilişkin deneyimlerinin belirlenmesi amacıyla yürütülen bu araştırmada amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme tekniğinde, çalışılan fenomeni deneyimleyen kişi sayısı fazla olabileceğinden bazı kriterler belirlenerek bu yolla katılımcı seçilmesi kolaylaşır (Saban ve Ersoy, 2016, s. 79). Araştırmanın katılımcısı olan ailelerin seçiminde ise okuldaki özel gereksinimli öğrenci ailelerinin "Okulda yapılan BEP toplantılarına katılmış olması" ölçütü dikkate alınmıştır.

Creswell (2016, s. 78) araştırma grupları oluşturulurken belirlenen fenomeni deneyimlemiş olan 3-15 kişilik gruplardan oluşturulmasının daha uygun olacağını önermiştir. Bu nedenle bu çalışmada, BEP sürecine ilişkin paydaşlardan oluşan doğrudan katılımcı grubu; ekipte bulunan branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, okul yöneticisi ve ailelerle sınırlandırılmıştır. Her bir grup da kendi içinde bağımsız olan katılımcılardan oluşmuştur. Doğrudan görüş alınmayan, ancak araştırmada dolaylı katılımcı olarak yer alan özel gereksinimli öğrencilere ilişkin bilgilerin de bu bölümde yer almasının araştırma bulgularının anlaşılmasında önemli olduğu düşünülmüştür.

2.3.1. Branş öğretmenleri

Özel gereksinimli öğrencinin alan derslerini yürüten öğretmenler aynı zamanda öğrencinin BEP ekibinde de yer alır. Bu nedenle, okulun BEP ekibinde yer alan 16 branş öğretmeni de araştırmaya katılımcı olarak dâhil edilmiştir.

Aşağıda belirtilen Tablo 2.1'de branş öğretmenlerine, Tablo 2.2'de rehber öğretmenlere, Tablo 2.3'te özel eğitim öğretmenlerine, Tablo 2.4'te ailelere ve Tablo 2.5'te ise özel gereksinimli öğrencilere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2.1. *Araştırmaya katılan branş öğretmenlerine ilişkin demografik bilgiler.*

Sıra	Kod İsim	Yaş	Mesleki Deneyim	Branş
01	Turan	38	5-10 yıl	Matematik Öğretmenliği
02	Meliha	33	5-10 yıl	Müzik Öğretmenliği
03	Rafet	46	11 yıl üzeri	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
04	Melis	37	11 yıl üzeri	Fen Bilimleri Öğretmenliği
05	Züleyha	36	11 yıl üzeri	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
06	Sude	34	5-10 yıl	Fen Bilimleri Öğretmenliği
07	Furkan	30	5-10 yıl	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
08	Emel	32	5-10 yıl	Matematik Öğretmenliği
09	Cem	32	5-10 yıl	Türkçe Öğretmenliği
10	Suna	30	5-10 yıl	Bilişim Teknolojileri
11	Ferhat	38	11 yıl üzeri	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
12	Asuman	33	5-10 yıl	Yabancı Dil
13	Şeyma	29	5-10 yıl	Türkçe Öğretmenliği
14	Remzi	36	11 yıl üzeri	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
15	Serhat	33	5-10 yıl	Türkçe Öğretmenliği
16	Özlem	30	5-10 yıl	Matematik Öğretmenliği

Tablo 2.1'de görüldüğü gibi araştırmaya üçü matematik öğretmeni, ikisi fen bilimleri öğretmeni, ikisi beden eğitimi ve spor öğretmeni, biri müzik öğretmeni, üçü Türkçe öğretmeni, ikisi sosyal bilgiler öğretmeni, biri bilişim teknolojileri öğretmeni, biri din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni biri de yabancı dil öğretmeni olmak üzere toplam 16 branş öğretmeni dâhil edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen katılımcıların 13'ü lisans mezunuyken, Rafet öğretmen beden eğitimi ve spor alanında, Melis Hanım fen bilimleri alanında ve Züleyha öğretmen sosyal bilgiler öğretmenliği alanında yüksek lisans düzeyinde eğitim görmüştür. Katılımcıların yaşları 26 ile 46 arasında değişmektedir.

2.3.2. Rehber öğretmenler

BEP ekibinde bulunması gereken üyelerden biri de rehber öğretmendir. Araştırmaya okulda çalışan iki rehber öğretmen de katılımcı olarak dâhil edilmiştir.

Tablo 2.2. *Araştırmaya katılan rehber öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler.*

Sıra	Kod İsim	Yaş	Mesleki Deneyim	Branş
01	Figen	50	11 yıl üzeri	Rehber Öğretmen
02	Selen	26	1-5 yıl	Rehber Öğretmen

Tablo 2.2'de görüldüğü gibi araştırmaya okulda rehber öğretmeni olarak görev yapmakta olan iki rehber öğretmen dâhil edilmiştir. Figen öğretmen ve Selen öğretmen Psikolojik Danışma ve Rehberlik lisans eğitimi almıştır. Figen öğretmen 11 yıl üzerinde rehber öğretmenlik görevini yapmaktayken Selen öğretmen ise üç yıldır rehber öğretmenlik görevini yapmaktadır.

2.3.3. Özel eğitim öğretmenleri

Araştırmada katılımcı olarak okulda çalışan iki özel eğitim öğretmeni yer almıştır.

Tablo 2.3. *Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerine ilişkin demografik bilgiler.*

Sıra	Kod İsim	Yaş	Mesleki Deneyim	Branş
01	Mahir	42	11 yıl üzeri	Özel Eğitim (İşitme Engelliler Öğretmenliği)
02	Demet	30	5-10 yıl	Özel Eğitim (Sınıf Öğretmenliği)

Tablo 2.3'te görüldüğü gibi okulda özel eğitim öğretmeni olarak görev yapan iki katılımcı araştırmaya dâhil edilmiştir. Katılımcılardan Mahir öğretmen işitme engelliler öğretmenliği lisans mezunudur. Demet öğretmen ise sınıf öğretmenliği lisans alanından mezun olmasına rağmen alan değişikliği yaparak özel eğitim öğretmenliği yapmaktadır.

2.3.4. Okul yöneticisi

Araştırmada bir okul yöneticisi, BEP ekibinin lideri rolündedir. BEP ekibinde yer alan tek okul yöneticisi Mehmet öğretmen 32 yaşındadır ve okul yöneticisi olarak ilk yılını geçirmektedir. Meslekte daha önce özel eğitim öğretmenliği yapmış ve özel eğitim bölümü zihin engelliler öğretmenliği programından mezun olmuştur.

2.3.5. Aileler

Özel gereksinimli öğrenciye sahip aile BEP ekibinin doğal bir üyesidir ve bu sürece katılımları yasal haklarıdır. Bu nedenle, belirlenen ortamda BEP sürecini deneyimleyen özel gereksinimli öğrencilerin ailelerinden oluşan dokuz kişilik katılımcı grubu da araştırmaya dâhil edilmiştir.

Tablo 2.4. *Araştırmaya katılan ailelere ilişkin demografik bilgiler.*

Sıra No	Kod İsim	Yaş	Çocuk Sayısı	Öğrenim Durumu	Gelir Düzeyi/Aylık Kazanç	Meslek
01	Emel	38	2	İlkokul	1000-1500 TL.	Ev Hanımı
02	Müjgan	48	3	İlkokul	1000-1500 TL.	Ev Hanımı
03	Gülşah	41	4	İlkokul	0-500 TL.	Ev Hanımı
04	Kadriye	28	3	Lise	1500-2000 TL.	Ev Hanımı
05	Mine	46	5	İlkokul	0-500 TL.	Ev Hanımı
06	Nuri	48	3	İlkokul	1000-1500 TL.	Serbest Meslek
07	Büşra	41	4	İlkokul	0-500 TL.	Ev Hanımı
08	Sude	47	3	İlkokul	0-500 TL.	Ev Hanımı
09	Sıla	43	3	İlkokul	1000-1500 TL.	Ev Hanımı

Araştırmaya katılan aileler Tablo 2.4'te görüldüğü gibi alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Ailelerin aylık ortalama geliri 0-2000 TL arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan annelerin tümü ev hanımı olduklarını, herhangi bir işte çalışmadıklarını söylemişlerdir. Araştırmada görüşülen tek baba olan Nuri öğretmen serbest meslek yapmakta ve yalnızca gündelik işlerde çalışmaktadır. Katılımcıların sekizi ilkokul mezunu iken, Kadriye öğretmen lise düzeyinde eğitim görmüştür. Katılımcıların yaşları 28 ile 48 arasında değişmektedir.

2.3.6. Özel gereksinimli öğrenciler

Araştırmaya katılan özel gereksinimli öğrenciler BEP sürecine doğrudan dahil olmadıklarından kendileriyle herhangi bir görüşme yapılmamıştır. Ancak özel gereksinimli öğrenciler dolaylı katılımcı olarak araştırmada yer almıştır.

Tablo 2.5. *Araştırmaya katılan özel gereksinimli öğrencilere ilişkin demografik bilgiler.*

Sıra	Anne/Baba Kod İsim	Öğrenci Kod İsim	Yaş	Sınıf	Tanı
01	Emel	Selma	12	5	Özel Öğrenme Güçlüğü
02	Müjgan	Hikmet	12	5	Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)
03	Gülşah	İhsan	12	5	Özel Öğrenme Güçlüğü
04	Kadriye	Birkan	12	5	Özel Öğrenme Güçlüğü
05	Mine	Ahmet	13	6	Özel Öğrenme Güçlüğü
06	Nuri	Nusret	13	6	Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik
07	Büşra	Demet	13	6	Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)
08	Sude	Furkan	13	6	Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)
09	Sıla	Metin	15	8	Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)

Araştırmada kendileri için BEP hazırlanan toplam dokuz özel gereksinimli öğrenci bulunmaktadır. Araştırmaya okulda bulunan tüm özel gereksinimli öğrenciler dâhil edilmiştir. Tablo 2.5'te görüldüğü üzere katılımcı olarak seçilen öğrencilerin dördü özel öğrenme güçlüğü tanısı almış, dördü dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), biri de hafif düzeyde zihinsel yetersizlik tanısı almıştır. Öğrencilerden dördü beşinci sınıfa, dördü altıncı sınıfa ve biri de sekizinci sınıfa devam etmektedir. Öğrencilerin yaşları 12 ile 15 arasında değişmektedir.

2.3.7. Araştırmacı

Araştırmacı, 2010- 2014 yılları arasında bir üniversitenin Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği ve aynı üniversitede 2011-2015 yılları arasında Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümünde lisans eğitimi görmüştür. 2015- 2016 güz

yarıyılında Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engellilerin Eğitimi Programı'nın Yüksek Lisans eğitimine başlamıştır. Araştırmacı aynı bölümde 2015 yılından itibaren araştırma görevlisi olarak çalışmaya devam etmektedir. Araştırmacı lisansüstü eğitimi sırasında "Nitel Araştırma Yöntemleri" ve "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programların Hazırlanması" derslerini almıştır. Araştırmacının araştırma sürecindeki rol ve sorumlulukları aşağıda belirtilmiştir:

1. Araştırma konusunun belirlenmesinden araştırma raporunun teslim edilmesine kadar olan süreçte günlük tutmak.
2. Alanyazın taramasını gerçekleştirmek.
3. BEP ekibi olan ve BEP toplantısı düzenleyen okulları belirlemek.
4. Ölçütleri karşılayan okulun belirlenmesinden sonra gerekli resmi izinleri almak.
5. Belirlenen okuldaki ekip üyeleriyle ön görüşmeler yaparak görüşme tarihlerini belirlemek
6. Belirlenen okulda görüşme ve gözlem yoluyla veri toplamak.
7. Görüşmelerin dökümünü yapmak.
8. Gözlem verilerini düzenlemek.
9. Dökümü yapılan görüşme verilerini Nvivo 11 paket programına aktarmak.
10. Aktarılan verilerin analizini gerçekleştirmek.
11. Analiz edilen tüm verilerden elde edilen sonuçları raporlaştırmak.

2.4. Verilerin Toplanması

Bu bölümde araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Araştırma kapsamında katılımcılardan veri elde etmek amacıyla önceden hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu, katılımcı demografik bilgi formu, gözlem notları ve araştırmacıya ait günlüklerden yararlanılmıştır.

Fenomenolojik araştırma desenini seçen bir araştırmacı insanların ne söyledikleri ve ne yaptıklarıyla ilgilenir (Taylor, Bogdan ve DeVault, 2015, s. 12). Bu nedenle de araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla katılımcıların sürece ilişkin deneyimleri ve ne söyledikleri, deneyimlere yükledikleri anlamlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

2.4.1. Demografik bilgi formu

Araştırmada ayrıca katılımcılardan demografik bilgi elde etmek amacıyla katılımcı bilgi formları kullanılmıştır. Ailelerden demografik bilgi almak için kullanılan "Aile

Demografik Bilgi Formu" EK 1'de yer almaktadır. BEP ekibinde yer alan öğretmenlerden demografik bilgi almak için EK 3'te yer alan "Öğretmen Demografik Bilgi Formu" kullanılmıştır.

2.4.2. Yarı yapılandırılmış görüşme formları

Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak BEP ekibinde yer alan üyeler (branş öğretmenleri, okul yöneticisi, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, aileler) ile BEP sürecine ilişkin deneyimlerine ve görüşlerine ilişkin bilgi elde etmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Nitel araştırma yürüten bir araştırmacı, görüşmeler yoluyla katılımcıların deneyimlerine ilişkin görüş ve düşüncelerine ilişkin derinlemesine bilgi edinmeye çalışırken (Bogdan ve Biklen, 2007, s. 103; Gay, Mills ve Airasian, 2012, s. 386) yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla önceden belirlediği sorularla görüşmeye başlamakta ve görüşmenin içeriğine bağlı olarak soruları detaylandırmaktadır (Gay, Mills ve Airasian, 2012, s. 386).

Bu amaçla, alanyazın doğrultusunda her ekip üyesine yönelik görüşme soruları hazırlanmıştır. Branş öğretmenleri, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenleri görüşme soruları hazırlanırken "öğretmen" olarak ortak düşünülmüş ve bu üç grup için ortak görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşme sorularına ilişkin danışmanın da görüşü alınarak hazırlanan görüşme soru formları nitel araştırma ve BEP hazırlama sürecine yönelik çalışmalar yapmış olan beş alan uzmanına gönderilmiştir. Alan uzmanları özel eğitim alanında doktora derecesine sahip öğretim üyelerinden seçilmiştir. Her uzmandan gelen geri bildirimler dikkate alınarak gerekli görülen görüşme soruları tekrar düzenlenmiştir. Örneğin, *"Özel gereksinimli öğrencilerinizin geçmişiyle ilgili neler biliyorsunuz"* şeklinde sorulan soru *"Sınıfınızda eğitim gören özel gereksinimli bireyin eğitim geçmişine ilişkin neler biliyorsunuz?"* şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Bu süreç sonrasında öğretmenler (branş öğretmenleri, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenleri) için toplam 17 soru, aileler için toplam 11 soru, okul yöneticisi için ise toplam 14 soru hazırlanmıştır.

Görüşme soruları hazırlanırken katılımcılardan istenen düzeyde görüşün gelmeme riskini önlemek ve görüşme sırasında araştırmacının işini kolaylaştırmak amacıyla soru formlarında gereken soruların yanına destekleyici ek sorular/ sonda sorular eklenmiştir. Bununla birlikte, "Evet" ya da "Hayır" şeklinde gelen görüşlerin daha detaylı açıklanabilmesi amacıyla araştırmacı kendisi için ek sorular eklenmiştir. Eklenen bu

sorular yardımıyla araştırmacı görüşme sırasında zorluk yaşamamış ya da yaşanması olası sorunların önüne geçilmiştir.

Görüşme sorularının araştırma amacına uygunluğunu ve katılımcılar tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek amacıyla pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı pilot görüşmeleri, tüm paydaşları kapsaması için alanda en az beş yıl mesleki deneyimi olan bir matematik öğretmeni, bir okul rehber öğretmen, bir özel eğitim öğretmeni, çocuğu yedinci sınıfa giden ve özel öğrenme güçlüğü tanısı almış bir anne ve BEP ekibinde daha önce başkanlık yapmış bir okul yöneticisi olmak üzere toplam beş kişiyle gerçekleştirmiştir. Pilot görüşmelerin ardından görüşme yapılan katılımcılarla görüşme soruları üzerine yeniden görüşülmüş ve görüşme sorularının açık ve anlaşılır olduğu teyit edilmiştir. Gerçekleştirilen bu süreçlerin sonunda veri toplama amacıyla hazırlanan ailelere, öğretmenlere ve okul yöneticisine yönelik görüşme soruları EK-3'te yer almaktadır.

2.4.2.1. *Yarı yapılandırılmış görüşmelere ilişkin bilgiler*

Araştırmada katılımcılardan veri elde etmek amacıyla Eskişehir ilinde MEB'e bağlı bir ortaokula devam eden özel gereksinimli öğrenciler, aileleri, BEP ekibinde yer alan öğretmenler ve ekip liderliğini yürüten okul yöneticisi katılımcı olarak seçilmiş ve yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Öğretmenlerle olan görüşmeler okulun kütüphanesinde gerçekleştirilmiştir. Kütüphane, orada ders olmadığı zamanlarda görüşmelerin yapılabilmesine olanak sağlayan masa, sandalye ve sessiz ortama sahip olduğundan araştırmacı ve okul yöneticileri tarafından seçilmiştir. Kütüphanede görüşmeler yapılırken görüşmelerin kesilmesi ihtimaline karşı kapı kapatılmış ve okul yönetiminden izin alınarak kapının dış tarafına "görüşme var lütfen rahatsız etmeyiniz" yazısı asılmıştır. Okulun ilkokul binasında yer alan ve ikinci katta bulunan kütüphanede ders olduğu zaman ise bir alt katta yer alan beden eğitimi ve spor öğretmeninin odasında gerçekleşmiştir.

Ailelerle yapılan görüşmeler ortaokul binasının zemin katında yer alan toplantı odasında gerçekleştirilmiştir. Bu odaya aileler tarafından "örgü odası" ismi verilmiştir. Bu odada aileler örgü örüp birbirleri ile günlük sohbetlerini gerçekleştirmektedirler (Araştırmacı Günlüğü, s. 42). Toplantı odasının müsait olmadığı durumlarda ya da bazı ailelerin okula gelemeyeceğini söylediği durumlarda kendilerinden randevu alınarak evlerine gidilmiş ve görüşmeler katılımcıların evlerinde gerçekleştirilmiştir.

Okul yöneticisinin çok yoğun olması ve zaman ayırmasının okulda mümkün olmaması nedeniyle kendisinden mesai bitiminden sonra randevu alınmıştır. Bu nedenle okul yöneticisiyle araştırmacının Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi E Bloktaki ofisinde görüşme gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2.6. *Öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmelere ilişkin bilgiler.*

Kod İsim	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi	Görüşme Yeri
Mahir	05.03.2018	35 dakika 23 saniye	Okul Kütüphanesi
Turan	01.03.2018	26 dakika 33 saniye	Okul Kütüphanesi
Meliha	05.03.2018	23 dakika 0 saniye	Okul Kütüphanesi
Rafet	02.03.2018	29 dakika 24 saniye	Okul Kütüphanesi
Figen	02.03.2018	33 dakika 49 saniye	Okul Kütüphanesi
Selen	05.03.2018	29 dakika 22 saniye	Okul Kütüphanesi
Melis	02.03.2018	22 dakika 45 saniye	Okul Kütüphanesi
Züleyha	01.03.2018	24 dakika 45 saniye	Okul Kütüphanesi
Sude	06.03.2018	30 dakika 57 saniye	Okul Kütüphanesi
Furkan	06.03.2018	25 dakika 34 saniye	Okul Kütüphanesi
Emel	06.03.2018	27 dakika 1 saniye	Okul Kütüphanesi
Demet	07.03.2018	23 dakika 30 saniye	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Odası
Cem	07.03.2018	27 dakika 49 saniye	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Odası
Suna	01.03.2018	29 dakika 43 saniye	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Odası
Ferhat	07.03.2018	24 dakika 26 saniye	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Odası
Asuman	08.03.2018	28 dakika 17 saniye	Okul Kütüphanesi
Şeyma	08.03.2018	33 dakika 13 saniye	Okul Kütüphanesi
Remzi	08.03.2018	34 dakika 36 saniye	Okul Kütüphanesi
Serhat	09.03.2018	29 dakika 3 saniye	Okul Kütüphanesi
Özlem	09.03.2018	21 dakika 41 saniye	Okul Kütüphanesi

Tablo 2.6'da görüldüğü üzere toplam 20 öğretmenle 1-9 Mart 2018 tarihleri arasında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. On altı öğretmenle okulun ilkokul binasının birinci katında bulunan kütüphanede görüşmeler gerçekleştirilirken geri kalan dört öğretmenle okul kütüphanesinin uygun olmaması nedeniyle yine görüşme için uygun olan ve kimsenin rahatsız etmeyeceği ortam olan beden eğitimi ve spor öğretmeninin odasında görüşmeler tamamlanmıştır.

Okuldaki toplam dokuz BEP ekibine başkanlık görevini yürüten bir okul yöneticisiyle 22 Mart 2018 tarihinde araştırmacının ofisinde görüşme tamamlanmıştır. Görüşmenin yapılacağı saat araştırmacı tarafından oda arkadaşlarına bildirilmiş ve bu saatte görüşmenin sağlıklı bir biçimde yürütülebilmesi için gerekli hazırlıklar yapılmıştır. Okul yöneticisiyle gerçekleştirilen görüşme toplam 52 dakika ve 21 saniye sürmüştür.

Aşağıdaki Tablo 2.7'da toplam dokuz aileyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin süresi, tarihi ve görüşmelerin yapıldığı ortama ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2.7. *Ailelerle gerçekleştirilen görüşmelere ilişkin bilgiler.*

Kod İsim	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi	Görüşme Yeri
Emel	12.03.2018	23 dakika 36 saniye	Okul toplantı odası
Müjgân	12.03.2018	18 dakika 37 saniye	Okul toplantı odası
Gülşah	12.03.2018	19 dakika 3 saniye	Okul toplantı odası
Kadriye	13.03.2018	18 dakika 59 saniye	Okul toplantı odası
Mine	13.03.2018	25 dakika 27 saniye	Okul toplantı odası
Nuri	14.03.2018	33 dakika 40 saniye	Ailenin evi
Büşra	14.03.2018	26 dakika 19 saniye	Ailenin evi
Sude	15.03.2018	19 dakika 13 saniye	Ailenin evi
Sıla	15.03.2018	29 dakika 48 saniye	Ailenin evi

Tablo 2.7'de görüldüğü üzere ailelerle 12-15 Mart 2018 tarihleri arasında belirlenen randevu saatlerine uyularak yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Beş aileyle ilkokul binasının zemin katında yer alan toplantı odasında görüşmeler gerçekleştirilirken geri kalan dört ailenin okula gelememesi nedeniyle kendi evlerinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tablo 2.7'de de öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmelere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.4.2.2. *Görüşme ilkeleri*

Araştırmacı hazırladığı soruları mantıklı bir biçimde sıralamış ve bu sıralamaya tüm görüşmelerinde uymuştur. Ancak sorulacak olan soruya katılımcının önceden cevap vermesi durumunda cevabı verilen soruya sıra geldiğinde bu soru atlanmış ve bir sonraki soru sorulmuştur. Görüşmeler sırasında katılımcılar tarafından tam olarak anlaşılamayan bazı sorular tekrarlanmış ve daha anlaşılabilir olabilmesi için de katılımcıları yönlendirmeden sorular açıklanmıştır. Araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşmenin doğası gereği gelebilecek cevaplara karşı farklı soruların sorulabileceği de planlanmıştır (Gay, Mills ve Airasian, 2012).

2.4.3. Gözlemler

Araştırmacı BEP ekibi üyeleri arasındaki iletişim ve etkileşimlerini anlamak, anlamlandırmak aynı zamanda da veri çeşitlemesini sağlamak amacıyla görüşmeleri gerçekleştirdiği tarihlerle eş zamanlı olarak 01-22 Mart 2018 tarihleri arasında dört haftalık bir süreçte toplam yedi gözlem gerçekleştirmiştir. Tablo 2.8'de gözlemelere ilişikin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2.8. *Gözlemlere ilişkin bilgiler.*

No	Tarih	Süre	Yer	Araştırmacı Odağı
01	01.03.2018	40 dk.	Öğretmenler odası	Öğretmenler arasındaki iletişim
02	02.03.2018	40 dk.	Öğretmenler odası	Öğretmenler arasındaki iletişim
03	05.03.2018	40 dk.	Öğretmenler odası ve okul bahçesi	Öğretmenler arasındaki iletişim ve beden eğitimi öğretmeninin özel gereksinimli öğrenciyle olan etkileşimi
04	07.03.2018	40 dk.	Öğretmenler odası	Öğretmenler arasındaki iletişim
05	14.03.2018	40 dk.	Öğretmenler odası ve okul müdür yardımcısı odası	Öğretmenler ve müdür yardımcısı arasındaki iletişim
06	20.03.2018	40 dk.	Öğretmenler odası, Okul kantini, Okul bahçesi	Ekip üyeleri arasındaki etkileşim
07	22.03.2018	40 dk.	Öğretmenler odası	Ekip üyeleri arasındaki etkileşim

Tablo 2.8'de görüldüğü gibi gözlemler araştırmacı tarafından öğretmenler odası, okul bahçesi, okul müdür yardımcısı odası ve okul kantininde toplam 280 dakikada gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı gözlemler sırasında öğretmenler, aileler ve okul müdür yardımcısı arasındaki iletişim ve etkileşime odaklanmıştır.

Araştırmada, gözlem verileri görüşme verilerini destekleyici ikincil veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda bu veriler araştırmacı günlüğüne ve bulguların raporlaştırılmasına yansıtılmıştır. Bu gözlemlerde kâğıt-kalem kullanarak odaklandığı konuya yönelik kendisine hatırlatıcı notlar almıştır. Ortamdan ayrıldıktan sonra da bu notlarını araya zaman girmeden genişleterek düzenlemiştir.

2.4.4. Araştırmacı günlüğü

Araştırmacı, nitel araştırmanın doğası gereği ve günlüğünün zaman çizelgesi görevi üstlenmesi, çalışmaya ilişkin tüm detayları takip etmeyi kolaylaştırması, danışmanıyla etkili ve verimli bir iletişim kurabilmesi gibi özellikleri nedeniyle günlük tutmuştur. Araştırmacı, çalışmak istediği konuyu belirleme sürecinden araştırmanın raporlaştırılmasına kadarki süreçte günlük tutmuştur. Tüm araştırma boyunca tutulan günlük toplam 67 sayfa olmuştur. Araştırmacıya ait günlükten bir örnek EK-7'de yer almaktadır

2.5. Verilerin Analizi

Bu bölümde çalışmada elde edilen görüşme verilerinin ne şekilde analiz edildiğine ve analiz sürecinin aşamalarına yer verilmiştir.

2.5.1. Analiz öncesi hazırlık

Çalışmayı gerçekleştiren araştırmacı görüşmeleri kayıt altına alarak tamamladıktan sonra elde edilen görüşme kayıtlarını döküm işlemi için hazırlamış ve Word dosyası olacak şekilde tüm kayıtları üç haftada dökmüştür. Araştırmacı görüşme kayıtlarını yazıya dökerken katılımcılarla olan konuşmaların tamamı üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan olduğu gibi yazıya dökmüştür. Döküm sırasında görüşmeyi yapan araştırmacı kendisine "araştırmacı" görüşülen kişiye ise "katılımcı" adını vererek görüşme sırasına uyarak yazıya dökmüştür ve Windows için Nvivo 11 paket programına eklemiştir. Görüşmeler aileler, öğretmenler ve okul yöneticisiyle ayrı sorular hazırlanarak gerçekleştirildiği için her bir grup için ayrı dosyalar hazırlanmış ve yerleştirilmiştir. Böylece analiz sırasında ortaya çıkabilecek bir karışıklığın önüne geçilmeye çalışılmıştır. Görüşmeler Word dosyasına ve Nvivo programına eklendiği sırada her bir görüşme için 1'den başlayacak şekilde sayfa numarası verilmiştir.

Görüşmelerin Word dosyası ve Nvivo programına eklenmesinin ardından toplam dokuz aile, 20 öğretmen ve bir okul yöneticisine ait toplam 30 görüşme ses dökümü elde edilmiştir. Görüşmelere ait ses dökümleri araştırmacı tarafından tamamlandıktan sonra her bir grup için %30 olacak şekilde rasgele bir biçimde seçilerek daha önce nitel çalışma yapmış, yüksek lisans derecesine sahip bir uzmana gönderilmiş ve bu uzman tarafından ses kayıtlarının doğru bir şekilde yazıya döküldüğü teyit edilmiştir. Okul yöneticisi yalnızca bir kişiden oluştuğu için bu görüşmenin tamamı uzmana dinletilmiş ve dökümün doğruluğunun kontrolü sağlanmıştır. Uzman tarafından ses kayıtları kontrol edildikten sonra hatalı ya da eksik yazılmış olan kısımlar düzeltilmiştir.

Araştırmacı tarafından elde edilen veriler analiz edilmeden önce Windows için Nvivo 11 paket programına aktarılmıştır. Veriler analiz edilmeden önce öğretmenlere ait dökümler, ailelere ait dökümler ve okul yöneticisine ait döküm ayrı olarak analiz edileceğinden Nvivo'da ayrı klasörler oluşturulmuştur.

Analize geçmeden önce araştırmacı tarafından elde edilen görüşme dökümleri birkaç kez daha okunmuş ve böylece analiz sürecine geçilmiştir.

2.5.2. Veri analizi süreci

Bu araştırma kapsamında elde edilen gözlem verileri betimsel analiz, yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler ise tümevarım analizi yoluyla analiz edilmiştir. Betimsel analizde araştırmacı tarafından elde edilen veriler daha önce belirlenen temalara göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Betimsel analiz türünde edilen gözlem verileri, görüşme verileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuş sorular dikkate alınarak sunulmuştur (Miles ve Huberman, 2013)

Görüşme verilerinin analizinde kullanılan tümevarım analizinin asıl amacı, araştırmacı tarafından elde edilen verilerin açıklanabileceği kavram ve ilişkilere ulaşılmasıdır. Tümevarım analizi sonucunda, temalar belirlenirken araştırmacının kendisi ve konuya ilişkin alanyazını dikkate alınması önemlidir (Merriam, 1998). Tümevarım analizinde izlenmesi gereken basamaklar şu şekilde sıralanmaktadır: Verilerin toplanması ve analiz işlemine hazır hale getirilmesi, verilerin kodlanması, kodlardan temalara ulaşılması, elde edilen verilerin kodlara ve temalara göre yeniden düzenlenmesi ve tanımlanması, bulguların yorumlanması (Creswell, 2008, s. 244; Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 228-238).

Bu araştırmada verilerin analiz süreci alanyazında belirtilen basamaklar dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Aşağıda araştırmacının analiz sürecinde izlediği basamaklar yer almaktadır:

- Verilerin kodlanması
- Kodlayıcılar arası güvenirliğin sağlanması amacıyla nitel araştırma yöntemiyle çalışma yapmış olan bir uzman tarafından verilerin %30'unun kodlanması
- Tema ve alt temalara ulaşılması
- Temalar altında bulguların sunulması.

2.5.2.1. *Kategori ve kodların oluşturulması*

Nitel araştırmalarda elde edilen verilerin miktarı yoğun olabilmektedir. Bu verilerin, yoğun ve hacimli olması nedeniyle analizin sistemli bir biçimde düzenlenmesini gerektirir. Elde edilen verilerin sistemli bir biçimde düzenlenebilmesi de verilerden kategoriler oluşturmak ve kodlama yapmak yoluyla sağlanabilir (Miles, Huberman ve Saldana, 2013; Rubin ve Rubin, 2005; Saldana, 2015). Araştırmacı bu süreçte gerek görüşme gerekse gözlem verilerinden araştırma amaçlarını dikkate alarak kategoriler ve kodlamalar oluşturmuştur.

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizini kolaylaştırabilmek için araştırmacı tarafından görüşmeler branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, okul yöneticisi ve aileler olmak üzere şeklinde beş gruba ayrılmış ve her bir görüşme için sayfa numarası verilmiştir. Veri analizi Nvivo ile yapıldığından satır numarası verilmemiştir. Programın kendi özelliğinden dolayı buna gerek duyulmamıştır. Bu nedenle, bulgulardaki alıntılarda sayfa ve satır gösterimleri kullanılmamıştır. EK-8'de Nvivo programından örnek sayfa bulunmaktadır.

2.5.2.2. *Temaların oluşturulması*

Kodlama ve kategorilerin oluşturulması aşamasından hemen sonra temalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Cresswel'e (2013, s. 186-187) göre, veri analizinde daha genel anlamlara ulaşmak üzere genellikle 5-7 arasında kategori olarak da adlandırılabilen temalara ulaşılır. Temalar ortak bir fikir oluşturabilmek ve daha anlaşılır olabilmesi amacıyla kodların ortak olanlarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmaktadır.

Araştırmacı tarafından elde edilen kodlardan yola çıkılarak toplam 20 kategoriye ulaşılmış ve danışmanla birlikte bu kategorilerden ortak olanlar belirlenerek sayı düşürülmüştür. Sonuç olarak da ailelerle ilgili dört, öğretmenlerle ilgili dört, okul yöneticisi ile ilgili dört temaya ulaşmıştır.

2.5.3. Verilerin geçerliği, güvenirliği ve inanırlığı

Bu başlık altında BEP hazırlama sürecine ilişkin ekip üyelerinden elde edilen verilerin geçerliği ve güvenirliğine ilişkin detaylı açıklamalara yer verilmiştir.

2.5.3.1. *Verilerin geçerliği*

Bu çalışmada geçerliği sağlamak amacıyla aşağıda sıralanan maddelere araştırmacı tarafından uyulmuştur:

- Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir.
- Katılımcılarla görüşmeler yapılırken görüşme ilkelerine uyularak derinlemesine veri elde edilmiştir.
- Farklı veri toplama araçlarıyla (demografik bilgi formları, gözlemler, görüşmeler, araştırmacı günlüğü) ve farklı katılımcı gruplarıyla (branş öğretmenleri, rehber öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri, okul yöneticisi, aileler) veri çeşitlemesi ilkesine uyulmuştur.
- Araştırma verileri raporlaştırılırken hem olumlu hem de olumsuz örneklere yer verilmiştir.

- Elde edilen veriler ayrıntılı bir biçimde betimlenmiştir.
- Veriler araştırmacı tarafından dikkatli bir biçimde toplanarak yedeklenmiş ve güvenli bir yerde saklanmıştır.
- Araştırmacı rolü açık bir biçimde ifade edilerek araştırmacı tarafından belirlenen role sadık kalınmıştır.
- Son olarak da araştırmacı raporlaştırmanın alıntı yapma aşamasında veri kaynağından temsili verileri alarak gerçekleştirmiştir (Koshy, 2005, s. 126).

2.5.3.2. *Verilerin güvenirliği ve inanırlığı*

Güvenirlik ve inanırlık genel olarak nicel çalışmalarda yer alıyor olsa da tüm araştırma türlerinde dikkat edilmesi gereken bir konudur (Golafshani, 2003, s. 601; Patton, 2014). Temalara ulaşıldıktan hemen sonra kodlayıcılar arası güvenirliği sağlamak amacıyla veriler özel eğitim alanında nitel araştırma yöntemleriyle çalışma yapmış olan bir uzmana verilmiş ve bu uzman kodlama yaparak temalara ulaşmıştır. Bunun ardından uzman ve araştırmacı bir araya gelerek kodlayıcılar arası güvenirlik uyuşma yüzdesi belirlenmiştir. Bu yüzde *"Görüş birliği/(görüş ayrılığı + görüş birliği) X 100"* formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Creswell, 2005). Tablo 2.9'de kodlayıcılar arası güvenirliğe ilişkin detaylı bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2.9. *Kodlayıcılar arası güvenirliğe ilişkin bilgiler*

Veri Analizi Aşaması	**Uzlaşma Öncesi Durum**				**Uzlaşma Sonrası Durum**			
	Görüş Birliği	Görüş Ayrılığı	Toplam kod/tema/ alt tema sayısı	Güvenirlik yüzdesi	Görüş Birliği	Görüş Ayrılığı	Toplam kod/tema/ alt tema sayısı	Güvenirlik yüzdesi
Kod	347	37	384	%90	347	0	347	%100
Tema ve alt tema oluşturma	53	12 tema 48 alt tema	60	%90	53	0	12 tema 41 alt tema	%100
Kodlayıcılar arası güvenirlik yüzdesi (%)		%90				%100		

Araştırmacı veri analizi sürecini tamamladıktan sonra katılımcılarla yeniden bir araya gelerek kendilerine gerçekleştirilen görüşme ses kayıtlarının dökümlerini vermiş ve ifadelerin kendilerine ait olup olmadığını ya da kendileri tarafından söylenen ifadelerden

araştırmacının doğru anlam çıkardığını kontrol etmeyi amaçlamıştır. Bu görüşmelerde katılımcılar ifadelerin kendilerine ait olduğunu onaylamış ve araştırmacı tarafından yanlış anlaşılmadıklarını doğrulamıştır. Bu aşamanın hemen ardından kesinleşen tema ve alt temalar bulgular başlığı altında yer almıştır.

2.6. Etik

Bu araştırmada dikkat edilen etik ilkeler şu şekildedir:

- Araştırmacı katılımcılardan öncelikle izni alınmış ve gönüllülük ilkesine uyulmuştur. Görüşmeye katılmak istememeleri durumunda isterlerse çalışmanın başından katılmayabilecekleri, isterlerse de araştırmanın herhangi bir aşamasında çalışmadan ayrılabilecekleri araştırmacı tarafından kendilerine söylenmiştir.
- Araştırmacı çalışmaya başlamadan önce bütün katılımcılarla araştırmaya yönelik katılım sözleşmesi (gönüllü katılım formu) imzalamıştır. Bu sözleşmede araştırmacının araştırmaya katılacak olan bireylere yönelik sorumluluklarına ve haklarına yer verilmiştir.
- Katılımcıların araştırmaya yönelik sorularına araştırmacı tarafından cevap verilmiştir.
- Araştırmanın raporlaştırma aşamasında katılımcılara kod isimler verilmiş bu yolla katılımcıların gerçek kimliklerinin ortaya çıkması önlenmeye çalışılmıştır.
- Araştırmada katılımcıların psikolojik anlamda zarar görmemelerine dikkat edilmiştir.
- Araştırmanın sonunda katılımcılara bulgular hakkında bilgilendirme yapılmıştır (Rubin ve Rubin, 2005; Miles, Huberman ve Saldana, 2014).

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında BEP hazırlama sürecinde yer alan 16 branş öğretmeni, iki rehber öğretmen, iki özel eğitim öğretmeni, ekip lideri olan bir okul yöneticisi ve ailelerden elde edilen veriler sonucunda beş ayrı grup için elde edilen tema ve alt temalara yer verilmiştir.

3.1. Branş Öğretmenlerine İlişkin Bulgular

Branş öğretmenleriyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda dört temaya ve 15 alt temaya ulaşılmıştır. Ortaya çıkan tema ve alt temalar Tablo 3.1'de yer almaktadır.

Tablo 3.1. *Branş öğretmenlerine ilişkin tema ve alt temalar*

Aile Katılımı
Aile katılımına ilişkin görüşler
BEP hazırlama sürecinde öğretmen-aile iletişimi ve işbirliği
Aile eğitimine olan gereksinim
BEP Hazırlama Süreci
BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar
BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar
BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler
Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu
BEP hazırlamaya ilişkin personel eğitimine duyulan gereksinim
BEP Ekibi
Ekip üyelerinin iletişim biçimleri
BEP ekibini oluşturan kişiler
Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları
BEP ekibinin yasal görevleri
Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri
Özel Gereksinimli Öğrenci
Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları
Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü

Tablo 3.1'de görüldüğü gibi yapılan veri analizi sonucunda aile katılımına ilişkin öğretmen deneyimleri, BEP hazırlama süreci, öğretmenlerin diğer ekip üyeleriyle olan etkileşimi ve öğretmenlerim özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimlerinden oluşan dört ana tema ve bu temaların altında yer alan alt temalar bulunmuştur. Aşağıda bu tema ve alt temalara ilişkin detaylı bilgilere yer verilmiştir.

3.1.1. Aile katılımı

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı 16 branş öğretmeninin tamamı BEP hazırlama sürecinde aile katılımının sağlanmasına yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir.

BEP ekibinde yer alan öğretmenlerin aile katılımına ilişkin deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Aile katılımına ilişkin görüşler
- BEP hazırlama sürecinde öğretmen-aile iletişimi ve işbirliği
- Aile eğitimine olan gereksinim

Aile katılımına ilişkin tema ve alt temaların oldukça yoğun olması nedeniyle tek bir şekil üzerinde gösterimi zorlaştığından her bir alt temaya ilişkin genel durum ayrı şekillerde gösterilmiştir. Şekil 3.1'de aile katılımına ilişkin görüşlere, Şekil 3.2'de öğretmen-aile işbirliği ve iletişimine, Şekil 3.3'te ise aile eğitimine olan gereksinime yönelik alt temalara yönelik genel durum ve frekans bilgileri yer almaktadır.

Aile katılımına ilişkin branş öğretmenleri görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki şekil 3.1'deki gibidir.

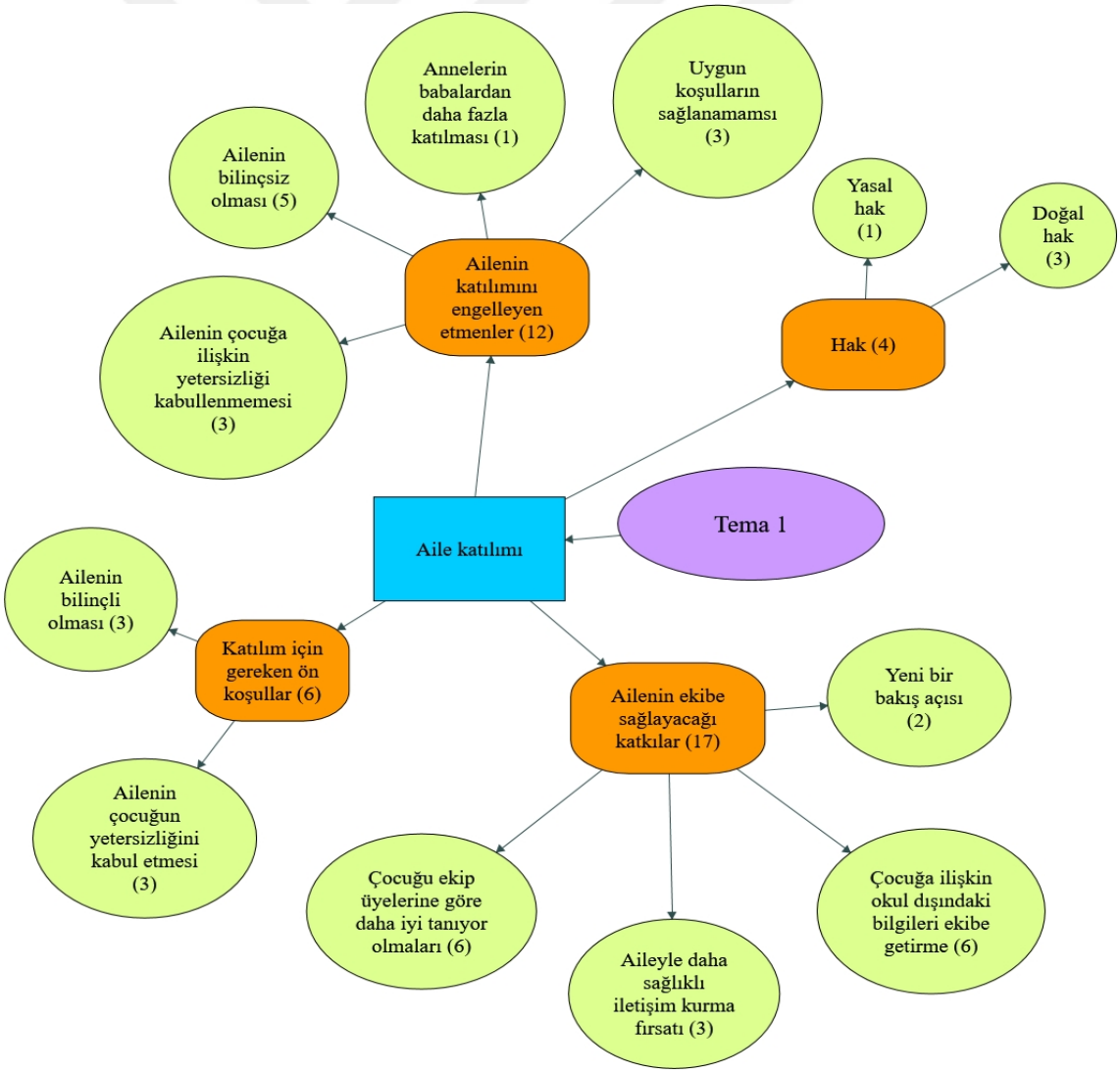

Şekil 3.1. *Branş öğretmenlerinin aile katılımına ilişkin deneyimleri (alt tema 1)*

BEP hazırlama sürecinde öğretmen aile işbirliği ve iletişimine ilişkin branş öğretmenleri görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki şekil 3.2'deki gibidir.

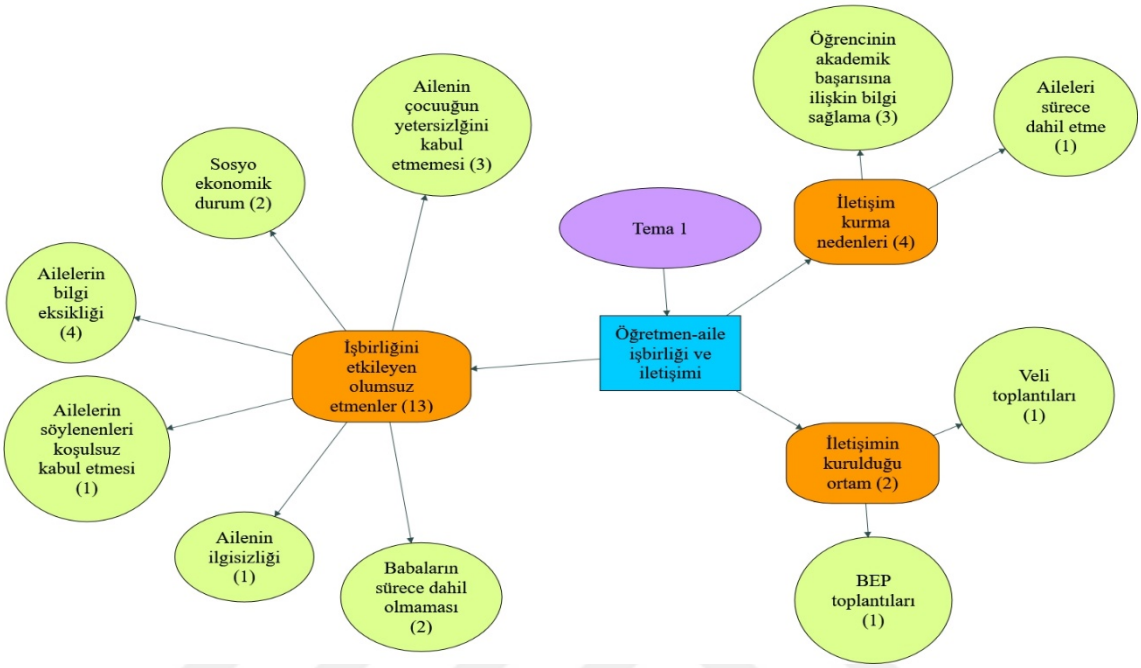

Şekil 3.2. *Branş öğretmenlerinin aile katılımına ilişkin deneyimleri (alt tema 2)*

Aile eğitimine olan gereksinime ilişkin branş öğretmenleri görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.3'teki gibidir.

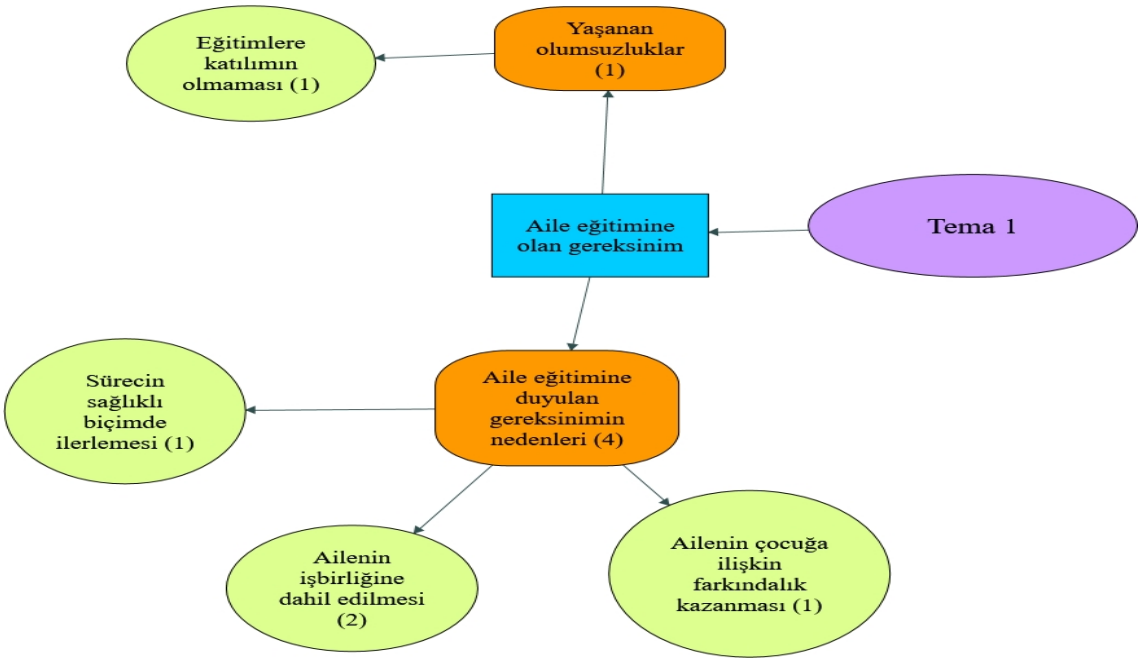

Şekil 3.3. *Branş öğretmenlerinin aile katılımına ilişkin deneyimleri (alt tema 3)*

3.1.1.1. *Aile katılımına ilişkin görüşler*

Araştırmaya katılan branş öğretmenleri BEP hazırlama sürecinde aile katılımına ilişkin çeşitli görüşlerini aşağıdaki gibi dile getirmişlerdir.

Araştırmaya katılan ve Türkçe öğretmeni olan Cem öğretmen BEP hazırlama sürecinde özel gereksinimli öğrencilere yönelik **amaç belirlenirken ve çocukları için gelecek planlaması yapılırken anne ve babalara söz hakkı tanınması gerektiğini** şu ifadelerle dile getirmiştir:

> *"...yani ne bileyim, biz amaç belirliyoruz bu çocuklara annenin babanın da bi söyleyeceği olmalı. Bence onarın en doğal hakkı bu. Mesela ne bileyim benim çocuğum gelecekte ne olacak ya da ne bileyim işte eee ben çocuğum için şöyle olsun istiyorum diyor biz bunları dinlemek zorundayız."*

Müzik öğretmeni olan Meliha öğretmen aile katılımının gerekliliği ile ilgili konuda şu görüşü ifade etmiştir:

> "*E tabi aile çocuğu daha iyi tanıyor. Bizim okulda gördüğümüzden farklı bir kişilik olduğunu biliyor sonuçta. O anlamda destek olabilirler, ama ailenin bakış açısı da çok önemli bence. Çoğu aile kabullenemiyor siz biliyorsunuz. Ya da bizim anlattıklarımız ters gelebilir aileye. Çünkü normal bir çocuktan bahsetmiyoruz, özel bir insandan bahsediyoruz. O yüzden ailenin kabullenmiş olması çok önemli ilk başta. Aile kabullenip yardımcı olma fikrine katılıyorsa, eğer tabi ki bu çalışmanın içerisinde bulunmasının faydası var bence. Hatta aile katılsa onlarla da daha iyi iletişim kurabiliriz."*

Melis öğretmen konuşmasında biraz duraksayarak aile katılımının sağlanabilmesi ve bu **katılımın etkin olabilmesi için anne ve babada bulunması gereken bazı önkoşullardan** söz etmiştir:

> "*Aile öncelikle çocuğunun eksiklerini kabul eden bir aile olmalı. Asla hani, reddeden değil. Bizim öğrencilerimiz hep kabulü var o güzel bir şey. Çünkü kabul etti mi ne yapabilirim ne aşamasına geçer. Eğer kabul etmez ise çocuk ne yapabilirime geçmez ve geç kalınmış olabilir. Kabul eder, kabul bizim ailemiz kabul ediliyor ama hiç ilgili değil. Bir öğrencimiz mesela annesi kaçınca çağırıyoruz, şey yapıyoruz. Zaten anne baba ayrılmış, anne kaç çocuğuna bakmak zorunda, çalışmıyor, para yok, yani şey yapmak zorunda nereden çalışabilirim nereden iş bulabilirim derdinde evet ona haklı ama bu tarafta da çocuk var. Gelip ilgilenmesi de lazım. Biz onun boşluğunu tabi ki dolduramayız ama biz de daha etkin olmaya çalışıyoruz. Ama dediğim gibi ailenin çok önemli rolü var aslında."*

Matematik öğretmeni olan Turan öğretmene aile katılımına ilişkin soru sorulduğunda **ailenin okul dışında ve okul içinde çocuğuna ilişkin sahip olduğu**

bilgilerin bütünleştirilmesi gerekliliği nedeniyle aile katılımının son derece önemli olduğunu şu sözleriyle vurgulamıştır:

> "*Ya aile mutlaka olması gerekiyor çünkü zaten aile en başta çocuğu bizden iyi tanıyor yani. Evdeki ortamını evdeki tavır ve davranışlarını yani bunları okulla bütünleştirmeden olmaz. Mutlaka zaten ilk önce aile olması. Aile olmadan o çocuğa zaten hiçbir şey verilmez. Yani tanıyamayız bile o çocuğu. Biz sadece eğitim ortamında görürüz. Yani evdeki ortamı ailesi sürekli vakit geçirdiği için onlar daha iyi özelliklerini bilir. En azından hiçbir şey olmazsa öğretmeni bilgilendirme konusunda olması bile gerekir yani. Öyle düşünüyorum."*

3.1.1.2. *BEP hazırlama sürecinde öğretmen aile işbirliği ve iletişimi*

Bu alt temada araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde aileyle olan işbirliği ve iletişimle ilgili deneyimlerine değinilmiştir.

Araştırmaya katılan Cem öğretmen BEP hazırlama sürecinde aileyle olan iletişim deneyimlerini şu sözlerle dile getirmiştir:

> "*…evet e çünkü çocukla ilgili her şeyi bilmiyorum ve sorma ihtiyacım oluyor ama veliler çok bilmiyolar işte daha çok sınavları nasıl falan diye soruyorlar. Yani benim velilerle iletişim kurma nedenim daha çok çocuğun sınav sonuçları üzerine. İşte sağlıklı bir iletişim var ama sonuçta."*

Meliha öğretmen **ailelerin çocuklarının özel gereksinimlerini tam olarak kabul etmediklerini bu nedenle de çocuklarını ilgilendiren bu sürece profesyonel bakmak yerine daha çok duygusal davranmalarının işbirliği ve iletişime olumsuz etkilerde bulunduğunu** şu şekilde ifade etmiştir:

> "*Hani öğretmenler daha gerçekçi bakıyorlar bence bu olaya. Aile tabi biraz daha duygusal bakıyor ister istemez, o yüzden bir çatışmaya girebiliyoruz bazen velilerle. Öğretmenin söylediğini yanlış anlayabiliyorlar o yüzden. Ya da iş birliğine yaklaşmayabiliyor bu yüzden bazen aile. Bence sıkıntı devam eder diye düşünüyorum aile kabullenmedikçe."*

Melis öğretmen ise Meliha öğretmenden farklı olarak **ailelerle çok olumlu bir işbirliği süreci içerisinde olmamasının nedeni olarak ailelerin süreçte ilgisiz davranmalarına** bağlamış ve deneyimlerini şu şekilde ifade etmiştir*:*

> *"Aile öncelikle çocuğunun eksiklerini kabul eden bir aile olmalı. Asla hani, reddeden değil. Diyelim ki bu gerçekleşti kabul etti mi ne yapabilirim ne aşamasına geçer. Eğer kabul etmez ise çocuk ne yapabilirime geçmez ve geç kalınmış olabilir. Kabul eder, ama bizim ailelerimiz maalesef hiç ilgili değil. Zaten bizim bulunduğumuz ortamda ailelerin durumunu gördünüz hocam anne babalar ayrılmış, anne kaç çocuğuna bakmak zorunda, çalışmıyor, para yok, yani şey*

yapmak zorunda nereden çalışabilirim nereden iş bulabilirim derdinde evet onlarda haklı ama bu tarafta da çocuk var. Gelip ilgilenmeleri de lazım. Biz onların boşluğunu tabi ki dolduramayız ama biz de daha etkin olmaya çalışıyoruz. Ama dediğim gibi ailenin çok önemli rolü var aslında."

Züleyha öğretmen BEP hazırlama sürecinde ailelerle olan iletişimin sağlıklı bir biçimde yürütüldüğünü, **ancak süreçteki işbirliğinin ailelerin sosyo ekonomik düzeyinin düşük olması nedeniyle olumsuz olduğunu** şu şekilde dile getirmiştir:

"*Yani bu çocukların tümünün ailesi için söyleyebilirim bunu, bu ailelerin ekonomik durumu iyi değil hocam. Yani bunların dertleri çook farklı aslında insanlar akşama kadar başka şeylerle uğraşıyor e şimdi biz de kalkıp zorla diyemiyoruz şöyle birlikte çalışalım böyle birlikte çalışalım diye. Ha aileler sağ olsun iletişim açısından sıkıntı yaşatmadılar bize hiç iletişimimiz gayet iyi yani çocukla ilgili çocuğun durumuyla ilgili konuşabiliyoruz ama dediğim gibi işbirliği kısmında sıkıntı var. Bunun da nedeni bence ailenin sosyo ekonomik düzeyi yani düzey düşük hocam. Ailede okuma yazma yok ben nasıl iş birliği diyeyim şimdi tutup da"*

3.1.1.3. *Aile eğitimine olan gereksinim*

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin aile eğitimine duydukları ihtiyaçlarına yönelik bulgular aşağıdaki gibi yer almaktadır.

Sude öğretmen aile eğitiminin gerekliliğini şu şekilde ifade etmiştir:

"*Hani aile çocuğun kendi farkında değil, e doğal olarak böyle bir aile bana yardımcı olamaz. Yani onun tek düşündüğü şey, "benim çocuğumda zeka geriliği var". "Hayır sizin çocuğunuzda zeka geriliği yok, zor öğreniyor ya da güç öğreniyor" diyorum, "tamam işte zeka geriliği" diyor. Yani hani ailenin bence bilinçli olması, çocuğun sıkıntısı ne, nasıl çözeriz bunu. Önce ailenin onu anlaması lazım. Bir şekilde bize yardımcı olabilir."*

Turan öğretmen **BEP hazırlama sürecinde aile eğitiminin katılım açısından önemli olduğunu** şu sözleriyle vurgulamıştır:

"Ya aile mutlaka olması gerekiyor çünkü zaten aile en başta çocuğu bizden iyi tanıyor yani. Evdeki ortamını evdeki tavır ve davranışlarını yani bunları okulla bütünleştirmeden olmaz. Mutlaka zaten ilk önce aile olması. Aile olmadan o çocuğa zaten hiçbir şey verilmez. Yani tanıyamayız bile o çocuğu. Biz sadece eğitim ortamında görürüz. Yani evdeki ortamı ailesi sürekli vakit geçirdiği için onlar daha iyi özelliklerini bilir. İşte tam da bu yüzden ailenin önce eğitilmesi lazım. Bu az önce saydıklarımın hepsini bir aile yapar ama eğitim almazsa bu konuda en fazla ne yapar ki. Bişey yapamaz…"

Züleyha hanım aile eğitiminin sürecin sağlıklı bir biçimde ilerlemesi açısından önemli olduğunu şu şekilde dile getirmiştir:

> *"Ya belki biraz daha aileyi işin içine katmak gerekiyor. Çocuğun eğitimi ile ilgili geçmişteki öğretmenleri bize hazırladıkları bir şeyi verecek. Hani hizmet içi ne yapılıyor gidiyoruz, dinliyoruz ama sınıfa giriyoruz a benim öğrencim böyle diyorsunuz. Orda gördüklerinizi ya da okuduklarınızı ya da sınıfta aynısını uygulayamıyorsunuz. Bunun için belki ailenin desteği gerekli. Çocuğun durumunu aile bize bilgilendirmeli. Geçmişteki yaşadıkları ile ilgili ama ben BEP'li öğrencilerin ailesinde bunu çok göremiyorum. İşte bunun da sebebi eğitimsizlik. Aile eğitimi olmalı bu yüzden."*

3.1.2. BEP hazırlama süreci

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı 16 branş öğretmeninin tamamı BEP hazırlama sürecinde BEP hazırlamaya yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. BEP ekibinde yer alan branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar
- BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar
- BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler
- Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu
- BEP hazırlamaya ilişkin personel eğitimine duyulan gereksinim

BEP hazırlama sürecine ilişkin tema ve alt temaların oldukça yoğun olması nedeniyle tek bir şekil üzerinde gösterimi zorlaştığından her bir alt temaya ilişkin genel durum ayrı şekillerde gösterilmiştir. Şekil 3.4'te BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklara, Şekil 3.5'te BEP hazırlamada yaşanan zorluklara, Şekil 3.6'da BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimlere, Şekil 3.7'de BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğuna, Şekil 3.8'de BEP hazırlamaya yönelik personel eğitimine duyulan ihtiyaca ilişkin alt temalara yönelik genel durum ve frekans bilgileri yer almaktadır.

BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklara ilişkin branş öğretmenleri görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.4'teki gibidir.

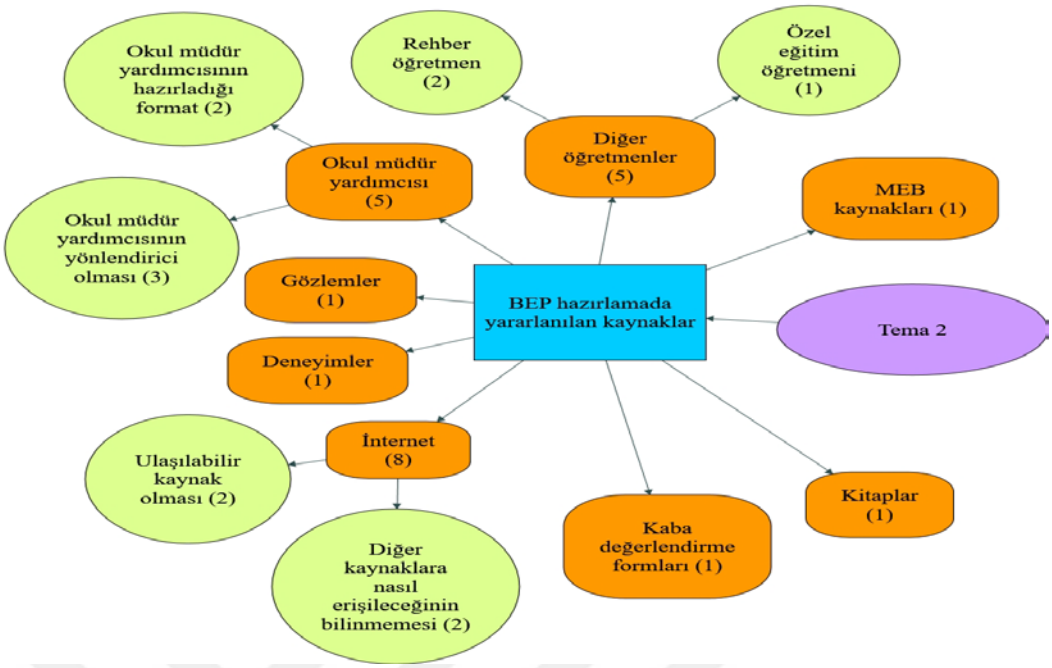

Şekil 3.4. *Branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri (alt tema 1)*

BEP hazırlamada yaşanan zorluklara ilişkin branş öğretmenleri görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.5'teki gibidir.

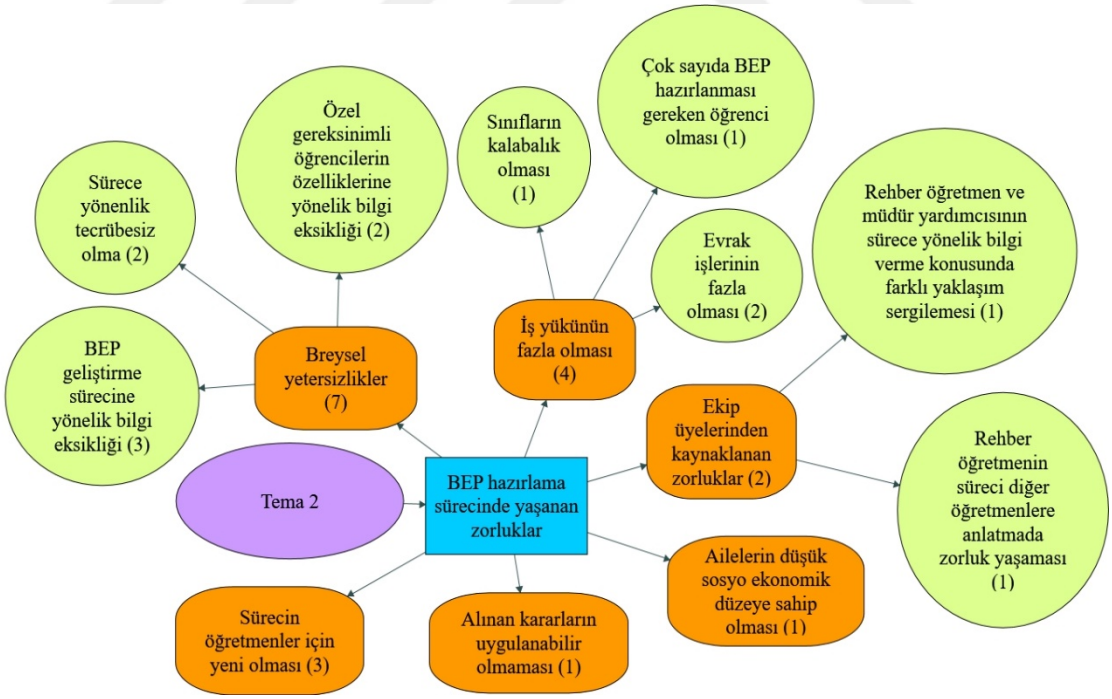

Şekil 3.5. *Branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri (alt tema 2)*

BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimlere ilişkin branş öğretmenleri görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.6'daki gibidir.

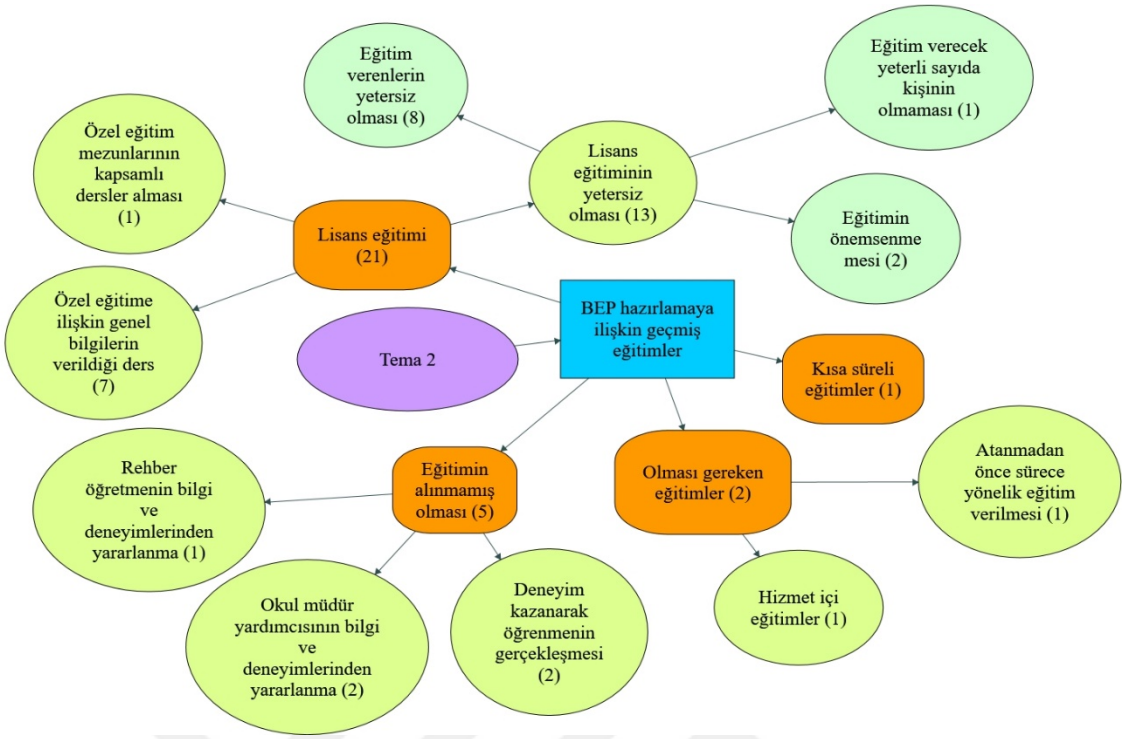

Şekil 3.6. *Branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri (alt tema 3)*

BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğuna ilişkin branş öğretmenleri görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.7'deki gibidir.

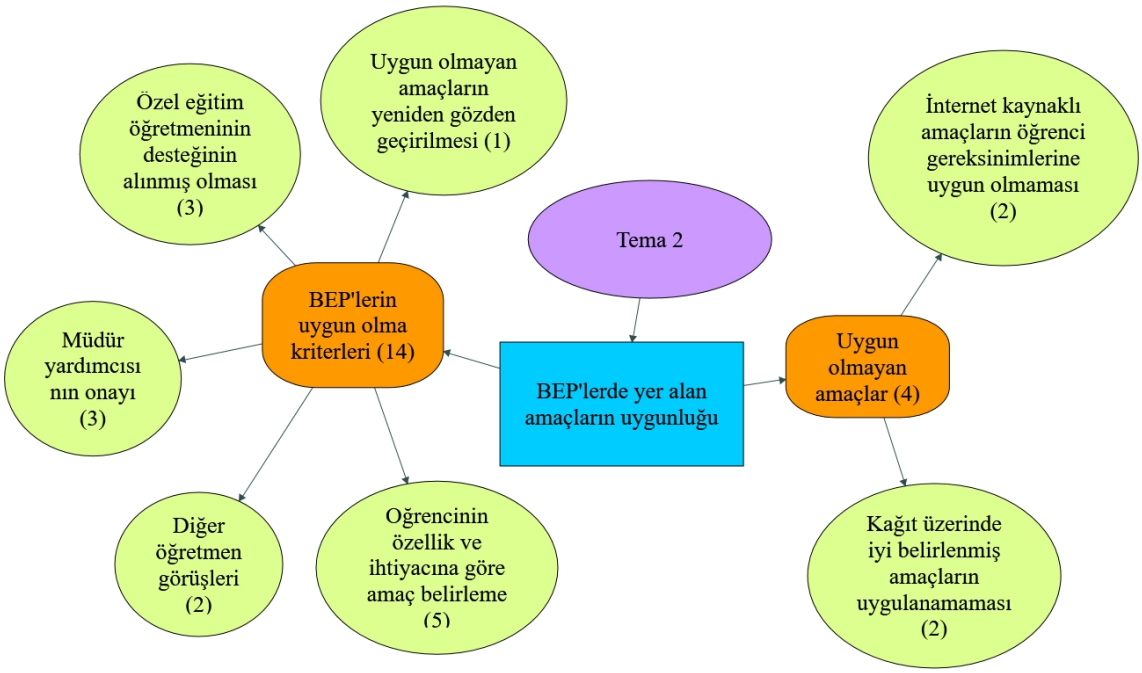

Şekil 3.7. *Branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri (alt tema 4)*

BEP hazırlamaya yönelik personel eğitimine duyulan ihtiyaca ilişkin branş öğretmenleri görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.8'deki gibidir.

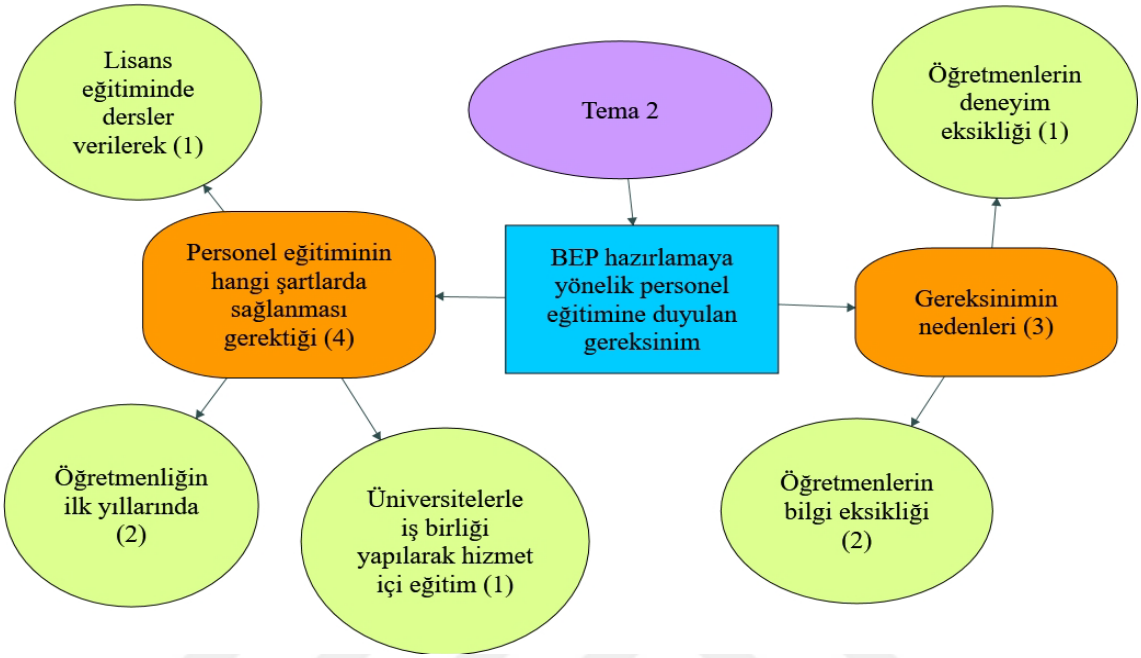

Şekil 3.8. *Branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri (alt tema 5)*

3.1.2.1. *BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar*

Araştırmaya katılan branş öğretmenleri BEP hazırlarken ne tür kaynaklardan yararlandıklarıyla ilgili çeşitli görüş ve deneyimlerini aşağıdaki gibi dile getirmişlerdir.

Meliha öğretmen **kaba değerlendirme formlarının BEP hazırlama sürecinde bir kaynak olarak kullanıldığını** ifade etmiş konuşmasının devamında da **internet ve rehber öğretmeninin elinde bulunan kaynaklardan** da yararlandığını şu sözlerle ifade etmiştir:

> *"Daha önceden yapmış olduğumuz işte kaba değerlendirme formları var. Çocuğun yeterliliklerine bakarak ona göre bir plan hazırlamaya çalışıyoruz. Örneğin çocuğun konuşma güçlüğü varsa, işte konuşmada sıkıntısı varsa, çocuğun yılsonunda İstiklal Marşı'nın 10 kıtasını ezbere söylemesini bekleyemeyiz. Ona göre uzak yakın hedeflere dikkat ederek beklentilerimizi ona göre ayarlıyoruz."* *"...internet, rehber öğretmenlerimizin elindeki kaynaklardan. Zaten başka yararlanabileceğimiz yer olduğunu düşünmüyorum."* BEP hazırlama sürecine ilişkin Şeyma Hanım da kaba değerlendirme formu kullandığını ve bazen de okul yöneticisinden yardım istediğini şu şekilde görüşünü ifade etmiştir, *"Daha çok kaba değerlendirme formu üzerinden gittim. Ama onun dışında Mehmet hocamdan da faydalandım özel eğitimci olduğu için bi de onun hazırladığı format vardı o*

yardımcı oldu."

Melis öğretmen BEP hazırlama sürecinde internete ek olarak **okul müdür yardımcısı Mehmet öğretmenden de yararlandıklarını** şu şekilde dile getirmiştir:

> "*Şimdi normalde biz BEP hazırlarken dediğimiz gibi hani internet çok büyük bir deniz, oradan yararlanıyorduk bu sene farklı olarak Mehmet Hocamın önderliğinde BEP nasıl yapılır? nasıl olması gerekiyor? hep soruları ona sorduk. Sağ olsun cevap verdi. Biz normalde de hep önceki senelerde de hazırlıyorduk. Bu sene daha kapsamlı kurul kurularak yapıldı. Hani o söyledi "böyle olması gerekiyor, böyle yapılması gerekiyor" diye ondan yararlandık. Pek rehber öğretmenimize sormadık. Yoksa bir şeyimiz olduğunda Mehmet Hoca ya sormayı tercih ettim ben. Yani öyle oldu. Sonunda hazırladık."*

Rafet öğretmen **BEP hazırlama sürecinde internetin en ulaşılabilir kaynak olduğunu** şu şekilde dile getirmiştir:

> *"internet, kesinlikle en kolayı o. Şimdi yalan söylemeye gerek yok hocam biz bu işin eğitimini almadık. Bize de bu sene sağ olsun Mehmet hocam öğretmeye çalıştı. Biz de hem ondan hem de kimse bilmediği için doğru düzgün internetten yaptık birbirimize de baktık o şekilde hallettik. Ha keşke bu konuda ne bileyim üniversitede öğretseydiler de onlar da bilmiyordu ki bize kim öğretecek BEP nasıl hazırlanır…"*

3.1.2.2. *BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar*

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde deneyimledikleri güçlükler aşağıdaki gibi dile getirmişlerdir. Emel öğretmen BEP hazırlama **sürecinde kendi yetersizlikleri nedeniyle yaşadığı zorlukları** şu şekilde sıralamıştır:

> *"ıı ilk olarak zorlandığım konu yetersiz olmamdı. ...yani eksik olduğum temel nokta şuydu bu öğrencinin ihtiyaçlarını biliyorum ama nasıl davranacağımı bilemiyorum tam olarak bu ilk sorun. ...ikinci olarak da ben nasıl hazırlanır dosya düzeni nedir amaç nasıl yazılır tam olarak bilmiyorum"*

Meliha öğretmen **sürecin başında oldukça zorluk yaşadığını** şu şekilde dile getirmiştir:

> "*Zorluk yaşadım açıkçası, anlamadım çünkü. Başta yani ne yapmam gerekiyor, yani sağ olsun öğretmenlerimiz kaba değerlendirme formunu dolduruyoruz. Ondan sonra çocuğa uygun bir plan hazırlıyoruz, tamam da neye göre yapacağım ben bunu. İlk karşılaştığımda mesela ne yapmam gerektiğini bilmiyordum gerçekten. Çocuğu tanımıyorum, dediğim gibi, bir saat derse giriyorum. Çocuğu tanımam, yapabileceklerini anlamam zaman alıyor. Yani benim o planı senenin sonunda hazırlamam gerekirken hedefleri senenin başında hazırlayıp uymaya*

çalışmak zorunda kaldım, öyle söyleyeyim. Yani bu tarz zorluklarla karşılaştım."

Rafet öğretmen süreçte yaşadığı zorlukları **öğrencilerin davranışlarını kestirememesine** bağlayarak şu cevabı vermiştir:

"*…mesela ben bu çocukların hepsini beşinci sınıfta, altıncı sınıfta iyice bütün huylarını öğrenirim. Yedinci sınıfta, sekizinci sınıfta karışmam bilene. Çünkü biliyorum çocukta ne olduğunu. Ama bu çocukları bilemiyorsun. Çok değişik şeyler oluyor. Beklemediğin şeyleri yapıyorlar. Mesela bundan önceki çocuğum vardı. Dünya tatlısı bir çocuktu. Tuttu saldırdı çocuğun birine. Parçalıyordu çocuğu. Elinden zor aldık çocuğu. Öbür çocuğa soruyorsun ya saldırdığı çocuk da çok şey de, nasıl diyeyim sana, haşarı bir çocuktu "ben hiçbir şey yapmadım" dedi "direk durdu saldırdı bana" dedi. Ya bilemiyorsun bu çocuklar gerçekten yani süreç içerisinde çok değişik tavırlar gösterebiliyorlar."*

Sude öğretmen BEP hazırlama süreciyle ilgili **daha önce deneyim sahibi olmamasını problem yaşamasının en önemli nedeni** olarak şu sözlerle dile getirmiştir:

"Evet zorluk yaşadım, çünkü daha önce hiç BEP hazırlamamıştım gerçek anlamda kendim. Öğrenciyi hani gözlemlerken ya da özellikle amaçları yazarken gerçekten çocuğun seviyesine uygunluğu noktasında ya da hani ben bu konuyu bu çocuğa nasıl anlatırım noktasında, ister istemez biraz sıkıntılar yaşadık. Ama şuanda mesela seneye yapılsa, daha kolay yaparmışım gibi hissediyorum." "Bence deneyimle alakalıydı, daha önce hiç hazırlamadığım için. Yani hiç öyle bir BEP dosyası oluşturmamıştım mesela ben. Sadece dediğim gibi bir eğitsel performans birçoğuna hatta şey yapıyorduk yani. İşte, BEP programı hazırlanmasına gerek yoktur diye eğitsel performansa not düşüp hazırlamıyorduk bile. Yani bir sene deneyimim yoktu."

3.1.2.3. *BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler*

Cem öğretmen BEP hazırlama süreci ve özel gereksinimli öğrencilerin özelliklerine yönelik almış olduğu eğitimi şu ifadelerle dile getirmiştir:

"*Yani gelmeden önce öğrencilik yıllarımda yanlış hatırlamıyorsam ya 2 ya da 3. Sınıftı bi ders almıştık, bu çocuklarla ilgiliydi ama BEP nasıl hazırlanır? Hatta BEP nedir? Onu bile öğrenmedik ben sonradan öğrendim BEP'in açılımını (güldü)", "Yani eee sadece bu çocukların böyle nasıl söyleyeyim yüzeysel özelliklerini derste öğrendik."*

Emel Hanım **daha önce bu sürece yönelik herhangi bir eğitim almadığını ve lisans düzeyinde eğitim alırken böyle bir eğitimin verilmesi gerektiğini** şu şekilde ifade etmiştir:

"… Daha önce böyle bir eğitim almadım yani lisansta bu tür çocuklar için bi ders almıştık ama çok yüzeyseldi.", "… Lisansta u daha çok teori bi de bizim alanla

ilgili eğitim alıyoruz. Bize bu çocuklarla ilgili daha detaylı eğitim verilmeliydi diye düşünüyorum. Eğer bu eğitimler verilseydi ilk karşılaştığımızda böyle zorlanmazdık. Sonuçta bunlarla karşılaşacağımızı biliyorlar. Yani en azından birkaç yöntem öğretilse yine işimize yarardı en azından haksız mıyım?". Züleyha Hanım da bu sürece yönelik geçmişte hiç eğitim almadığını bu nedenle de zorlandığını şu şekilde dile getirmiştir, *"… Hiç ders almadık. Öğretmenliğimin ilk yıllarında çok sıkıntı yaşadım. Hani direk bodoslama girdik. Okulumda özel alt sınıf yoktu. Özel alt sınıfa ihtiyacı olan çocuklar sınıfımızdaydı. Hani ağır durumda olanlar da bizim sınıftaydı ve kendi çabamızla çözmeye çalıştık… ama lisansta tek bir ders olarak ya da tek bir fikir olarak söylenebilir ya da anlatılabilirdi. Hiçbir fikrimiz olmayarak başladık biz."*

Meliha öğretmen, BEP hazırlama süreciyle ilgili eğitim almadığını, **ancak atandıktan sonra deneyim kazanarak öğrenmeye başladığını** şu şekilde dile getirmiştir:

"Lisansta dahi bir şekilde bir durumla karşılaşabileceğimiz hakkında bilgi verilmedi. Zaten işin aslını söylemem gerekirse müzik, resim gibi beden eğitimi gibi özel yetenek gerektiren derslerde eğitim bilimleri dersine çok fazla önem verilmiyor. Ben dördüncü sınıfa gelip de mezun olacağımı anlayıp artık KPSS'ye girmem gerektiğini öğrendiğimde ya da fark ettiğimde eğitim derslerine ağırlık vermeye başladım, çünkü o hocaların bize bakışı da daha farklı. Hiçbir şekilde BEP'li öğrenci ile ne yapılır, karşılaşırsak ne yaparız? Bununla ilgili hiçbir bilgim yoktu açıkçası. Sahaya inene kadar kaba tabirle. Yani sınıfa girdikten sonra ama maruz kala kala öğreniyoruz. Zamanla daha fazla öğreneceğiz yapabileceklerimizi. Aslında daha deneyimli öğretmenler, daha fazla öğrencilerle çalışmış öğretmenlerle konuşulursa ya da tabi ki onların fikirleri alınırsa daha iyi olur diye düşünüyorum."

3.1.2.4. *Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu*

Cem öğretmen hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların **uygun bir biçimde hazırlandığını ve süreçte diğer öğretmenlerden de yararlandığını** şu şekilde ifade etmiştir:

"… O amaçlar tabi ki uygun bence yani illa ki eksikler vardır ama uygun deme sebebim şu açıkçası. Ben amaç yazmayı bu sene öğrendim ama mesela yazarken işte "Nasıl olmuş? diyorum. Mehmet hocaya ya da diğer öğretmenlere soruyorum… Onlara soruyorum onlar "Böyle olsa sanki daha iyi olur" diyor ben de son öyle yapıyorum. O yüzden uygun yani çocuğun özelliklerini işte geri kaldığı şeyleri ben biliyorum zaten onları hocalarımla konuşuyorum, "Şunu öğretsek iyi olur" diyorum. Onlar işte "Şöyle bi amaç yazılsa iyi olur" diyor ben de

yapıyorum."

Furkan öğretmen BEP'lerde yer alan amaçların yeteri kadar uygun olduğunu nedenlerini de sayarak şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Bence uygun. Niye? Çünkü biz bu amaçları artık kafamıza göre yazmıyoruz. Tamam internetten falan yararlandık yalan değil ama şimdi Mehmet hocamız var. O zaten özel eğitimci okuldaki diğer özel eğitimcimiz de Mahir hoca sağ olsun o da yardımcı oluyor yani bizim yanlış yapma şansımız çok yok onlar olduğu için e zaten çocuk için doğru amacı çocuğu biz tanıyoruz o yüzden o konuda da sıkıntı olmuyor…"*

Rafet öğretmen, hazırlanan **amaçların kâğıt üzerinde çok iyi olduğunu, ancak uygulama aşamasında sorun yaşandığını** şu sözlerle dile getirmiştir:

> *"Ya şimdi her şeyde olduğu gibi bizim Türkiye'de ki en büyük sorun yani özel eğitimdeki sorun da şu: Profesyonel hazırlıyoruz, mükemmel program hazırlıyoruz ama tüm insanları yolluyorlar. Şimdi profesyonel bir plana amatör insanlar yolladığın zaman onun başarısı ne olur? Mesela yurt dışında tam tersi. Amatör plan hazırlanıyor, profesyonel insanlar uyguluyor ve o amatör plan illaki sonuca varıyor. En ihtimal %51'in üstüne çıkıyor. Plan çok güzel, amaç çok güzel, işleyiş çok güzel ama tutup da bunu amatör insanın yapması, yani sonuca gitmiyor… yani kısacası amaçlar uygun ama uygulama sıkıntılı… Teori iyi uygulama sıfır."*

Turan öğretmen hazırlanan **amaçların uygulanması aşamasında** çeşitli sorunların yaşandığını:

> *"Ona göre zaten biz BEP planına bir şeyler yazdık ama bunu uygulayamıyoruz yani her çocuğa. Ders içerisinde bunları yaptırmak zor yani. Mesela en basit bu öğrencilere matematik kavratmak için bence biraz günlük hayattaki şeyde alışveriş ne bileyim o tür şeyler yaptırmak gerekir. Bu da eğitim ortamında zor yani o çocuğu alıp dışarı götüreceksin, para hesabını yaptıracaksın bu şekilde öğrenir…"* sözleriyle dile getirmiştir.

3.1.2.5. *BEP hazırlamaya yönelik personel eğitimine duyulan ihtiyaç*

Cem öğretmen BEP hazırlama sürecine ilişkin personel eğitimine duyulan ihtiyacı şu sözlerle dile getirmiştir:

> *"… Ama işte keşke daha deneyimli olsaydık bugüne kadar hiç yapmayınca yani kağıt üstünde durunca biz de gelişmedik bu konuda yani asıl bizim de hatamız bu ama hep bi kenarda tuttuk bu konuyu, biraz yük gibi gördük bu sorumlulukları bilmediğimiz için oldu belki ama bundan sonra daha iyisi için uğraşmak lazım yani diyeceğim hocam, bu konuda eğitim almamız lazım sade biz de değil Milli Eğitimdeki tüm öğretmenlerin atanır atanmaz alması lazım."*

Meliha öğretmen, BEP hazırlama ve uygulama konusunda **yetersiz olduğunu yalnızca deneyim kazanarak bu süreci öğrenmek zorunda kaldıklarını** dile getirmiştir. Yetersiz olmaları nedeniyle özel gereksinimli öğrenciye uygun programın hazırlanmasında ve bu programın uygulanmasında sorun yaşadıklarını bu nedenle de üniversitelerle iş birliği kurarak yetersizliklerinin giderilmesi gerektiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

> *"Ya nasıl yaklaşmamız gerektiği hakkında daha detaylı bilgi alabiliriz onlardan. Sonuçta dediğim gibi biz yaşayarak öğreniyoruz bunu. Yani BEP nasıl hazırlanır? Nasıl hayata geçirilir? Tam bilmiyoruz. Bu konuyla ilgili bir eğitim almadığımız için. Aslında sizin gibi akademisyenlerin gelip mesela branş öğretmenlerine veya bütün öğretmenlerimizle görüşerek diğer okullarda da bilgilendirme yapabilirsiniz."*

Rafet öğretmen ve Züleyha öğretmen, **özel eğitim alanındaki uzmanlar tarafından okulda bulunan öğretmenlere BEP hazırlama konusunda eğitim verilmesi gerektiğini** dile getirmiştir. Rafet öğretmen şu ifadeleri kullanmıştır:

> *"Biz hocam öz eleştiri yapacam şimdi. BEP nediri bazılarımız sadece yüzeysel biliyoruz hatta çoğumuz diyeyim. Asıl problem de buralarda başlıyor zaten. Biz bilmediğimiz bi denizde yüzüyoruz e ne oluyor sonra biz de boğuluyoruz. Bunalıyoruz. Bunun olmaması için tamam geçmişte eğitim almadık ama geç değil ki. Haksız mıyım? Biz sürekli seminer vesaire alıyoruz bunlar boş geçmesin biri gelsin bunları anlatsın bize öğrenelim…"*

3.1.3. BEP ekibi

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı 16 branş öğretmeninin tamamı BEP ekibine yönelik çeşitli ifadelerle dile getirmişlerdir. BEP ekibinde yer alan öğretmenlerin ekibe yönelik deneyim ve görüşleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Ekip üyelerinin iletişim biçimleri
- BEP ekibini oluşturan kişiler
- Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları
- BEP ekibinin yasal görevleri
- Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri

BEP ekibine ilişkin tema ve alt temaların oldukça yoğun olması nedeniyle tek bir şekil üzerinde gösterimi zorlaştığından her bir alt temaya ilişkin genel durum ayrı şekillerde gösterilmiştir. Şekil 3.9'da ekip üyelerinin iletişim biçimlerine, Şekil 3.10'da ekip üyelerinin görev, rol ve sorumluluklarına, Şekil 3.11'de ekibin yasal görevlerine,

Şekil 3.12'de geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimlerine ilişkin alt temalara yönelik genel durum ve frekans bilgileri yer almaktadır.

Ekip üyelerinin iletişim biçimlerine ilişkin branş öğretmenleri görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.9'daki gibidir.

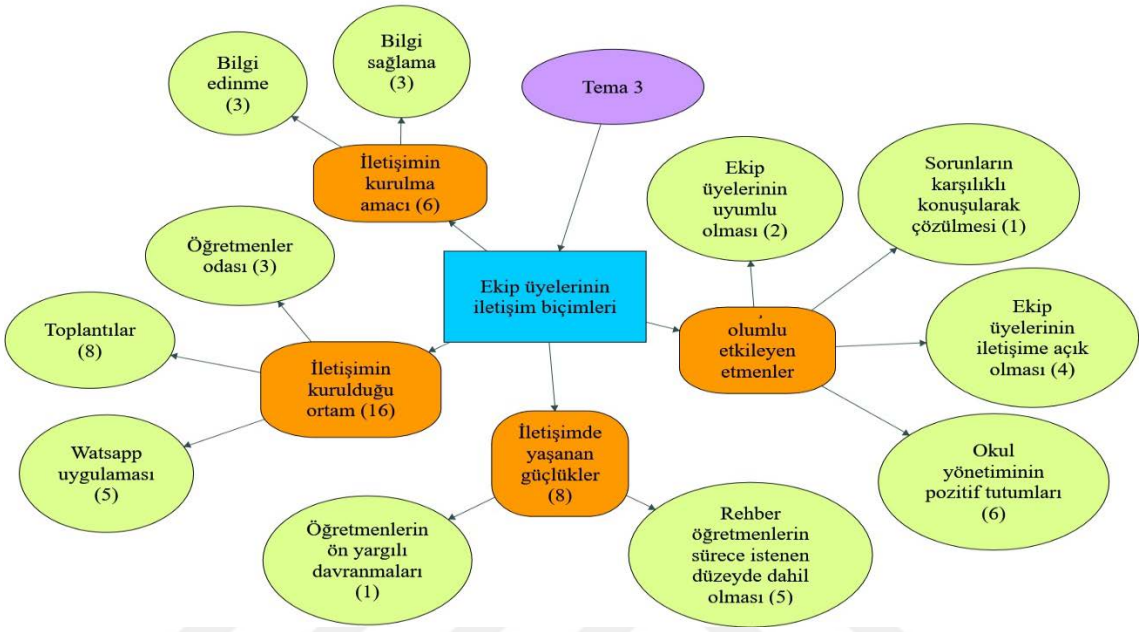

Şekil 3.9. *Branş öğretmenlerinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (alt tema 1)*

Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumluluklarına ilişkin branş öğretmenleri görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.10'daki gibidir.

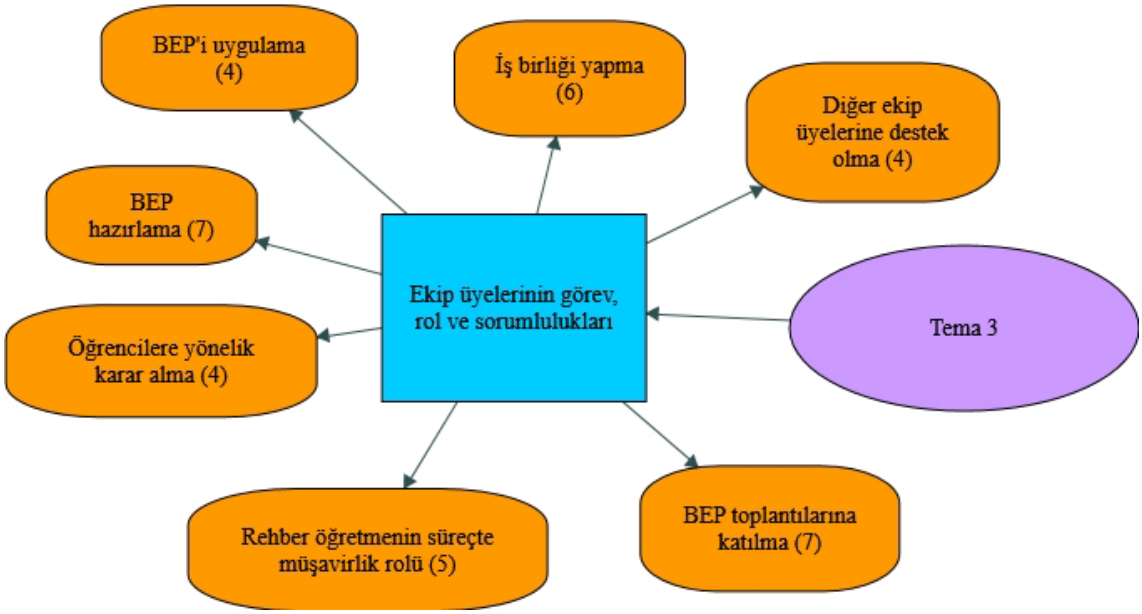

Şekil 3.10. *Branş öğretmenlerinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (alt tema 2)*

BEP ekibinin yasal görevlerine ilişkin branş öğretmenleri görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.11'deki gibidir.

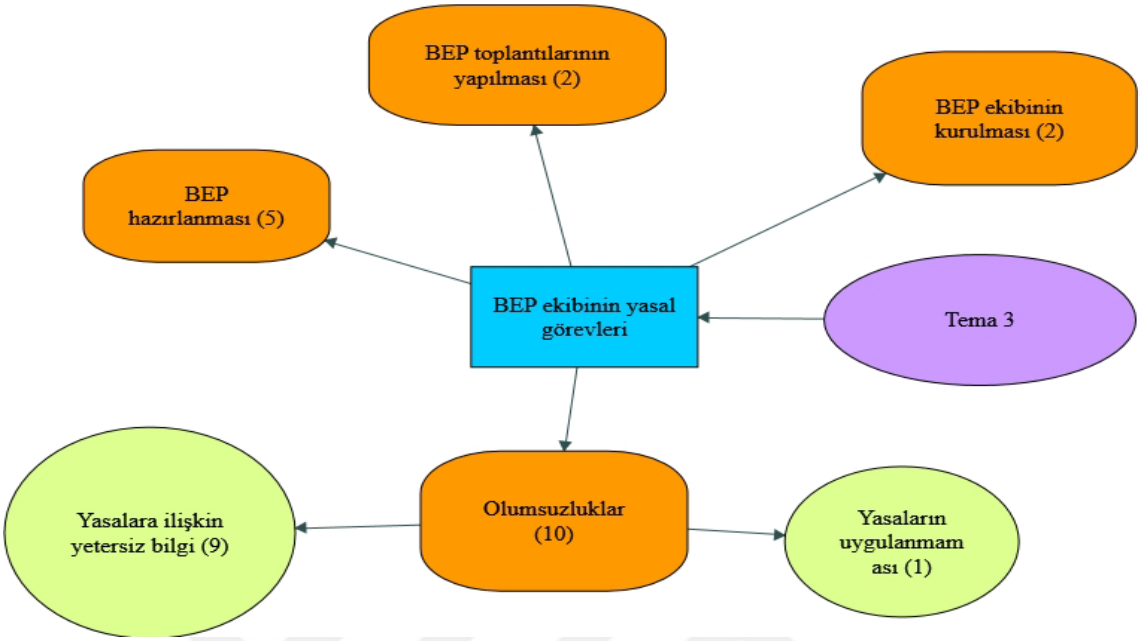

Şekil 3.11. *Branş öğretmenlerinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (alt tema 3)*

Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimlerine ilişkin branş öğretmenleri görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.12'deki gibidir.

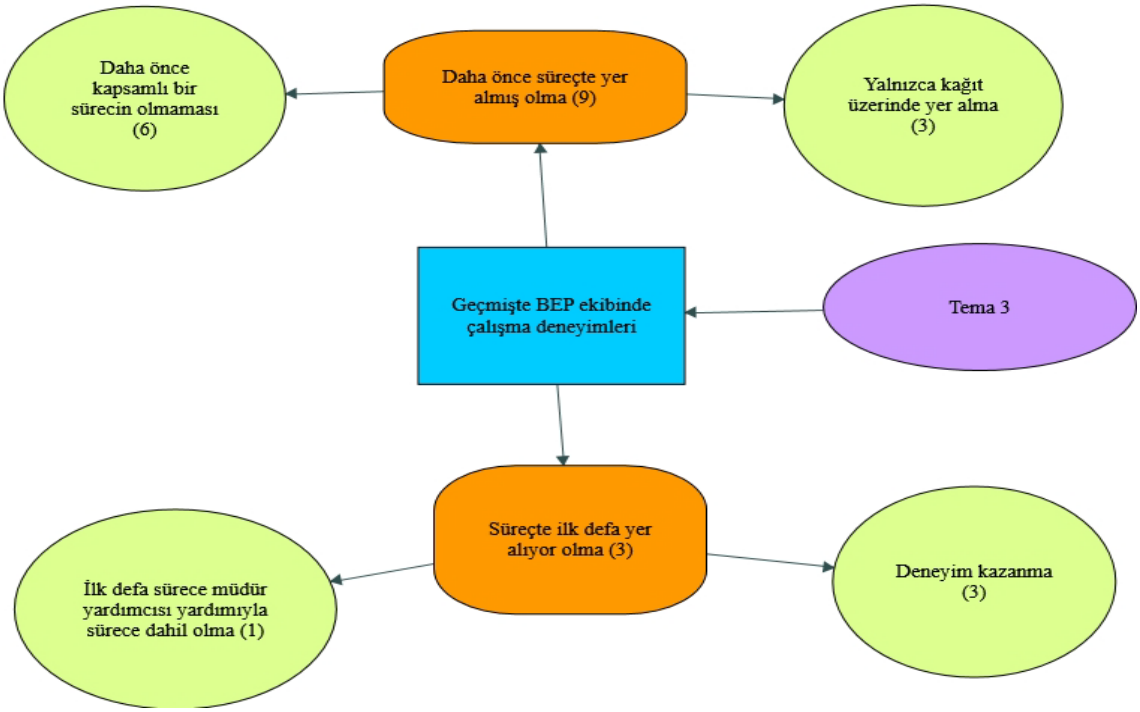

Şekil 3.12. *Branş öğretmenlerinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (alt tema 4)*

3.1.3.1. *Ekip üyelerinin iletişim biçimleri*

Cem öğretmen diğer ekip üyeleriyle olan iletişimlerini şu şekilde dile getirmiştir:

> *"Hocam daha çok öğretmenler odası, toplantılar ya da bizim watsap gurubu var oradan iletişime geçmeye çalışıyoruz. Mesela özel eğitim öğretmeniyle öğretmenler odasında karşılaşmamız mümkün değil anca toplantılarda ya da telefonda konuşabiliriz. Rehber öğretmen de mesela aynı şekilde onlarla aslında çok fazla iletişim kuramadık sanırım çok fazla dâhil olmadılar sürece. İletişim açısından ailelerle de gayet iyiyiz ama dediğim gibi rehber öğretmenler sürece biraz daha aktif dâhil olsa iletişim açısından bişey diyebilirdim ama şimdi tam olarak bişey diyemem iletişim olacak ki yorum yapayım. Mesela müdür yardımcımız sağ olsun iletişim olarak en çok onunla anlaşabildik daha doğrusu en olumlu iletişimi onunla kurduk diyebilirim. Bize ve ailelere her zaman vakit ayırmaya çalıştı bizi sabırla dinledi ve yardımcı oldu. Daha ne olsun zaten onun sayesinde bu yıl böyle bi süreç başladı."*

Emel öğretmen rehber öğretmenlerle olan iletişimini şu şekilde dile getirmiştir, *"Bi de rehber öğretmenlerimiz var onlarla çok görüşemiyorum. İşte onlar ilk başta bi "BEP'i şöyle yapın" demişti. Bizim kafamız baya karışmıştı sonra Mehmet hoca başka bişey söyledi rahatladık daha rahat yaptık."*. Emel Hanım konuşmasının devamında, **diğer ekip üyeleri olan öğretmenler ve müdür yardımcısıyla kurduğu iletişimin rehber öğretmenlere göre daha olumlu olduğunu** şu sözlerle dile getirmiştir:

> *"… yani zümre öğretmenleri ile aslında sürekli telefondan, öğretmenler odasında toplantılarda zaten görüşüyoruz. Onun dışında diğer branş öğretmeni arkadaşlarımızla daha çok öğretmenler odasında. İşte ne bileyim Mehmet hocayla zaten istediğimiz zaman görüşebiliyoruz. Bi de uu watsap gurubu falan var, oradan daha çok duyuru olsa da konuşabiliyoruz yani. Bu kadar."*

Rafet öğretmen, **ekip iletişimine yönelik sürekli bir iletişim olmadığını, ancak kendisine sorulduğunda çocukla ilgili fikirler verebileceğini** şu ifadelerle aktarmıştır: *"Diğer hocaların birbiriyle olan iletişimi onları bilemeyeceğim. Birisi bana gelip de şu çocuğun hakkında bir şey ne durumda hocam çocuğun durumu dediği zaman ben söylerim… Sürekli bir iletişimimiz yok."*

Züleyha öğretmen, iletişimle ilgili kendi deneyimlerini şu sözlerle ifade etmiştir:

> *"Bu yıl için derse girmeden önce özelliklerini zaten öğreniyoruz. Hani rehberlik öğretmenimiz olsun biz olsun, çocuğun hangi alanda desteğe ihtiyacı olduğunu soruyoruz. Yani iletişimimiz genelde öğretmenler odasında, şeyli geçiyor sohbet amaçlı. Yani dersten çıktığımız zaman eğer o BEP'in olduğu çocuğun sınıfından çıktıysanız ve o ders bir şey yaşadıysanız konusu geçiyor. Ama o ders bir şey yaşanmadıysa hiç konusu geçmiyor… Çözüm yolu bulmak için konuşuruz bazen.*

O derste o çocukla ilgili bir sıkıntı yaşayan varsa o teneffüste konuşuluyor. Eğer orada olan varsa "Aa bak ben de şunu yapmıştım şöyle olmuştu, böyle olmuştu" diye birbirimizi o şekilde yönlendirebiliyoruz. Ekstradan bir iletişimimiz yok yani."

Branş öğretmenlerinin görüşlerine paralel olarak gözlem notlarında şu ifade yer almaktadır: *"okulda matematik öğretmeni olan Turan Bey, Özlem Hanım ve Emel Hanım teneffüslerde matematik dersine ilişkin hangi amaçları ne şekilde çalıştıklarına ilişkin fikir alışverişinde bulundular (Gözlem No: 1, 01.03.2018)"*

3.1.3.2. *BEP ekibini oluşturan kişiler*

Cem öğretmen ekipte yer alan kişileri şu şekilde ifade etmiştir: "*Müdür yardımcımız var işte Mehmet hoca, biz varız, branş öğretmenleri olarak bir de rehber öğretmen var."*

Furkan öğretmen ekip üyelerini şu şekilde sıralamıştır: *"İdare, rehber öğretmeni, bir de okulda çocuklarla büyük ihtimal beden eğitimi öğretmenlerinden biri mutlaka yer alıyor. Çünkü bizde kadromuz 4 kişi. Çünkü o sosyal derslere girenlerden mutlaka öğretmenler var resim, müzik tarzında."*

Melis öğretmen ekipte yer alanları şu şekilde sıralamıştır, *"Müdür yardımcısı Mehmet Hoca, ondan sonra öğretmenler, çocuğun anne babası yer alıyor, işte dersine giren öğretmenlerimiz yer alıyor."* Melis öğretmen konuşmasının devamında **ekipte kimlerin hangi durumlarda yer alması gerektiğini** şu şekilde ifade etmiştir:

"*Çocuğun çok farklı hani bir psikologluk ya da bir bir şeylik gereksinimi olursa o uzmanlar olabilir ama şu anda hani sadece özel öğrenme güçlüğü için bizim yeterli olduğumuzu düşünüyorum ya da hafif düzeyde zihinsel yetersizlik için. Hani bu söylediğim BEP kurulunun yeterli olduğunu düşünüyorum ama çok farklı derecede ihtiyaçları varsa o zaman herhalde eklenebilir ihtiyaçları doğrultusunda, o alana yönlendirilebilir o alanın uzmanına hani biz psikolog ya da psikiyatri değiliz. O kadar etkin olamayız. Gereklilik durumuna göre yer alır diye düşünüyorum ben."*

Rafet öğretmen:

"*Mehmet hoca var müdür yardımcısı, rehberlik hocaları var. Rehber Hoca var bir de müdüre hanım da var herhalde. Müdüre hanım var. Ya birkaç tane daha hoca var diye biliyorum. Valla BEP ekibinde kim var bilmiyorum açık açık söylüyorum sana. Mehmet Hoca'yı bilirim, rehberlik hocasını dediğim gibi rehberlik hocasını tanımıyorum ikisini de tanımıyorum."*

Züleyha öğretmen ise şu şekilde sıralamıştır:

> *"Bu sene okulumuzda yani Mehmet Hocanın öncülüğünde oluşturuldu BEP ekibi. Genelde rehber öğretmenlerimiz var. Dersine giren öğretmenlerimiz de yer alıyor. Bir de destek eğitim amaçlı açılan hani ihtiyacı olan çocuklar için gönüllü olan öğretmen arkadaşlarımız var ekipte. Aile var ama ben aileyi çok göremiyorum ekip üyesi olarak."*

3.1.3.3. *Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları*

Emel öğretmen ekibe ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir:

> *"Iıı bu ekipte ben sonuçta branş öğretmeniyim. İşte çocukların dersine giren diğer hocalarla ortaklaşa konuşup karar veriyoruz. Açıkçası öncelikli olarak diğer matematikçilerle konuşmak bana daha iyi geliyor. Ama işte çocuğun durumu nedir onu paylaşıyorum. Fikir alışverişi yapıyoruz. Ailelerle daha yakından konuşma fırsatım oluyor. İşte sonra ıı çocukla ilgili karar alıyorum. Amaç belirliyorum bi de çocuğun BEP'ini hazırlıyorum. Ama tabi dediğim gibi bunu tek yapmıyorum diğer arkadaşlarımdan da destek alıyorum çünkü özellikle de Mehmet hocam sağolsun o destek oluyor bize. Zaten bu sene bunu başlatan da o oldu dediğim gibi önce hiç yapmıyorduk."*

Meliha öğretmen sorumluluklar ve BEP toplantılarına yönelik şu ifadeleri kullanmıştır:

> "*Rehber öğretmenler yönlendiriyordu bundan önce ama çok yüzeysel oluyordu. Onu söylemek zorundayım. Sadece rehber öğretmenler bize kâğıt vererek bu kâğıtları dolduruyorsunuz. İşte yapmanız gereken kaba değerlendirme formu. E sonrasında işte plan hazırlayacaksınız ve gözlemlediğim dediğim gibi daha önce çok BEP'li öğrenci ile çalıştım ama hiç gereksinim duymamıştım BEP hazırlamaya. Bir tek bu yılki öğrencilerimize hazırladım ilk defa on yıldır. Aslında her birimize eşit sorumluluk düşüyor bence, hani fen bilgisi öğretmenine de matematik öğretmenine de müzik öğretmenine de. Ama bence bu BEP toplantıları yani gerektiği gibi yapılmıyor. Ben öyle olduğunu düşünüyorum. Gerçekten bu çocukların yararı için evet hepimiz bir şeyler yapmak istiyoruz ama amacına ulaştığını pek düşünmüyorum açıkçası toplantıların."*

Meliha öğretmen gözlemler sırasında da rehber öğretmenlerin sürece aktif katılımlarının olmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Müzik öğretmeni olan Meliha Hanım rehber öğretmenlerin BEP toplantısında kendilerinden hazırlamalarını rica ettiği formata yönelik şikayette bulundu. Meliha Hanım rehber öğretmenlerin istediği formun hazırlanmasının mümkün olamayacağını ve çok karmaşık olduğunu bunun yerine Mehmet öğretmenin önermiş olduğu formatın kullanılmasının kendilerini daha çok rahatlatacağını ifade etti. (Gözlem No: 4, 07.03.2018)"*

Meliha öğremten konuşmasının devamında müdür yardımcısının rol, görev ve sorumluluklarını şu şekilde dile getirmiştir:

> "*Müdür yardımcısının rolü. Müdür yardımcısı aile öğretmen iş birliğini sağlayabilir. Müdür yardımcısının görevi bu olabilir diye düşünüyorum. Bizim müdür yardımcımız zaten özel eğitimci, öyle bir durum var. Öyle olduğu için bizi daha farklı yönlendiriyor. Zaten o geldikten sonra biraz daha bu işe önem verilmeye başlandı. Faydası oldu."*

Meliha öğretmen daha sonra ailelerin görev, rol ve sorumluluklarını şu şekilde ifade etmiştir: *"Ailenin rolü yani çocuğu öğretmenlerin daha iyi tanımasını sağladılar bir nebze de olsa. Ama aslında bu eksik mesela öğretmenlerin verdiği kararların evde uygulanmasına, çocuğun gelişmesi için yapmamız gerekenlere destek olabilirler aslında."*

Rafet öğretmen süreçteki rol ve sorumluluklarını şu ifadelerle dile getirmiştir:

> "*Valla hiçbir sorumluluğumuz yok. Açık açık söyleyeyim, hiçbir sorumluluğumuz yok. Biz her zaman şimdi her sınıfta olduğu gibi diğer sınıflarda mihver derslerinin olduğu sınıflarda daha fazla çok güvenliğe, çocuğun sağlığına daha çok önem vermek zorundayız. Bir özel eğitime muhtaç çocuk da normal bir çocuk da öncelikle bizim dersimizde sağlıklı başlayıp sağlıklı bitirmek zorunda. Düşmeden kalkmadan bitirmek zorunda. Bizim birinci amacımız o bir ders için hatta onu dahi şey yapabiliriz, o şekilde işleyebiliriz. Çocuğun eline top verip onu izlemleriz ama sağlıklı bir şekilde başarılı derse aynı şekilde bitirmesini izleyebiliriz ya sağlık bizde öncelik ve de çok hareketli çocuklarımız var normal olup da çok hareketli çocuklarımız var onlara da sırtımızı dönemiyoruz. Ama ne yapıyoruz? Bir özel eğitim çocuğun yanına iki tane zeki çocuk koyup, onları başka bir tarafa gönderip ya da çocuğun gitmek istediği yere gidip gönderebiliyoruz."*
>
> Daha sonra müdür yardımcısının süreçteki rolüne ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır,
>
> "*Valla o dediğim BEP işlemi Mehmet Hoca geldikten sonra işlemeye başladı. Biz ondan önce işlem mişlem yoktu. Ya kimse şey yapmıyordu öyle. Bildiğim kadarıyla derslerden sonra dersler veriliyor. Seviyeye göre dersler veriliyor işte çocuklara. Onları falan ayarlayan hepsini Mehmet Hoca."*

Rafet öğretmen konuşmasının ardından görev dağılımın sağlıklı gerçekleşmediğini şu şekilde ifade etmiştir, *"Valla görev dağılımının sağlıklı yapılmadığı kesin."* Bu ifadesinin ardından Rafet Beye **olması gereken** sorulduğunda kendi fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir:

> "*Ya şimdi ben her zaman şudur. Uzman adam en tepede olmalı. Mesela Mehmet Hoca bu işi çok güzel yapıyor. Ondan sonraki kişinin de uzman olması gerekiyor. Ondan sonraki kişinin de uzman olması gerekiyor yani bana bu işte eğitim*

almamış kişi dördüncü, beşinci sırada olması gerekiyor. Yani hazırlanırken o toplantı yapılırken ben dördüncü, beşinci sırada olmam ve benim orada şey değil de fikir beyan eden değil de fikri uygulayan kişi olmak zorundayım. Anlatabiliyor muyum ben fikirde verememburada. Çünkü uzmanlık alanım değil ama yukardaki, önümdeki üç tane uzman kişi bana diyecek ki "Hocam şunu şöyle yapalım". Ben çıkarım öyle yaparım."

3.1.3.4. *BEP ekibinin yasal görevleri*

Bu başlık altında BEP ekibinde yer alan branş öğretmenlerine ekibin yasal görevlerine ilişkin görüşlerinden çoğunlukla BEP'in yasal zorunluluk olduğu ve kendi görevleri hakkında da bilgiye sahip olmadıkları yönünde alt temalar oluşmuştur. Aşağıda öğretmenlerin görüşleri yer almaktadır.

Sude öğretmen **bu konuda bilgisiz olduğunu** şu şekilde ifade etmiştir: *"Şöyle bir düşüneyim. Hiçbir şey söyleyemem. BEP geliştirme ekibi. Valla şu anda bir şey söyleyemeyeceğim. Bilgisizim bu konuda."*

Meliha öğretmen ise şu ifadeleri kullanmıştır: *"Yasal anlamda görevlerini bilmiyorum açıkçası. Biz ne yaptık? Biz toplantılar yaptık, BEP hazırladık, işte onun gibi şeyler. Ama yasal anlamda bişey diyemem."*

Melis öğretmen ekibin yasal anlamdaki görevlerini şu şekilde dile getirmiştir:

"O da bir kurul. Okul içinde var olan. Hani disiplin kurulu ya da hani öğretmenler kurulu gibi. Bunun gibi de kurul gibi düşünüyorum. Hani her okulda olması gereken. Eğer BEP'li bir öğrenci varsa mutlaka kurulması gereken bir kurul. Hani işleyişleri bilmemiz açısından. Resmiyetin dışında özellikle fikir alışverişi açısından olması gereken bir kurul Yani bu sadece toplantılar olmalı kurulu değil bu. Her daim fikir alışverişi yapılması gereken bir kurul olarak düşünüyorum ben."

3.1.3.5. *Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri*

BEP ekibinde yer alan branş öğretmenlerine, **daha önce buna benzer bir süreçte yer alıp almadıkları sorulmuş eğer yer aldılarsa mevcut süreç ile karşılaştırmaları** istenmiştir. Öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Cem öğretmen daha önce deneyimi olmadığını şu şekilde ifade etmiştir: *"Hayır sadece kâğıt üstünde tabi ki onu da saymıyorum."*

Emel öğretmen bu sene ilk defa toplandıklarını şu deneyimleriyle aktarmıştır:

"Yani her sene ekip kuruluyordu da bu şekilde olmuyordu. Daha önce toplantı olmamıştı mesela ne bileyim ilk defa oluyor.". Meliha Hanım benzer deneyimlerini şu şekilde ifade etmiştir, *"Daha önce elbette BEP ekibinde oldum*

ama branş öğretmenli olarak bişey yapmadık pek ekipte. Bu sene daha farklı oldu. Bu sene toplantı yaptık bi kere. Daha sonra BEP yazdık ama mantıklı bir şekilde yaptık bunu."

Sude öğretmen, **bu sene müdür yardımcısı tarafından zorlandıklarını** ve çalışma deneyimlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Açıkçası BEP bu seneye kadar bizim çok da nasıl söyliyim, hani böyle hazır internetten çıktı aldım, yaptım şeklindeydi. Bu sene müdür yardımcımızın yoğun çalışmalarıyla diyim, özel eğitimci olmasının da verdiği şeyle, evet bizi biraz zorladı açıkçası. Hani daha önce dediniz ya "Bir eğitim aldınız mı? diye. Bu eğitim olmadığı için muhtemelen belki de hani zorlandık. Şu anda açıkçası ne yapılması gerektiğini de biliyoruz. Ne gibi sorumluluklarımız var? Önce çocuğu çok iyi tanımalıyız. Sonra çocuğun öğrenme stilini, kendimizce belirlemeliyiz. Sonrasında da buna uygun çocuk neyi ne kadar alır, ona karar vererek bir plan hazırlıyoruz. Bence en büyük sorumluluğumuz çocuğu tanımak. Çocuğu tanıyarak onun ihtiyaçlarına göre bir BEP hazırlamak."

3.1.4. Özel gereksinimli öğrenci

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı branş öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucunda BEP hazırlama sürecinde branş öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere ilişkin deneyimlerine yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. BEP ekibinde yer alan branş öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere ilişkin deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları
- Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü

BEP ekibine ilişkin tema ve alt temaların oldukça yoğun olması nedeniyle tek bir şekil üzerinde gösterimi zorlaştığından her bir alt temaya ilişkin genel durum ayrı şekillerde gösterilmiştir. Şekil 3.13'te öğrenciye ilişkin bilgi edinme yollarına, Şekil 3.14'te öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolüne ilişkin alt temalara yönelik genel durum ve frekans bilgileri yer almaktadır.

Öğrenciye ilişkin bilgi edinmeye yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.13'teki gibidir.

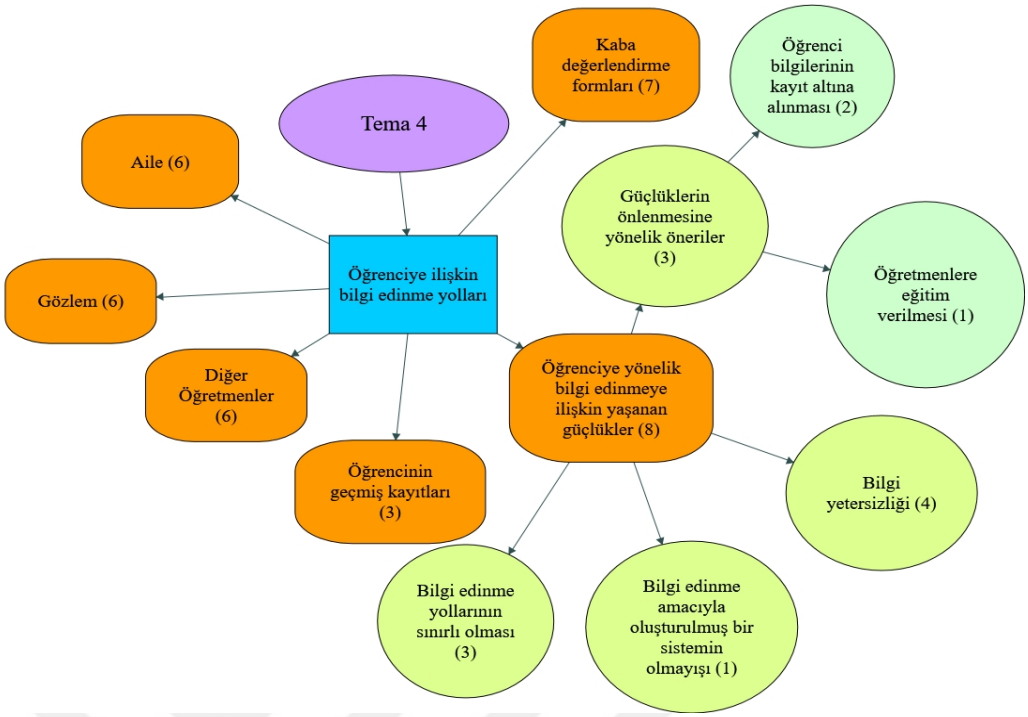

Şekil 3.13. *Branş öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimleri (alt tema 1)*

Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolüne yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.14'teki gibidir.

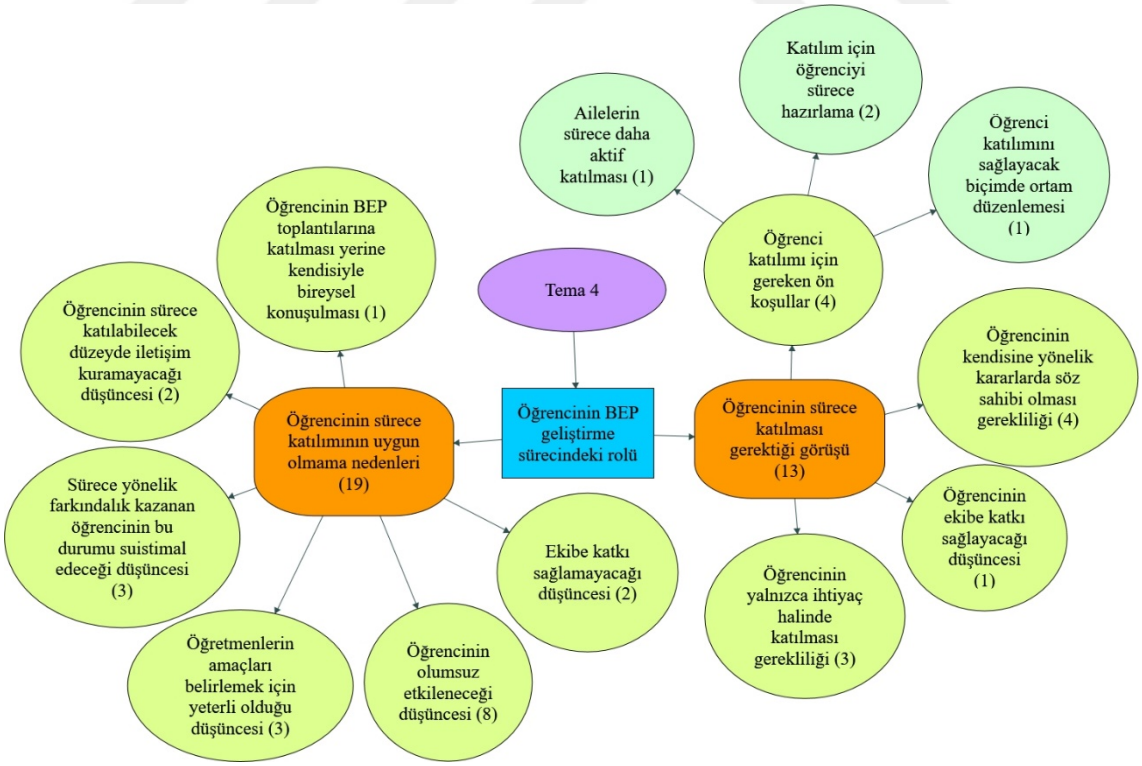

Şekil 3.14. *Branş öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimleri (alt tema 2)*

3.1.4.1. *Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları*

BEP ekibinde yer alan branş öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerine yönelik bilgi edinme yollarıyla ilgili görüşleri sonucunda bu alt temaya ulaşılmıştır.

Cem öğretmen özel gereksinimli öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolu olarak şu görüşünü paylaşmıştır: *"Bu çocuklarla ilgili olarak aslında işte kaba değerlendirme formu diye bir şey öğrendik bu sene onu uyguladık. İşte onunla ya da ne bileyim aileden bilgi aldık çocukla ilgili. Bunun dışında açıkçası mesela özel eğitim öğretmeni ya da rehberlikçilerden herhangi bir bilgi almış değiliz diyeyim"*

Yabancı dil öğretmeni olan Asuman öğretmen ise aynı konuda şu şekilde bir ifade kullanmıştır: *"Öğrencilerimizle ilgili bilgi şöyle edindik, biz şu formlar var… Evet, kaba değerlendirme aynen. İşte o formla biz bu çocuğun ihtiyacı ney bilgi edinmiş olduk. Onun dışında daha çok ben anneden aldım bi de dersine giren diğer öğretmenlerden öğrenmeye çalıştım."*

Şeyma öğretmen özel gereksinimli öğrencileri ile ilgili bilgi edinme yollarını şu şekilde sıralamıştır: *"Öğrencilerimizle ilgili şimdi zaten geçmişten gelen bilgilerimiz mevcut. E bi de diğer zümre öğretmenlerinden daha önce dersine girmiş olan varsa onlardan öğrendim. Bir de bu sene bizden değerlendirme formu doldurmamızı istediler ordan zaten gereken bilgiyi elde ettik ona göre de amaç yazdık zaten."*

Remzi öğretmen şu ifadeleri kullanmıştır:

> *"Bilgi edinme yolu olarak açıkçası hani öyle çok özel bi çabam oldu mu pek emin değilim yani tamam deneyimlerimizden yararlandık daha çok ama hani profesyonel olarak ne yaptınız deseniz çok da bişey yapmadık. Ama şöyle söyleyeyim. Ben işime yarayan kısmı şöyle aldım. Ailelerle zaten görüşüyoruz. Ama onun dışında aile zaten çok fazla bişey bilmiyor daha çok yani ailelerin çoğu cahil işin aslını bilmek gerekirse. E benim o aileden alacağım bilgi çok sağlıklı olmaz doğal olarak di mi? Bizim resmi olarak bi form vardı onu doldurduk. İşte -çocuk şunu yapıyor şunu yapamıyor- gibisinden. İşte dersine giren diğer öğretmenlerden de fikir alışverişi şeklinde oldu daha çok."*

Suna öğretmen ***-"karanlıkta el yordamıyla"-*** ifadesini kullanarak kendi deneyimleriyle bilgi edindiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

> *"Ben ne yalan söyleyeyim çocuklarla ilgili hiçbir yerden bilgi alamadım. Tamamen **karanlıkta el yordamıyla** oldu. Kaba değerlendirme formu diye bir şey doldurduk ama ne işe yaradı çok bi işe yaramadı. Ben bu alanda uzman değilim ki ne yapabilirim en fazla? Tamamen kendi deneyimimden faydalandım. Kendim gözlemledim ama bunlar da yetmez ki. Bizim öncelikle **bununla ilgili eğitim***

almamız gerekiyor. Bi sistem oluşturulması gerekiyor hatta. *O kadar da karamsar olmayacak olursam en azından çocukların ihtiyaçlarını falan biliyoruz. Bildiğimiz çocuklar oldukları için çok fazla zorlanmadık ama daha iyisini yapabiliriz diye düşünüyorum."*

Ferhat öğretmen öğrencilerle ilgili olarak bilgi edinme yollarında **daha çok kaba değerlendirme formu ve geçmişte öğrencinin dersine girmiş olan öğretmenlerle olan bilgi alış verişi yoluyla** elde ettiğini şu şekilde ifade etmiştir:

"Biz sene başında daha önce hiç yapmadığımız bişey yaptık yani yabancısı olduğumuz bi süreç başladı. E doğal olarak bu süreç bizi zorladı ama olsun hocam şimdi düşününce iyi ki oldu diyorum. Ha neydi bu ilk defa yaptığımız şey kaba değerlendirme formu oldu, ne olduğunu anlamak için çabaladık biz de ama çocuğun ihtiyaçları, özellikleri ne? Onları öğrenmiş olduk. Bunun dışında diğer öğretmenlerle de bir araya geldik bu çocukla mesela daha önce çalışmış öğretmenlerden bilgi aldık."

3.1.4.2. *Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü*

BEP ekibinde yer alan branş öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin süreçteki rolüne ilişkin görüşleri aşağıda özetlenmiştir.

Cem, Emel, Asuman ve Meliha öğretmen **öğrencinin sürece katılmasının uygun olmayacağını** ifade etmiştir örneğin Cem öğretmen görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir: *"Bence olmaz yani çocuk katılsa ne olacak ki zaten ne katacak bence daha kötü olur onun için gereksiz."*.

Rafet ve Sude öğretmen **öğrencilerin katılabilmesi için ilgili önkoşulları** şu şekilde ifade etmiştir:

"*Ya şimdi beş tane hoca var zaten. Genellikle en büyük sorunları asosyallik iletişim kuramama. Sınıfın içerisindeki hâkim öğrencilerle, sınıfın içerisinde baskın öğrencilerden uzak duran. Kız erkek olsun, uzak duran bir öğrenciyi tutup da BEP ekibinin karşısına koyduğun zaman bu aradaki mesafe bence bir kilometre daha da artacaktır. Hiçbir yararı olmayacaktır. Yani onun yerine BEP ekibindeki insanlar geçerken mesela çocuk kantine giderken veya çocuk bir beden eğitimi dersindeyken onun yanında olmak, konuşmayla teker teker ilgi sağlanmalı mesela çocukta tam bir güven ortamı sağlanmadan tam bir güven ortamı oluşturulmadan o çocuk, o beş tane öğretmenin arasına sokulmamalı."*

Remzi öğretmen de **öğrencinin katılabileceğini hatta toplantılardan önce de şu tür hazırlıklar yapılabileceğini** şu şekilde ifade etmiştir:

"Şimdi şu olabilir. Hani sonuçta biz öğrenciyi gözlemliyoruz, aynı şekilde öğrenci de bizi gözlemliyor aslında. İşte bizim ders anlatışımızı gözlemliyor, derste nasıl

davrandığımızı gözlemliyor. Bu noktada bize yardımcı olabilir yani tıpkı biz onu gözlemlediğimiz gibi belki bunun bildirimi bile yapılabilir öğrenciye. Hani şu zamana kadar? İşte hani kendinin farkında çünkü biliyor yani. İşte özel öğrenme güçlüğü olduğunu da biliyor. Bazen kendi de söylüyor, "Ben unutuyorum hocam" diye. Aslında kendinin farkında bir öğrencimiz yani e.. o da bizi gözlemler. Hani dediğim gibi, "Şöyle anlattığınızda daha iyi anlıyorum" ya da "Bu konu mesela aklımda kaldı, böyle söylediğiniz için aklımda kaldı" ya da işte, "Tahtadan açtığınız şekil benim aklımda kaldı"; bu şekilde yardımcı olabilir ama amaçların belirlenmesi konusunda katılmıyorum."

Özlem öğretmen ise **öğrenciyle bireysel olarak konuşulabileceğini** şu ifadeleri kullanmıştır:

"Toplantıya gelmeyebilir ama bireysel olarak konuşulabilir çocukla. BEP toplantısı dışında baş başa konuşulabilir. Hani özel eğitimi yapabiliyor mu, yapamıyor mu? gibi neden mesela ben işte 6. Sınıflardaki öğrencime hani teneffüste ya da ders dışında ya da dersteyken diğerleri bir şey yaparken diyorum hani "Şey seviyor musun?", "Boyama yapmayı seviyor musun?", "Şunu seviyor musun?", "Bunu biliyor musun?" hani "Okuyup yazabiliyor musun?", "Neyden hoşlanıyorsun?" gibi bireysel hani ufak tefek sorularla belki görüşülebilir. Yoksa toplantıda çok şey geldi bana. Hani o çok büyük bir adım geldi bana toplantıda yer alması çok büyük bir adım."

Suna öğretmen öğrencinin sürece dâhil olmasına yönelik şu ifadeleri kullanmıştır:

"Öğrenciyle çok yani öğrencinin ne yapabildiğini gördükten sonra hani ondan sonra kendisi karar verebilir bence. Öğretmen karar vermeli. Çocuğun çok fazla hani "Aa bak ben bunu da yapamıyormuşum, bunu da bilmiyorum" Çocuğu üzebilir mi durum? "Hiç bir şey yapamıyorum ben" gibi haline getirebilir mi? Onunla öğretmenin çok profesyonel olması lazım. Çocuğa bunu hissettirmeme adına, hani yetersizliğini hissettirmeme adı altında o kadar profesyonel yapamayız. Ya bu alanda yapamayız hissettirmeden. "A bak, sen bak bunu bunu başarıyorsun, yapıyorsun" değil de "Aa bak bunu da yapamıyorsun, bunu da yapamıyorsun, bunu da yapamıyorsun" derse çocuk direk çöker yani."

3.2. Rehber Öğretmenlere İlişkin Bulgular

Rehber öğretmenlerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonunda dört temaya ve 13 alt temaya ulaşılmıştır. Ortaya çıkan tema ve alt temalar Tablo 3.2'de yer almaktadır.

Tablo 3.2. *Rehber öğretmenlere ilişkin tema ve alt temalar.*

Aile Katılımı
Aile katılımına ilişkin görüşler
BEP Hazırlama Süreci
BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar
BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar
BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler
Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu
BEP hazırlamaya ilişkin personel eğitimine duyulan gereksinim
BEP Ekibi
Ekip üyelerinin iletişim biçimleri
BEP ekibini oluşturan kişiler
Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları
BEP ekibinin yasal görevleri
Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri
Özel Gereksinimli Öğrenci
Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları
Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü

Tablo 3.2'de görüldüğü gibi yapılan veri analizi sonucunda rehber öğretmenlerin aile katılımı, BEP hazırlama süreci, BEP ekibi ve özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimlerinden oluşan dört ana tema ve bu temaların altında yer alan alt temalar bulunmuştur. Aşağıda bu tema ve alt temalara ilişkin detaylı bilgilere yer verilmiştir.

3.2.1. Aile katılımı

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı iki rehber öğretmen BEP hazırlama sürecinde aile katılımının sağlanmasına yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. Aile katılımına ilişkin tema ve alt temalara yönelik genel durum ve frekans bilgileri aşağıdaki Şekil 3.15'te gösterilmiştir.

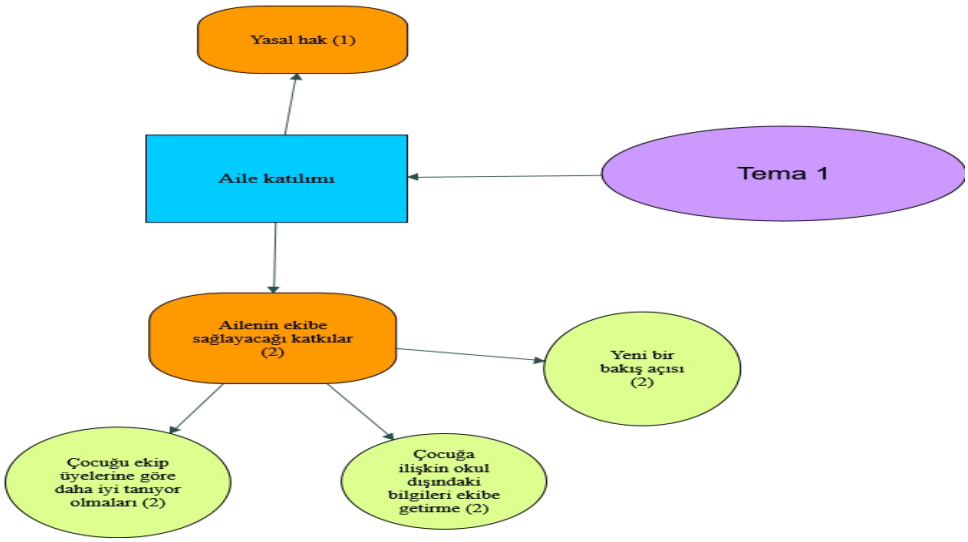

Şekil 3.15. *Rehber öğretmenlerin aile katılımına ilişkin deneyimleri*

3.2.1.1. *Aile katılımına ilişkin görüşler*

Figen öğretmen **aile katılımının anne babalar için bir hak olduğunu ve katılım sağlarlarsa diğer ekip üyelerinin farkında olmayabileceği durumlar hakkında katkı sağlayabilecekleri nedeniyle gerekli olduğunu** şu şekilde dile getirmiştir:

> *"Çocuğunun neye eksik olduğunu bizim göremediğimiz bir şeyi görmüş olabilir ve onun çocuğu olduğu için de yasal hakkıdır yani katılmak… Belki isterse verilecek eğitimlerden bazılarını istemeyecek olabilir. Hani eğer makulse o da verilmeyebilir. Öyle istiyordur. Çünkü hani çok çeşitli şeyler var. Töresi var, çok farklı şeyler, beklenti yani çocukla ilgili beklentileri var. Mesela fiziksel engelli bir çocuk için artık aile bir şey istemiyorsa, yakında mesela hani -Allah kimseye vermesin- hani ölüm oluyor bir şey oluyor mesela bazı …. Çocukta aile diyor ki hani biz elimizden geleni yapalım şu da olsun gibi diyoruz ama aile kimisi istiyor ama kimisi de "böyle olsun çocuğum mutlu olsun benimle daha çok zaman geçirsin, okulda arkadaşlarıyla olması için gelsin" diye biliyor onu da kıramayız yani onun da bir görüşü."*

Selen öğretmen aile katılımına ilişkin soru sorulduğunda şu şekilde bir ifadeyle görüşünü dile getirmiştir:

> *"Şimdi bence olumlu katkılar sağlar. Çünkü biz çocuğun evdeki durumunu bilmiyoruz. Çocuğun okuldaki durumunu sınıf öğretmenlerinden derse giren öğretmenleri biliyor. Evdeki durumunu da veli biliyor. Bence onunda toplantıya katılması bize olumlu yönden katkı sağlar. Hani çocuğun detayına kadar hani belki bizim önerebileceğimiz bir şeye veli başka bir şey söyleyebilir. Hani o veliden de destek alınması bence mantıklı olur."*

3.2.2. BEP hazırlama süreci

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı iki rehber öğretmen BEP hazırlama sürecinde BEP hazırlamaya yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. BEP ekibinde yer alan rehber öğretmenlerin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar
- BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar
- BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler
- Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu
- BEP hazırlamaya ilişkin personel eğitimine duyulan gereksinim

BEP hazırlama sürecine yönelik tema ve alt temalara yönelik frekans bilgileri ve genel durum Şekil 3.16'daki gibidir.

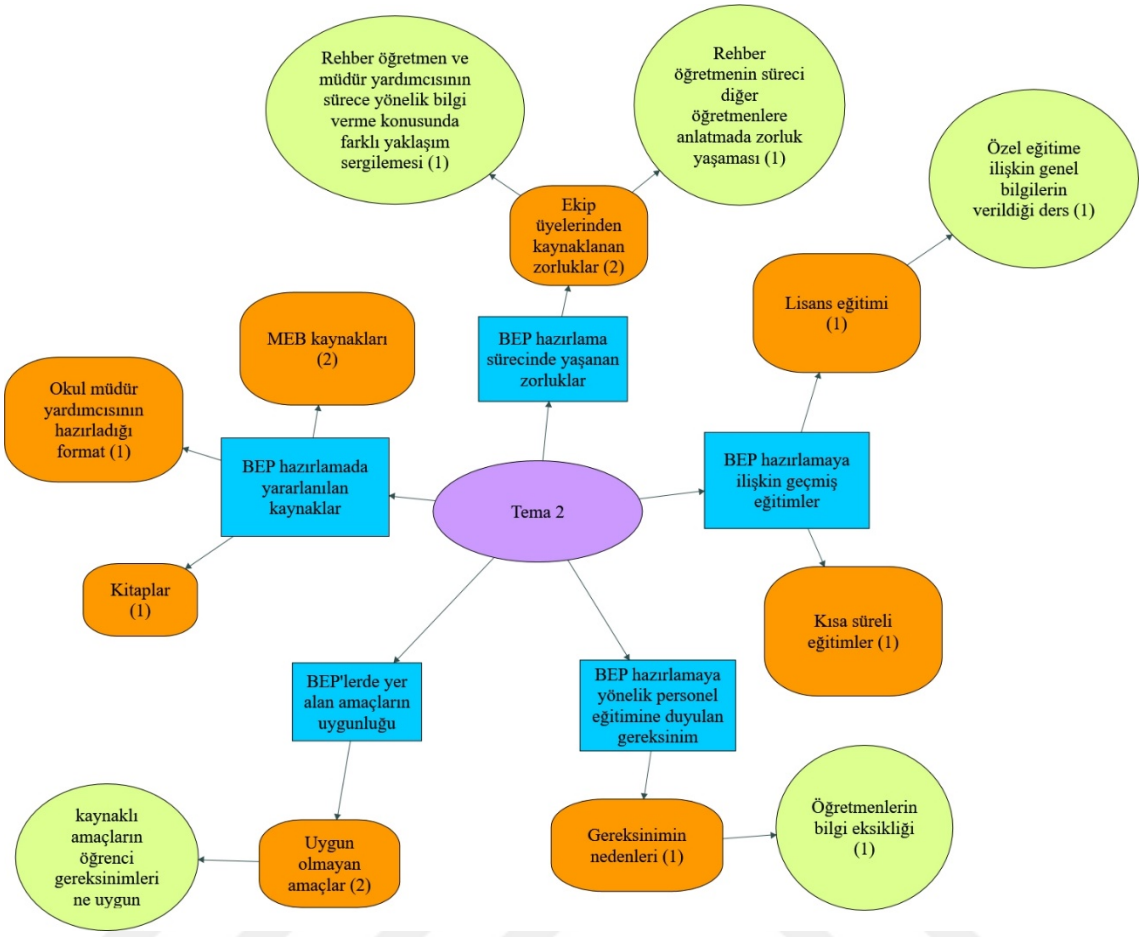

Şekil 3.16. *Rehber öğretmenlerin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri*

3.2.2.1. *BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar*

Figen öğretmen BEP hazırlarken yararlandığı kaynakları şu şekilde açıklamıştır:

> "*BEP hazırlanırken biz çocuklar ile ilgili aileleri ile ilgili gözlemlerimiz, öğretmenlerin aile ve çocuk ile ilgili gözlemleri, okul idaresinin yönlendirmeleri oradaki görevli idarecimizin yönlendirmeleri, sonra neydi siz söyleyin 3N1K rapor o da yetersiz diye düşünüyorum. Pek ortaokul seviyesine uymuyor 3N1K'daki. Bazı okullar ihtiyaç doğrultusunda kendileri de bir şeyler ekleyebilirler. Okul diye değil öğretmen çocuğun durumuna göre ekleyebilir. Çünkü bize seminer verilirken öğretmen de kendisi gerek bir çocuk var ikisi zihinsel engelli ama birisi daha farklıdır. Ona ikisi de aynı zihinsel engelli hani derece olarak aynı olabilir ama farklı biridir başka ihtiyaçları vardır diye Bir şeyler farklı bir eklemeler yapılabilir. Ya da şunlar şunlar çıkarılabilir şeklinde söylemişlerdi. Kendisi de bir şeyler geliştirebilir. Öğretmenler için müfredat hazırlanabilir onlar demişlerdi onlar bunu yapabilir demişlerdi bize. Bunu böyle aktarabilirim, müfettişlerde öyle derlerdi. Orda işte 3N1K biliyorsunuz, hani biliyorsunuz dimi bakanlık böyle bir kitap çıkarmıştı kaç sene oldu.*"

Selen öğretmen **BEP hazırlanırken çeşitli kitaplardan yararlandığını** şu şekilde

ifade etmiştir: *"BEP hazırlarken bazı kitaplar var. Yani onlardan yararlandım onun dışında işte müdür yardımcısı bu şekilde yapacaksınız dediği için onun formatı neyse ona göre hareket ettik daha çok…"*

3.2.2.2. *BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar*

Figen öğretmen ilk defa BEP sürecine dâhil olduğu ve bu dönem müdür yardımcısının özel eğitim alanından olması nedeniyle çok fazla zorluk yaşamadığını şu sözlerle ifade etmiştir:

> *"Çok fazla zorluk yaşamadık açıkçası. Galiba müdür yardımcımız Mehmet hoca özel eğitim öğretmeni işi biliyor o yüzden. Ama o olmasaydı nasıl olurdu süreç bilemiyorum. Yol gösteren biri olmasaydı eğer biz sahip olduğumuz bilgimiz daha doğrusu bilgisizliğimiz (güldü) ile çok fazla şey yapamazdık daha fazla zorlanırdık gibi geliyor sanki"*

Selen öğretmen rehber öğretmen olarak süreçte **daha çok öğretmenler ve müdür yardımcısıyla sorun yaşadığını** şu şekilde ifade etmiştir:

> "*Biz öğretmenlere anlatmakta zorluk yaşadık. Onun dışında hani biz zaten onlar kendileri hazırlıyorlar ama onun dışında bir sıkıntı yaşamadık. Onlar işte dediğim gibi müdür yardımcısı farklı bir şekilde istedi gibi, biz farklı bir şekilde istedik kafaları karıştı öğretmenlere bunu anlatmakta sıkıntı yaşadık. Mesela orda işte kullanılan araç gereçler ya da yöntem teknikler diye bir şey mesela öğretmenler diyor ki "ben buraya ne yazacağım?". Hani bu tek tek onları onlara açıklamakta biraz sıkıntı yaşadık. Onun dışında başka bir şey yok."*

3.2.2.3. *BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler*

Figen öğretmen BEP hazırlama sürecine ilişkin **daha önce kısa süreli de olsa eğitim aldığını** şu şekilde dile getirmiştir: *"… Hani biz rehber öğretmenlere veya diğer öğretmenlere ders öğretmenlerine, sınıf öğretmenlerine, ana sınıfı öğretmenlerine zaman zaman kurs, seminerler açıp çok kısa bir süre bir günlük, iki günlük falan bu şekilde seminerler verildi. Çok yoğun bir şekilde hızlandırılmış bir böyle artık.*

Selen öğretmen de lisans düzeyinde BEP hazırlama sürecine yönelik bir eğitim aldığını buna ek olarak da beraber çalıştığı özel eğitim mezunu arkadaşlarından yararlandığını şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Eğitim olarak üniversitede gördüğümüz eğitim var hani BEP konusunda. Bir de ayrıyeten RAM'da çalıştığım için hani öğretmenlere anlatmak için ayrıyeten oturup kendi çalıştığımız var. Hani özel eğitim RAM'da özel eğitim arkadaşlarımızla beraber, özel eğitimcilerle beraber, hani yaptığımız onların bize*

anlatması kadarıyla biliyoruz. Hani böyle diğer türlü sertifikalı bir eğitim falan almadık."

3.2.2.4. *Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu*

Selen öğretmen öğretmenler tarafından hazırlanan **amaçların uygun olmadığını** şu cümlelerle dile getirmiştir:

> *"… Yani öğrenci uygunluğu konusunda da çok da uygun olmuyor. Hani dediğim gibi internetten kopyala yapıştır yaptıkları için öğrenciden çok onlar bir evrak olsun yapmış olmak için yapıyorlar."*. Figen Hanım diğer öğretmenlerden farklı olarak hazırlanan amaçların ve sağlanan ortamın yetersiz olduğunu şu sözlerle dile getirmiştir, "*Valla bir kere uygunluktan çok yetersiz diyebileceğim. Çünkü kaynaklar, materyal geliştirilmiyor, eğitim materyalleri geliştirilmiyor, odaları bile doğru dürüst yok. E bi de internetten al getir yaptım de o hiç olmuyor zaten…"*

3.2.2.5. *BEP hazırlamaya yönelik personel eğitimine duyulan gereksinim*

Selen öğretmen personel eğitimleri düzenlenerek öğretmenlerin bilinçlendirilmesi gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Hani öğretmenlerin bu BEP'i daha etkin hazırlaması, kullanması, uygulaması konusunda aslında idarecilerin ya da öğretmenlerin daha fazla böyle bilinçlendirilmesi. Hani rehber öğretmen tarafından değil de sanki daha üst mevki ya da makamdan bunun ciddiyetini bilmeleri anlamaları tarzında bir bilgilendirme yapılması…"*

3.2.3. BEP ekibi

Araştırma kapsamında görüşmelerin iki rehber öğretmen BEP ekibine yönelik çeşitli ifadelerle dile getirmişlerdir. BEP ekibinde yer alan rehber öğretmenlerin ekibe yönelik deneyim ve görüşleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Ekip üyelerinin iletişim biçimleri
- BEP ekibini oluşturan kişiler
- Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları
- BEP ekibinin yasal görevleri
- Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri

Öğretmenlerin BEP ekibine yönelik deneyim ve görüşlerine ilişkin genel durum ve frekans bilgileri aşağıdaki Şekil 3.17'de yer almaktadır.

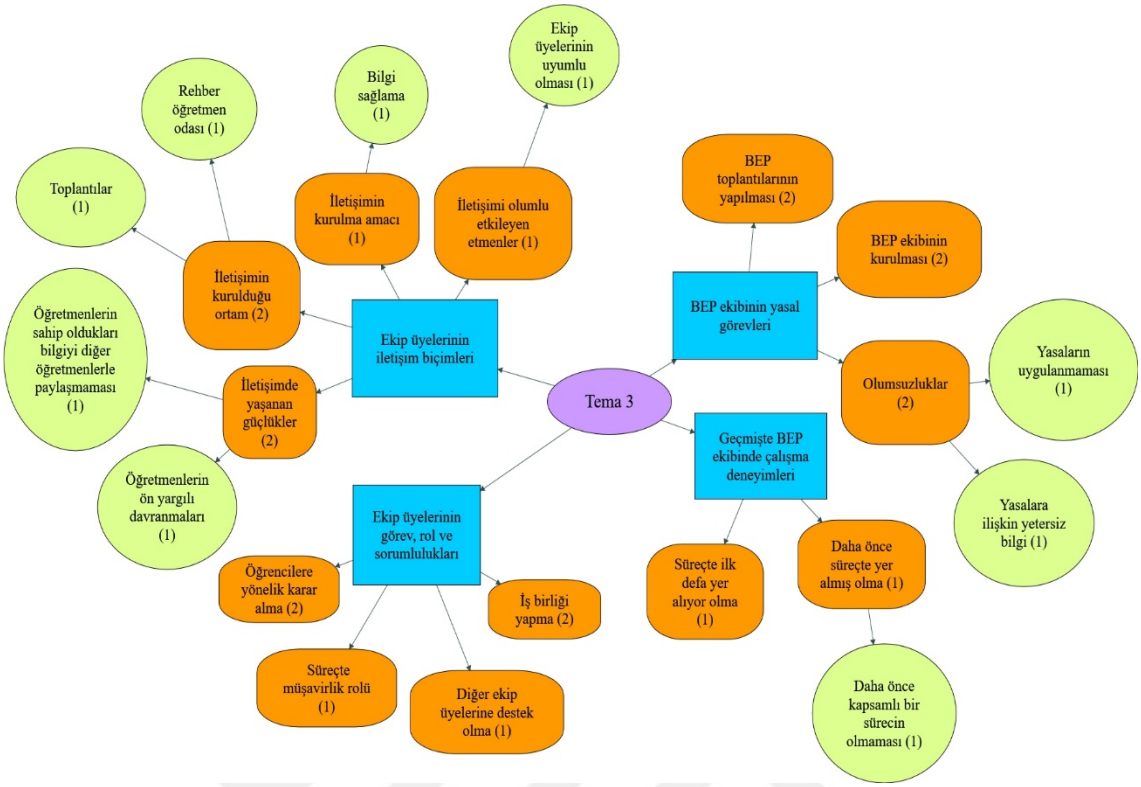

Şekil 3.17. *Rehber öğretmenlerin BEP ekibine ilişkin deneyimleri*

3.2.3.1. *Ekip üyelerinin iletişim biçimleri*

Figen öğretmen iletişimle ilgili olan deneyimlerini şu şekilde ifade etmiştir:

> "*Gayet iyi. Yani uyumlu bir iletişim var hani. Ama bazılarında şey var. Mesela birine bir bilmediği şeyi bazıları birbirlerine soruyor söylemiyor. O zaman bize gelip soruyorlar mesela. Hani aklına bir şey takılan olabilir farklı bir durum farklı bir çocuk olabiliyor. Çok değişik bir durumu bilinen bir engel ama durumunda başka farklılıklar olabiliyor. O zaman "Ne yapacağız" falan olabiliyor veya ne bileyim adres bilgilerinde demografik bilgilerinde bazen hatalar oluyor, değişiklik oluyor. O durumlarda bize geliyorlar, biz yardımcı oluyoruz. Birbirleriyle iletişimde bazen bazıları, evrakını kıskanan ya da bilip de bilmediğini söyleyenler de olduğundan şikâyetçi olabiliriz."*

Selen öğretmen, rehber öğretmen olarak **diğer öğretmenlerin kendilerine ön yargılı davranmaları nedeniyle iletişimin olumsuz yönde etkilendiğini** şu sözlerle ifade etmiştir:

> *"Bize gelip aslında böyle soru sormuyorlar ya da işte "Hocam şunu nasıl yapayım, bunu nasıl yapıyım?" diye sormuyorlar. Herhalde bu belki de bizim okulumuzdan kaynaklı bir şey olabilir. Hani rehber öğretmene ön yargıdan çok iletişim kurma yanlısı değil öğretmenler. Öyle gelip sormuyorlar bize "Hani nasıl yapalım edelim?" diye. Sadece evrak olsun diye yapıyorlar."*

Daha sonra şu ifadeyi ekleyerek iletişime geçme sıklığını dile getirmiştir, *"Ya sadece toplantıda konuşuluyor ya da onun dışında merak ederlerse o da çok nadir oluyor ki bizim odaya gelip soruyorlar. Bu kadar."*

3.2.3.2. *BEP ekibinde yer alan ve alması gereken kişiler*

Figen öğretmen, ekip üyelerinin kimler olduğunu ve kimlerin yer alması gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Okul müdürü veya kendi yerine görevlendiği müdür başyardımcısı olabilir. Müdür yardımcıları hepsi de katılabilir. İsterlerse tüm öğretmenler de katılabilir, rehber öğretmen de katılabilir fakat bu çocuklara, bu özel gereksinimli çocuklara derslerine giren, tam zamanında mesela derslerine giren ona ders veren öğretmenlerin hepsinin girmesi gerekiyor bir kere. O şart. Diğerleri de isterse girebilirler, bence girseler de daha iyi olur aslında. Tümü de girse, çünkü eninde sonunda onun sınıfına bir öğrenci gelecektir veya başka bir okulda yine karşılaşacaktır. Deneyim böyle kazanılır diye düşünüyorum. Hani şunlar sadece sınırlı bir şey değil sadece bu çocuklara o yıl ilgilenenler değil tüm öğretmenlerin katılması gerekiyor. Rehber öğretmenlerin özel alt sınıf öğretmenlerinin katılması gerekiyor. Onun dışında aile bu şeye dediği sene ilk oluşturma toplantısında olumlu söylüyorsunuz."*

Selen öğretmen, "*Çocuğun kendi branş öğretmenleri, sınıf öğretmeni, biz yani rehber öğretmenler müdür yardımcımız bir de veli olması gerekiyor."* sözleriyle ekipte yer alması gereken kişileri sıralamışlardır.

3.2.3.3. *Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları*

Figen öğretmen kendi görev, rol ve sorumluluklarını şu şekilde dile getirmiştir:

> "*Biz bu çocuğu diğer öğretmenler gibi hem özel öğretmenlerden aldığımız bilgilerden, hem de kendi gözlemlerimiz, aileden aldığımız bilgilerle onları gözlemleyip "Çocuk için şu olsa daha iyi olur" diyebiliyoruz veya bizde rehberlik araştırma merkezinde bizden değerlendirme şeyleri var. Eğitsel değerlendirme formları var, bireysel gelişim raporları falan yazıyor orda görüşlerimizi bildirebiliyoruz. O nedenle benzer görüşleri orada da belirtebiliyoruz zaten onları biz belirtiyoruz."*

Figen öğretmen diğer öğretmenlerin görevlerini ise şu sözlerle ifade etmiştir: *"E hani BEP'ler hazırlanacak ama diğer öğretmen de derste verilmeyen öğretmenler de eğer olsaydı, onlar da çocukla dolaylı olarak ilgilenme durumundalar yani. Yani diğer personel denebilirdi ama o sadece toplantımızla sınırlı kalırdı. Yönetmelik bağlamayınca diğer öğretmenler "Beni bağlamaz" diyebilir."*

Selen öğretmen şu şekilde bir ifade kullanmıştır:

"Biz öğrencileri zaten kaynaştırma türleri bize liste şeklinde geliyor. Onları biliyoruz. Ayrıyeten hani birebir görüşmelerini yapıyoruz biz kaynaştırma öğrencilerle velileriyle görüşüyoruz. Ama onun dışında dersteki durumlarını bilmiyoruz. Bireysel görüşmesini veli görüşmesini. Velinin bizden isteği var mı? İşte çocuğun durumu nasıl? Kaynaştırma durumu çünkü bazen kaynaştırma olan öğrenci hani kaynaştırması normal olabiliyor, veli takibini yapmamış oluyor, RAM'a götürmemiş oluyor. Bazen onları fark ettiğimiz zaman bir daha RAM'a a sevk ediyoruz değerlendirmesi alınsın diye. Sadece o kadar."

Selen öğretmen konuşmasının devamında şu şekilde bir ifade eklemiştir:

"Bu sorumluluklar hakkında aslında biz öğretmenlere daha çok müşavirlik yapma konusunda toplantıda bulunuyoruz. Hani müdür yardımcısının yönetiminde oluyor zaten toplantılarımız yani daha çok biz öğretmenlere hani şu öğrenci şöyle böyle daha çok hani öğretmenler bize kaynaştırmayla ilgili hani sorular sorabiliyorlar çocukların. Biz daha çok nasıl yapılması gerektiği ile alakalı."

Selen öğretmen **müşavirlik** olarak ifade ettiği görevini şu şekilde açıklamıştır:

"Yönlendirme. İşte mesela diyorlar ki BEP nasıl hazırlanır, bilmiyoruz. Çoğu işte şu kafada olmuyor, öğretmenler de: BEP'i internetten indir, öğrencinin adını soyadını yaz hani örnek buluyorlar oradan getiriyorlar. Biz diyoruz ki "BEP çocuğa uygun olmalı yani kişiden kişiye değişir. Nasıl biz bireysel farklılıklarımız varsa BEP de hani kişiye öğrenciye göre değişir. İlk önce bunu ölçmek için sizin bir performans değerlendirme yapmanız gerekiyor çocuğa" diyoruz hani. "Sınıfta bir bakmanız, gözlemlemeniz lazım. Ona göre BEP hazırlamanız gerekiyor." Ya bu konuda öğretmenlere yardımcı olmaya çalışıyoruz daha çok."

3.2.3.4. *BEP ekibinin yasal görevleri*

Figen öğretmen **yasal anlamda ekibin görevlerinin nasıl olması gerektiğini** şu şekilde ifade etmiştir:

"Yasal anlamda görevleri? Valla şöyle bu BEP geliştirme biriminde eğer özel eğitim öğretmenlerinin kadroları her okulda açılsaydı belki farklı olacaktı. Onlar acaba zorunlular mı? Diğer öğretmenler normal müfredat için eğitim almışlar. Ellerinden geleni yapıyorlar. Hani yaptırım doğru olur mu onlar için? O da doğru bir şey değil diye düşünüyorum. Ama o konuda atanmış öğretmenler olsaydı ki bunun için üniversitelerle bakanlığın bir protokol falan imzalaması lazım. "Bana şu kadar sayıda şu şu alanlarda çok öğretmen yetiştir alacağım" deseydi, planlasaydı o öğretmenleri yetiştirip alabilirdi bakanlık. Bakanlığın elinde olan bir şey bu o yaptırım doğru değil ama onunla sorumlu olan kişiye tabi ki yaptırım yapılması gerekiyor ama normal bir öğretmen zorlanıyor o yüzden herkes istemeyebilir."

Selen öğretmen ekibin yasal görevlerini şu şekilde ifade etmiştir, *"Hiçbir fikrim yok yani şu an çok bir şey hatırlamıyorum desem…"*

3.2.3.5. *Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri*

Figen öğretmen deneyimlerini şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Çok bi fark yok da sanki bu sene işlerimiz daha kolay oldu. Bizi ilgilendirmeyen şey. Mesela bir öğretmen aldığı kurulda alınan kararlara görev dağılımında aldığı işlerle şeyleri önceden sallayabiliyordu, vaktinde getirmeyebiliyordu, geciktirebiliyordu ama şimdi öyle olmadı. Bu okulda öyle olmadı."*

3.2.4. Özel gereksinimli öğrenci

Araştırma kapsamında görüşmeler sonucunda BEP hazırlama sürecinde rehber öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere ilişkin deneyimlerine yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. BEP ekibinde yer alan rehber öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere ilişkin deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları
- Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü

Rehber öğretmenlerin özel gereksinimli öğrenciye yönelik deneyim ve görüşlerine ilişkin genel durum ve frekans bilgileri aşağıdaki Şekil 3.18'de yer almaktadır.

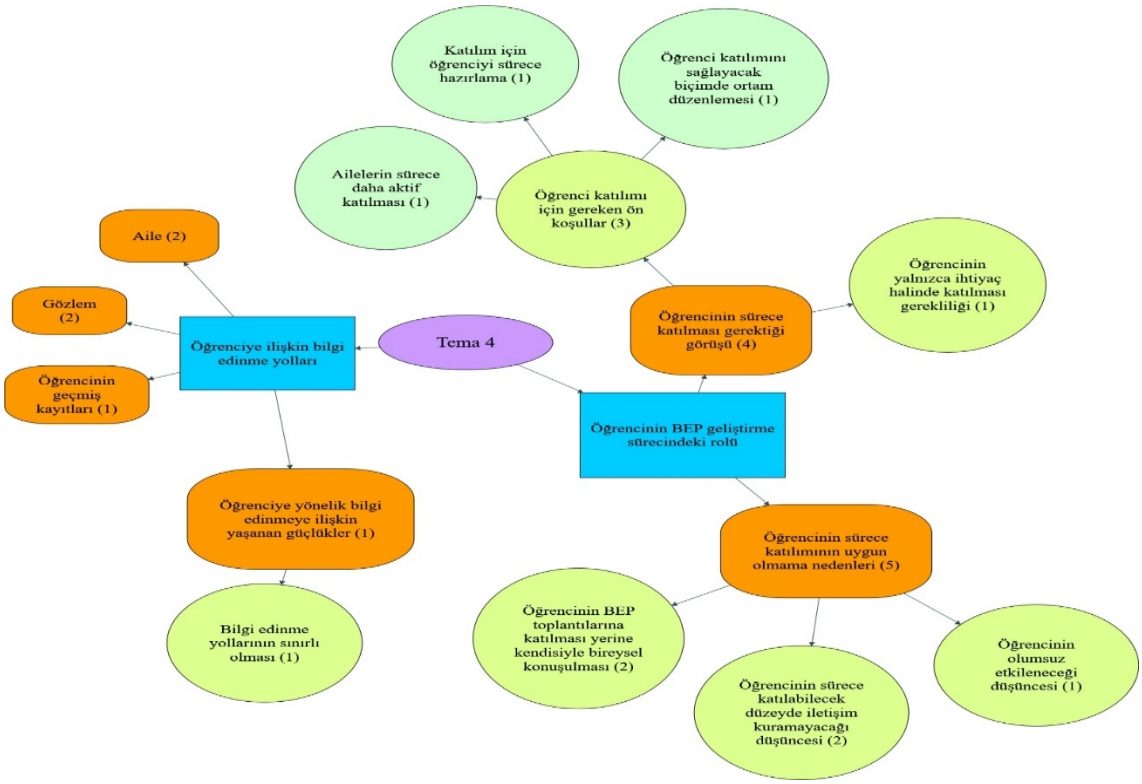

Şekil 3.18. *Rehber öğretmenlerin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimleri*

3.2.4.1. *Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları*

Figen öğretmen **birçok kaynaktan** bilgi edindiklerini şu şekilde dile getirmiştir:

> *"Biz daha çok çocuğun geçmiş kayıtlarını da tuttuğumuz için bu çocukların özellikleri neler biliyoruz yani ordan bakıyoruz, kayıtlardan ama mesela yeni gelmişse çocuk RAM'dan zaten rapor alıyor onunla ilgili bilgi geliyor zaten ordan. Onun dışında da branş öğretmenlerinin bu sene uyguladığı bir kaba değerlendirme formu vardı o yolla elde ediyoruz. Ama bir de şunu söyleyeyim, ailelerden de bilgi alıyoruz çocukların özellikleriyle ilgili. Zaten bunlar bize hayli hayli yetiyor hocam. Bunun dışında ekstra bişey yapmaya gerek kalıyor mu? Bence çok gerek kalmıyor. Tabi ki çok daha iyisi yapılabilir ama bence diğer okullarla karşılaştırınca onlar toplantı bile yapmıyorken biz bu süreci başlattık bence şu an için gayet iyi diyebilirim."*

Selen öğretmen ise öğrencilere ilişkin **tüm bilgileri veliden aldıklarını** şu ifadelerle açıklamıştır:

> *"Onu bize sadece veli veriyor o bilgiyi. Hani biz eğitim işte nerede eğitim almış rehabilitasyona gitmiş mi? Ya da öncesinde ilkokulda mı? İşte ne zaman kaynaştırma oldu? O bütün detayları işte biz şeyden biliyoruz, veliden biliyoruz. Onun dışında bizim BEP dosyamız -belki başka okullarda farklıdır ama- müdür yardımcısı tarafından muhafaza edilir. Biz öyle istiyoruz diğer rehber hocamla. Bütün RAM raporları. İşte çocukların şeyleri, hep müdür yardımcısının odasında durur. İrtibatı hani bizim üzerimizden sağlıyor öğretmenler, müdür yardımcısı. Hani bizim müşavirlik etmemiz için hani nasıl doldurulur? Edilir? diye anlatmamız için. Onun dışında müdür yardımcımızda duruyor. Ama o geçmişlerin hepsini biz kaynaştırma öğrencisinin velisinden alıyoruz."*. Rafet Bey de bilgi edinme yollarının **sınırlı olduğunu** şu şekilde ifade etmiştir, *"Valla hocam ben bu çocukları almadan önce nasıllardı hiç bilmiyorum açıkçası yani elimde onunla ilgili çok bişey yok yani velilere soruyoruz ama onlar da sadece işte bildiklerimizi söylüyorlar."*

3.2.4.2. *Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü*

Figen öğretmen **öğrencinin katılımının sağlanabilmesi için bazı koşulların olması gerektiğini** dile getirmiştir:

> *"Katılabilir ama zihinsel yetersiz çocuk bunu tam bilemeyebilir ama katılmasında bir zarar yoktur. Belki mutlu olduğu bir şeyi söyleyecektir ya da "Ben şundan istiyorum" diyecektir ya da bir materyal kullanacaktır. Öğretmen onu söyleyecektir ona, "Şu çalışmada şunu kullanacağım". O da "Hayır hayır ben onlardan hoşlanmam, ben ne bileyim ben görsel şeylerden hoşlanırım" ya da "Ben dinleyerek bunu dinlemeyi daha çok seviyorum" diye düşünüyorum."*

Figen öğretmen daha sonra **süreçte öğrencinin olması durumunda neler yapılabileceğini** şu şekilde paylaşmıştır:

> *"Süreç çocuğa onu makul bir şekilde toplantının biz ne bileyim çocuk öyle bir çocuk şey yapabilir. Tam olarak ben de şey yapamayacağım ama hani "Birlikte bir çalışma yapacağız. Kısa bir konuşmamız olacak" ya da "Birlikte bir şeylere karar vereceğiz" denebilir. "Bir çalışma yapacağız" denebilir. Çocuğun yaş durumuna göre. "Oyun oynayacağız" da denmez ama "Birlikte çalışma yapalım öğretmenin de gelsin, rehber öğretmeminiz de gelsin" ama tabi çocuk önceden bunları tanıyor mu? Bizleri tanıyor olması lazım. Biz tanıtıyoruz kendimizi de. Bu şekilde ortam mesela böyle masalar sınıf ortamı gibi olmaz. Özel bir odada yapılmalı o. Çocuğun, oyuncağın olduğu ya da sevdiği bir eşyasının olduğu, koltukların hafif ev ortamı gibi şey olmalı yani. Böyle masalar rehberlik de biliyor. Masalar, sehpalar, dolapları da tut çocuklara çok resmi geliyor korkabiliyorlar, çekinebiliyorlar. Sıkılabilir de çocuk ve o kısa da sürmesi lazım. Hani daha sonra onun görüşü alındıktan sonra belki sınıfına gönderilebilir. Baştan sona kadar orada durması gerekmiyor. Onun görüşü alınacağı zaman "Hani gel bir de şuraya uğrayalım" belki sınıf öğretmeni de getirebilir ya da idari öğretmen getirebilir veya gene toplantıda bulunur da belki de gelmeyebilir. Çocuk o da var yani çocuk gelmeyebilir ama görüşünü belki özel alt sınıfındaki öğretmeni ya da ne bileyim kendi sınıf öğretmeni, tam zamanlı öğretmen de olan çocuk, kaynaşmada olan çocuk belki sınıf öğretmeni önceden söylemiş olabilir. Öğretmen ondan önceden görüşünü almış olabilir aile ile birlikte ya da ailesi aracılığıyla alabilir. İlla zorla da oraya sokulacak diye bir şeyde yoktur. İstemiyorsa da çocuğu zorla oraya katamayız. Onu da sınıfında söyleyebilir çocuk ama görüşüne toplantının sonlarına doğru yer verilebilir."*

Selen öğretmen **öğrencinin katılmaması gerektiğini** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Bence katılması uygun değil. Ki çocuğun yanında bile çocuğun hani aileler çok bahsediyor. Hani "Çocuğum şöyle, böyle" ki daha fazla hakaret boyutuna (!) bazen getirebiliyorlar. Hani benim çocuğum şöyle diye zihinsel anlamda biraz engelli olan çocuklarımız var. Bence o çocuğa bu kadar çok alenen "Sen şöylesin", "Sen çocuklardan şöyle farklısın", "Şöylesin" diye. Bu bence çok da söylenmemeli diye düşünüyorum. Çünkü çocuk kendisini dışlanmış hissedebiliyor. Diğer öğrencilerimiz bunu çok fazla fark ettikleri zaman, biz genelde bazen kaynaştırma öğrencilerini çıkartıp sınıfla konuşuyoruz. Çünkü çocuğu işte şöyle, böyle, engelli, falan filan dışladıkları oluyor. Hem biz açıklıyoruz "Arkadaşınızın şöyle bir sıkıntısı var hani daha şey davranmamız gerekiyor, arkadaşımıza daha güzel davranmamız gerekiyor" diye. Çocuklar anlayışla karşılıyor ama bence çocuğu da çok alenen hani toplantıya sokmamak gerekiyor diye düşünüyorum."*

Selen öğretmen **öğrencinin katılması durumunda ise şu katkıların olabileceğini** ifade etmiştir: *"Ne tür katkı sağlar? Herhâlde gelişim göstermediği ile ilgili hani davranışlarıyla ya da sözel şeylerle katkı sağlayabilir. Hani şu an ekibe katmadığımız için hani nasıl bir katkı sağlar bi düşünemedim."*

Selen öğretmen öğrencinin katılması durumunda da şu şekilde bir **hazırlık yapılması gerektiğini** ifade etmiştir:

> *"Çocukla konuşulabilir yani şu şekilde işte bir sıkıntımız var diyelim. Mesela bizim çocuklarımız da işte burada hani kaynaştırma öğrencisi olmayan normal çocukların da sıkıntısı oluyor. Biz onlarla konuşacağımız zaman hani "Senin böyle bir sıkıntın var, davranışın var; ona çözüm üretmek amacıyla hani hep beraber konuşacağız" diye o şekilde güzel dille yumuşatarak söylenebilir belki. Hani çocuğa bu toplantıya girmesi alıştırılarak, yumuşatılarak yani bireysel görüşmeyle artık o rehber öğretmen ya da işte özel eğitim öğretmeni tarafından yumuşatılarak söylenebilir. Ben bazen şeyde sıkıntı yaşıyorum. Bazen kaynaştırma öğrencilerimiz sınıfın düzenini çok bozuyor diye getiriyorlar yani şimdi normal öğrenciyle konuşmayı evet biliyorum ama kaynaştırma öğrencisi ne kadar, ne konuşacağımı bilmiyorum. O konuda ben açıkçası özel eğitim hocamı arıyorum. İşte "hocam bir gelir misiniz?" hani "Kaynaştırma öğrencisi ile beraber konuşalım" diye. O şekilde özel eğitim hocalarından yardım alarak konuşuyorum kaynaştırma öğrencileriyle."*

3.3. Özel Eğitim Öğretmenlerine İlişkin Bulgular

Özel eğitim öğretmenlerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonunda dört temaya ve 14 alt temaya ulaşılmıştır. Ortaya çıkan tema ve alt temalar Tablo 3.3'te yer almaktadır.

Tablo 3.3. *Özel eğitim öğretmenlere ilişkin tema ve alt temalar.*

Aile Katılımı
Aile katılımına ilişkin görüşler
BEP hazırlama sürecinde öğretmen-aile iletişimi ve işbirliği
Aile eğitimine olan gereksinim
BEP Hazırlama Süreci
BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar
BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar
BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler
Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu
BEP Ekibi
Ekip üyelerinin iletişim biçimleri
BEP ekibini oluşturan kişiler
Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları
BEP ekibinin yasal görevleri
Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri

Tablo 3.3'te görüldüğü gibi yapılan veri analizi sonucunda özel eğitim öğretmenlerin aile katılımı, BEP hazırlama süreci, BEP ekibi ve özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimlerinden oluşan dört ana tema ve bu temaların altında yer alan alt temalar bulunmuştur. Aşağıda bu tema ve alt temalara ilişkin detaylı bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. Aile katılımı

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı iki özel eğitim öğretmeni BEP hazırlama sürecinde aile katılımının sağlanmasına yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. BEP ekibinde yer alan özel eğitim öğretmenlerinin aile katılımına ilişkin deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Aile katılımına ilişkin görüşler
- BEP hazırlama sürecinde öğretmen-aile iletişimi ve iş birliği
- Aile eğitimine olan gereksinim

Aile katılımına ilişkin tema ve alt temalara yönelik genel durum ve frekans bilgileri aşağıdaki Şekil 3.19.'da gösterilmiştir.

Şekil 3.19. *Özel eğitim öğretmenlerinin aile katılımına ilişkin deneyimleri*

3.3.1.1. *Aile katılımına ilişkin görüşler*

Okuldaki özel eğitim öğretmeni olan Mahir öğretmen **aile katılımı için anne ve babaların belirli bir eğitim düzeyinde olmaları gerektiğini** kendi deneyimlerinden örnek vererek şu sözlerle ifade etmiştir:

> "*Ailenin aslında birazda farkındalığı ve eğitim düzeyi önemli orda. Keşke ailelerimiz o kadar bilinçli, bilgili ve çocuklarına karşı ilgili olsalar da bizim BEP'e aldığımız kazanımları değerlendirip "hocam benim çocuğum bunu yapabilir" ya da "hocam benim çocuğum bunu zaten yapıyor, yani bunu niye aldınız ki" diyebilseydi. Genelde şöyle oluyor: Biz öğretmenler karar veriyoruz, BEP'lerimizi hazırlıyoruz. BEP'in altına imzalar atılıyor. İşte veliden tutun, müdür yardımcısına, rehber öğretmeni, özel eğitim öğretmenlerine kadar. Veli sadece "tamam hocam imzalayalım" diyor imzasını atıp gidiyor. Yani "bir bakıyım bu çocuğa" gerçi baksa da anlayacağını sanmıyorum açıkçası, çünkü eğitim düzeyi ona yeterli değil onun için. Çünkü velilerimizin bazıları da okuma yazma dahi bilmiyor."*

Mahir öğretmene aile katılımında yaşanan aksaklığın nedeni sorulduğunda şu şekilde cevap vermiştir:

> "*Bu biraz muhitten kaynaklanıyor, mahalleden. Burası göç alan bir yer ve genelde Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesinden göç alıyor. Bu sebepten çoğu ilkokul mezunu, çoğu da yine okuma yazmayı tam kotaramadan mezun olmuş. Yani çocuk öyle ama anne babası da aslında çocuktan çok farklı değil. O yüzden BEP hazırlama aşamasında ya da hazırlandıktan sonraki değerlendirme aşamasında, yani onaylanma aşamasında velinin hiçbir katkısı olmuyor olamıyor."*

Mahir öğretmenin verdiği cevabı biraz daha açmak için "**Aile yeterli düzeyde olsa ve toplantılarda etkin rol alsaydı BEP hazırlama sürecine sizce ne katardı?"** Sorusu sorulduğunda şu cevabı vermiştir,:

> "*Çok faydası olurdu. Çünkü biz evde olanları bilemiyoruz her zaman. Veli toplantılarımız oluyor. Bazen veliler kendileri geliyor çocukları almaya ama o kadar biz ince ayrıntı şey yapamıyoruz ya da böyle her şey aklımıza gelemeyebiliyor oturumda. Ama veli bilinçli olsaydı, neye bakması gerektiğini bilseydi çocukta, çocukla iletişim kursaydı. Çocukla iletişim kurmayan velimiz var. Nasıl oyun oynayacağını bilmeyen velimiz var. Nasıl konuşacağını bilmeyen velimiz var. İlk önce bunları bilecek ki sonra çocuktan neleri bekleyecek, çocuğun ona verdikleri eksik mi fazlamı bunu bilecek. Onu değerlendirebilecek düzeye gelmesi lazım ki bizim hazırladığımız BEP i değerlendirip "hocam bu BEP olmuş" ya da "ben bunu onaylıyorum" diyebilsin. Önüne ne uzatırsanız şu anda imzalıyor veliler.*"

Demet öğretmen ailelerin, **çocukları hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları ve çocuklarının gelecekleriyle ilgili karar verecek kişiler olmaları** nedeniyle BEP hazırlama sürecine katılmaları gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir*: "Aslında olsa aile. Çocuğunu daha iyi tanıyor aslında bizden. Bir de sonuçta bu aileler çocuklarıyla özellikle de gelecekleriyle alakalı karar vermek istiyorlar yani onların olsun dedikleri de olsa tabi daha iyi olacak"*

3.3.1.2. *BEP hazırlama sürecinde öğretmen aile işbirliği ve iletişimi*

Mahir öğretmen **aileyle iletişim halinde olduklarını, babalar çalışmak zorunda oldukları için daha çok annelerle çalışmak zorunda kaldıklarını fakat bazı ailelerde okuma yazmanın olmayışından çeşitli problem yaşadıklarını** şu cümlelerle ifade etmiştir:

> "*…şöyle oluyor biz onlara evde çocukları nasıl çalıştırmaları gerektiğini anlatıyoruz. Diyoruz ki "bakın sizin çocuğu" -çocuk özelinde konuşuyoruz- "sizin çocuğunuza bu ay şunu şunu çalıştıracağız". Okuma yazmada bunu, matematikte bunu." Ama ailede aile yani kim geliyor? Anne geliyor genelde -baba çalıştığı için- toplama çıkarmayı bilmiyor ki çocuğa nasıl faydalı olacak. Onu görünce, yani "bunları çalışacağız, siz de bunları evde çalışın ya da çalıştırın" dediğimizde aile ikinci ay gelmiyor."*

3.3.1.3. *Aile eğitimine olan gereksinim*

Mahir öğretmen **BEP hazırlama sürecinde aile eğitimine vurgu yaparak** kendisinin daha önce aile eğitimleri gerçekleştirdiğini ancak bu sürece ailelerin çok fazla katılmadığını şu sözlerle dile getirmiştir:

> *"Çok eksiğimiz var. Evet aile eğitimi mutlaka verilmeli…" "Aile eğitimi veriyoruz hatta ben burada aile eğitimi veriyordum fakat aileler gelmiyorlar. Normalde her ay, her aile ile her ay birer kez görüşmeyi planlamıştım ben. İlk ay yarısı geldi ikinci ay biri geldi, üçüncü ay hiç kimse gelmedi."*

3.3.2. BEP hazırlama süreci

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı iki özel eğitim öğretmeni BEP hazırlama sürecine yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. BEP ekibinde yer alan özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar
- BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar

- BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler
- Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu

BEP hazırlama sürecine yönelik tema ve alt temalara yönelik frekans bilgileri ve genel durum Şekil 3.20'deki gibidir.

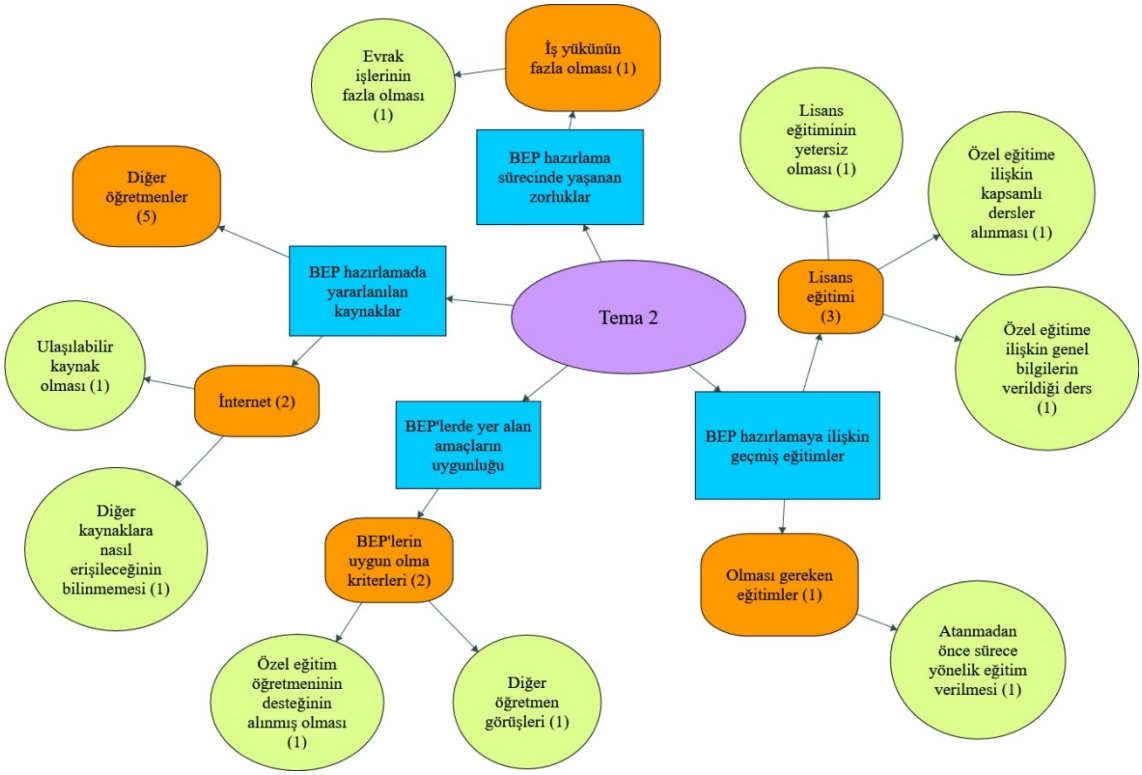

Şekil 3.20. *Özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri*

3.3.2.1. *BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar*

Demet öğretmen **BEP hazırlarken daha çok internetten ya da daha önce hazırlamış başka bir öğretmenden yararlandıklarını** şu şekilde dile getirmiştir:

> *"hocam şimdi BEP hazırlarken ne yalan söylim daha çok internetten yararlanıyoruz" "yani bunun dışında akademik kitap falan yok yararlandığımız. Ya da bir hoca yapıyor diğer hoca da onun yaptığının aynısını yapıyor. İlk yapan hoca da zaten internetten bulmuş oluyor sanırım."*

3.3.2.2. *BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar*

BEP hazırlama sürecinde **özellikle öğretmenlerin kırtasiye işlerinin çok fazla olmasın nedeniyle yaşanan zorlukları** Mahir öğretmen şu şekilde ifade etmiştir:

> *"…Çünkü öğretmen açıkçası biraz kırtasiyesi çok fazla öğretmenin yani bu kadar olmamalı. İşte raporlar sınavlar, sınav dökümleri, gelişimler yani öğrencilerin gelişimi. Öğretmen bunlarla uğraşırken bir de BEP çıkınca şey yapıyor açıkçası*

biraz sinirleniyor ve biz de orda sürekli "hocam burasını düzeltelim, hocam şurasını şöyle yapalım" o öğretmen istiyor ki bir kerede gelsin onaylansın ben çıkayım. Ama o öyle olursa çocuğun gelişimi sekteye uğrayacak. Biz de ona içimiz el vermiyor. Bu sefer öğretmenle öyle bir zorluğumuz olabiliyor."

3.3.2.3. *BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler*

Demet öğretmen almış olduğu eğitimin yetersiz olduğuyla ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir, "*… Aldım diyemem, sadece üniversitede okurken şey, biliyorsunuz sınıf öğretmeniyim ben yani lisansta sadece özel eğitimle ilgili çok yüzeysel işte onların özellikleri nelerdir? Gibi ders aldık ama bunlara nasıl davranmamız gerek hiç almadık."*. Demet öğretmen, **BEP hazırlama sürecinde verilen eğitimlerin öğretmenlik mesleğine atanmadan önce yapılması gerektiğine** ilişkin düşüncelerini ise şu şekilde ifade etmiştir:

"… Üniversite eğitimini sınıf öğretmeni olacağız diye bu şekilde vermişlerdir belki ama sonuçta sınıfımızda böyle çocuklar olabileceğini biliyorlardı. Bence ıı yani okulda bu eğitimi verseydiler, BEP nasıl hazırlanır? Gibi tabi sonradan sorun yaşamazdık. Yani öğretmenliğe atanınca bi şekilde tamam öğreniyoruz ama niye zaman kaybedeyim bununla ya da ne bileyim bu hizmet içi eğitimler falan oluyor bir sürü bir tanesi de bununla ilgili olsa biz de öğrenecez tabi."

Mahir öğretmen **kendi alanı özel eğitim olduğu için BEP hazırlama süreciyle ilgili olarak yeterli düzeyde eğitim almış olduğunu** şu sözlerle dile getirmiştir: "*Yani alanım özel eğitim olduğu için tabi ki BEP geliştirme sürecini iyi biliyorum. Toplantılar nasıl olur, çocuğun özellikleri neler, amaç nasıl yazılır, BEP nasıl olmalı? Bunların hepsini öğrendik ki uyguluyoruz da zaten."*

3.3.2.4. *Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu*

Mahir öğretmen hazırlanan amaçların uygun olduğunu şu sözlerle dile getirmiştir:

"Amaçlar uygun hocam. Çünkü biz bu noktada koordineli çalışabildik diyebilirim. Öğretmenler amaç yazmadan önce bize sordular. "Şu çocuğun durumu bu ben nasıl bir amaç sıralaması izleyebilirim?" diye sordular önce, sonra biz hem çocuğa uygun amacı hem de bu amacın kâğıt üstünde doğru nasıl yazılacağını gösterdik yani hep birlikte karar verdik aslında sürece bu noktada.".

Demet öğretmen amaçların uygun olduğunu farklı olarak şu şekilde ifade etmiştir: "*… Aynen hocam aslında dediğim gibi çocukları çok tanımadığım için işte sadece branş öğretmeninin anlattığı şeye göre amaç uygun mu değil mi? diye bakıyoruz yani gördüğüm kadarıyla da amaçlar doğru gibi geliyor bana.*"

3.3.3. BEP ekibi

Araştırma kapsamında görüşmelerin iki özel eğitim öğretmeni BEP ekibine yönelik çeşitli ifadelerle dile getirmişlerdir. BEP ekibinde yer alan özel eğitim öğretmenlerinin ekibe yönelik deneyim ve görüşleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Ekip üyelerinin iletişim biçimleri
- BEP ekibini oluşturan kişiler
- Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları
- BEP ekibinin yasal görevleri
- Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri

Öğretmenlerin BEP ekibine yönelik deneyim ve görüşlerine ilişkin genel durum ve frekans bilgileri aşağıdaki Şekil 3.21'de yer almaktadır.

Şekil 3.21. *Özel eğitim öğretmenlerinin BEP ekibine ilişkin deneyim ve görüşleri*

3.3.3.1.*Ekip üyelerinin iletişim biçimleri*

Mahir öğretmen, aralarındaki iletişimin sağlıklı olduğunu şu ifadelerle dile getirmiştir:

"Yani iletişim sağlıklı o açıdan problem yok.", iletişim kanallarına yönelik de *"Şimdi şöyle bir şeyimiz var. BEP geliştirme birimi olarak bir gurubumuz yok. Hani böyle watsapptan ya da mesajlaşma gurubu olarak ayrı bir gurup yok. Normal okulun kendi mesajlaşma sisteminden veya gurubundan diyim. Oradan toplantı tarihi, işte "Şu güne kadar BEP'ler hazır olsun" ya da "Şu güne kadar kaba değerlendirmeleri, performans ölçümlerini bitirin" gibi müdür yardımcımız yönlendirmelerde bulunuyor. Onun dışında kendi içimizde belki branş öğretmeni arkadaşlar öğretmenler odasında çocuklar hakkında konuşuyor olabilirler ama o konuda benim bilgim yok çünkü ben öğretmenler odasını hiç göremiyorum."*

Ayrıca okuldaki öğretmenler odasını görememe nedeni olarak şu ifadeleri kullanmıştır*: "Biz çocukların başından ayrılamıyoruz. Çünkü özellikle ağır, orta ağır düzeydeki çocuklarımızın başında hiç kesintisiz insan bulunması gerekiyor yani sadece toplantılarda görüşebiliyoruz. Watsapptan da sadece bilgi alışverişi oluyor"*

Demet öğretmen diğer ekip üyeleriyle kurduğu iletişimi şu ifadelerle dile getirmiştir:

"Hocam açıkçası elbette iletişimimiz ve ilişkilerimiz iyi ancak dediğim gibi okul dağılana kadar biz diğer öğretmenleri falan çok göremiyoruz dediğim gibi ama genel olarak ilişkiler iyi sorun çıkmıyor genelde. Yani Mehmet hocamız sağ olsun zaten son derece pozitif bu konularda. Fikirlere falan açık. Ailelerle de sorun yaşamıyoruz onlar zaten çok bilgi sahibi değiller bizim söylediklerimizi onaylıyorlar. Onun dışında rehberlikçilerle ve branş öğretmenleri ile daha çok toplantılarda görüşüyoruz dediğim gibi. Ama sorun yaşanırsa tabi ki konuşabileceğimizi biliyorum hepsiyle. Bu kadar hocam.".

Demet öğretmen ayrıca **ders saatlerinin ve fiziksel ortamın uygun olmamasından dolayı bazı iletişim kopukluklarının yaşandığını ve bu nedenle iletişimin olumsuz etkilendiğini** şu görüşleriyle ifade etmiştir:

"Hocam daha çok toplantılarda ya da toplantılardan önce görüşebiliyoruz. Bi de sayımız çok kalabalık o yüzden çok sağlıklı bir iletişim yolumuz yok aslında toplu olarak. Öğretmenler odasında görüşüyor öğretmenler daha çok ama biz gidemediğimiz için yani sınıfta kaldığımız için orada neler olup bittiğini bilmiyoruz özel eğitim öğretmenleri olarak. Watsapta gurup var oradan konuşuyoruz ama daha çok duyuru falan paylaşılıyor orda da."

3.3.3.2. *BEP ekibinde yer alan ve alması gereken kişiler*

Mahir öğretmen ekibi şu şekilde sıralamıştır:

"İlgili müdür yardımcısı var, rehber öğretmenimiz var, biz varız, özel eğitimci iki tane, branş öğretmen pardon sınıf rehberi öğretmenleri var onlar branş öğretmeni

zaten. Bu kaynaştırma sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan sınıf rehberi öğretmenleri var ama BEP ekibinde gerçekten de veli var mı? Yok. Ya da dışarıdan RAM'dan birisi var mı? Yok."

Demet öğretmen ekip üyelerinin kimler olduğunu şu şekilde dile getirmiştir: *"Hocam şimdi yani bizim birden fazla BEP ekibimiz var aslında işte ekiplerin başında Mehmet hoca var, işte biz varız, rehber öğretmenler var ıuı bi de branş öğretmenleri var yani aile de var ama ne kadar etkililer bilmiyorum bu kadar."*

3.3.3.3. *Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları*

Mahir öğretmen kendi sorumluluklarını şu şekilde ifade etmiştir:

"Benim sorumluluklarım şu: Sınıf öğretmeni arkadaşlar ya da branş diyeyim, burası ortaokul. Branş öğretmeni arkadaşlar sınıf rehber öğretmeni oluyorlar. Her sınıfa bir öğretmen. Onlar hazırlıyor BEP'i. Diğer branşlardaki öğretmenlerle konuşup işte "Senin dersinde sorunu var mı?", kabaca bir BEP planı hazırlanıyor. Biz o planları inceliyoruz ilgili müdür yardımcısıyla birlikte bakıyoruz bazen o tek bakıyor. Genelde tek bakıyor biz çünkü sınıfımız var ilgilenemiyoruz ama toplantı anında bakıyorum ben de böyle kabaca hızlı bir şekilde. Benim sorumluluğum o. Müdür yardımcısına yardım ediyorum çünkü alanda özel eğitim alanında yetişmiş bir ben varım bir de partnerim var arkadaşım Dilek Hanım. İkimiz ona bakıyoruz elimizden geldiğince ama genelde müdür yardımcısı ilgileniyor o BEP'lerin değerlendirmesine. Sonra benim sorumluluğum o. Yol gösterici görevimiz olabiliyor orda."

Demet öğretmen kendi görev, rol ve sorumluluklarını şu şekilde ifade etmiştir:

"Şimdi ekipte herkesin tabi sorumlulukları var ama ben özel eğitimci olarak daha çok karar almaktan ziyade işte BEP nasıl hazırlanır? falan gibi sorular sorulduğunda devreye girmeye çalışıyorum ama mesela öğrendiğim kadarıyla işte amaç nasıl yazılır yani hazırlanan ıu BEP'in amaçları çocuğa ne kadar uygun gibi şeyler pek yapamıyorum çünkü çocukları çok görmüyorum açıkçası o yüzden de ıu daha çok yazılan BEP'in dili hakkında neler yapılabilir üzerinde duruyorum.", "Şimdi ekipte ıuı rol dağılım şöyle. Aslında önce ıu şunu söylemek istiyorum roller özellikle konuşulmadı sen şunu yapacaksın diye ama herkes ortaklaşa çalışıyor bu konuda mesela Mehmet hocamız ekibi bir araya getirip çalışmasını sağlıyor ne bileyim işte iş birliğini sağlayan kişi o yani. Onun dışında branş öğretmenleri çocukları bizden daha iyi tanıyor onlar bununla ilgili bize de bilgi veriyorlar çocukla ilgili BEP'i de onlar yazıyor doğal olarak. Rehber öğretmenlerle ilgili süreç için çok bişey diyemiyecem çünkü çok görmedim onları biz de işte birlikte hareket etmek için diğer özel eğitim öğretmeniyle birlikte BEP hazırlanırken ya da amaç yazılırken ne kadar doğru yazılmış, BEP nasıl yazılmış ona bakıyoruz daha çok.". Demet öğretmen ekip üyesi olan ailelere ilişkin ise şu

ifadeyi kullanmıştır, *"Aileler şöyle hocam yani onlar açıkçası daha önce de söyledim çok bilgi sahibi değiller. Daha çok bizim yaptıklarımızı onaylayan konumdalar kendileri. Haa şöyle dâhil olsalar öneride bulunsalar tabi ki daha iyi olacak ama dediğim gibi önce bilgi sahibi olmaları gerekiyor."*

3.3.3.4. *BEP ekibinin yasal görevleri*

Mahir öğretmen ekibin yasal görevlerine ilişkin bir yönetmeliğin var olduğunu ancak yeteri düzeyde uygulanmadığını şu sözlerle ifade etmiştir: *"Tabi ki özel eğitim hizmetleri yönetmeliğimiz var. Valla pratikte o kuralların hepsi uygulanmıyor diyebilirim."*

Demet öğretmen şu ifadeleri kullanmıştır: *"Iuuu (güldü) hocam açıkçası yasal olarak ne olduğunu tam bilmiyorum ama BEP hazırlamak ve toplantı yapmak zorunlu diye biliyorum. Bunun dışında bilmiyorum ne yalan söyleyeyim."*

3.3.3.5. *Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri*

Demet öğretmen daha önceki deneyimlerini mevcut deneyimleriyle şu şekilde karşılaştırmıştır:

"Yani oldum ama. O zaman şöyle karşılaştırayım daha önce de oldu ama sadece kâğıt üstünde oldu bi kere en önemli fark bu. Kâğıt üstünde sadece imza atıyorduk ama şimdi en azından konuşacak bir şeylerimiz var. Tabi bu da eksik gelecek sene bu soru sorulsa belki daha eksik bir süreç olarak anlatacam bu seneyi ama dediğim gibi en azından ne yaptığımızı daha iyi biliyoruz bu sene."

3.3.4. Özel gereksinimli öğrenci

Araştırma kapsamında görüşmeler sonucunda BEP hazırlama sürecinde özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere ilişkin deneyimlerine yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. BEP ekibinde yer alan özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere ilişkin deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları
- Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü

Özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciye yönelik deneyim ve görüşlerine ilişkin genel durum ve frekans bilgileri aşağıdaki Şekil 3.22'de yer almaktadır.

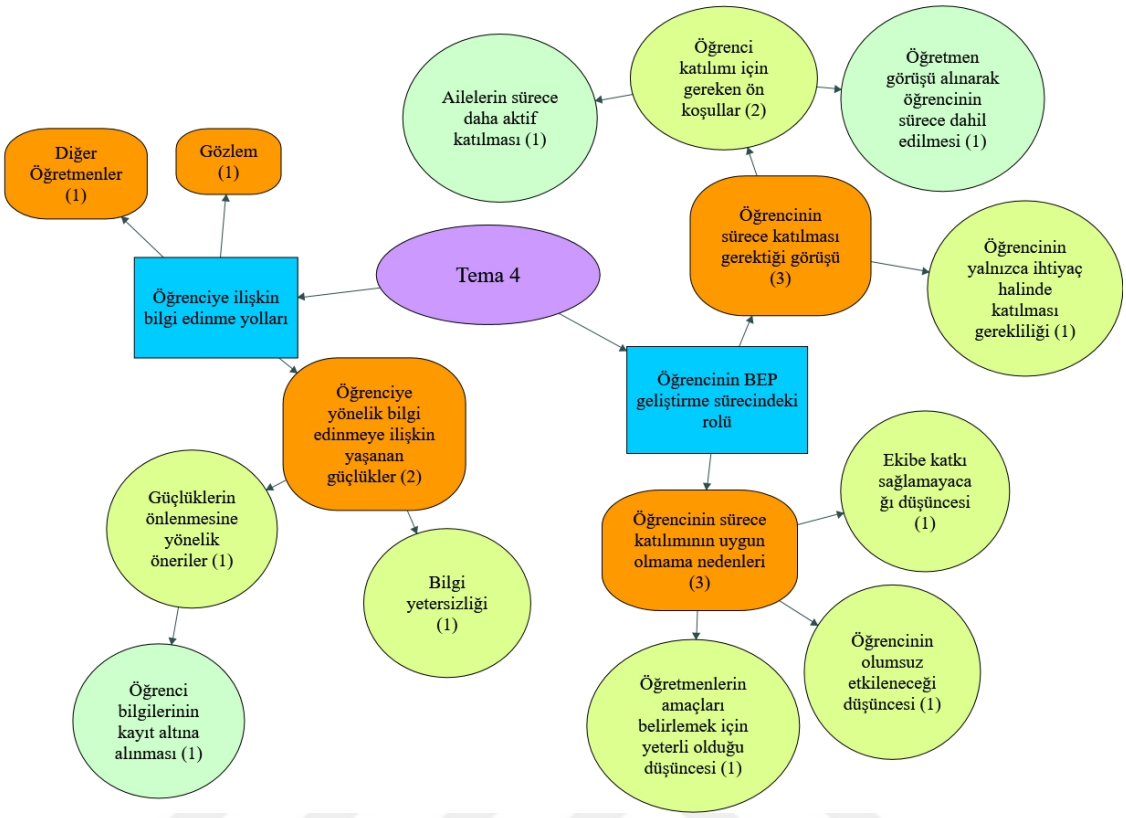

Şekil 3.22. *Özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimleri*

3.3.4.1. *Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları*

Mahir öğretmen **özel eğitim öğretmeni olduğu için kendisinin bilgi kaynağı** olarak diğer öğretmenlere yardımcı olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Ben özel eğitim öğretmeni olduğum için daha çok aslında diğer öğretmenlere yardımcı oluyorum yani onların eksikliğini ben gideriyorum. Onlar bana soruyor, ben de diyorum ki işte, "Bu çocuğu bi gözleyelim" yani gözlüyoruz çocuğu sonra bu çocuğun aileleriyle görüşüyoruz onlardan her ne kadar eksik bilgi de alsak o da önemli bizim için. Onun dışında diğer dersine giren öğretmenler bir araya gelip çocuklar hakkında konuşuyoruz. Böyle olunca tabi öğretmenlerin de bu adımları atmak konusunda istekli olmaları lazım. Yoksa biz çabalasak da bi işe yaramaz çok fazla."*

Demet öğretmen bu konuda **yetersiz bilgi sahibi olduğunu ve kayıtların sağlıklı bir biçimde tutulup saklanması gerektiğini** şu ifadeleriyle dile getirmiştir:

> *"Iıı hocam yani şimdi benim sınıfımdaki öğrencilerin eğitim geçmişiyle alakalı olarak sadece burada olduğum süre zarfıyla konuşabilirim. Çünkü buraya gelmeden öncesiyle alakalı olarak öğrencilerimizin ihtiyaçları nelerdi ya da ıuuu ne bileyim işte neler yapmışlardı hiç bilmiyorum. Yani aslında düşününce şimdi aslında bilsem daha iyi olurdu yani çocuklar için ama düzgün kayıt tutulmadığı*

için şimdiye kadar hep çok şey bilmiyorum yani geçmiş eğitimleriyle alakalı olarak. Hâlbuki ben kayıtlarımı tutsam, bunlar saklansa tabi sağlıklı kayıt tutsam sonra da gelen öğretmen olur ya da ben giderim ne bileyim öğrenci mezun olur ıı başka okula gider falan kolaylaşır yani öğrenci için de öğretmen için de ıı yani aile için de kolaylaşır.

3.3.4.2. *Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü*

Mahir öğretmen bu tür **toplantılara öğrencileri almadıklarını** şu şekilde bir ifade kullanmıştır:

"*Yani biz çocukları katmıyoruz. Çünkü zaten sınıf öğretmeni çok iyi tanıyor ve şeyi de o yapıyor sınıf öğretmeni demiyim ama branş öğretmenleri yapıyor o kaba değerlendirmeyi. Onlar çocukları tanıyor ve biz şeye almıyoruz, BEP geliştirme birimi toplantılarına çocukları almıyoruz. Çok bir eksikliğini de duymuyoruz. Belki işte "Veli olsa olur muydu?" diye düşündüğüm oluyor ama çocuğun kendisinin olmasına bence gerek yok. Olmamalı demiyim ama çünkü zaten öğretmen orda kaba değerlendirmeyi yapmış. Çocukla ilgili bilgileri biz edinmişiz. Ha şöyle olabilir belki oradaki yine aynı çocuğun dersine giren başka bir branştaki öğretmen "Ya o çocuğun bence durumu öyle değil" derse evet o zaman çağrılabilir çocuk toplantıya ama onun dışında zaten öyle bir şey de olmuyor. Öğretmenler iyi tanıyorlar çocukları."*

Mahir öğretmen daha sonra **öğrencinin hangi koşullarda katılabileceğini** şu şekilde ifade etmiştir:

"Çocuk ne zaman çağırılabilir toplantıya. Ancak o zaman olabilir yani iki öğretmen arasında çocuğun durumu ile ilgili çelişen ifadeler olursa belki o zaman toplantıya çağırılabilir ya da dâhil edilebilir. Onun dışında ben çocuğun dâhil olması gerektiğini düşünmüyorum. Benim kendi şahsi fikrim bu."

Demet öğretmen ise tam tersi **öğrencinin sürece katılmasının sorun olmaması gerektiğini ancak bazı önkoşullar olması gerektiğini** şu ifadeleriyle dile getirmiştir:

"*(Güldü) Yani katılmasında (durakladı) problem olmamalı. Olmamalı diyorum çünkü gönül ister ki katılsın kendisiyle ilgili karar alsın ama bu gerçekçi değil bence. Mümkün de değil. Bi de bu çocuk aşağılanmış hisseder bence yani. Bunun için bizim geçmemiz gereken çok aşama var bence (güldü). Mesela ailenin sürece daha aktif katılması gibi... biz daha öğretmenlerin süreçte ne yapması gerektiğini bile tam halletmemişken aileleri halletmemişken çocuğu öyle çat diye sürece dâhil edemeyiz yani süreci biz yönetemeyiz bu şekilde olursa onu demeye çalışıyorum. İdeal olarak katılsın tabi ama ailenin katılmasındaki önkoşullar gibi burada da ön koşullar var bence. Bu benim fikrim tabi ben böyle düşünüyorum yani."*

3.4. Okul Yöneticisine İlişkin Bulgular

Okul yöneticisiyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda dört temaya ve 15 alt temaya ulaşılmıştır. Ortaya çıkan tema ve alt temalar Tablo 3.4'te yer almaktadır.

Tablo 3.4. *Okul yöneticisine ilişkin tema ve alt temalar.*

Aile Katılımı
Aile katılımına ilişkin deneyim ve görüşler
BEP hazırlama sürecinde aile ile olan iletişim ve işbirliği
Ailenin süreçteki rolü
Aile eğitimine olan gereksinim
BEP Hazırlama Süreci
BEP hazırlamada yararlanılan kaynaklar
BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar
BEP hazırlamaya yönelik geçmiş eğitimler
BEP hazırlamaya ilişkin personel eğitimine duyulan gereksinim
BEP Ekibi
Ekip üyelerinin iletişim biçimleri
BEP ekibini oluşturan kişiler
Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları
BEP ekibinin yasal görevleri
Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri
Özel Gereksinimli Öğrenci
Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları
Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü

3.4.1. Aile katılımı

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı bir okul yöneticisini BEP hazırlama sürecinde aile katılımının sağlanmasına yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. BEP ekibine liderlik yapan okul yöneticisinin aile katılımına ilişkin deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Aile katılımına ilişkin deneyim ve görüşler
- BEP hazırlama sürecinde aile ile olan iletişim ve işbirliği
- Ailenin süreçteki rolü
- Aile eğitimine olan ihtiyaç

Okul yöneticisinin aile katılımına yönelik deneyim ve görüşlerine ilişkin genel durum aşağıdaki Şekil 3.23'te yer almaktadır.

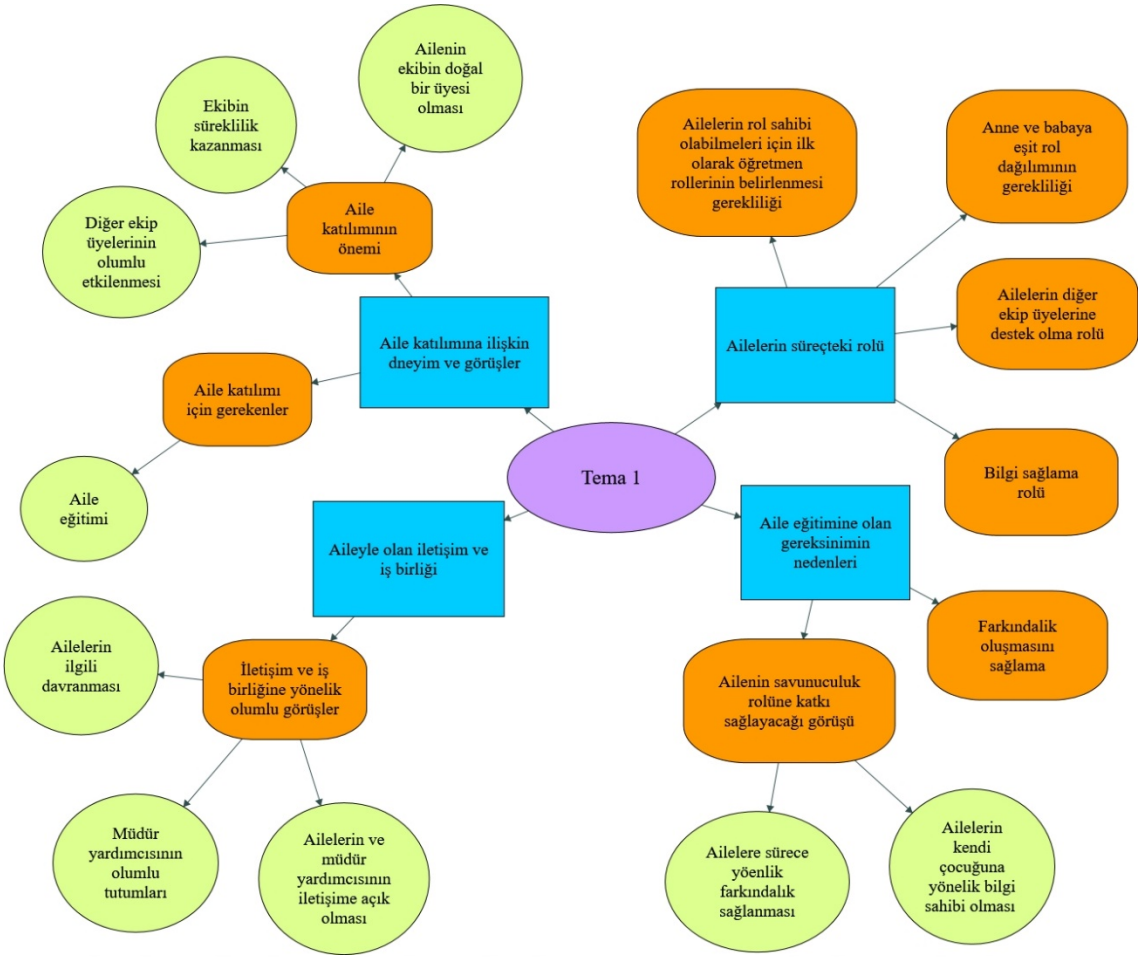

Şekil 3.23. *Okul yöneticisinin aile katılımına ilişkin deneyimleri*

3.4.1.1. *Aile katılıma ilişkin deneyim ve görüşler*

BEP hazırlama sürecinde aile katılımına ilişkin okul yöneticisine belirttiği deneyim ve görüşleri aşağıdaki gibidir.

Okul yöneticisi olan ve oluşturulan tüm BEP ekiplerine liderlik yapan Mehmet öğretmen aile katılımına ilişkin deneyim ve görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Hocam aile katılımı kesinlikle olmalı. "Niye?" diye soracaksan bizim burada yapmaya çalıştığımız şey bir ekip işi oluşturmak aslında. Adı üstünde BEP ekibi. Eğer biz bi ekipsek olayda tüm üyeler yani saçın tüm ayakları olmak zorunda yoksa biz bi yere kadar götürürüz bu işi, sonrasında kalır öyle. Her bir üyenin önemi çok fazla kesinlikle. Biz biri diğerinden önemlidir ya da önemsizdir şeklinde asla hareket edemeyiz. Bu nedenle de aile olmalı. Her ne olursa olsun aile olmazsa olmazımız. Tamam, kabul ediyorum. Eğitim düzeyi düşük, işte sosyo ekonomik düzey düşük, okuma yazma bilmeyen aileler çoğunlukta, ailelerin öncelikleri farklılaşabiliyor ama bizim bunları kazanmamız lazım. Sonuçta ama bu çocukların iyi bir şeyler yapması değil mi? Eğer amaç buysa bizim bahanelerin ardına saklanmamız saçma olur"*

Mehmet öğretmen konuşmasının devamında **aile katılımının tam sağlanması durumunda ekibin olumlu yönde etkileneceğini** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Aileyi kazandığımızda aslında biz de kazanmış oluyoruz. Öncelikli olarak da çocuk kazanmış oluyor nihai olarak. Eee zaten bizim amacımız da bu. Aile katıldığı zaman bir de ekipteki diğer üyeler işte sınıf öğretmenleri olsun, özel eğitim öğretmenleri olsun, ne bileyim sonra rehber öğretmenler olsun, bunların hepsi süreçte daha olumlu düşünceler geliştirmeye başlar. Aidiyet duygusu oluşur bence. Mesela aile hiç ilgilenmezse, sürece dâhil edilmezse ki biz dâhil etmediğimiz sürece bu düzeydeki aileler kendileri pek katılmazlar. Katılmazlarsa öğretmenler de diyebilir ki "Aile bile ilgilenmiyor ben niye ilgileneyim? Bunun sonucunda kaybeden kim olur? Elbette çocuk olur. İşte bu ve bunun gibi birçok nedenden dolayı biz aileyi katmak zorundayız. Ha aileyi de öyle hemen sürece damdan düşmüş gibi katamayız, nasıl yaparız? Mesela biz aileyi önce sürece hazırlarız. Ki bunu yapmaya çalıştık bu sene eksiklerimiz olsa da ama bu dediğim olduktan sonra aileler daha sağlıklı bir süreç yaşarlar onları da düşünmek lazım. Hatta bununla ilgili daha sistemli aile eğitimleri verilmeli bence."*

3.4.1.2. *BEP hazırlama sürecinde aile ile olan iletişim ve işbirliği*

BEP hazırlama sürecinde aileyle olan iletişim ve iş birliğine ilişkin okul yöneticisinin belirttiği deneyim ve görüşleri aşağıda aktarılmaktadır.

Mehmet öğretmen **okuldaki diğer velilerle kıyaslandığında, özel gereksinimli öğrenci ailelerinin daha ilgili olduklarını dolayısıyla da onlarla olan iş birliği ve iletişimin daha sağlıklı olduğunu** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Okulun genelini düşündüğümde benim kaynaştırma öğrenci velilerim yani özel gereksinimli öğrencilerimin velileri daha ilgililer yani net bir şekilde bunu söyleyebilirim. Hani en azından ben velileri okula çağırdığımda bir mevzuyu konuşmak için veya anlatmak için çağırdığımda 10 kişi çağırdıysam onu da geliyor. En fazla bir kişinin ya ekstrem bir durumu vardır mesela ben arıyorum, diyorum ki "Yarın sizinle bir toplantı yapmak istiyorum" diyorum adam gece çalışıyordur, sabahlara kadar çalışmıştır. Yarın toplantıya katılmasını beklemiyorum tabi ki. Bu çok özel bir durum. Onun haricinde 10 kişi çağırıyorsam geliyorlar yani dokuzu gelmiştir ya da geçen yaptığımız toplantıda."*

Mehmet öğretmen **ailelerin kendisiyle rahat bir iletişim kurabildiğini ve kendisine istedikleri zaman ulaşabildiklerini** de şu ifadelerle dile getirmiştir:

> *"Sabah çocuğu bırakmaya geliyor veya akşam çocuğu okuldan almaya geliyor. Sürekli konuşuyoruz, görüşüyoruz veya işte bir ihtiyaçları olduğunu. Geçen bir tanesi sabah yedi buçukta beni aradı, daha yeni uyanmak üzereyken. "Efendim" dedim cenazeleri varmış, çocuklar gelemeyeceklermiş. İki tane çocuğu var, biri*

kaynaştırma öğrencisi izin istedi. "Tamam" dedim, "İzin ben yazarım, okula geçince" dedim, gitti. Hani istedikleri zaman bana ulaşabiliyor, bu onlar için büyük bir avantaj oldu.". "Çünkü dediğim gibi o yaptığımız toplantıda bu net bir şekilde görünüyordu zaten. Velilerin bilgi düzeyi çok düşük. Hem bunun birçok sebebi var. Dediğiniz gibi sosyoekonomik durumlar var, yaşam mücadelesi var işin içerisinde veya eğitim durumları var, okuma yazma bilmeyenler var veya az bilenler var eğitim durumlarından kaynaklı olarak. Hani bu durumu düşünün. Benim 13 öğrencinin eğitim durumu lise ve üstünde olan bir ya da iki tane var sanırım yani çoğu okuma yazma seviyesinde, ilkokul mezunu yani dolayısıyla bazı sıkıntılar yaşanıyor otomatikman veya yaşanması gayet normal. Ben bunun için ne yapıyorum? diyorum ki "Benim kapım her zaman açık. İstediğiniz zaman konuşmak için gelebilirsiniz, istediğiniz zaman kafanıza takılan bir şey olduğu zaman gelebilirsiniz" diyorum. Bunu söylediğim zaman aile biraz daha rahatlıyor, o zaman bir şey kafasına takılan bir durum oldu mu gelip soruyorlar yani. O da bireysel destek falan almış gibi oluyor elimden geldiğince yani"

Mehmet öğretmen daha öncesinde bir baba ile yaşamış olduğu deneyimi ise şu şekilde ifade etmiştir:

"8. Sınıftaki velime şunu dedim, "Böyle bir uygulama hani var. Aslında olması gereken bir şey. Biz bu okulda, ben geldikten sonra yeni başladım elimden geldiğince branşım gereği bu konuya el attım." Kurduğu cümle direk şuydu: "Hadi biz okulu bitirdik 8.sınıfız ama en azından bizden sonrakiler bu düzenden faydalansın hocam" diyordu yani. Açıkçası amacım da o zaten. Hani ben de kalıcı değilim yani ben meslek hayatım boyunca bu okulda çalışmayacağım. En fazla 1 ya da 2 yılım var bu okulda. Bu yıl yapmaya çalıştığım şeyler, gördüğüm problemler üzerinde bir düzen oturtturmaya çalışmak. Mesela destek eğitim odası da bunlardan bir tanesi. BEP de bunlardan bir tanesi. İlk ele aldığım konular bunlar."

3.4.1.3. *Ailenin süreçteki rolü*

BEP hazırlama sürecinde ailenin rolüne ilişkin okul yöneticisinin belirttiği deneyim ve görüşleri aşağıdaki gibidir.

Mehmet öğretmen BEP hazırlama sürecinde kendisinin amaçladığı **-"her evden bir veliyi kazanmak"**- olan aile rolünü şu şekilde ifade etmiştir:

"Şimdi ilk olarak ben size kendi amacımı yani planladığım aile rolünü söyleyeyim hocam. Benim kafamdaki şey şuydu ilk başta. Açıkçası ben her zaman adım adım gitme taraftarıyım yani benim mantığıma göre böyle olmalı. İlk önce bi kere şunu da belirteyim. Benim bu okulda müdür yardımcısı olarak ilk yılım. Bu okuldaki ilk yılım aslında genel olarak ve bu okulda ilk defa bir BEP ekibi kurulmuş ve de böyle bir süreç başlatılmış. Şimdi bu önümüzdeki gerçeklere baktığımızda bi kere

ilk adım ne olacak öğretmenlere bu süreci kabul ettirmek. Ben bu süreci kabul ettirmek için ilk olarak öğretmenlere çeşitli bilgilerin yani süreçle BEP süreciyle ilgili çeşitli bilgilerin verileceği toplantılar yaptım onları eğitim sürecinden geçirmeye çalıştım. Ha eksikler falan olmadı mı oldu. Bazı öğretmenler anlamakta güçlük çekti yalan yok. Ama bu süreç tamamlanmadan ailelerle ilgilenmem zor olurdu. Takdir edersiniz ki tek başıma kalkmaya çalışıyorum bu işin altından bir de bir sürü diğer işlerle uğraşıyoruz okulda sadece bu yok. Ha ne oldu öğretmenler konusunda bir miktar rahatladık sonra ben ailelere ulaşmaya başladım. Bazı aileler zaten ilgiliydi. Ama bazılarına ulaşmak okula getirmek zor oldu. Kastettiğim şey şu yani bütün anneler geldi bir de baba geldi ama ben mesela isterdim ki tüm veliler anne babalar gelsin. Çünkü kafamdaki rollerden biri de şuydu süreçte aileden hem anne hem de baba katılsın ki yükleri azalsın destek olsunlar birbirlerine yani hem bize hem de birbirlerine destek olmak birinci amacımdı. Ne oldu amacımızın bir kısmına ulaştık en azından her evden bir veliyi kattık katmaya çalıştık."

Mehmet öğretmen konuşmasının devamında da ailelerin **en önemli rollerinin çocuklarıyla ilgili bilgi sağlamak** olduğunu şu şekilde bir ifadeyle belirtmiştir:

"Ailelerin en önemli rollerinden biri aslında bilgi sağlamak yani çocuğuyla ilgili bilgi sağlamak bize. Bunun yanı sıra en önemli rollerinden biri de bana göre yani ben önemsiyorum en azından diğer ekip üyelerine ben buradayım mesajı vermek yani diğer ekip üyelerine ben de size destek olacağım mesajı vermek. Bu yükü hep beraber kaldıracağız bunu birlikte başaracağız mesajı vermekti. Psikolojik bir etkisi vardı yani ailenin buradaki rolünün."

3.4.1.4. *Aile eğitimine olan gereksinim*

BEP hazırlama sürecinde aile eğitimine olan gereksinime ilişkin okul yöneticisinin belirttiği deneyim ve görüşleri aşağıda aktarılmaktadır.

Mehmet öğretmen, süreçte aile eğitimine duyulan gereksinimle hareketle öncelikle **farkındalık yaratmayı** amaçladığını şu şekilde ifade etmiştir: *"Tabi onun farkındalık ile ilgili hem veliler üzerinde bir farkındalık hem çocuklar üzerinde, çocuklar ile ilgili farkındalık çalışmalarım var. Bir de normal gelişim gösteren dediğimiz tırnak içerisindeki çocukların da farkındalıklarıyla ilgili çalışmalar ufak, küçük, çok minik."*

Mehmet öğretmen **aile eğitimine neden gereksinim duyulduğunu üç madde olarak** şu ifadelerle dile getirmiştir:

"Daha önce defalarca değindik aslında ama bu ailelerin ihtiyacı var. Her şeye birçok şeye ihtiyaçları var. Bunlardan biri de doğal olarak aile eğitimi. Aile eğitimiyle biz neyin önüne geçebiliriz onu düşündüm, ben süreci devam ettirmeye çalışırken. ***İlk olarak,*** *aile ne katacağını bilmeden sürece dahil olursa yazık olur*

o aileye yani kaçar elimizden. Bir kere aile eğitimi bu yüzden gerekli. ***İkincisi*** *de aile eğitimi sayesinde biz ailenin çocuğu hakkında bilgi sahibi olmasını sağlarız ve aile biz olmasak da yarın öbür gün çocuklarına uygun hizmetleri sağlarlar.* ***Üçüncüsü*** *de bence en önemlisi savunuculuk olayı. Bence ailelere eğitim verirsek aileler haklarını ve çocuklarının haklarını özellikle savunurlar ve her yerde bunun mücadelesini verirler öğretmenler vesaire bu eğitimi sağlamak zorunda kalırlar. Bugüne kadar bu ekipler kurulmadı eğer aileler daha bilinçli olurlarsa bu ekipleri bizler kurmak zorunda kalırız. Ben bunu istiyorum."*

3.4.2. BEP hazırlama süreci

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı okul yöneticisi BEP hazırlama sürecinde BEP hazırlamaya yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. BEP ekibine liderlik eden okul yöneticisinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- BEP hazırlama sürecinde yararlanılan kaynaklar
- BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar
- BEP hazırlama sürecine ilişkin geçmiş eğitimler
- BEP hazırlamaya yönelik personel eğitimine duyulan gereksinim

Okul yöneticisinin BEP hazırlama sürecine yönelik deneyim ve görüşlerine ilişkin genel durum aşağıdaki Şekil 3.24'te yer almaktadır.

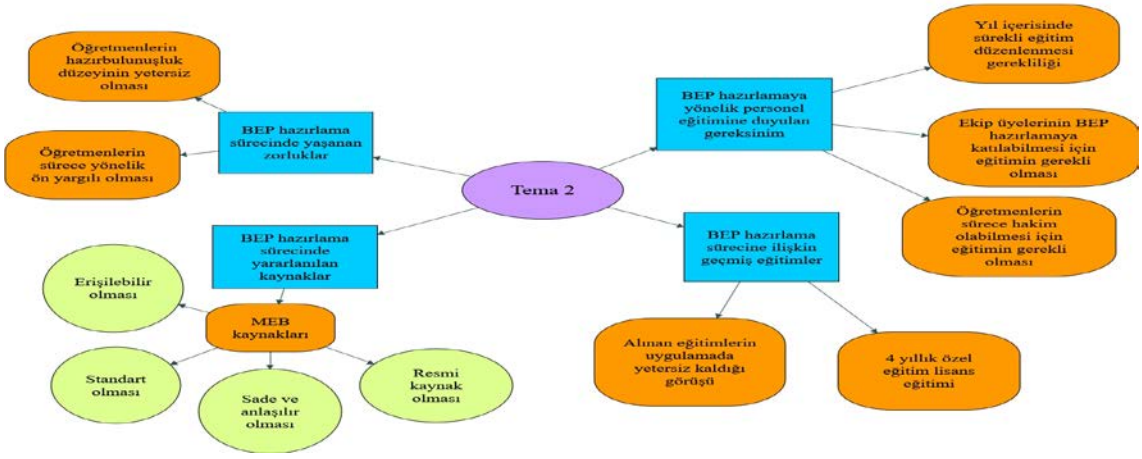

Şekil 3.24. *Okul yöneticisinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri*

3.4.2.1. *BEP hazırlama sürecinde yararlanılan kaynaklar*

BEP hazırlama sürecinde yararlanılan kaynaklara ilişkin okul yöneticisinin belirttiği deneyim ve görüşleri aşağıda açıklanmaktadır.

Mehmet öğretmen BEP hazırlarken **Milli Eğitim Bakanlığı'na ait taslaktan yararlandıklarını** şu sözlerle ifade etmiştir:

"Millî Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı bir BEP formatı var. BEP formatını inceledim. Eksiklikler yok mu var, kesinlikle var kabul ediyorum ama bu eksiklikler çocukla olan iletişimi veya dersi aksatacak kadar büyük eksiklikler değil. En azından spot bir şekilde bir tablo halinde veya düz metin, birkaç paragraflık düz metin yazarak çocuğun performansını, amaçlarını, işte hem kısa dönemde hem uzun dönemde amaçlarını, bu amaçları ne zaman gerçekleştireceği, bu amaçlardan kimlerin sorumlu olduğunu yazabileceğim tablolar şeklinde oluşturmuşlar. Bence güzel. Ben öğretmenlik yaptığım yıllarda da o formatı kullanıyordum."; "Hani orda mesela performansa bir sayfa ayırmış ama sen onu bilgisayar ortamında yazdığın için o bir sayfayı üç sayfaya da çıkabilirsin veya amaçlar için bir sayfa ayırmış zaten mümkün değil yetmesi. O bir sayfayı iki sayfaya üç sayfaya çıkarabiliyorsun. Hem bir öğretmen tamamını yaptığında nerden baksanız bir elli-almış sayfa dosya oluşuyor ama en azından öğretmenlerde şu oluşuyor. Öğretmenlerden beklentim şu: Sınıf öğretmeni sorumlu diğer öğretmenlerin tamamı performans yazıyorlar, amaç yazıyorlar. Eğer özel amaçları değerlendirme gerekiyorsa ve değerlendirme yani BEP'i değerlendirmede veya çocuğun amaçlarını değerlendirmek için de özel yöntem veya teknik kullanacaklarsa onu yazıyorlar sadece üç sayfa."

Mehmet öğretmen konuşmasının devamında farklı kaynaklardan da yararlandığını ifade etmiştir:

"Ya benim faydalandığım durum şu oldu: Bakanlık yayınları var zaten. Çok eskiden hazırlanmış aslında şu benim hedeflediğim basit düzey diyorum ya giriş seviye diyorum ya o giriş seviye veren bir kitapçığı var. Bakanlığın 90'lı yılların sonunda hazırlanmış yanlış hatırlamıyorsam. O kitapçığı ben arkadaşlara verdim yani online olarak verdim, PDF'sini verdim."

Mehmet öğretmen konuşmasının devamında Milli Eğitim Bakanlığının hazırlamış olduğu BEP formatını tercih etme nedeni olarak şu ifadeleri kullanmıştır:

"Onun haricinde Bakanlığın yine hazırladığı Millî Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı o BEP formatını arkadaşlara ilettim. Çünkü bu formatı kullanalım çünkü bunu kullanma amacım da şu: Hem kendim bir noktada bir tık beğendiğim için bu formatı kullanıyorum, hem özet olduğu için bu formatı kullanıyorum"; "Resmi kaynak olduğu için bu formatı kullanıyorum. Artı belli bir formatla başlayıp öyle gidersek geçmişte bu dosyalama sistemi oluştuğunda bundan üç sene sonra, beş sene sonra veya 8.sınıftan çocuğu mezun ederken bu dosya onla beraber gidebilir yani gitmeli de zaten. Dolayısıyla bununla ilgili de standartlaştırmaya çalıştım. Her şeyi standartlaştırmaya çalıştım çünkü ne kadar standarda yakın olursak o kadar işleyişleri kolay olur. Bu sene zorlandılar evet, bazı konularda geçen önümüzdeki sene ben bir tık fazlasını isteyeceğim ama onlar biraz daha rahat olacaklar çünkü daha önce yaptılar. Hani bu çünkü aynı

kaynakları kullanacağım, yine aynı formatı kullanacağım. Sadece bazı şeylerde daha açıklayıcı olacağız yani. Genelde resmi kaynaklar oldu. Hani şeylere lisansta gördüğümüz veya BEP'le ilgili yazılmış lisans kitaplara çok giriş yapmadım. Çünkü o dediğim gibi ideal BEP'i anlattığı için ideal BEP'te kafa karıştırma ihtimali çok yüksekti."

3.4.2.2. *BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar*

BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklara ilişkin okul yöneticisinin belirttiği deneyim ve görüşleri aşağıdaki gibidir.

Mehmet öğretmen, süreçte **yaşadığı zorluklardan birinin personelin hazır bulunuşluğuyla ilgili olduğunu** şu şekilde ifade etmiştir:

"Yani aslında dediğin gibi çoğu şeyi söyledim ama hazır bulunuş ile ilgili bir durum var hani personelin bir de ailelerin hazırda bulunuşu çok altlarda. Önce onu sağlamak sonra da iş yapmaya çalışıyorum açıkçası onunla ilgili sorunlar yaşıyorum. Süreç yeni bir süreç hepsi için çünkü. Benim için de öyle aslında"

Mehmet öğretmen yaşadığı zorluklardan birinin **öğretmenlerde algı ve ön yargı olduğuna** ilişkin ifadesi şöyledir:

"Algı var yani şimdi karşındaki öğretmenler dünkü öğretmenler değil yedi-sekiz senelik veya 10 senelik, 15 senelik öğretmenler var okulda. Şimdi 15 yıllık öğretmenin bir şimdiye kadar oluşturduğu bir algıyı değiştirmek o kadar kolay değil yani yaşanan sorunlar genelde o şekilde oluyor yani BEP hazırlamayla ilgili o ön yargılar, gereksinim duymamalar. Gerçi ben de orda, ben damardan giriyorum genellikle çünkü işin yasal. Bende şöyle bir şey var ben genelde bu algıyı değiştirmek derken yasal boyutunu en son söylerim yani işin yasal boyutunu evet yasalarda yapılması zorunlu bunu ben de biliyorum ama bu benim en son kurduğum cümleler. Çünkü "Arkadaş yasal olarak bunu yapmak zorundasın" cümlesini en sona geldiğim zaman hani artık karşındaki kişiyi ikna edemeyeceğimi düşündüğüm zaman kurarım. O da zaten evraktan öteye gitmez yani sınıf içerisinde çok işlevsel bir durum oluşacağını zannetmiyorum. Onun için en sona bırakmışımdır bu durumu. Genelde hissedilebilir bir şekilde bunun gerekliliğini anlatmaya çalışıyorum. Algıyı oluşturmaya çalışıyorum yani zorluklarla ilgili en temel zorluk o zaten, onu aştın mı gerisi geliyor açıkçası."

Mehmet öğretmen bu ifadeleriyle öğretmenlerin BEP hazırlama işini yasal zorunluluktan yaptıkları zaman ortaya işlevsel olmayan bir plan çıktığını vurgulamıştır.

3.4.2.3. *BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimler*

BEP hazırlama sürecine yönelik geçmiş eğitimlere ilişkin okul yöneticisinin belirttiği deneyim ve görüşleri aşağıda aktarılmaktadır.

Mehmet öğretmen, **özel eğitim alan mezunu olduğundan BEP dersi almış olduğunu ancak bu eğitimlerin yeterliliğiyle ilgili eksiklikler olduğunu** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Alan mezunu olduğum için BEP dersi aldık. Ya aslında şöyle bir şey var. Aldığımız eğitimden ziyade saha yani eğitim ve sahanın çakışması söz konusu burada yani aldığımız eğitim ideal BEP'i anlatır, ideal BEP formatını anlatır veya ideali anlatır eğitimde, onu anlattılar bize lisans boyunca. Ama saha öyle değil yani şimdi BEP dersi. Çok fazla değişken var sahada aslında. Çünkü sahaya çıktığımızda ben şöyle söyleyeyim ben ideal BEP dersinin final sınavında sadece birkaç dersin birkaç amacına yönelik hedefler yazma vesaire BEP'in yani BEP hazırlama gibi yaptığımızda birkaç beceri için bile yirmi küsur tane sayfa yazmak zorundasınız idealde ama sahada bunu yapmanız imkânsız. Çünkü bir derste belki 10 tane, 15 tane amaç belirliyor öğretmen. 15 amaca, her birine iki sayfa, üç sayfa yazsa bir öğretmenden ben 30 sayfa amaç yazmasını bekleyeceğim. Bu bir ders için. 10 tane öğretmen var hadi bunun beş tanesine gerek yok dedim beş tanesi ama özel amaç belirledi. Ee beş tane öğretmen 50'şer tane amaç her birinden ikişer tane sayfa 100 küsur sayfalık bir ortam oluşuyor. E bu da imkânsız."*

3.4.2.4. *BEP hazırlamaya yönelik personel eğitimine duyulan gereksinim*

BEP hazırlamaya ilişkin personel eğitimiyle ilgili olarak okul yöneticisinin belirttiği deneyim ve görüşleri aşağıdaki gibidir.

Mehmet öğretmen süreçte **öğretmenlere yönelik bir çalışma yapmış olduklarını ancak devamında bir eğitim planladığını** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"BEP'e yönelik de öğretmenlere bir çalışma yapmış olduk. Ama sene içinde sürekli olması lazım. İnşallah daha geniş zamanda daha iyi çalışmalar yapmayı planlıyoruz ama işte yavaş yavaş oluyor yani bizim okulda gördün yani benim odayı da gördün. Giren çıkanı da gördün yani şey yok, nefes alacak durum yok."*

Mehmet öğretmen konuşmasının devamında **personel eğitimine neden gereksinim duyulduğunu** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Hani konuştuk ya konuşmanın başında işte ekipteki her üyenin çok önemli rolü var diye. Aile de öğretmen de yönetici de çocuk da çok önemli aslında. Madem öğretmeni de sordunuz cevaplamaya çalışayım. Öğretmen de süreçteki olmazsa olmazlarımızdandır, ancak öğretmen de sürece hâkim olmak zorunda. Eğer olmazsa sıkıntı yaşarız. Aile de çocuk da biz de kendileri de yaşar yani bunun olması için de iş birliği için de bu eğitimlerin olması şart. Öğretmenlerimizin çoğu süreç nedir, nasıldır? Bilmiyor maalesef. Sene başında bunu minimuma düşürmek için çalışmalar yaptık. Bilgilendirdik ama yetmez. Düzgün, profesyonel eğitimler, müdahaleler şart. Bunun için de üniversite ile ortak belki çalışmalar yapılabilir."*

3.4.3. BEP ekibi

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı okul yöneticisi BEP ekibine yönelik deneyim ve görüşlerini çeşitli ifadelerle dile getirmiştir. BEP ekibinde yer alan müdür yardımcısının BEP ekibine yönelik deneyim ve görüşleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Ekip üyelerinin İletişim biçimi
- BEP ekibini oluşturan kişiler
- Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları
- BEP ekibinin yasal görevleri
- Geçmiş BEP ekibinde çalışma deneyimi

BEP ekibine ilişkin tema ve alt temaların oldukça yoğun olması nedeniyle tek bir şekil üzerinde gösterimi zorlaştığından her bir alt temaya ilişkin genel durum ayrı şekillerde gösterilmiştir. Şekil 3.25'te ekip üyelerinin iletişim biçimlerine, Şekil 3.26'da ekip üyelerinin görev, rol ve sorumluluklarına, Şekil 3.27'de BEP ekibinde çalışma deneyimine, Şekil 3.28'de BEP ekibinin yasal görevlerine ve BEP ekibini oluşturan kişilere ilişkin alt temalara yönelik genel durum ve frekans bilgileri yer almaktadır.

Ekip üyelerinin iletişim biçimlerine ilişkin okul yöneticisi görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.25'teki gibidir.

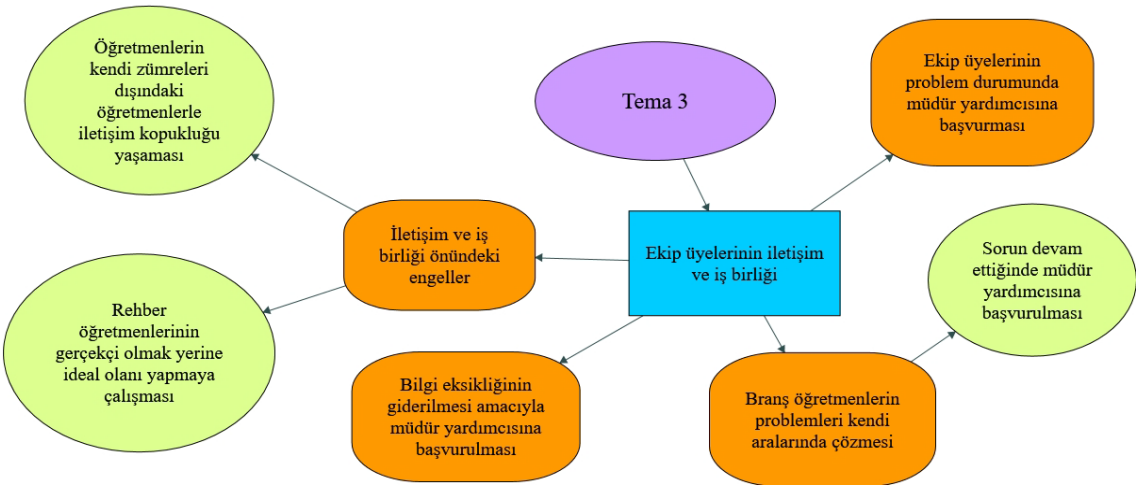

Şekil 3.25. *Okul yöneticisinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (Alt tema 1)*

Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumluluklarına ilişkin okul yöneticisi görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.26'daki gibidir.

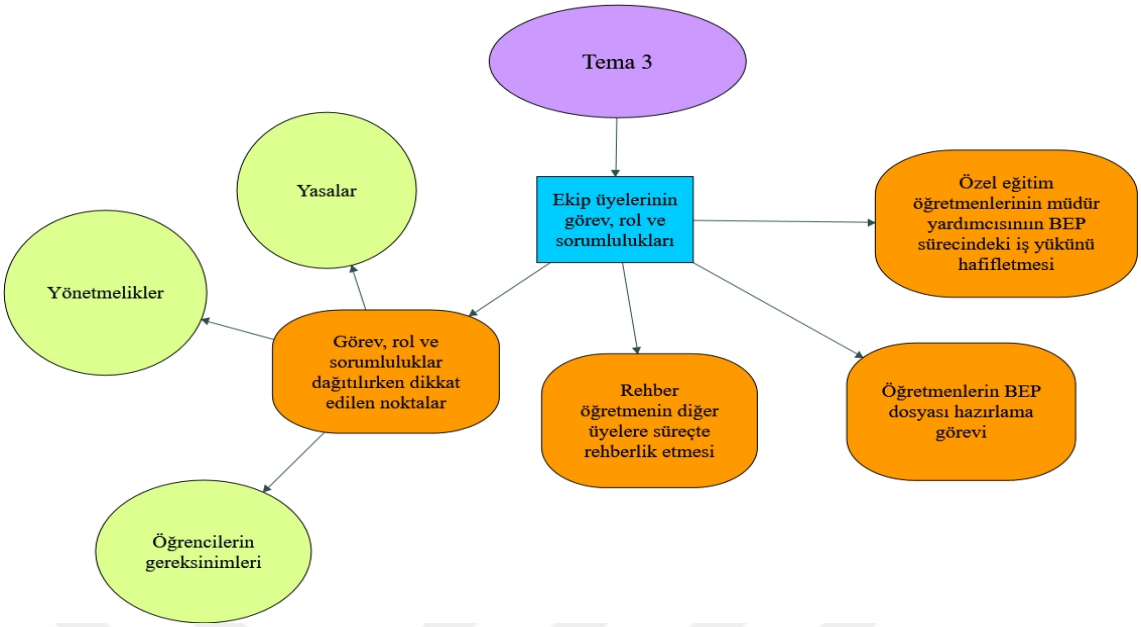

Şekil 3.26. *Okul yöneticisinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (Alt tema 2)*

BEP ekibinde çalışma deneyimine ilişkin okul yöneticisi görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.27'deki gibidir.

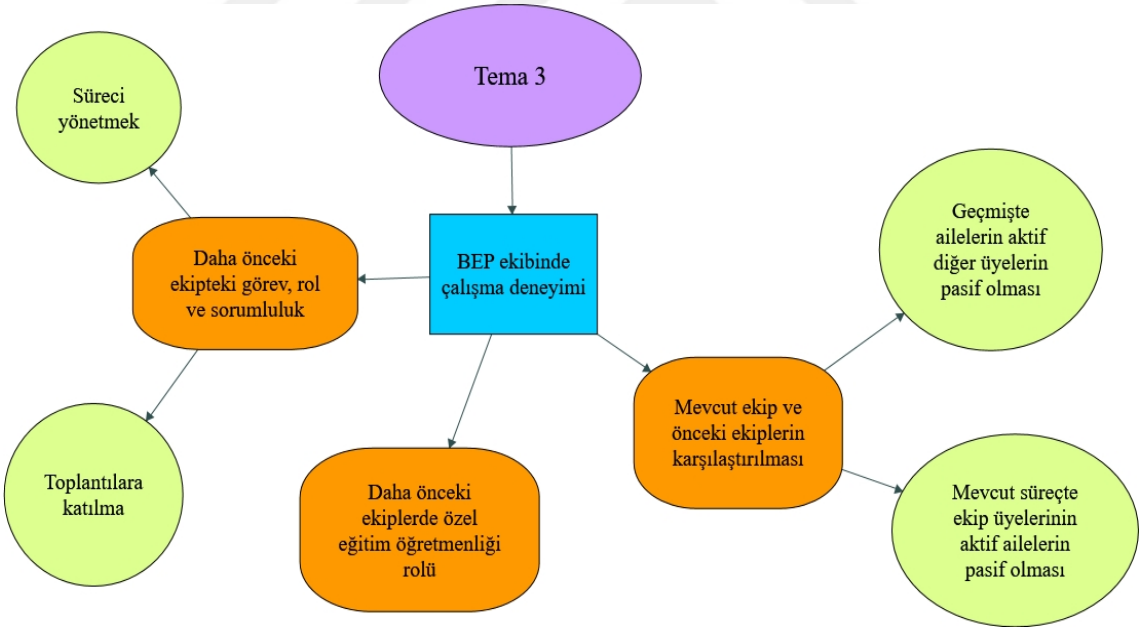

Şekil 3.27. *Okul yöneticisinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (Alt tema 3)*

BEP ekibinin yasal görevlerine ve BEP ekibini oluşturan kişilere ilişkin okul yöneticisi görüşlerine yönelik alt temaya ait genel durum aşağıdaki Şekil 3.28'deki gibidir.

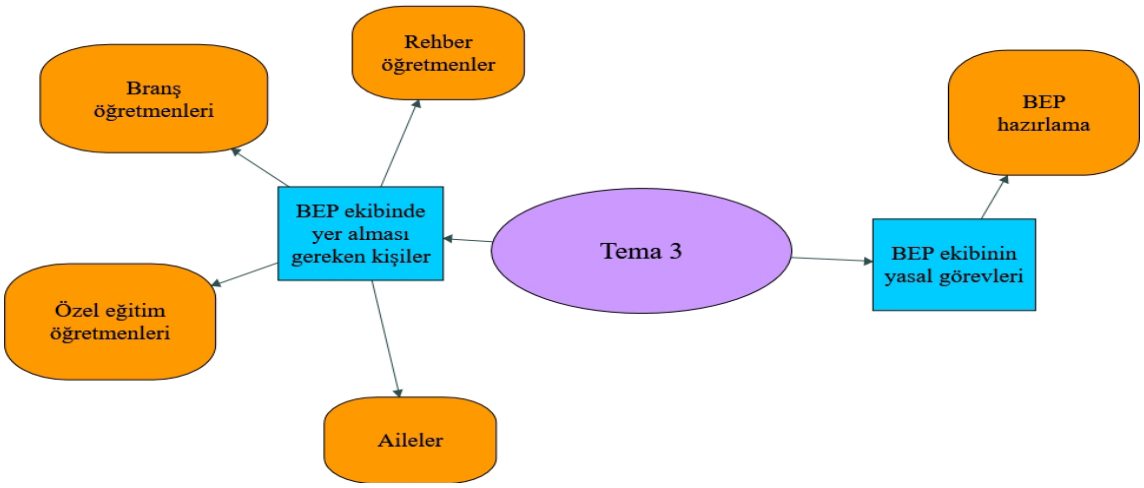

Şekil 3.28. *Okul yöneticisinin BEP ekibine ilişkin deneyimleri (Alt tema 4 ve 5)*

3.4.3.1. *Ekip üyelerinin iletişim biçimi*

BEP sürecinde ekip üyelerinin iletişim biçimi ve iş birliğiyle ilgili olarak okul yöneticisinin belirttiği deneyim ve görüşleri aşağıdaki gibidir. Mehmet öğretmen ekip üyelerinin birbirleri ile kurdukları iletişim biçimlerini şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Yani iletişim aynen öyle yani hatta ben haricen, sonradan duydum. Öğretmenler işte hazırlıklarını yapmaya başladıklarında bazı takıldıkları yerde benden önce kendi aralarında tartışmışlar yani bunu bana sonradan söylediler. Ondan sonra mesela işin içinden çıkamayınca "Hocam burayı nasıl yapacağız?" veya "Şu ifade nasıl olacak?" vesaire gibisinden bana geldiler. Bu güzel bir şey yani ekip dediğimiz işin böyle olması lazım. Zaten yani bir iş ekip olarak yapılıyorsa o ekip birbiriyle iletişim halinde olmalı. Mesela bu BEP hazırlamanın bizim okul içerisinde yarattığı bu ortam bile aslında var olan bir eksikliği herkese hissettirdi."*

Mehmet öğretmen ekip iletişim ve iş birliğine yönelik deneyimlerine şu şekilde bir ekleme yapmıştır:

> *"Yani şöyle bir şey vardı şimdi okunan zümreler vardır: Türkçe öğretmenleri, matematik öğretmenleri, fen öğretmenleri, sosyal öğretmenleri bunlar hep zümredir. Şimdi bu her zümrede dört-beş tane öğretmen var bizde. En az olan üç tane zaten şimdi mesela müzikçiler iki tane. Onların haricinde temel dersleri sayarsak Türkçe, matematik, fen, sosyal, İngilizce'de her birinde üçer tane, dörder tane hatta altışar tane öğretmen var. Bu zümreler aslında kendi içlerinde zaten belli bir koordinasyon halindeler. Diğer toplantılardan dolayı bir iletişim halindelerdi ama bir Türkçe öğretmeniyle bir fen öğretmeni birbirlerinden nerdeyse ayrı. Tamam, belli bir iletişim yine var, arkadaşlık dostluk onlar var, kabul ediyorum ama iş bazında baktığımda çok fazla bir arada değiller. Bir öğretmenler kurulu var, sonra zümre var. Zümre onlar haricinde bir iş yapma*

olarak bir araya çok fazla gelmiyorlardı, sosyal ilişki haricinde. Bu BEP ile beraber bu ilişki de gelişti ve onlar şunu fark etti: Birkaç Türkçe öğretmenine söyledim, iki-üç tane Türkçe öğretmeni bana söyledi. "Biz zümre olarak iyiyiz. Diğer zümrelerle aslında fazla iş yapmıyormuşuz. Bunu fark ettim" dedi yani bunu iki-üç tane öğretmen söyledi bana bu güzel bir şey yani dedim o kopukluğu ben de fark ettim yani gruplar arasında böyle bir kopukluk var iş anlamında, yaptığımız iş anlamında. BEP'i bu yönde bir artısı da oluştu yani o koordineli halinde çalışmaya yönelik bir artısı oluştu benim için güzel oldu açıkçası."

Mehmet öğretmen **rehber öğretmenle olan etkileşimini** ise şu şekilde ifade etmiştir:

"Ya rehber öğretmenin ideale hemen hedef koyması var. Benim ileriki hedef koymam var veya özel eğitim öğretmeni mesela daha şey yaklaşıyor mesela benim özel eğitim öğretmenlere bizim okuldaki öğretmen arkadaşlar daha soft. Böyle hafif yumuşak yaklaşıyorlar onlar da farkındalar. Çünkü benim yapmak istediğimin farkındalar, niye yapmak istediğimi de biliyorlar sonuçta net bir şekilde onlar da alandan oldukları için sahada tecrübeleri olduğu için yani onun için onlar da farkında. Diğer öğretmenler zaten çoğunlukla bizim yönlendirmemize bakıyor olaya yani biz yönlendirdikçe onlar yön alıyorlar veya kafalarına takıldıkları soruyu soruyorlar yani onlar evet iş yapıyorlar ama biz nasıl yönlendirirsek öyle gidiyorlar yani "Hocam şuraya şunu bu şekilde yapmalısın, bu ifadeler şöyle yapmalısın, bu ifadeyi buraya yazsak. Mesela BEP kararlarını yazsak". Bazen mesela öğretmenler BEP kararlarına yazılması gereken bir ifadeyi performanslarına not düşmüşler. Ha bu başlangıç için sorun değil ama ilerleyen süreçlerde aslında "Buraya yazsak daha iyi olur, bir sonraki hazırladığınızda hocam bu ifadeyi bu tarafa alalım" diye bireysel dönütler oldu mesela. Hani bunlar çok şey mi? Değil yani aşılabilir olaylar."

3.4.3.2. *BEP ekibini oluşturan kişiler*

BEP sürecinde ekip üyelerinin kimler olduğuna ve kimlerin yer alması gerektiğine yönelik okul yöneticisinin ifade ettiği deneyim ve görüşleri aşağıda aktarılmaktadır. Mehmet öğretmen BEP ekibinde yer alan üyelerin kimler olduğunu **yönetmeliğe vurgu yaparak** şu şekilde açıklamıştır:

"Ekip zaten bununla ilgili BEP ekibinin belirlenmesi yönetmelik var. Yönetmelik maddesinde, "Müdürün ya da müdürün görevlendirdiği bir müdür yardımcısı" diyor. Zaten konuyla ilgili olarak o BEP ekibine liderlik yapıyor. Onun haricinde çocuğun dersine giren bütün öğretmenler BEP ekibinde olmak zorunda. Varsa özel eğitim öğretmeni veya varsa rehber öğretmeni de BEP ekibinde olması, aile zaten olmak zorunda. Bizim okulda rehber öğretmenimiz de var, özel eğitim öğretmenimiz de var. Hatta ikişer tane var. Onları gruplandırdım ben ayrı ayrı.

Bir gruba bir rehber öğretmen, diğer gruba bir rehber öğretmen dâhil oluyor. Özel eğitim öğretmeni de aynı şekilde. İşte benim yönettiğim şekilde veya koordine ettiğim şekilde beraber daha iyi çalışıyoruz ekip olarak. Çalışmaya çalışıyoruz diyeyim artık."

3.4.3.3. *Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumlulukları*

BEP sürecinde ekip üyelerinin görev, rol ve sorumluluklarına yönelik okul yöneticisinin belirttiği deneyim ve görüşleri ise aşağıdaki gibidir. Mehmet öğretmen ilk olarak **rol dağılımını nelere dikkat ederek** yaptığını şu ifadelerle dile getirmiştir:

"Aslında söylediğim gibi onu, yönetmelik bazında olan bir durum var ona göre hareket etmem gerekiyor. Özel eğitim öğretmeni de var. Dışarıdan özel eğitim öğretmeni de çağırmak zorunda değilim ki bu da işimi daha da kolaylaştırıyor. Derse giren bütün öğretmenler zaten okulda. Onun için işte derse giren yani çocukla muhatap olan herkes artı idareci olarak ben bu ekibin içerisindeyiz yani. Bu göz önünde bulundurduğumuz durum bu yani. Yasaya göre yani yasada ve yönetmeliklerde BEP ekibinde olması gereken kişiler var. Bu kişiler şanslıyım ki okulumda bu kişilerin hepsi var. Rehber öğretmen de var, dışarıdan rehber öğretmen çağırmak zorunda değilim. Açıkçası şöyle bir şey var. Ben yasalarda, "Özel eğitim öğretmenine gerek yok" deseydi veya "Rehber öğretmene gerek yok" deseydi, ben bu kişileri gene ekibe alırdım ya çünkü bu kişiler de çocukla muhatap oluyorlar. Hani daha doğrusu rehber öğretmen muhatap oluyor. O hem aileye hem de öğrenciye gereken durumda öğretmenlere rehber olmalı kendi alanında. Özel eğitim öğretmeninin bilgisine de ihtiyaç var yani o alan mezunu olan bir öğretmenin bilgisinin ekibe katacağı katkının çok daha fazla olduğunu düşünüyorum. Hani yasa olmasaydı da yine özel eğitim öğretmeniyle rehber öğretmen olurdu ekipte."

Mehmet öğretmen konuşmasının devamında **rol dağılımını, yasaya göre ve öğrencileri merkez alarak** yaptığını şu şekilde ifade etmiştir:

"Hem yasalar hem de özel gereksinimli öğrenciyi merkezi alarak onun ihtiyaçları doğrultusunda aslında roller belirlendi. Dosyada her bir öğretmene böyle yükü böldüğüm zaman otomatikman öğretmenler çok gocunmadan, böyle çok problem çıkarmadan, kafasında olumsuz düşünceler oluşturmadan, dolayısıyla herkes işi paylaşmış oluyor. Sonra sınıf öğretmenlerimiz, her sınıftan sorumlu bir rehber öğretmeni var. Rehber öğretmende bütün dosya birikiyor, toplanıyor, imzalar atılıyor. Bütün öğretmenler yaptıkları için imzaları atıyorlar, sonra ben inceliyorum. Ben onayını verdikten sonra aileler vesaireler de var bu işin içerisinde tabi ki. Ondan sonra da toplu haldeki dosyada bu sefer bütün öğretmelere tekrar dağıtılıyor. Ne oluyor tüm branşlar için bütün öğretmenler BEP dosyasının tamamını elinde bulundurmuş oluyor otomatikman."

Mehmet öğretmen konuşmasının devamında **rehber öğretmenle bazı noktalarda çeliştiğine** ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır:

> *"Ya rehber öğretmenler açıkçası yönetmelik gereği ordalar yani çok fazla kendilerinden faydalanamıyoruz çünkü onların bir tanesi yeni öğretmen. İki yıllık öğretmen. Bir tanesi tecrübeli öğretmen ama o da özel eğitim konusuna çok hâkim değil. Bir de ben şey istedim, hani onların çok hâkim olmadıkları için açıkçası özellikle öğretmen kadrosu için hani görüşmeler vesaireler yapılıyor ama konular ile ilgili bana dönmelerini istedim ben ekibin. Çünkü rehber öğretmenimiz ideali arıyor, idealin peşinde; evet ben de peşindeyim ama benim farkım şu: O hemen istiyor. Ben üç sene sonraya hedef koyuyorum yani onun istediklerini bir ay sonra koyduğu hedeflere, ben üç yıl sonraya kuruyorum. Uzun dönemlere hedef koyuyorum, o kısa dönemlere hedef olarak kullanıyor aynı şeyi. Farkımız bu olduğu için ben açıkçası rehber öğretmenlerle öğretmenler arasında bir tık mesafe olmasını tercih ettim iş olarak. Çünkü öğretmen ben haberim olmadan yapılan bazı paylaşımlar oldu işte rehber öğretmenler ile öğretmenler arasında. Evet, tamam olmayan bir şey, olmaması gereken bir şey istemiyor, olması gereken bir şeyi istiyor. Kabul ediyorum ama dediğim gibi, en başta da söylediğim gibi ilk defa bir iş yapan bir insana her şeyi yaptırmak da anlamlı değil. Yapsa bile çok verimli bir şey çıkmayacak ortaya. Artı olumsuz bir tablo oluşacak. Ona gerek yok. Rehber öğretmenimiz bunu ayırt edemedi. Bununla ilgili bir sıkıntı oluştu. Özel eğitim öğretmenlerinin bilgilerinden faydalanıyoruz zaten yani ben öğretmen arkadaşlara da söyledim hani. Ben sağ olsun her iki özel eğitim öğretmeni de yardımsever insanlar. Birçok konuda, iletişimde de iyi olan insanlar. Hani "Benim olmadığım zamanlar olur vesaire olur onlardan da destek alabilirsiniz" dedim. Çünkü onlar alan mezunu öğretmenler. Bir tanesi alan mezunu bir tanesi sonradan sınıf öğretmenliğinden gelme ama iyiler."*

Mehmet öğretmen son olarak, özel eğitim öğretmenine ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır:

> *"İşitme engelliler evet. İşitme engelliler öğretmenliğinden, tecrübeli bir öğretmen arkadaş yani sahada yaklaşık beş yılın üzerindedir yanlış bilmiyorsam, hatırlamıyorsam zihinde çalışıyor arkadaş yani gerekli özveriyi fazlasıyla gösteren arkadaşlar yani ve bilgi donanımı olan insanlar. Bu yüzden de süreçte onlardan şu şekilde yararlanmak istiyorum yani özel eğitim konusunda ben mezunum ama aynı zamanda da diğer işleri de yürütmeliyim. Aslında en önemli rolleri benim yükümü hafifletmek olacak diye umut ediyorum."*

3.4.3.4. *BEP ekibinin yasal görevleri*

BEP sürecinde ekip üyelerinin yasal görevleriyle ilgili olarak okul yöneticisi deneyim ve görüşlerini aşağıdaki gibi belirtmiştir. Mehmet öğretmen ekibin yasal görevleriyle ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır:

> *"Yani çok özetle söylemek gerekirse yani bu ekibin zaten bu BEP'i hazırlama zorunluluğu var yani yasal olarak yılda yönetmelik, "Yılda en az bir kere BEP hazırlanır" diyor. Ben açıkçası kendim şahsım iki kere hazırlama taraftarıyım: Birinci dönem için ayrı dönem sonu değerlendirme formu, ikinci dönem için o değerlendirmeye göre yani tekrar BEP hazırlamak daha işlevsel geliyor bana açıkçası. Çocuk için değerlendirdiğimizde inşallah önümüzdeki yıllarda olacak. Bu iş yine yönetmelik der ki, "Yılda en az bir kere BEP hazırlanmalı BEP ekibinde okulda varsa rehber öğretmen olmalı, işte özel eğitim öğretmeni olmalı, derse giren öğretmenler olmalı".*

Mehmet öğretmen konuşmasına şu ifadeleri kullanarak devam etmiştir:

> *"Kimlerin olacağı ile ilgili yönetmelik maddeleri var. BEP'in işleyişi ile ilgili çok fazla da ayrıntı yok açıkçası yönetmelikte. Daha doğrusu ben onu şu anda hatırladığım kadarıyla yok. Çok sık okuduğum bir yer pek değil o yönetmelik. Onun için hatırlamadığım olabilir. Bir de eski bir yönetmelik yani yıllardır aynı yönetmelik kullanıldığı için yıllardır aslında aynı şeye bakıyoruz da o açıdan hafızanız silinebilir yani yılda en az bir kere hazırlanan BEP ekibinde kimler olması gerektiğini anlatan, anlatıyor genel olarak yönetmelik: İşte çocukla ilgili, amaçlarla ilgili işlevsellere yön veriyor. İşte sınıf içerisindeki duruma performansa ders işleyişiyle ilgili. Gerçi son yıllarda, son iki yıldır galiba bütünleştirme mevzusu, mevzumuz var bakanlığın gündeminde. Kaynaştırılan bir üst versiyon olarak bütünleştirmeye geçiş söz konusu. Bütünleştirmede evrensel tasarım bir söz konusu hani şu anda evrensel tasarımı okuldaki 55 tane öğretmene soralım bilmiyor kimse. Anlatmalı mıyım? Ondan bile çok emin değilim çünkü hazır değil yani alt yapı hazır değil, inşallah ileriki yıllarda olur yani."*

Mehmet öğretmen bu ifadeleriyle yönetmeliğin yıllardır aynı olduğunu, son yıllarda "bütünleştirme" kavramından bahsedildiğini ve bunu çoğu öğretmenin bilmediğini vurgulamıştır.

3.4.3.5. *Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri*

Daha önce BEP ekibinde yer almış olma deneyimi ve bu deneyimler ile mevcut süreç arasındaki farkları belirlemek amacıyla ilgili olarak okul yöneticisinin belirttiği deneyim ve görüşleri aşağıda aktarılmaktadır.

Mehmet öğretmen, **özel eğitim öğretmeni olduğu için daha önce bazı ekiplerde yer aldığını dile getirerek mevcut süreç ile aradaki farkları** şu şekilde dile getirmiştir:

> *"Tabi özel eğitim öğretmeni olduğum için yer aldım ama öğretmen olarak yani yönetici olarak değil. Ya daha önce özel eğitim okulunda özel eğitim öğretmeni olarak çalıştığım dönemlerde BEP hazırlandı. Orada da zaten kişiler daha sınırlıydı yani hepimiz özel eğitimciler vardı, rehber öğretmen vardı da yoktu yani kâğıt üzerinde vardı kendisi. Ondan sonra okul idarecisi de kâğıt üzerinde vardı. Şimdi özel eğitimci olarak da bizler ne yapıyorduk? Partner arkadaşım var. Aynı sınıfta derse giriyoruz zaten. Veliyi de alıyorduk yanımıza. Konuşuyorduk, toplantımızı üç kişi yapıyorduk. Beş kişiye imzalanıyordu ama hani orda da ne oluyordu, orda da süreci ben yönetiyordum açıkçası çünkü oradaki okul idaresi de süreci yöneten bir pozisyonda olmadıkları için bu sürecin yönetilmesi gerekiyor. Orda da ben yönetiyordum süreci. Orda da aynı formatlar, aynı süreçleri yaşıyorduk. Oradaki tek farkım şuydu açıkçası: Orda özel eğitim okulundayken aileleri daha aktif olarak BEP'in içine alabiliyordum çünkü orda yedi-sekiz tane öğrencim var. Yedi-sekiz öğrencinin bütün velilerini bütün çocuklarını iyi tanıyorum. Velileri tanıyorum, dolayısıyla daha rahat BEP toplantısına geldiğimizde bir de orda ki amaçlar farklı. Orta ağır düzeyde öğrencilerle çalıştığım için orta ağır düzeydeki öğrencilere akademikten ziyade öz bakım vesaire gibi sosyal davranışlar, iletişim davranışları, problem davranışları üzerine yoğunlaşıyoruz. Akademik çalışmalar var mı? Var elbette. Var ama ağırlık orda değil. Dolayısıyla ailenin, "Ya ben işte benim çocuğum bir problemli davranışı var mı?" Okulda ya da evde fark etmez hani evde biz okulda gözlemlemeyiz ama "Evde gözlemlediğin bir davranış var mı? Farklı davranış var mı? Seni rahatsız eden bir şey var mı?" Bunu sorduğumuzda, "Evet hocam, biz evde bu davranışı görüyoruz biz bu davranışın sağaltılmasını daha doğrusu sağaltılmak derken terimsel oldu, biraz düzelmesini istiyoruz" diyor aile, ifade ediyordu. Biz de onu amaçlarımıza alıyorduk yani bunu yapabiliyorduk öğretmen olarak çalıştığımda. Bir de kesinlikle yani ailelerle iletişim daha iyi oluyordu veya değerlendirmemizi ona göre daha iyi yapıyorduk. Dolayısıyla aile daha aktifti yani süreci yine ben yönetiyordum. Bu sefer de ekip içi iletişim sınırlıydı çünkü rehber öğretmenimiz de o zamanki rehber öğretmen de yeniydi sağ olsun iki yıllık bir öğretmendi. Onun da BEP hakkında pek bir bilgisi yoktu. Yönetici zaten yoktu. Ondan sonra kendisi sadece kâğıt üzerinde, evrakı götürürdük imzalardı, bırakırdık yani okuduğunu bile zannetmiyorum açıkçası. Bizim orda ne yaptınız, ne ettiniz? Hatta ben bazen şeyi yaptığım bile oluyordu yani. Ne yapacağını bildiğim için sadece imza sayfasını götürüyordum, imza sayfasını imzalıyordu. BEP'in geri kalan kısmını sormazdı bile yani çünkü okumuyordu da yani şimdiki görevimi o zamanki görevimle karşılaştırdığımda, evet iki tarafta da yönetici*

süreci yöneten kişiydim ama bir tarafta aile aktif olarak çalışıp ekip pasifti. Burada ekip aktif olarak çalışıyoruz, aile pasif durumda yani inşallah ikisinin de iyi olduğu bir dönem olacaktır diye umut ediyorum yani."

Mehmet öğretmen bu ifadeleriyle önceki ve şimdiki deneyimi olarak ekip ve ailenin eşit düzeyde katılım sağlamadığını, önceden sadece imzalarla bu işin yürütüldüğünü belirtmiştir.

3.4.4. Özel gereksinimli öğrenci

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı bir okul yöneticisini BEP hazırlama sürecinde özel gereksinimli öğrencilerle ilgi deneyim ve görüşlerine yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. BEP ekibine liderlik yapan okul yöneticisinin özel gereksinimli öğrencilere ilişkin deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları
- Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü

Okul yöneticisinin özel gereksinimli öğrenciye yönelik deneyim ve görüşlerine ilişkin genel durum aşağıdaki Şekil 3.29.'da yer almaktadır.

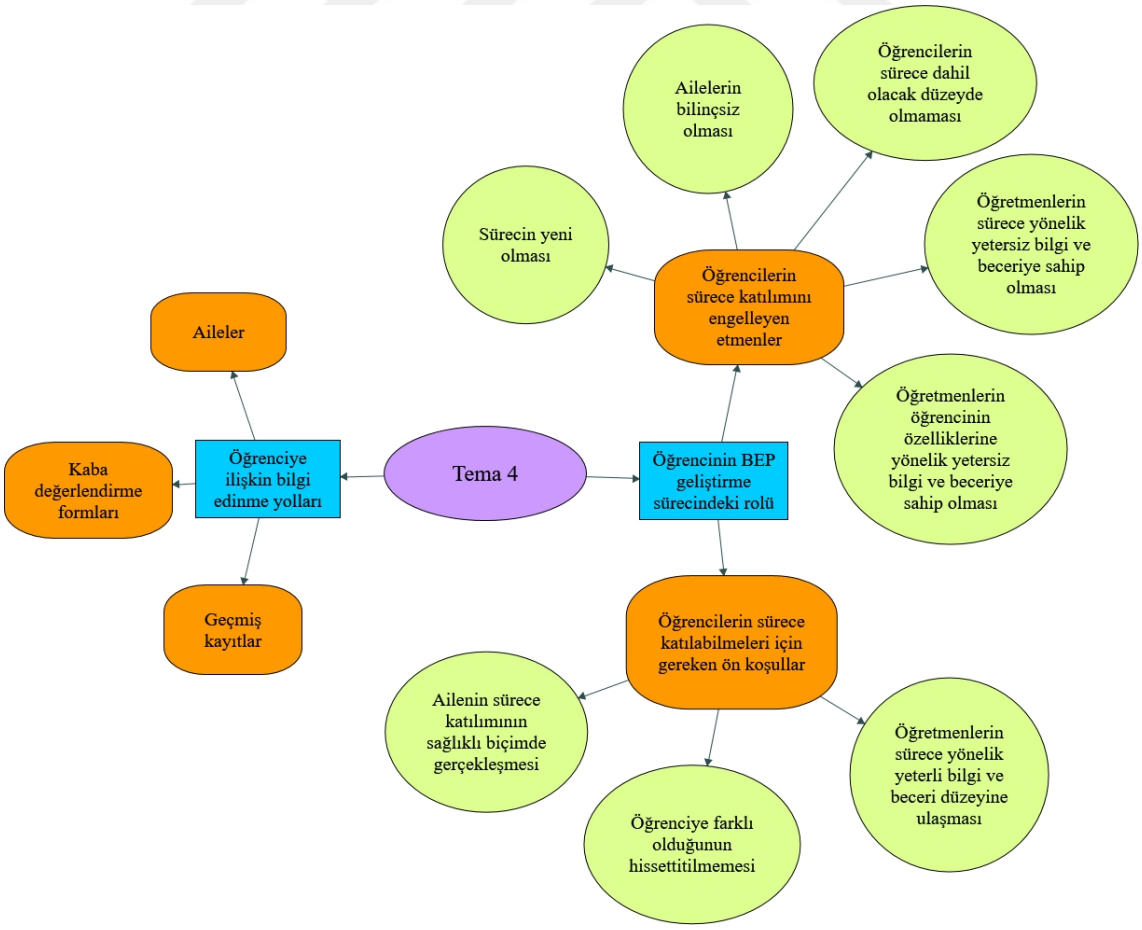

Şekil 3.29. *Okul yöneticisinin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimleri*

3.4.4.1. *Öğrenciye ilişkin bilgi edinme yolları*

Özel gereksinimli öğrencilerle ilgili olarak ne tür bilgi edinme yollarından yararlandıklarına yönelik okul yöneticisine sorulan sorulara verilen yanıtlar çerçevesinde bu alt temaya ulaşılmıştır. Okul yöneticisinin belirttiği deneyim ve görüşleri aşağıdaki gibidir. Mehmet öğretmen **özel gereksinimli öğrencilere yönelik ne tür bilgi edinme yollarına başvurduklarını sıralamış ve ilk olarak ailelerden yararlandıklarını** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"biz öğrencilerle ilgili bilgilerimizi birkaç yoldan elde ediyoruz açıkçası. Şimdi müsaadenizle onları sayayım. İlk olarak aileler. Şimdi neden aileler diye sorabilirsiniz çünkü onlar yeterli bilgi düzeyine ve eğitime sahip değiller. Bunun elbette ben de farkındayım ancak aileler eğitim düzeyleri düşük de olsa çocuklarındaki farklılıkların farkındalar. Bunun yanı sıra ailelerin katılımını sağlamak için de bunu yapıyoruz aslında. Bir de aile çocuğuyla ilgili karar almak zorunda hakkı var yani. Bunun için de aileden bilgi alıyoruz çocukla ilgili."*

Mehmet öğretmenin sözlediklerine paralel olarak gözlem notlarında şu ifade yer almaktadır: *"...kendisine özel gereksinimli öğrenci ailelerinin geldiğine şahit oldum. Ailelerin gelme nedeni daha çok çocuklarına ilişkin bilgi edinme ya da Mehmet öğretmene bilgi verme şeklindedir (Gözlem No. 05, 14.03.2018)."*

Mehmet öğretmen diğer bir bilgi edinme yolu olarak **kaba değerlendirme formlarını** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"biz bu sene öğretmenlerimizden yeni bir uygulama yapmalarını istedik. Aslında bakarsan yeni bir uygulama değil bu elbette bir özel eğitimci için ama maalesef branş öğretmenlerinin neredeyse tamam için hatta tamamı için yeni bir şeydi. Bu yüzden her ne kadar zorlansak da bu süreç de çok şükür iyi oldu. Öğretmenler kabullenmekte zorlandı ama olsun bi şekilde atlattık. Yani çocuklarla ilgili bu şekilde bilgi topladık. Verimli de oldu bizim için."*

Mehmet öğretmen bir diğer bilgi edinme yolu olarak da **geçmiş kayıtlarının** olduğunu şu şekilde ifade etmiştir: *"bizim bir diğer bilgi kaynağımız hocam bu çocukların bize gelen belgeleri evrakları falan. Bu evraklar neler? Bu evraklar daha çok tanılarıyla alakalı bilgiler ya da geçmişte tutulan kayıtları. Açıkçası en az güvenilir olanı bu bence çünkü çok sağlıklı değil.*

Mehmet öğretmen son olarak **bilgi edinme yollarını** şu şekilde sıralamıştır: *"son olarak da biz gözlemliyoruz bu çocukları yani bizim kendimiz yani öğretmenler oluyor*

bilgi edinme aracı. Bir de öğretmenle birbiri ile konuşarak öğrenci hakkında deneyimlerini gözlemlerini paylaşarak bilgi edinmiş oluyorlar."

3.4.4.2. *Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü*

Özel gereksinimli öğrencilerin sürece katılımına yönelik olarak okul yöneticisine sorulan sorulara verilen yanıtlar çerçevesinde bu alt temaya ulaşılmıştır. Okul yöneticisinin belirttiği deneyim ve görüşleri aşağıdaki gibidir. Mehmet öğretmen öğrencilerin sürece dâhil edilmesine yönelik şu ifadeleri kullanmıştır:

> *"süreç daha yeni aslında bu bir handikap. Yani aslında zaten biz şöyle bir şey var: Şu anki bu seviyedeki bir öğrencimiz. Yok yani çünkü çocukların daha aileleri bile BEP in farkında değilken çocuklara yönelik özel amaçlar hazırlandığını bilmiyorken çocuğa oğlum sen "fen bilgisi dersinde ne öğrenmek istersin?" diye sormak çok ütopik kalıyor artık. Yani o seviyeye inşallah geliriz."*

Mehmet öğretmen **Öğrencilerin katılabilmesi için ailenin öncelikle sürece sağlıklı katılımının sağlanması gerektiğini** ise şu şekilde dile getirmiştir:

> *"Tam olarak önce aileye algılatmamız lazım. Ondan sonra ha çocuk olmalı mı? Evet olabilir. Zaten ideal BEP'te var. Sahaya baktığımızda olabilir mi? Diye "Olabilir" dememin sebebi şu: sahayı göz önünde bulundurarak söylüyorum hani idealden ziyade. Sahayı göz önünde bulundurdun mu evet olabilir ama çok çizgi ince çizgiler var. Yani bir noktada çocuğa kaynaştırma öğrencisi olduğunu fark ettirmemek, sınıf sosyal anlamda sınıfta farklılığı yaşatmamak var. Bir taraftan da ona özel amaçlar belirlendiğini ona sorabilmek veya anlatabilmek var. Şimdi bu ikisini aynı anda yapabilmek bence profesyonellik gerektiriyor. Ama öğretmenlerin bilgi düzeyi bu profesyonellik sağlayacak durumda değil."*

Mehmet öğretmen konuşmasına şu ifadelerle devam etmiştir:

> *"Daha yeni yeni başlıyor. Ya çünkü iyi bir eğitim almış iyi bir özel eğitimci bunu yapabilir hani bir sınıfa girdiğinde çocuğa farklı sınav sorusu hazırladığında ki ben buna örnek verdim değerlendirmeye nasıl soruları nasıl hazırlayacağız sorduklarında anlattığım şeylerden bir tanesi. Farklı soru hazırlanıp iyi bir özel eğitim öğretmeni ilk yaptığı şeylerden bir tanesi çocuğun oturma sırasına bakar kâğıdı oraya koyar sıradan dağıtır. Dolayısıyla ne olur o çocuğa farklı soru hazırladığını hiç kimse farkına varmaz. Ama bunu diğer öğretmenler branş öğretmenleri vesaireler daha önce hiç uygulamadıkları için, hiç kafa yormadıkları bir soru bu. Onun için direk gelip hocam nasıl yapacağız. Çünkü konuyu düşünmemişler dolayısıyla direk soruyorlar. Ben direk anlatıyorum bu sefer. Daha farklı yöntemler de uygulanabilir. Dil konuşma problemi olan çocuklarda var mesela veya işte bu çocukların bazıları şey yapıyor heyecanlandıklarında okuması hızı falan çok ciddi anlamda düşüyor, kekemeler kekemelikler başlıyor*

vesaire gibi olan çocuklar var. Öğretmenin BEP inde yazmış "bu çocuk yazılı olarak sınav olacak, değerlendirme yazılı olarak yapılacak". Yani çünkü çocuk orda daha rahat kendini daha rahat ifade edebiliyor vesaire gibi. Ha bunları verebilmiş olmak bile açıkçası beni mutlu ediyor veya öğretmenlerin bunu yapıyor olması beni mutlu ediyor. Bu başlangıç için bence iyi olduğumuzu düşünüyorum. Öğrenci de dediğim gibi sürece dâhil olmalı olacak da ama şimdi pek mümkün değil gibi"

3.5. Ailelere İlişkin Bulgular

Ailelerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda dört temaya ve 11 alt temaya ulaşılmıştır. Ortaya çıkan tema ve alt temalar Tablo 3.5'te yer almaktadır.

Tablo 3.5. *Ailelere ilişkin tema ve alt temalar.*

Aile Katılımı
Ailelerin BEP hazırlama sürecinde katılıma yönelik deneyim ve görüşleri
BEP hazırlama sürecinde okul-aile iletişimi ve işbirliği
Ailenin süreçteki rolü
BEP Hazırlama Süreci
BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar
Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu
BEP Ekibi
BEP ekibini oluşturan kişiler
BEP ekibinin yasal görevleri
Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri
Ekip üyelerinin iletişim biçimleri
Özel Gereksinimli Öğrenci
Öğrencinin özelliklerine ilişkin bilgi edinme
Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü

3.5.1. Aile katılımı

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı sekiz anne (Emel, Müjgân, Gülşah, Kadriye, Mine, Büşra, Sude, Sıla) ve bir baba (Nuri) BEP hazırlama sürecine katılmalarına yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. BEP ekibinde yer alan ailelerin sürece katılmalarıyla ilgili olarak deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Ailelerin BEP hazırlama sürecinde katılıma yönelik deneyim ve görüşleri
- BEP hazırlama sürecinde okul-aile iletişimi ve işbirliği
- Ailenin süreçteki rolü

Ailelerin BEP hazırlama sürecine katılıma yönelik deneyim ve görüşlerine ilişkin genel durum ve frekans bilgileri aşağıdaki Şekil 3.30'da yer almaktadır.

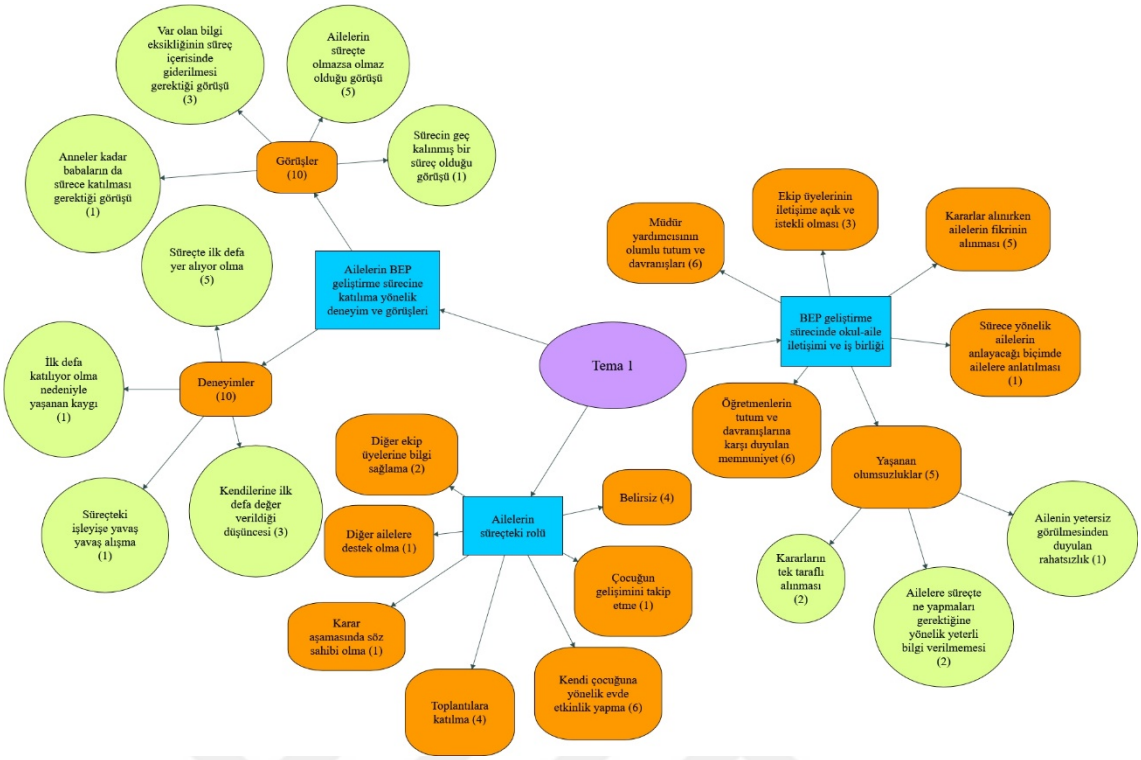

Şekil 3.30. *Ailelerin BEP hazırlama sürecine katılımına ilişkin deneyimleri*

3.5.1.1. *Ailelerin BEP hazırlama sürecinde katılıma yönelik deneyim ve görüşleri*

Ailelerin sürece katılımına ilişkin yaşadıkları deneyimlerini ve görüşlerini oluşturulan alt tema aşağıda açıklanmaktadır. Emel Hanım, kendilerinin BEP hazırlama sürecine **ilk kez katıldıklarını ve bu süreçte okul yöneticisinden çok memnun olduklarını** dile getirmiştir:

> *"Hocam biz bu sene ilk defa katıldık. Ben yalan olmasın şimdi BEP nedir bilmiyordum gerçi hala daha tam bilmiyorum ama en azından ne işe yarar, neden çocuğuma uygulanıyor onu biliyorum. Mehmet hocamdan Allah razı olsun. O sağ olsun her şeyimizle ilgilendi. Ne zaman arasak ulaşıyoruz, tabi her vakit aramıyoruz da uygun olduğu zamanlarda arıyoruz. Toplantılarda da bizimle ilgilendi hep sağ olsun."*

Kadriye Hanım, BEP hazırlama sürecinde **ailenin kesinlikle olması gerektiğini** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Hocam bu zamana kadar neredeydiler? Benim çocuğuma daha önce de hazırlanması gerekmiyor muydu bu sürecin? Bence geç kalınmış sanki bu süreç. Tamam, ben lise mezunuyum, bu konularda çok bilgili değilim benim de hatalarım var daha çok araştırmalıydım ama en azından okul bunları biliyor yani. Mehmet hoca olmasa yine biz olmayacaktık süreçte. Bizi bırak hatta onlar da olmayacaktı bence çünkü eskiden beri bizden sadece imza alınıyordu gerisini bilmiyoruz yani katılmıyorduk. Ee bu çocuğu ben yaptım anne babası olarak hiç mi hakkımız yok*

konuşmaya? Ben çocuğumla ilgili iyi şeyler istiyorum o yüzden ben de olmalıyım. Bensiz bu süreç kesinlikle yürümez. Ha baba ha ben, en azından birimiz olmalıyız. Bizim fikrimiz alınmalı bence.".

Nuri Bey, sürece **okul yöneticisi sayesinde katıldığını ve –"ilk kez adam yerine"- koyulduğunu** belirten ifadeleri şöyledir:

"Hocam ben ilkokul mezunuyum. İşçiyim, cahilim kısacası ama ben çocuğumun geleceği için endişeleniyorum. Bunlar böyle düşünmemi değiştirmez. Bazen işte diyorlar, "Aileler çok cahil. Hiçbir şey bilmiyorlar" falan diyorlar. Tamam, bana öğret o zaman kardeşim senin işin ne? Sen benim çocuğumla ilgili istediğini yapacaksın bana sormayacaksın. Öyle bişey olabilir mi? Olamaz tabi. Ben bu sene ilk defa adam yerine konuldum hocam. Mehmet hocam çağırdı dedi ki "Senin çocuğunla ilgili böyle böyle bir süreç yapmamız lazım. Yapmamız şart." Ben çok sevindim, "Tamam, hocam emrin olur yeter ki sen iste. Ben varım bu süreçte her türlü. Çocuğumun iyiliği için ben varım hocam.". Çocuğum gelecekte bir yere gelebilsin diye ben bu sürece katıldım. Mehmet hocam sağ olsun bizi bilgilendirdi. Biz öğretmenleri elimizden geldiği kadar çocuğumuzla ilgili bilgilendirdik. Bize de sağ olsun isteklerimizi sordular sürekli. Ha eksik ha fazla ama isteklerimiz soruldu. Bunun dışında bize aslında her zaman öğretmeleri lazım bu süreç nasıldır diye yapıyorlar da sağ olsunlar"

3.5.1.2. *BEP hazırlama sürecinde okul-aile işbirliği ve iletişimi*

Ailelerin BEP hazırlama sürecinde okul-aile iletişim ve iş birliğine yönelik yaşadıkları deneyimleri ve görüşleri aşağıdaki gibidir. Emel Hanım süreçteki iş birliğine ve ekip üyeleriyle olan iletişimine yönelik şu ifadeleri kullanmıştır:

"İletişim olarak şöyle biz dediğim gibi hocalarımızla sıkıntımız olmuyor. İstediğimiz zaman arayıp soru sorabiliriz. Özellikle de Mehmet hocamla ne zaman istesek zaten hep okulda oluyor kendisi, çok meşgul olmadığı sürece görüşebiliyoruz. Rehber öğretmenlerimiz de öyle görüşmek istediğimiz zaman bizi kırmaz hiçbir zaman sağ olsunlar."

Emel Hanım konuşmasının devamında **tüm öğretmenlerden memnun olduğunu** belirten şu ifadeleri kullanmıştır:

"İş birliğinden kastınız birbirimize yardım etmekse biz de üzerimize düşen şeyleri yapıyoruz hocam. Mesela bana diyor ki "Senin çocuğuna evde şunu yapman lazım. Ben de başım üstüne" diyorum, yapmaya çalışıyorum elimden geldiğimi. Sağ olsunlar onlar da bize yardımcı oluyor hepsi."; "Yani Mehmet hoca olsun, diğer aileler olsun, öğretmenler olsun, hepsi yardımcı oluyor benim kızım gibi öğrenciler de var onların velisiyle de tanıştım. İşte kızım gelecekte başarılı olsun istiyorum, onlar da çocuklarını öyle istiyorlar. İşte imkânsızlık var tabi ama yine

de hocalarım yardımcı olursa bu çocuklar niye öğrenmesin yani di mi? Çok şükür bu sene, bu ekip kuruldu. En azından çocuğumun derdini halletmek, problemini çözmek için bir adım atıyorlar sağ olsunlar. Allah hepsinden razı olsun, gerçekten de hiç bi şeyi esirgemiyorlar. Bi de sürekli biz sorunca cevaplıyorlar sağ olsunlar, işte ek dersler falan başlattılar derslerden sonra dersler bitince ı benim kızım da ek derse giriyor. İşte kursa, o iyi geliyor ona".

Büşra Hanım ise **ilk defa bu yıl BEP toplantılarının olduğunu ve BEP'in kendilerine anlatıldığını** şu ifadelerle açıklamıştır:

"Hocam ben çok bu süreci bilmem açıkçası bana ne deniyorsa onu yapıyorum. Ha hocalarım hep iyi davrandı, hep de iyi konuştu bizimle. Benim diyeceklerim bu kadar."; "Hocam dediğim gibi bu sene yani inanın ilk defa Mehmet hocam sayesinde oldu bu ekip toplantılar falan ondan önce yoktu yapan. Şimdi Mehmet hocam öncesinde bizi topladı, bu ekip nedir, ne yapar? Anlattı bize, biz bilmiyorduk çünkü ne olduğunu BEP ne demek? İlk defa bu sene duydum ben. Keşke daha önce olsaydı, şimdi düşününce üzülüyorum. Niye daha önce olmadım? Diye. Eskiden sadece imza, veli toplantısı falan için geliyorduk ne bileyim yani"

Kadriye hanım ise **kendisi ve ekip arasında bir iş birliğinin olmadığını, sadece tek taraflı kararlar alındığını** şu ifadelerle belirtmiştir:

"Hocam eyvallah her şey güzel de bizim bu süreçteki ne yapmamız gerektiğini kimse söylemiyor bize tam olarak. Daha doğrusu şöyle, "Senin çocuğunun özellikleri şunlar" dese ben ona göre davranacam. Bana diyor ki "Biz bu kararı aldık." Ben de diyorum "Tamam.". Tamam da bu iş birliği değil ki. Bu tek taraflı karar alma bence. Bana fikrimi sormamasının nedeni bence beni yetersiz görmeleri ya da cahil görmeleri. Bu beni rahatsız ediyor açıkçası. Hocalarla iletişim olarak sıkıntım yok sağ olsun hepsi de güler yüzlü ama iş birliği noktasında daha çok birlikte çalışmalıyız. Sadece toplantıya geldi, gitti olmamalı bence."

3.5.1.3. *Ailenin süreçteki rolü*

Ailelerin BEP hazırlama sürecindeki rolüne yönelik olarak yaşadıkları deneyimlere ve görüşlerine ilişkin açıklamalar aşağıda aktarılmıştır. Nuri Bey **kendi rolünün evdeki şeylerle ilgili olduğuna** yönelik şu ifadeleri kullanmıştır:

"Benim rolüm öncelikle çocuğuma en doğru katkıyı sağlamak hocam. Tamam, çok bi rol vermediler bize bu dönem ama bence bilinçli oldu bu. Aileye çok yüklenirsen belki kaçar diye düşündüler. Bi de şimdi bizim de eğitimimiz çok iyi değil hocam değil mi? O yüzden bence bize bu sene fazla yüklenmediler. Çocuğumun daha çok ev ödevleri yani evdeki şeyleri bana ait, okuldakiler de öğretmenlere ait gibi oldu.".

Büşra Hanım ise süreçteki rolüne ilişkin alınan kararlara imza atıp, çocuğunun takipçisi olduğunu şu ifadelerle belirtmiştir:

> *"Toplantılarda diyorsanız. Toplantılarda biz daha çok işte biraz fikrimizi aldılar. Sonra da "Çocuğunuz için şu amaçları uygun bulduk" dediler. Biz de imzaladık ama genel olarak diyorsan, işte derslerini takip ediyorum. Öğretmenleriyle konuşuyorum yani çocuğumun takipçisi oluyorum aslında."*

3.5.2. BEP hazırlama süreci

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı sekiz anne (Emel, Müjgân, Gülşah, Kadriye, Mine, Büşra, Sude, Sıla) ve bir baba (Nuri) BEP hazırlama sürecindeki deneyimlerine yönelik çeşitli ifadeleri dile getirmiştir. BEP ekibinde yer alan ailelerin BEP hazırlama süreciyle ilgili olarak deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar
- Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu

Ailelerin BEP hazırlama sürecine katılıma yönelik deneyim ve görüşlerine ilişkin genel durum ve frekans bilgileri aşağıdaki Şekil 3.31'de yer almaktadır.

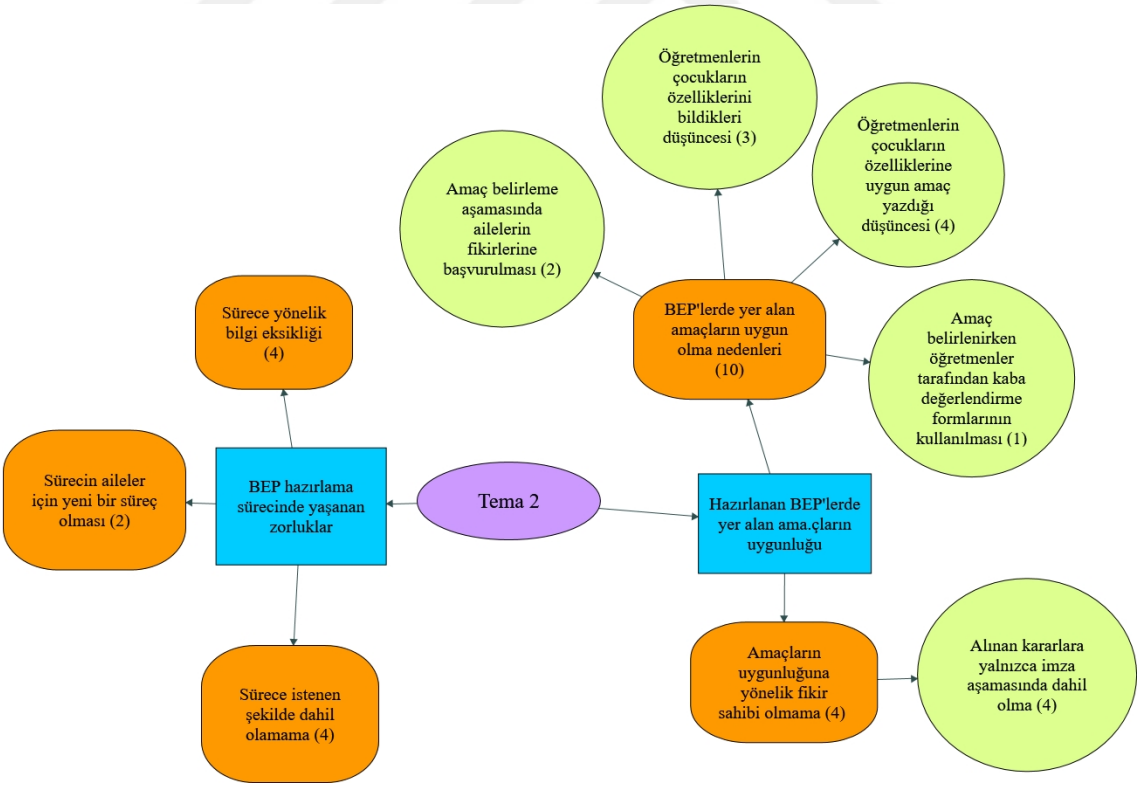

Şekil 3.31. *Ailelerin BEP hazırlamaya ilişkin deneyim ve görüşleri*

3.5.2.1. *BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklar*

Ailelerin BEP hazırlama sürecindeki yaşadıkları zorluklara ilişkin deneyimleri aşağıdaki gibidir. Emel Hanım, BEP hazırlama sürecinde yaşadığı zorlukları **bilgi eksikliğine** bağlayarak şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Yani ben BEP nedir? Bu sene öğrendim. Doğal olarak da zorluk yaşadık. Sağ olsun Mehmet hocam bize bu süreçler başladan önce ders gibi bir eğitim verdi, öğretti bize ne yapacağımızı, o bizi biraz rahatlattı ama zaten BEP hazırlama kısmını çoğunlukla öğretmenlerimiz yaptığından çok şey olmadı yani sıkıntı olmadı ama süreçte genel olarak tabi ki zorluk yaşadım ben şahsen.".*

Nuri Bey de benzer ifadelerle **artık daha umutlu olduğunu** şöyle dile getirmiştir:

> *"Başta zorlandım ama şimdi desen sene başına göre daha iyi durumdayım. Yine zorlanırım belki ama ilk baştaki gibi olmaz hocam. Mesela sene başında ne yapacağımı bırak BEP'in ne olduğunu, ne işe yaradığını bile bilmiyordum. Hatta hocam (güldü) açılımını bilmiyordum bu planın ama sene başındaki toplantıda Mehmet hocam bizi topladı. Her şeyi anlattı bize, sonrasında da kafamıza takılanları konuştuk, sorduk, ettik. En sonunda da bu işi daha iyi öğrendik. İnşallah daha da iyi olacak hocam ben umutluyum. Eskiden umutsuzdum şimdi de umutluyum artık."*

Müjgân Hanım ise **sürece çok fazla dâhil olmadığından zorluk da yaşamamış olduğunu** şu ifadelerle dile getirmiştir:

> *"Hocam ben bilmem BEP, MEP. Ben toplantılara katıldım. Ne olduğunu da çok bilmiyorum. Mehmet hocanın eğitimine katılamadım. Onun dışında sürekli gelirim okula ama bişey lazım olursa yaparım. Ama ben BEP hazırlayamam o sürece hiç karışmadım o yüzden de zorlanmadım. Hocalarımız hazırladı ben de imzaladım o kadar."* Büşra Hanım da zorluk yaşamak için herhangi bir ortam olmadığını şu ifadelerle dile getirmiştir, *"Zorluk yaşamadım çünkü BEP'i ben hazırlamadım ki zaten."*

3.5.2.2. *Hazırlanan BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğu*

Ailelerin BEP'lerde yer alan amaçların uygunluğuna yönelik görüşleri aşağıdaki gibidir. Emel Hanım amaçların uygun olduğunu şu şekilde ifade etmiştir: *"Bence amaçlar uygun hocam çünkü zaten hocalarımız hem bizim fikirlerimizi aldı hem de kendileri çocuğumuzu tanıyor zaten.".*

Nuri Bey amaçların uygun olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Çocuğum için diğer aileleri bilemem ama bence uygun amaçlar. Çünkü toplantıda Mehmet hocam, "Bakın amaçlara, kafanıza yatmayan var mı? ya da "Bakın eklemek istediğiniz var mı?". Ben de "Yok hocam siz daha iyi bilirsiniz"*

O şekilde yaptılar, bence uygun. Bi de çocuğumu onlar daha iyi biliyor, neye ihtiyacı var ve neye yok daha iyi biliyorlar yani."

Sude Hanım amaçların uygunluğuna yönelik görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Amaçlar uygun mu, değil mi? Onu ben bilmem hocam. Onu Mehmet hoca bilir, öğretmenler bilir. Ben sadece imza atarım toplantılarda o kadar. Onun dışında bana sormadılar. "Amaç uygun mu, değil mi? diye. Benim isteğimi sordular ama ben, "Yok, siz daha iyi bilirsiniz dedim."

3.5.3. BEP ekibi

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı sekiz anne (Emel, Müjgân, Gülşah, Kadriye, Mine, Büşra, Sude, Sıla) ve bir baba (Nuri) BEP ekibine yönelik deneyim ve görüşlerine yönelik çeşitli ifadelerle dile getirmiştir. BEP ekibinde yer alan ailelerin BEP ekibine yönelik deneyim ve görüşleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- BEP ekibini oluşturan kişiler
- BEP ekibinin yasal görevleri
- Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri
- Ekip üyelerinin iletişim biçimleri

Ailelerin BEP ekibine yönelik deneyim ve görüşlerine ilişkin genel durum ve frekans bilgileri aşağıdaki Şekil 3.32'de yer almaktadır.

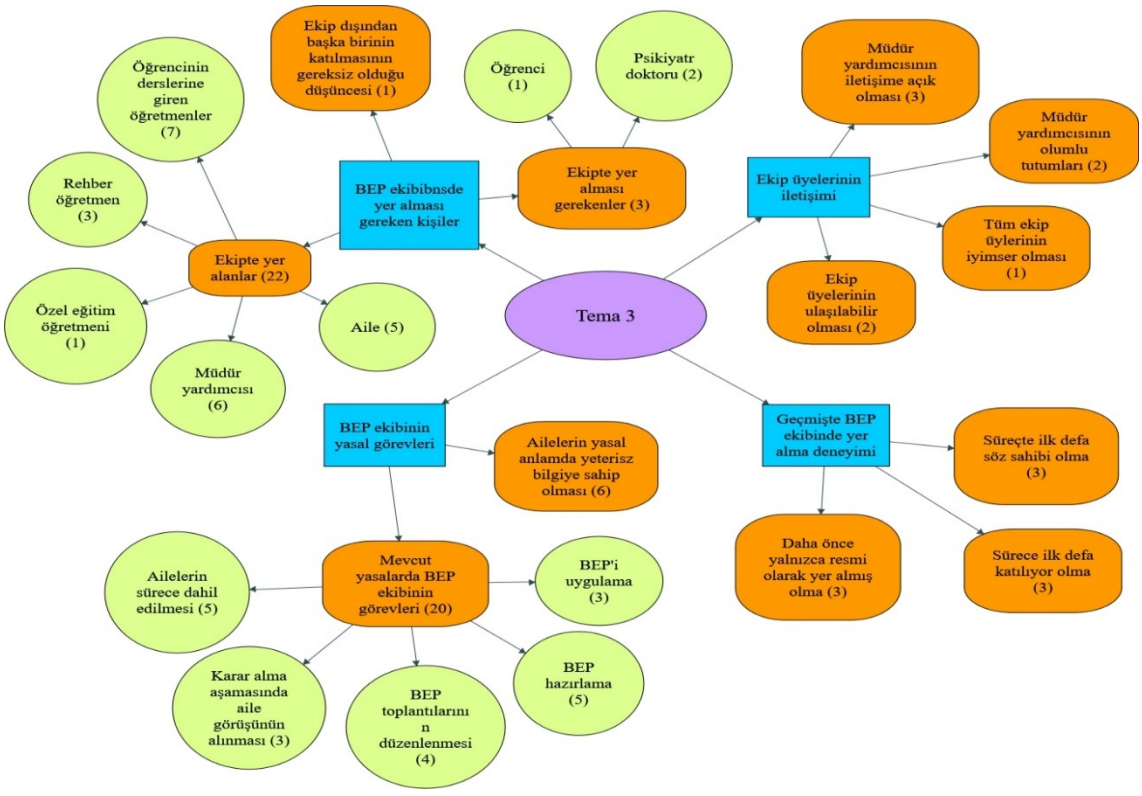

Şekil 3.32. *Ailelerin BEP ekibine ilişkin deneyimleri*

3.5.3.1. *BEP ekibini oluşturan kişiler*

Ailelerin BEP ekibinde kimlerin yer aldığına ya da kimlerin yer alması gerektiğine yönelik görüşleri aşağıda açıklanmıştır. Emel Hanım **ekipte psikiyatr doktorların da olması gerektiğini** şu şekilde sıralamıştır: *"Ben ekipte kim var, işte müdür yardımcımız var, bir de derse giren öğretmenler var, başka yok hocam. Onun dışında işte "Kim olsun? derseniz. Bence doktorlar da olmalı ekipte şu psikiyatr olanlar olmalı."*

Müjgân Hanım ise şu ifadeleri kullanmıştır: *"Rehber öğretmen vardı yani olması gerekiyor ama bence daha aktif olması lazım. Ne bileyim? İşte müdür yardımcısı, bi de biz vardık, bi de diğer öğretmenler o kadar."*

Sıla Hanım ise **soruya tam olarak cevap veremeyeceğini** şu şekilde dile getirmiştir: *"Ben açıkçası tam olarak bilmiyorum, kim var, kim olmalı? Bir tek işte sınıf öğretmenleri olmalı diye biliyorum."*

Sude Hanım **aileleri ekibin doğal üyesi olarak gördüğünü** şu ifadesiyle belirtmiştir: *"Hocam biz varız doğal olarak kim olacak başka? Müdür yardımcısı, bir de diğer sınıf öğretmenleri vardı, bir de diğer aileler vardı bizim toplantılarda falan galiba onlar da dâhil tabi herkesin kendi çocuğu ilgilendiriyor ama."*

3.5.3.2. *BEP ekibinin yasal görevleri*

BEP ekibinin birer üyesi olan ailelerin ekip üyelerinin yasal görevleri konusundaki deneyim ve görüşleri de aşağıdaki gibidir. Emel Hanım, **ekibin yasal anlamda ne gibi zorunluluklarının olduğunu ve olması gerekeni** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Ekibin yasal olarak ne gibi görevleri var? Tam bilmiyorum ama bir kere bu toplantılar zorunlu, onu anladık bence yasada bu var ki yaptılar. Onun dışında bu hazırlanan planlar mecburi ama onun dışında keşke şey de yasal olsa çocukların eğitimleriyle ilgili olarak İl Milli Eğitim de takipçisi olsa bu işin sade kâğıt üstünde olmamalı."*

Müjgân Hanım ise **yeterli bilgiye sahip olmadığı** için yasal görevlerin de ne olduğunu bilmediğini şu şekilde ifade etmiştir: *"Ben bilmiyorum ki yasal görevi nedir."*

Gülşah Hanım yasal anlamda ekibin görevlerinin şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Hocam bir kere BEP planı hazırlamak zorundalar, bizi dâhil etmek zorundalar. Toplantı en az bir kere olmak zorunda galiba. Bi de bize de sormak zorundalar kararlarda yani rızamız olmalı diye biliyorum. Onun dışında olması gereken diye bir şey yok bence olanı uygulasak yeter (güldü)."*

3.5.3.3. *Geçmişte BEP ekibinde çalışma deneyimleri*

Ailelerin daha önce BEP ekibinde yer almış olma deneyimleri ve mevcut süreçteki deneyimlerine ilişkin ifadeleri şöyledir. Emel Hanım, **daha önce BEP ekibinde resmi olarak yer aldığını, ancak yalnızca prosedür olarak imza attığını** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Hocam ben daha önce bulundum ama kağıt üstünde bulundum yani ilk defa bu sene olduk biz toplantı falan. Daha önce hiçbiri yoktu eksikti. Ya bizden habersiz yaptılar ki ben buna da inanmıyorum ya da hiç olmadı bu toplantılar. Sonuçta ben olmadım bu ekipte hiç. Bu sene olduk en büyük fark bu. Daha önce toplantı yoktu, bize imza attırıyorlardı, bu sene ise toplantılar oldu, bize fikrimiz soruldu."*

Nuri Bey de **daha önce BEP ekibinde yer aldığını, ancak mevcut süreçteki gibi bir sürecin olmadığını** şu sözlerle ifade etmiştir:

> *"Geçen senelerde beni çağırıyorlardı, gidip imzamı atıp geliyordum. Ne olduğunu bile sormuyorduk. Aslında bizim de hatamız var ama aklımız başımıza geldi şimdi. Bu sene Mehmet hocam da bilgilendirdi bizi onun sayesinde öğrendik, neyin, ne olduğunu? Bu andan itibaren ben bu işin takipçisi oldum zaten artık bu ekip kurulmazsa ben karşı çıkarım zaten. Bu sene geçen senelerden farklı olarak toplantı yaptık, BEP oluşturma aşamasında söz sahibi olduk kısmen de olsa fikirlerimize önem verildi bunlar benim için çok büyük gelişme aslında."*

Kadriye Hanım ise **bu yıl toplantılarda söz sahibi olduklarını** şu ifadesiyle belirtmiştir:

> *"Açıkçası benim bugüne kadar niye aklıma gelmedi böyle bir hak? Şaşırıyorum, kızıyorum kendime. Mesela çağırıyorlardı bizi, okula gidiyorduk. "Sizin çocuğunuz böyle, bu da BEP'i, imza atın" diyorlardı. Gerisin geri geliyorduk imza atıp ama bu sene çok farklı oldu. Baya değindik aslında da ben yine aktarayım kısaca. Yine eksik şeyler var, bence ama geçen senelere göre yol ilerledik. Toplantılarda biz de söz sahibi olduk tam olmasa da BEP artık sadece önümüze imzalamamız için konmadı mesela bu güzel bişey bence. Onun dışında aklıma bunlar geldi şimdilik."*

3.5.3.4. *Ekip üyelerinin iletişim biçimleri*

Ailelerin diğer ekip üyeleriyle kurdukları iletişim biçimine yönelik deneyimleri ve görüşleri aşağıdaki gibidir. Büşra Hanım **kurulan iletişimi** şu şekilde ifade etmiştir, *"Kesinlikle süreçte hocalarımın hepsine çok teşekkür etmek istiyorum. Özellikle de Mehmet hocam sağ olsun. Ona istediğimiz zaman ulaşıyoruz. Hep sabırla davrandı bize. İyi davrandı. Diğer çocuğumun diğer derslerine giren öğretmenler de öyleydi sağ olsun hepsi. Eksikliklerini göstermesin yani."*

Sıla Hanım **ekipte iletişimin olumlu olduğunu** şu ifadelerle belirtmiştir:

> *"Hocam zaten biz toplantılarda falan konuşuyoruz yani onun dışında müdür yardımcısının, öğretmenlerin numarası var. Randevu isteyince hemen "Tamam" diyorlar. Bi de istediğimiz zaman okula geldiğimizde, ne bileyim veli toplantısında, teneffüslerde falan konuşuyoruz. Soru sorunca cevaplıyorlar. Biz de elimizden geldiği kadar onları sıkmıyoruz zaten."*

Nuri Bey de **özellikle okul müdür yardımcısının iletişim biçiminin olumlu olduğunu** şu sözlerle ifade etmiştir:

> *"Bizim Mehmet hoca her zaman ilgilendi, numarasını da verdi dedi ki "Bakın aklınızda soru olur, hepimiz insanız. Her zaman arayın, sorun, mesai saatlerinde okulda görüşelim" dedi. Bu benim için önemli çünkü bu demek oluyor ki müdür yardımcısı, öğretmenler bana değer veriyor. Çocuğuma değer veriyor. Bu tabi bizi mutlu ediyor. Biz de elimizden ne geliyorsa hep beraber taşın altına koyalım diyoruz."*

3.5.4. Özel gereksinimli öğrenci

Araştırma kapsamında görüşmelerin yapıldığı sekiz anne (Emel, Müjgân, Gülşah, Kadriye, Mine, Büşra, Sude, Sıla) ve bir baba (Nuri) BEP hazırlama sürecinde özel gereksinimli çocuklarına ilişkin deneyimlerine yönelik çeşitli ifadeleri dile getirmiştir. BEP ekibinde yer alan ailelerin çocuklarıyla ilgili olarak deneyimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Öğrencinin özelliklerine ilişkin bilgi edinme
- Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü

Ailelerin özel gereksinimli öğrenciye yönelik deneyim ve görüşlerine ilişkin genel durum ve frekans bilgileri aşağıdaki Şekil 3.33'te yer almaktadır.

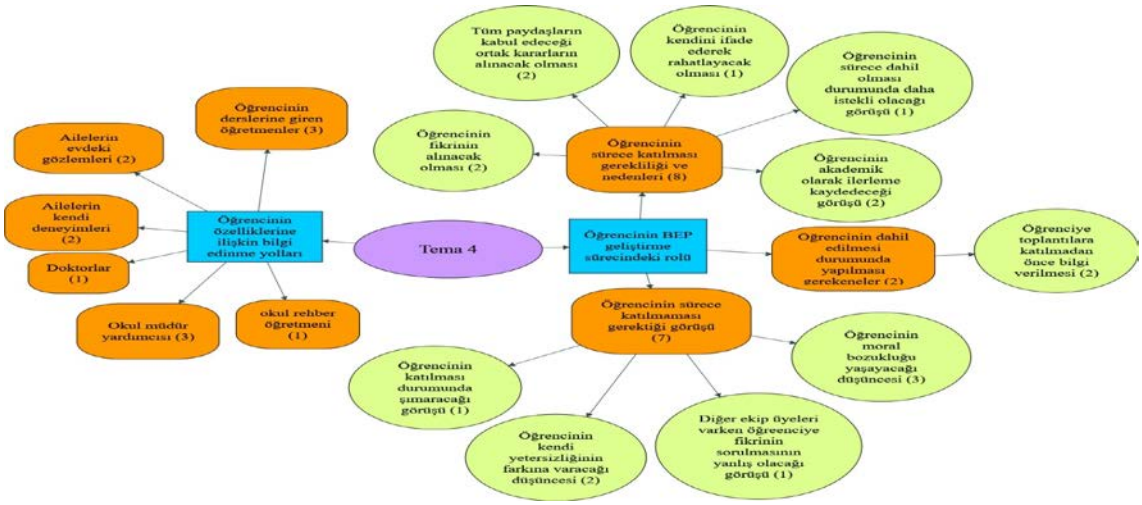

Şekil 3.33. *Ailelerin özel gereksinimli öğrenciye ilişkin deneyimleri*

3.5.4.1. *Öğrencinin özelliklerine ilişkin bilgi edinme*

Ailelerin özel gereksinimli çocuklarına yönelik bilgi edinme yollarına yönelik deneyimleri ve görüşleri aşağıda aktarılmaktadır. Emel Hanım çocuğunun özelliklerine ilişkin bilgi edinme yolları arasında **öğretmenlerin en önemli rolü oynadığını ve kendisinin de evde çocuğunu gözlediğini** şu sözlerle ifade etmiştir:

> *"Ben çocuğumu tanıyorum ama ders anlamında çocuğumun özellikleri neler? Onları bilmem çok mümkün değil. O yüzden de öğretmenleriyle sık sık konuştum. En sonunda da evde derslerini takip etmem gerektiği için bunları öğrendim sayılır. Onun dışında Mehmet hocam bana, "Gözlem yap" demişti. Baya gözledim çocuğumu, onun kişiliği nasıl, karakteri nasıl? Onları öğrenmeye çalıştım ki ona göre davranayım çocuğuma.".*

Nuri Bey **doktordan ve Mehmet öğretmenden yararlandığını** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Doktoruna gitmiştik, o bize söylemişti. İşte sizin çocuğunuz böyle diye ondan öğrendik ilk olarak. Onun özelliklerini, tabi ne yapacağımızı söylemedi sadece "Geç öğrenir" falan demişti bize. Biz tabi endişelenmiştik. Sonra bu sene Mehmet hocam sağ olsun, o bana anlattı. İşte "Senin çocuğunun özellikleri bu" diye. O bana baya yardımcı oldu zaten.".*

Sude Hanım ise **okul rehber öğretmeninden ve Mehmet öğretmenden öğrendiğini** şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Ben rehber öğretmenimizle konuşuyorum, Figen hocamla. Figen hocam sağ olsun bana bugüne kadar hep yardımcı olmuştur. Çocuğumla ilgili işte, "Şöyle zor öğrenebilir ama sabırlı davranmanız gerekli" falan dedi. Her şeyi oturup tek tek anlattı karşısına alıp beni. Tabi bir de Mehmet hocam var hakkını yemeyeyim. Allah ondan da razı olsun, o da bana anlattı. Daha doğrusu benim kaygılı olduğumu görünce yanıma geldi, anlattı her şeyi çocuğumla ilgili."*

Sıla Hanım ise **çok çocuk büyüttüğünü, çocukları bildiğini, ancak zorlandığı zamanlarda öğretmenlere ve Mehmet öğretmene sorduğunu** şu ifadesiyle belirtmiştir:

> *"Ben daha çok kendim izliyorum çocuğumu. O ne yapıyorsa bakıyorum. Acaba niye yaptı? Diğer çocuklarla aynı mı yoksa farklı mı? diye çok çocuk büyüttük artık biliyoruz hocam biz de bazı şeyleri. Ama zorlandığımız zaman öğretmenler olsun Mehmet hocam olsun her zaman destek veriyorlar bize sağ olsunlar."*

3.5.4.2. *Öğrencinin BEP hazırlama sürecindeki rolü*

Ailelere özel gereksinimli çocuklarının süreçteki rolüne yönelik deneyimleri ve görüşleri aşağıda açıklanmıştır.

Emel Hanım, **çocuğunun BEP hazırlama sürecinde olmaması gerektiğini** şu ifadelerle dile getirmiştir:

> *"Hocam açıkçası kızım olmasa daha iyi olur. Şımarır yani nasıl diyeyim? Bi de morali bozulur, üzülür işte ıı onun hakkında deseler orda işte, "Özel öğrenmesi var" içine kapanır bence. Hocalar zaten biliyor durumu. Bi de ne bileyim kullanır sanki bu durumu, der işte "Haa demek ki benim böyle bir durumum var" der. Onu kullanır yani.".*

Sude Hanım toplantılarda **çocuğunun da olmasının daha iyi olacağını** şu ifadelerle açıklamıştır:

> "*Şimdi mesela biz toplantı yapıyoruz şu anda. Çocuğumun olması da iyi değil miydi? Ama şöyle de bir şey diyorum, düşünüyorum. Zaten gözlemiş öğretmenleri. Ben ne kadar gözlersem sadece anne olarak gözlemleyebilirim ama bir eğitimcinin gözlemlemesi benden daha iyidir. O yüzden zaten geçen dosyada her öğretmenin bilgisi, görüşleri yazılmış. O yüzden de pek sıkıntı olacağını zannetmiyorum. Daha uygun belki hem de onun da hoşuna gideceği bir şey olur. Hem de orta yol da bulunur."*

BEP hazırlama sürecine ilişkin 16 branş öğretmeni, iki rehber öğretmen, iki özel eğitim öğretmeni, bir okul yöneticisi ve dokuz aileden oluşan toplam beş ayrı gruptan alınan görüşler yukarıda örnek alıntılarla aktarılmıştır. İzleyen bölümde araştırmanın sonuç, tartışma ve önerilere ilişkin açıklamalar yer almaktadır

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Bu araştırmayla bir ortaokuldaki BEP hazırlama sürecine yönelik ekip üyelerinin deneyimlerini incelemeyi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin BEP hazırlama sürecinde yer alması gerektiği, ancak bunun için bazı ön koşulların olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin ve müdür yardımcısının aileyle BEP hazırlama sürecinde daha çok bilgi edinme ve sağlama amacıyla iletişim kurduğu görülmüştür. Ayrıca süreç içerisinde ailelerin daha etkin rol alabilmesi için aile eğitiminin önemli olduğu görülmüştür. Araştırmadaki bir diğer sonuca göre, öğretmenlerin ve ailelerin yetersiz bilgiye sahip olması, sürecin yeni bir süreç olması, bu konuda deneyimsiz olmaları ve sürece ilişkin geçmişte aldıkları eğitimlerin yetersiz olması gibi nedenlerden dolayı BEP hazırlama sürecinde zorluk yaşandığı görülmüştür. Araştırma sonucunda ekip üyelerinin yasal anlamda bilgi eksikliği yaşadıkları da ortaya çıkmıştır. Araştırmada elde edilen bir diğer sonuca göre, özel gereksinimli öğrencilerin BEP hazırlama sürecinde yer almasının uygun olmadığı görüşü ortaya çıkmış ve öğrencilerin sürece dâhil edilebilmesi için çeşitli ön koşulların gerekli olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

4.2. Tartışma

Bu bölümde araştırma kapsamında BEP hazırlanması sürecinde yer alan branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, bir okul yöneticisi ve ailelerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular alanyazın ışığında ve kendi aralarında karşılaştırılarak tartışılmıştır. Bu bölümde ilk olarak tüm katılımcılardan elde edilen bulgular kendi aralarında karşılaştırılarak tartışılmış daha sonra da benzer ve farklılıklar alanyazın dikkate alınarak paragraflar şeklinde sınıflandırılarak raporlaştırılmıştır.

4.2.1. Aile katılımı

Araştırma kapsamında branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, bir okul yöneticisi ve ailelerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda beş ayrı paydaştan aile katılımına yönelik deneyimlerle ilgili temaya ulaşılmıştır. Bu temanın altında branş öğretmenleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda üç, rehber öğretmenlerle yapılan görüşmeler doğrultusunda bir, özel eğitim öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucunda üç, okul yöneticisiyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda dört, ailelerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda ise üç alt temaya ulaşılmıştır.

Aşağıda bu bulguya ilişkin paydaşlar bakımından alanyazındaki durum sırayla tartışılmaktadır.

Araştırmaya katılan branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, okul yöneticisi ve aileler, BEP hazırlama sürecinde yaşadıkları aile katılımına ilişkin deneyim ve görüşleriyle ilgili hem birbirine benzer hem de farklı ifadeler kullanmıştır. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinden bazıları BEP hazırlama sürecinde ailenin de olması gerektiğini ve bu durumun onlar için bir hak olduğunu ifade etmişlerdir. Aile katılımını destekleyen ifadeler kullanan branş öğretmenlerinden bir kısmı, ailenin çocuğu kendilerinden daha iyi tanıdıklarını ve nedenle, ailelerin bu sürece katılmaları gerektirdiğini öne sürmüşlerdir. Aynı zamanda ailenin çocuğunu daha iyi tanıdığı için bu durumun ekibin diğer üyelerinin yükünü azaltabileceğini de belirtmişlerdir. Ailenin koşulsuz bir biçimde katılımının sağlanması gerektiği görüşünün yanı sıra bazı branş öğretmenleri ve bir rehber öğretmen ailelerin sürece katılmaları gerektiğini, ancak bunun gerçekleşebilmesi için bazı önkoşullar gerektiğini dile getirmişlerdir. Öğretmenler önkoşul olarak ailelerin çocuklarındaki özel gereksinimi kabul etmeleri, sürece yönelik bilinçli olmaları, yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaları, anne ve babaların eşit şekilde rol almaları bir başka deyişle, süreç boyunca aile üyelerinin birbirlerine destek olmaları, ailelerin özel gereksinimli çocuklarıyla ilgilenmeleri ve süreçte istekli olmaları şeklinde sıralamışlardır.

Okuldaki tüm BEP ekiplerine liderlik yapan okul müdür yardımcısıyla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre ekip lideri BEP ekibini ailenin de aralarında olduğu bir grup olarak görmüştür. Okul yöneticisine göre işbirliğinin sağlanabilmesi için ailenin ekipte yer alması olmazsa olmazlardan biridir. Okul yöneticisine göre ailelerin düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olması ya da okuryazar olmamaları BEP hazırlama sürecinde yer almalarına engel olacak bir durum değildir. Bu nedenle de ailenin koşulsuz bir biçimde katılımının sağlanması özel gereksinimli öğrenciler açısından oldukça önemlidir. Okul yöneticisine göre ailenin sürece dâhil edilmemesi ekibin işleyişini uzun vadede kısıtlayacak ve uzun dönemli amaçlanan başarıların önüne geçecektir. Okul yöneticisine göre ailenin BEP hazırlama sürecine katılması diğer ekip üyelerine de aidiyet duygusunun kazanılması ve sürece yönelik olumlu düşüncelerin gelişmesi açısından da oldukça önemlidir. Okul yöneticisi ailelerin her ne kadar BEP hazırlama sürecine koşulsuz katılımlarının sağlanmasının gerekli olduğunu düşünse de aynı zamanda süreç

açısından düşünüldüğünde daha sağlıklı bir işbirliğinin sağlanabilmesi için onları sürece çeşitli eğitim ve desteklerle hazırlamak gerektiğini öne sürmüştür.

Ailelerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre ailelerin tamamının BEP hazırlama sürecine ilk defa katılmış oldukları görülmüştür. Ailelerden bazıları sürece ilk kez katıldıkları için deneyimsiz olduklarını ve bilgi düzeylerinin düşük olduğunu, bu nedenle de BEP hazırlama sürecinde çeşitli zorluklar yaşadıklarını dile getirmiştir. Ailelerden bir kısmı BEP hazırlama sürecine dâhil olma aşamasında, okul yöneticisinin çabalarının kendilerini cesaretlendirdiğini ve süreçteki zorlukları aşmalarına yardımcı olduklarını dile getirmişlerdir. BEP hazırlama sürecinde ailelerin yaşadıkları bu olumlu deneyimin okul yöneticisinin özel eğitim öğretmeni olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Aileler, BEP hazırlama sürecinde kendi katılımlarını doğal bir hak olarak görmekte ve bundan dolayı da bu süreçte istek ve görüşlerini dile getirebilmek için bu sürecin her aşamasına dâhil olmaları gerektiğini savunmuşlardır.

Araştırmada branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, okul yöneticisi ve ailelerden aile katılımının gerekliliğine ilişkin elde edilen bulgulara paralel olarak alanyazın incelendiğinde, Mereoui, Abercrombie, ve Murray (2016) yapmış oldukları çalışmada, öğretmenlere göre özel gereksinimli öğrenci için hazırlanan BEP'te yer alacak amaçların belirlenmesi, öğrencinin uygun ortama yerleştirilmesi ve gerekli hizmetlerin sağlanması aşamasında ailenin de bulunduğu ekip çalışmasıyla mümkün olabileceği belirtilmiştir. Yine aynı çalışmadan elde edilen bir diğer bulguya göre, aileler kendilerini BEP hazırlama sürecinde diğer ekip üyeleriyle eşit görmemektedirler. Bir diğer çalışmada ise ailelerin, BEP hazırlama sürecinde kendilerini çocuklarının eğitimiyle ilgili olarak önemsiz hissettikleri görülmektedir (Fish, 2006; O'Connor, 2008). Araştırmaya katılan ailelerden bazılarının olumlu deneyimleriyle paralel olarak alanyazında bir başka çalışmada (Fish, 2008), katılımcı ailelerin çoğunluğu BEP toplantılarına ilişkin deneyimlerinin olumlu sonuçlandığını dile getirmişlerdir. Ailelerin böyle düşünme nedenleri ise ekipteki diğer üyelerin kendilerini karar verme aşamasına dâhil etmeleri, saygı duymaları ve değer vermeleri olarak gösterilmiştir.

Aile ile olan işbirliği ve kurulan iletişime ilişkin araştırmaya katılan branş öğretmenlerinden bir kısmı, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenlerinin ise tamamı süreçte olumlu bir işbirliğinin olduğunu ve kurulan iletişimin de olumlu yönde olduğunu dile getirmiştir. Ancak iletişimin kurulma nedeni olarak daha çok özel gereksinimli öğrencinin ders notları ve sınavlarındaki başarı durumu ile ilgili olduğu

görülmüştür. Branş öğretmenlerinin bir kısmı ailelerin yalnızca not ve sınavlarla alakalı olarak iletişim kurma nedenini ise bilgi düzeylerinin yetersiz olmalarıyla ilgili olduğunu düşünmektedir. Çalışmaya katılan branş öğretmenlerinin bir kısmı ise işbirliği kurabilmek için ailelere evde çocuklarıyla ne tür çalışmalar yapmaları gerektiğini söylediklerini dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinden bazıları ise ailelerle olumlu bir etkileşim kuramadıklarını bunun da işbirliğine yansıdığını dile getirmişlerdir. İşbirliğini olumsuz değerlendiren öğretmenlerden bazıları neden olarak ise ailelerin çocuklarındaki özel gereksinime ilişkin durumu kabullenememelerine, ilgisiz olmalarına ve bilinçsiz olmalarına bağlamıştır. Branş öğretmenlerinden bazıları ise özellikle annelerle sürekli iletişim halinde olduklarını ancak bazı ailelerin işbirliği içerisinde olmadıklarını ancak eğer işbirliği kurmak isterlerse kendilerinin de işbirliği içerisine girebileceklerini dile getirmişlerdir.

Okul yöneticisiyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeden elde edilen bulgulara göre ise okuldaki diğer velilerle kıyaslandığında özel gereksinimli öğrenci ailelerinin daha ilgili oldukları dolayısıyla da onlarla olan işbirliği ve iletişimin daha sağlıklı olduğu dile getirilmiştir.

Ailelerden elde edilen bulgularda ise ailelerin bir kısmına göre branş öğretmenler, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri ve müdür yardımcısıyla olan işbirliği ve iletişimin olumlu olduğu görülmüştür. Ailelerin bir kısmı özellikle okul müdür yardımcısı ile daha rahat iletişim kurabildikleri ve kendisine danışmak istediklerinde kolayca ulaşabildiklerini dile getirmişlerdir. Ailelerden bazıları branş öğretmenleriyle paralel olarak kendilerine öğretmenler tarafından evde ne yapmaları gerektiği konusunda yardım aldıklarını dile getirmişlerdir. Ailelerin bir kısmı ise BEP hazırlama sürecinde işbirliğinin istenen şekilde olmadığını ve karar aşamasında daha çok diğer ekip üyelerinin karar aldığını, bu kararı kabul etmek durumunda bırakıldıklarını ve toplantılarda çok fazla ağırlık sahibi olmadıklarını dile getirmişlerdir.

Alanyazın incelendiğinde, aileyi BEP sürecinde iş birliğine dâhil etmek için uzmanların iletişim biçimlerini ailelere anlayışlı ve hoşgörülü bir biçimde yaklaşmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, ailelerin iş birliğine daha açık hale gelebilmesi için uzmanların esnek ve bilgilendirilmeye açık olması gerekmektedir. Ayrıca ekip üyelerinin BEP hazırlama sürecinde özel gereksinimli öğrenciye ilişkin aileden bilgi alması da bir o kadar önemlidir (Gilliam ve Coleman, 1982; Macleod, Causton, Radel ve Radel, 2017). Alanyazın incelendiğinde, BEP hazırlama sürecinde

aileler ve öğretmenler arasındaki iş birliğinin daha çok olumsuz olduğu, ailelerle iş birliğinin yetersiz olduğu ve diğer ekip üyelerinin aileyi ekipte eşit düzeyde bulmadıkları görülmektedir (Avcıoğlu, 2011; Fish, 2006; Zeitlin ve Curcic, 2014).

Ailenin BEP hazırlama ekibindeki rolüne ilişkin okul yöneticisiyle yapılan görüşmem sonucunda elde edilen bulgulara göre ailenin ekip üyesi olarak süreçteki rolü bilgi sağlamak ve diğer ekip üyelerine ben de varım mesajı vermek şeklinde ortaya çıkmıştır. Bir diğer deyişle ekibin diğer üyelerine olumlu bir etkide bulunmak bile ailenin önemli rolleri arasında görülmüştür.

Ailelerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre, bazı aileler süreçte aile olarak etkin rol alamadıklarını dile getirmişlerdir. Bu ailelere göre toplantılarda ailelere daha çok ne yapacakları söylenmiş ve detaylı bilgi verilmemiştir. Ailelerin bazılarına göre ise okul yöneticisinin söylemlerine paralel olarak daha çok özel gereksinimli öğrenciye ilişkin bilgi aktarma rolü verilmiştir. Ailelere göre mevcut rolleri yeterli olmasa da gelecek yıllarda daha etkin rol sahibi olabileceklerdir. Aileler süreçte kendilerinin daha fazla iş yapabileceğini, ancak onlara yalnızca çocuklarının derslerine yardımcı olma görevi verilmesinden rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan ailelerden biri ise kendisine verilen rolün bilinçli olduğunu düşünmüştür. Bunun nedenini ise ilk defa böyle bir süreçte yer almış olması şeklinde yorumlamıştır. Bu aileye göre eğer çok fazla aktif bir rol verilseydi ailelerin sürece katılımının istenenden daha az olabileceği yönündedir.

Alanyazın incelendiğinde, BEP hazırlama sürecinde kendilerine roller verilirken görüşleri alınmadığında ve kendilerinin daha fazla şey yapabileceklerini düşünmelerine rağmen daha düşük roller verildiğinde, ailelerin daha çok hayal kırıklığı, bunalmış olma ve üzgün olma gibi tepkiler verdikleri ortaya çıkmıştır (Fish, 2006; Zeitlin ve Curcic, 2014). Ailenin bilgi sağlama rolüne ilişkin elde edilen bulguya paralel olarak BEP ekibi üyesi olarak ailelerin kendi çocuklarına ilişkin bilgisine başvurulması gerekli olarak görülmektedir (O'Connor, 2008, s. 266).

Araştırmaya katılan branş öğretmenleri, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenleriyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre BEP hazırlama sürecine yönelik aile eğitimi verilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Branş öğretmenlerden bazılarına, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenlerinin ise tamamına göre aile eğitimi olmadan ailenin bilgi sahibi olması, çocuğuna ilişkin durumu kabullenmesi ve ekip üyesi olarak faydalı olması mümkün görülmemektedir. Okulda

çalışmakta olan bir özel eğitim öğretmeni ise daha önce her ay aile eğitimi vermeyi planlamış ancak ailelerin yeterli düzeyde katılım sağlamadığını öne sürmüştür. Okul yöneticisine göre ise BEP hazırlama sürecine yönelik aile eğitimiyle beraber aileler çocuklarının özelliklerine ve ihtiyaçlarına yönelik bilgi sahibi olabilecek ve ailenin sürece katılımı daha kolay olacaktır.

Ülkemizde ve dünyada farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip olan aileler için birçok aile eğitiminin gerçekleştirildiği bilinmektedir. Çalışmalar incelendiğinde sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyleri her ne olursa olsun birçok farklı konuda ailelerin aile eğitimine olan ihtiyacı vardır. Uygulanan aile eğitim programlarının anne baba davranışlarını olumlu yönde etki gösterdiği görülmektedir. Bunun yanı sıra ailelerin stres düzeylerinde ve öz-yeterliklerinde de olumlu yönde bir değişim sağlandığı da görülmektedir. Aile eğitiminin anne ve babaların kendi çocuklarıyla etkileşimlerinin de olumlu yönde etkilendiği görülmektedir (Şahin ve Kalburan, 2009, s. 11).

4.2.2. BEP hazırlama süreci

Araştırma kapsamında branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, okul yöneticisi ve ailelerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde sorulan sorular doğrultusunda BEP hazırlama sürecine yönelik temaya ulaşılmıştır. Bu temanın altında öğretmenler, okul yöneticisiyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda beş alt tema yer almış ailelerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda ise iki alt temaya ulaşılmıştır.

Branş öğretmenleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre BEP geliştirilirken daha çok internet kaynaklarından ve okul müdür yardımcısından yararlanıldığı ancak akademik kitaplardan yararlanmadıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra okul rehber öğretmeni aileden bilgi alarak ve özel gereksinimli öğrenciyi gözleyerek elde ettikleri bilgilerden yararlanarak BEP hazırladıklarını dile getirmiştir. Okul yöneticisiyle yapılan görüşmelerde BEP hazırlamada kaynak olarak daha çok MEB tarafından hazırlanmış olan kaynakların kullanıldığı görülmüştür.

Alanyazın incelendiğinde, bazı öğretmenlerin deneyimlerine paralel olarak öğretmenlerin BEP hazırlarken özel eğitim öğretmenlerinden, internetten ve diğer öğretmen arkadaşlarından yararlandığı görülmektedir. Ancak öğretmenler farklı olarak üniversitelerde çalışan öğretim görevlilerinden, okul idaresinden, kaynak kitaplardan ve özel olarak BEP kitabından da yararlanmaktadır (Öztürk ve Eratay, 2010, s. 154). Aynı zamanda okul müdürü tarafından kullanılan MEB kaynaklarıyla ilgili olarak alanyazın

incelendiğinde öğretmenlerin BEP hazırlamaya ilişkin MEB tarafından hazırlanan yardımcı kaynakları yeterli bulmadığı görülmektedir (Eratay, Tekinaslan ve Yıkmış, 2012). Araştırmaya katılan öğretmenlerin BEP hazırlama sürecinde daha çok internet kaynağından yararlanma nedeni olarak MEB kaynaklarının yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Branş öğretmenleri, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre bazı öğretmenler BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorlukların başında sürecin ilk defa yürütülüyor olmasına ve ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin düşük olmasını göstermiştir. Ayrıca ailelerin bilgi düzeylerinin de düşük olması bazı öğretmenler tarafından süreçte zorluk olarak görülmüştür. Branş öğretmenlerinden bazıları kendilerinin özel gereksinimli çocukların gereksinimlerine cevap verme konusunda yetersiz görmelerini, yaşadıkları en önemli zorluk olduğunu ifade etmiştir. Özel eğitim öğretmenlerinden biri ise öğretmenlerin çok fazla iş yükünün olmasının süreçte yaşanan zorluklardan biri olduğunu dile getirmiştir. Bu görüşlerin tam aksine bazı branş öğretmenleri ise süreçte zorluk yaşamadıklarını ifade etmiştir. Okul müdür yardımcısına göre ise süreçteki en önemli zorluk öğretmen ve ailelerin hazırbulunuşluk düzeyiyle ilgilidir. Bir başka deyişle, öğretmen ve ailelerin sürece yönelik bilgi düzeylerinin istenen düzeyde olmaması ve sürecin yeni olması paydaşların zorluklarla karşılaşmasına neden olmuştur. Aileler de okul yöneticisinin ifadelerine paralel olarak hem bilgi düzeylerinin sınırlı olması hem de süreçte ilk defa bulunmalarının zorluk yaşamalarına neden olduğunu dile getirmişlerdir.

Alanyazın incelendiğinde, BEP hazırlama sürecinde okul yöneticilerine göre öğretmenlerin eğitsel yönden eksik oldukları, okulda kullanılan araç gereçlerin eksik olması ve okulun fiziksel yönden eksik oluşu BEP'in uygulanması sürecinde zorluk yaşanmasına neden olmaktadır. Özel eğitime yönelik destek verecek olan öğretmenlerin yetersiz sayıda olması, danışmanlık hizmetlerindeki yetersizlik, ebeveynlerin duyarsız oluşları ve yasal anlamda yetersiz bilgiye sahip olmaları BEP uygulama sürecinde en çok zorluk çıkaran durumlar olarak görülmektedir (Yılmaz, 2013). Buna göre okul yöneticisinin yaşanan zorluklara ilişkin ifadeleri alanyazındaki zorluklardan bazılarıyla paralellik göstermektedir. Alanyazın incelendiğinde, öğretmenlerin yaşadıkları zorlukların başında BEP hazırlamaya ilişkin yetersiz bilgi sahibi olmaları, ailelerden özel gereksinimli öğrenciye ilişkin yeteri düzeyde bilgi alamamaları ve MEB tarafından önerilen kaynakların eksik olması şeklindedir (İdin, 2016, s. 3).

Branş öğretmenleri, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenleriyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgulara göre BEP hazırlama sürecine yönelik daha önce eğitim alma durumuna yönelik öğretmenlerden bir kısmı daha önce yalnızca lisans düzeyinde eğitim aldıkları sırada yalnızca bir ders aldıklarını ancak bunun yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir. Bu deneyimlerini paylaşan öğretmenler aldıkları dersin içeriğini tam olarak hatırlayamadıklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenler her ne kadar branş öğretmeni olarak eğitim alsalar da sınıflarında özel gereksinimli öğrencilerin olabileceğini bu nedenle de lisansta ve hizmet içi eğitimlerde BEP hazırlama sürecine yönelik daha kapsamlı eğitim verilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Branş öğretmenlerinden bazıları rehber öğretmenlerden biri ise daha önce çeşitli kurslar aldıklarını dile getirmiş ancak bunların da yetersiz olduklarını dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmeni ise alanının özel eğitim olması nedeniyle daha önce BEP hazırlama sürecine yönelik eğitim aldığını ve bunun yeterli olduğunu dile getirmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı ise BEP hazırlama sürecinde eğitim almadıklarını ancak iş arkadaşlarının yardımıyla bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir. Okul yöneticisi de özel eğitim alan mezunu olduğu için yeterli eğitimleri aldığını dile getirmiştir. Ancak buna ek olarak alınan eğitimlerin sahada çok fazla uygulanabilir olmadığını dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin deneyimlerine paralel olarak alanyazında Çuhadar'ın (2006) yapmış olduğu çalışmada, BEP hazırlama birimi olmayan okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilerden %61,1'inin program hazırlamaya yönelik ders veya kurs almadıkları ortaya çıkmıştır. Yine aynı okullardaki öğretmenlerin %73,1'inin özel eğitim özel eğitim alanından herhangi bir ders veya kursa katılmadıkları görülmüştür. Araştırmaya katılan ancak okullarında BEP hazırlama birimi bulunmayan öğretmen ve yöneticilerinin %87'sinin BEP hazırlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine ilişkin herhangi bir ders veya kurs almadıklarına rastlanmıştır. Bu öğretmen ve yöneticilerin BEP hazırlamayı deneme yanılma yoluyla gerçekleştirmeye çalıştıkları ortaya çıkmıştır.

Branş öğretmenleri, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenleriyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgulara göre bazı branş öğretmenleri, rehber öğretmenlerin ve özel eğitim öğretmenlerinin tamamı BEP için belirlenen amaçların uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Bu öğretmenler ilk defa amaç belirliyor olmalarına rağmen okuldaki diğer özel eğitim öğretmenleri ve okul

yöneticisinden destek alıyor olmaları nedeniyle belirlenen amaçların özel gereksinimli öğrenci için uygun olduğunu ifade ermişlerdir. Amaçların uygun olduğunu dile getiren bazı öğretmenler ise buna neden olarak amaçları öğrencilerin gereksinimlerine göre belirlemelerine bağlamıştır. Branş öğretmenlerinden bazıları bazıları amaçları belirlerken diğer öğretmenlerle işbirliği içerisinde olduklarını dolayısıyla da belirlenen amaçların uygun olduğunu dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları ise amaçların uygunluğundan çok yeterliğini sorgulamış ve belirlenen amaçların aslında yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir. Amaçların uygun olmadığını dile getiren öğretmenlerden biri ise buna neden olarak amaçların internet kaynaklarından kopyalanıp doğrudan yazıldığını kısaca öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını karşılamadığını dile getirmiştir. Öğretmenlerden biri ise kâğıt üzerinde amaçların mükemmel yazıldığını ancak uygulamada sorun yaşandığını dile getirmiştir. Ailelerden bir kısmı amaçların çocuğa uygun olduğunu ancak kendilerini bu süreçte hem yeterli bilgiye sahip olmadıkları için fikir beyan edemediklerini hem de diğer ekip üyelerinin onların fikrine başvurmadığını ifade etmişlerdir. Bir kısmı ise amaçları çocuklarının ihtiyaçlarına göre hazırladıklarını inandıklarını bu nedenle de kesinlikle uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Alanyazın incelendiğinde, özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanan BEP'lerin uygun biçimde oluşturulmadığı görülmektedir. Bu nedenle de mevcut BEP'lerin daha etkili bir biçimde hazırlanması gerekmektedir (Çuhadar, 2006; Öztürk ve Eratay, 2010).

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinden bir kısmı daha önce BEP hazırlama sürecinde hiç bulunmadıklarını ve bu nedenle de deneyimsiz olduklarını ve bilgi düzeylerinin düşük olduğunu bu nedenle de BEP hazırlama sürecine yönelik personel eğitimine maruz kalmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenlere göre lisans eğitimi sırasında BEP hazırlama sürecine yönelik yetersiz eğitim verilmesi de personel eğitiminin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Öğretmenlerin bir kısmı hâlihazırda çeşitli seminerlere katıldıklarını ancak bunların yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlerden biri ise lisans eğitimi sırasında BEP hazırlama sürecine yönelik bir ders olması gerektiğini savunmuştur. Okul yöneticisi dönem başında tüm öğretmenlere BEP hazırlama sürecine yönelik bir eğitim verdiğini dile getirmiştir. Okul yöneticisine göre bu eğitimle birlikte ortaya çıkabilecek bazı problemler önlenmiş olsa da yetersiz görülmüştür. Okul yöneticisi üniversite ile işbirliği kurularak daha profesyonel eğitimlerin verilebileceğini ifade etmiştir. Alanyazın incelendiğinde de BEP hazırlama sürecine yönelik öğretmen eğitimine gereksinim duyulduğu görülmektedir (Avcıoğlu,

2012; Çuhadar, 2006; Yaman, 2017; Yılmaz ve Batu, 2016). Bunun yanı sıra özel eğitim alanının dışındaki bölümlerden mezun olan öğretmenlerin özel eğitim öğretmenlerine göre problem davranışla başa çıkma, materyal hazırlama ve eğitimi planlama gibi konularda daha yetersiz oldukları göz önünde bulundurulduğunda personel eğitimine gereksinim duyulmaktadır (Çetin, 2004).

4.2.3. BEP ekibi

Araştırma kapsamında branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, okul yöneticisi ve ailelerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde sorulan sorular doğrultusunda BEP hazırlama sürecindeki ekip üyelerinin etkileşimine yönelik temaya ulaşılmıştır. Bu temanın altında öğretmenler, okul yöneticisi ve ailelerle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen bulgular doğrultusunda tema ve alt temalara ulaşılmıştır. Bu başlık altında BEP ekibinde yer alan üyelerin süreç içerisindeki etkileşimine yönelik tema ve alt temalar tartışılacaktır.

Branş öğretmenleri, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre bazı öğretmenler ekip içerisinde iletişimin daha çok WhatsApp adlı telefon uygulamasından ya da okuldaki öğretmenler odasındaki ders dışı vakitlerde sağlandığını ifade etmişlerdir. Bu ifadeyi kullanan öğretmenlerin bir kısmı okuldaki mevcut durum nedeniyle özel eğitim öğretmenleriyle çok fazla karşılaşamadıklarını bu nedenle de iletişim kurma konusunda diğer branş öğretmenleri ve müdür yardımcısına göre sınırlılık yaşadığını dile getirmiştir. Branş öğretmenlerinin bir kısmı da süreç içerisinde rehber öğretmenlerle iletişim kurma konusunda sorun yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Buna neden olarak ise rehber öğretmenin iletişimi başlatma konusunda yetersiz olduğunu düşünmeleri ve süreçte yeteri kadar aktif rol almamaları olarak dile getirmişlerdir. Branş öğretmenlerinin bir kısmı diğer branş öğretmenleriyle kolaylıkla iletişime geçtiklerini ve süreç içerisinde özel gereksinimli öğrenciyi ilgilendiren konularda fikir alışverişinde bulunabildiklerini gerektiği durumlarda da ailelerle kolaylıkla iletişim kurabildikleri bunu yanı sıra ailelere karşı iletişime açık ve hazır olduklarını ifade etmişlerdir. Branş öğretmenleri, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenlerinin tamamı okul yöneticisinin son derece pozitif bir tutum sergilediğini ve kendilerinin eksiklerini giderme konusunda her zaman iletişime açık olduğunu ifade etmişlerdir. Tüm öğretmenlere göre BEP hazırlama süreciyle ilgili olarak problem durum olsa bile diğer ekip üyelerinin olumlu davranışları sayesinde çıkabilecek sorunlar önlenebilir. Okuldaki özel eğitim öğretmenine göre teneffüs

saatlerinde öğrencilerle beraber olmak zorunda olmaları nedeniyle öğretmenler odasında diğer öğretmenlerle iletişime geçmek mümkün değil bu nedenle de onlarla daha çok eğer kendileri gelirse ya da toplantılar sırasında iletişime geçebilmektedir. Branş öğretmenlerinin bir kısmına göre ekip ifade edildiği gibi uyumlu bir çalışma içerisinde değildir. Ancak bu öğretmenlere göre okul müdür yardımcısına güven duyulmaktadır. Okuldaki rehber öğretmenlerden birine göre diğer ekip üyeleri rehber öğretmene karşı önyargılı ve bu nedenle de iletişim kurma konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Branş öğretmenleri, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenlerine göre ailelerle kurulan iletişim oldukça olumlu bir biçimde devam etmektedir. Okul yöneticisine göre ekip üyeleri arasında iletişim olumlu bir şekilde sürmektedir. Ancak branş öğretmenleri kendi aralarında kendi branşlarındaki kişilerle daha iyi bir iletişim kurmaktadır. Yine okul yöneticisine göre iletişim daha çok öğretmenler belli bir konuda ne yapacaklarını bilemediklerinde sağlanmaktadır. Araştırmaya katılan ailelerin tamamı öğretmenlerle ve okul müdür yardımcısıyla kurdukları iletişimin olumlu olduğunu ifade etmişlerdir. Aileler daha çok BEP toplantılarında, veli toplantılarında ve öğretmenler ile okulda görüşme imkânına sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Ailelerden bir kısmına göre öğretmenlerin ve okul yöneticisinin onlara karşı olumlu bir iletişim şekli sergilemelerinin katılım konusunda cesaretlendirdiğini dile getirmişlerdir. Ailelerden biri de okul yöneticisi ve öğretmenlerin olumlu bir iletişim ortamı oluşturmaları nedeniyle kendilerini ve çocuklarını daha değerli hissettiklerini ve katılım için cesaretlendiklerini dile getirmiştir. Alanyazın incelendiğinde, özellikle ailelere yönelik iletişim biçiminin olumlu olması BEP hazırlama sürecinde aile katılımını da olumlu yönde etkilediği görülmektedir (Macleod, Causton, Radel ve Radel, 2017). Bununla beraber BEP hazırlama sürecinde olumlu bir işbirliği sürecinden söz edilebilmesi için ekip içerisinde olumlu ilişkilerin geliştirmesi gerekmektedir. Aksi durumda ekip içerisinde işbirliğinin sağlanması oldukça güç hale gelebilir (Bambara ve Kern, 2005, s. 75).

Branş öğretmenleri, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenleriyle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre BEP ekibinde kimlerin yer aldığı konusunda ekip üyeleri arasında bilgi açısından farklılıklar olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenlerden bir kısmı ekipte yalnızca branş öğretmenleri, rehber öğretmenler ve okul yöneticilerinden biri yer alır. Bir kısım öğretmene göre ise ekipte aynı zaman da aile ve özel eğitim öğretmenleri de yer almakta ancak ailenin etkisi oldukça azdır. Öğretmenlerden bazılarına göre ekipte çocuğun ihtiyaçlarına göre psikolog ya da

diğer ilgili uzmanlar yer almalıdır. Ancak bu görüşü dile getiren öğretmenlere göre mevcut durumda dışarıdan herhangi birinin ekibe dâhil olması gerekli değildir. BEP ekibine liderlik yapan okul yöneticisine göre ise aile, öğretmenler, rehber öğretmen, özel eğitim öğretmeni ve kendisi yer almaktadır. Ancak ülkemiz yasalarına göre ekipte yer alması gereken özel gereksinimli öğrenci hiçbir şekilde dile getirilmemiştir. Ülkemizde 2012 yılında yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre BEP ekibi, okul müdürü ya da müdürün görevlendirdiği bir müdür yardımcısının başkanlığında oluşturulmalıdır. Oluşturulan ekipte özel gereksinimli öğrenciye uygun BEP hazırlamakla yükümlü olan bir öğretmen, öğrencinin sınıf öğretmeni, diğer derslerine giren alan öğretmenleri, okul rehber öğretmeni (okul psikolojik danışmanı), gezerek özel eğitim hizmetleri sağlayan bir öğretmen, özel gereksinimli öğrencinin bakımından sorumlu olan kişi ya da kurum ve son olarak da BEP hazırlanacak olan özel gereksinimli öğrenci yer almalıdır (MEB, 2012, s. 26).

Ekip üyelerinin görev, rol ve sorumluluklarına yönelik deneyim ve görüşlerine ilişkin katılımcılarla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin sonucunda okul yöneticisi rolleri dağıtan kişi olarak görev almıştır. Okul yöneticisi özel eğitim öğretmenlerine alana ilişkin bilgi sahibi olmaları nedeniyle bu bilgilerinden yararlanacağı şekilde görev verdiğini ifade etmiştir. Rehber öğretmenlere ise yine kendi alanlarında bilgi sahibi oldukları konularla ilgili görev verdiğini dile getirmiştir. Okul müdür yardımcısına göre rehber öğretmen süreçte hem aileye hem özel gereksinimli öğrencilere hem de gereken durumlarda diğer öğretmenlere rehberlik hizmeti sunmalıdır. Bunların yanı sıra okul yöneticisi yönetmelikte yer alan bilgiler doğrultusunda özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarını merkeze alarak görev, rol ve sorumlulukları ekip üyeleri arasında paylaştırdığını ifade etmiştir. Okul yöneticisi ayrıca BEP hazırlama konusunda her öğretmene görev verildiğini bunu da eşit şekilde paylaştırdığını bu nedenle de diğer öğretmenler arasında herhangi bir problemin yaşanmasının önüne geçilmiş olduğunu ifade etmiştir. Branş öğretmenlerinin bir kısmı ekipteki görev ve sorumluluklarını toplantılara katılmak ve özel gereksinimli öğrenci için BEP hazırlamak olduğunu ifade etmişlerdir. Özel eğitim öğretmeni ise okul yöneticisine paralel olarak kendi görevini sahip olduğu bilgi ve becerilerle diğer ekip üyelerine yol göstermek şeklinde ifade etmiştir. Öğretmenlerden bir kısmı ise diğer ekip üyeleriyle işbirliği kurmak ve öğrenci hakkında karar almayı kendi görev ve sorumlulukları arasında görmüştür. Rehber öğretmenler ise kendilerinin görev ve sorumlulukları arasında öğrenci gözlemlemek ve

özel eğitim öğretmeninden aldıkları bilgiler doğrultusunda diğer öğretmenlere bilgi sağlamak ya da onlara yol göstermek olarak ifade etmişlerdir. Aileler ise kendi görev ve sorumluluklarının başında bilgi sağlamak olduğunu bunun dışında da evde destek olmak şeklinde dile getirmişlerdir. Öğretmenlerden bir kısmına göre de ailelerin ifadelerine paralel olarak ailelerin süreçteki görev, rol ve sorumlulukları arasında bilgi sağlamanın önemli olduğu dile getirilmiştir. Bu öğretmenlere göre aileler evde daha fazla çocukla ilgilenerek sürece katkı sağlamalıdırlar. Araştırmada katılımcıların görev, rol ve sorumluluklarına bakıldığında en etkin rol okul yöneticisinindir. Okul yöneticisinin bu derece etkin rol almasının nedeninin özel eğitim alan mezunu olması düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde BEP hazırlama sürecinde genellikle en etkin ve önemli rolü özel eğitim öğretmenleri yürütmektedir (Gilliam, ve Coleman, 1981). Bunun yanı sıra özel gereksinimli öğrenci için hazırlanan BEP'te yer alacak amaçların belirlenmesi, öğrencinin uygun ortama yerleştirilmesi ve gerekli hizmetlerin sağlanması ekip çalışması ile gerçekleşmelidir. Bunun sağlanabilmesi içinde ekip üyelerinin üstlendikleri rol ve sorumluluklar önemlidir. Aynı zamanda aileler rol ve sorumluluklar düşünüldüğünde kendilerini diğer ekip üyeleriyle eşit görmemektedir (Mereoui, Abercrombie, ve Murray, 2016).

Branş öğretmenleri, rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenlerinin geçmişte BEP hazırlama sürecinde bulunma deneyimlerine bakıldığında görüşme yapan öğretmenlerin büyük bir bölümünün daha önce hiç mevcut süreçteki gibi bir deneyim yaşamadıkları görülmüştür. Öğretmenlerden bir kısmı daha önce BEP ekibinde olduğunu ancak bunun yalnızca kâğıt üstünde olduğunu ilk defa bu dönem gerçek anlamda bir süreci başlattıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bir kısmı ise daha önce BEP ekibinde yer aldığını, toplantılara katıldığını, özel gereksinimli öğrenciler için BEP hazırladığını ancak ilk defa bu dönem kapsamlı bir süreç içerisinde olduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden biri daha önceki süreci *"öğrenciler için gönüllü destek olma"* olarak ifade etmiş, ancak bu yıl ise daha resmi bir biçimde işlerin yürüdüğünü ifade etmiştir. Okul yöneticisi özel eğitim alan mezunu olduğu için daha önce BEP hazırlama sürecinde bulunduğunu ifade etmiş, ancak ilk defa bu dönem ekip lideri olarak BEP hazırlama sürecini yürüttüğünü dile getirmiştir. Okul yöneticisi daha önceki BEP hazırlama sürecinde diğer ekip üyelerinden okul yöneticisi ve rehber öğretmenlerin hiç dâhil olmadığını ifade etmiştir. Okul yöneticisine göre daha önceki BEP hazırlama sürecinde yalnızca aile ve diğer özel eğitim öğretmenleriyle süreç devam etmiştir. Okul

yöneticisine göre bir önceki ekipte aile aktif çalışırken diğer ekip üyeleri pasif durumda bu dönem oluşturulan ekipte ise aileler diğer ekip üyelerine göre daha pasif konumdadır. Ailelerle yapılan görüşmeler de okul yöneticisinin bu ifadelerini desteklemektedir. Aileler ise daha önce BEP ekibinde yalnızca kâğıt üstünde bulunduklarını ve kendi çocuklarıyla ilgili kararlar alındıktan sonra kendilerinin yalnızca imza attıklarını ifade etmişlerdir.

BEP hazırlama sürecine ilişkin yasal anlamda branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, aile ve okul yöneticisine sorulan sorular doğrultusunda elde edilen bulgulara göre okulda görev yapan branş öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun, rehber öğretmenlerden birinin ve iki özel eğitim öğretmeninin yasal anlamda ekibin görevlerini bilmediklerini dile getirmiş ve sorulan sorulara hipotetik cevaplar vermeye çalışmışlardır. Bu öğretmenlerden bir kısmı yasal görevlerin BEP ekibini kurmak, BEP hazırlamak, BEP toplantıları düzenlemek şeklinde ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden biri BEP hazırlanması gerektiğine ek olarak hazırlanan BEP'in okul idaresi ve aile tarafından onaylanması gerektiğini ifade etmiştir. Rehber öğretmen yasal anlamda ekibin görevlerini sayamayacağını ancak kendi görevinin diğer ekip üyelerine yol göstermek, rehberlik yapmak olduğunu dile getirmiştir. Okul yöneticisine göre yasalarda BEP ekibinin yılda en az bir kez BEP hazırlaması gerekmektir. Ancak okul yöneticisi bunun yerine yılda en az iki kez hazırlanması gerektiğini düşündüğünü ifade etmiştir. Okul yöneticisi yasalara göre BEP ekibinde bulunması gereken kişileri dile getirmiş ve yönetmeliği çok fazla okumadığını bu nedenle de hatırlayamadığını ifade etmiştir. Ailelerin büyük bir kısmı da öğretmenlere benzer olarak yasal anlamda BEP ekibinin görevlerini tam olarak bilmediklerini ancak tahminde bulunarak cevap verebileceklerini ifade etmişlerdir. Aileler mevcut süreçteki deneyimlerinden yola çıkarak yasal anlamda ekibin görevleri hakkında yorum yapmışlardır. Bu ifadelere göre BEP hazırlama sürecinde ailenin de onayı alınmak zorundadır. Bunu dışında aileler, toplantılar düzenlenmek zorundadır şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Alanyazın uluslararası bir çalışmaya katılan ailelerin özel eğitime ilişkin yasalar hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir (Fish, 2008).

Yasalar incelendiğinde, BEP hazırlama biriminin görevlerinden biri özel gereksinimli öğrenci/ler için BEP hazırlamak, uygulamak, izlemek ve değerlendirmekle ilgili çalışmaları yürütmektir. Bunun yanı sıra BEP ekibinin özel gereksinimli öğrenciye uygun materyal ve araç gereç hazırlanmasında da görevleri bulunmaktadır. BEP ekibi

gereken durumlarda özel gereksinimli öğrencinin BEP'inde çeşitli düzenlemeler yapmalı ve bu BEP'leri her yıl değerlendirmelidir. BEP ekibi ayrıca özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğu eğitim ortamlarını düzenlemek adına okul yönetimine ve öğretmenlere çeşitli önerilerde bulunmalıdır. BEP ekibinde bulunan üyeler gerektiğinde diğer uzmanlarla da işbirliği içerisinde olmalıdır (MEB, 2012, s. 27).

4.2.4. Özel gereksinimli öğrenci

Araştırma kapsamında branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, okul yöneticisi ve ailelerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde sorulan sorular doğrultusunda BEP hazırlama sürecindeki ekip üyelerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik temaya ulaşılmıştır. Bu başlık altında BEP ekibinde yer alan üyelerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik deneyimleri ve görüşleriyle ilgili tema ve alt temalar tartışılacaktır.

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin bir kısmı özel gereksinimli öğrencilere yönelik kaba değerlendirme formu, gözlem ve ailelerden yararlanarak bilgi edindiklerini ifade etmişlerdir. Branş öğretmenlerinin bir kısmı bunlara ek olarak özel eğitim öğretmenlerinden ve okul rehber öğretmenlerinden yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bazıları özel gereksinimli öğrencilere yönelik derslere giren diğer öğretmenlerden bilgi aldıklarını ifade etmişlerdir. Branş öğretmenlerinin bir kısmı ve özel eğitim öğretmenlerinden biri ise doğrudan kendi deneyimlerinden yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı ailelerin bilgi düzeyinin düşük olması nedeniyle onlardan elde edilen bilgilerin sağlıksız olduğunu dile getirmişlerdir. Okul rehber öğretmeni özel gereksinimli öğrencilerin geçmiş kayıtlarından yararlanarak onlar hakkında bilgi sahibi olduklarını ifade etmiştir. Okul yöneticisi aileler her ne kadar yetersiz de olsa onları sürece dâhil etmek amacıyla onların da bilgisine başvurduklarını ifade etmiştir. Bunun yanı sıra diğer öğretmenlerin söylediklerine paralel olarak gözlem ve kaba değerlendirme formlarından da yararlandıklarını ifade etmiştir. Ailelerin büyük bir kısmı kendi çocuklarının daha çok akademik anlamdaki özelliklerine ve durumlarına yönelik öğretmenlerden yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Ailelerin bir kısmı ise çocuklarını gözleyerek özellikleri hakkında bilgi sahibi olmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Ailelerin bir kısmı ise okul rehber öğretmeninden ve okul yöneticisinden bilgi elde ettiklerini ifade etmişlerdir. Ekip üyelerinin söylemlerine bakıldığında öğretmenlere ve okul yöneticisine göre bilgi kaynaklarından biri aile, ailelere göre ise bilgi kaynaklarından biri olarak öğretmenler ve okul yöneticisi görülmektedir.

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin bir kısmı ve özel eğitim öğretmenlerinden ve rehber öğretmenlerden biri özel gereksinimli öğrencinin BEP hazırlama sürecine katılmasının ve kararlara dâhil olmasının oldukça gereksiz olduğunu ifade etmiştir. Bununla beraber bazı branş öğretmenleri ve rehber öğretmenlerden biri özel gereksinimli öğrencilerin katılmasının olumlu sonuçlar ortaya çıkarabileceğini ancak koşulların buna uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Bu öğretmenler, ailenin sürece aktif katılımı henüz tam anlamıyla sağlanamamışken öğrencinin de katılmasıyla beraber süreci yönetemeyeceklerini ifade etmişlerdir. Branş öğretmenlerinin bir kısmı ise öğrencilerin sürece dâhil olmalarının öğrenciler üzerinde olumsuz psikolojik etkilerinin olabileceğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı özel gereksinimli öğrencilerin sürece dâhil olmasının sürecin farkında olmayışları nedeniyle işlevsiz olacağını ifade etmişlerdir. Okul rehber öğretmeni ise diğer öğretmenlerin aksine özel gereksinimli öğrencilerin katılabileceğini ve bu durumun onları mutlu edebileceğini ifade etmiştir. Okulda görev yapan özel eğitim öğretmeni öğrencileri sürece katmadıklarını çünkü öğretmenlerin karar alma konusunda yeterli olduklarını bu nedenle de öğrencilerin sürece dâhil olmalarının gereksiz olduğunu ifade etmiştir. Branş öğretmenlerinin bazıları ise özel gereksinimli öğrencilerin kendi durumları hakkında bilgi sahibi olmaları durumunda bu durumu kötüye kullanacakları ihtimaline karşın ekipte yer almamaları gerektiğini savunmuştur. Öğrencilerin katılabileceğini savunan öğretmenlerin bir kısmı toplantılara katılmadan önce diğer ekip üyelerinin bir araya gelerek hazırlık yapmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Okul yöneticisi de bazı öğretmenlerin görüşlerine paralel olarak sürecin henüz öğrenci katılımına hazır olmadığını ifade etmiştir. Okul yöneticisine göre öncelik aile katılımının tam sağlanması ardından öğrenci katılımının sağlanması şeklinde ifade edilmiştir. Ailelerin bir kısmı kendi çocuklarının sürece dâhil olmasının uygun olmayacağını ifade ederken geri kalan aileler kendi çocuklarının sürece dâhil olacak yeterlikte olduklarını ifade ederek katılmaları gerektiğini ve kendileriyle ilgili alınan kararlarda söz söyleme hakkına sahip olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Ülkemizde MEB tarafından yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre özel gereksinimli öğrencilerin BEP ekibinde yer almalarının zorunlu olduğu aynı zamanda kendisiyle ilgili alınan kararlarda görüş bildirme gibi bir görevinin olduğu bilinmektedir (MEB, 2012, s. 27). Alanyazın incelendiğinde özel gereksinimli öğrencilerin de dâhil edildiği BEP hazırlama sürecinde BEP toplantılarına katılan özel gereksinimli öğrencilerin BEP'e ilişkin bilgileri daha fazla hatırladıkları bilinmektedir (Royer, 2017).

Bunun yanı sıra özel gereksinimli öğrencilerin katıldığı BEP hazırlama sürecinin öğrenci açısından daha olumlu sonuçlar doğurduğu çalışmalarla ortaya konmuştur (Allen ve diğ., 2001; Arndt, Konradve Test, 2006; Martin ve diğ., 1996; Martin ve diğ., 2006; Mason, McGahee-Kovac ve Stillerman, 2002).

4.3. Sınırlılıklar

Araştırmadan elde edilen bulgular Eskişehir ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ortaokuldaki BEP ekibinde bulunan branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, okul yöneticisi ve ailelerin yer aldığı toplam 30 kişilik bir katılımcı grubundan alınan görüşlerle sınırlıdır.

4.4. Öneriler

Bu başlık altında araştırma sonucunda elde edilen bilgiler ışığında uygulama ve ileri araştırmalara yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

4.4.1. Uygulamaya yönelik öneriler

MEB tarafından bağlı ilkokul ve ortaokullardaki BEP hazırlama birimlerinin sürekli olarak takip edilmesi ve bu ekiplerin oluşturulma sürecinden başlanarak tüm aşamalarda kayıt altına alınması ve süreç sonunda yapılan işlerin MEB tarafından görevlendirilen bağımsız bir özel eğitim uzmanı tarafından değerlendirilmesi önerilebilir.

BEP ekibinde bulunan tüm üyelere BEP hazırlama sürecine yönelik çeşitli eğitimlerin düzenlenmesi ve süreçte iş birliğine dayalı çalışmanın nasıl olması gerektiğine yönelik eğitimlerin verilmesi önerilebilir.

BEP ekibinde yer alan ailelere BEP hazırlama sürecine yönelik yasal hakları MEB tarafından görevlendirilen bir uzman tarafından çeşitli eğitimler aracılığıyla öğretilmesi önerilebilir. Bu yolla aileler hem sürece daha aktif katılım sağlayabilir hem de çocuklarının ve kendilerinin haklarını savunabileceklerdir.

BEP ekibinde yer alan ekip üyelerine, özel gereksinimli öğrencinin ekipte aktif bir üye olarak yer alabilmesi için de özel gereksinimli öğrencinin özelliklerine ve gereksinimlerine yönelik MEB veya üniversiteler tarafından görevlendirilen bir uzman tarafından çeşitli eğitimlerin verilmesi sağlanabilir.

Kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü genel eğitim ortamlarında BEP hazırlama sürecinin işlevsel olarak gerçekleştirilebilmesi için MEB'e bağlı bir denetleme birimi/ komisyonu/ kurulu oluşturulabilir.

4.4.2. İleri araştırmalara yönelik öneriler

BEP ekibi üyelerinin BEP hazırlama sürecine aktif katılımlarının sağlanması amacıyla uygulamalı nitel yaklaşımlardan olan eylem araştırmaları düzenlenebilir.

BEP hazırlama sürecinin daha uzun süreli yapıldığı okullarda sürece yönelik paydaşların deneyimlerinin ele alındığı vaka ve durum çalışmaları gerçekleştirilebilir.

MEB'e bağlı olan ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin, okullarındaki BEP hazırlama sürecine aktif katılımlarını amaçlayan çeşitli çalışmalar gerçekleştirilebilir.

MEB'e bağlı olan okullardaki farklı eğitim kademelerinde yürütülen BEP hazırlama sürecine yönelik nicel ve nitel çalışmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Aksoy, V., ve Diken, İ. H. (2009). Rehber öğretmenlerin özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlik algılarının incelenmesi. *İlköğretim Online, 8*(3), 709-719.

Allen, S. K., Smith, A. C., Test, D. W., Flowers, C., and Wood, W. M. (2001). The effects of self-directed IEP on student participation in IEP meetings. *Career Development for Exceptional Individuals, 24*(2), 107-120.

Arndt, S. A., Konrad, M., and Test, D. W. (2006). Effects of the self-directed IEP on student participation in planning meetings. *Remedial and Special Education, 27*(4), 194-207.

Avcıoğlu, H. (2011). Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamaya ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 12*(1), 39-53.

Avcıoğlu, H. (2012). Rehberlik ve araştırma merkezi (RAM) müdürlerinin tanılama, yerleştirme-izleme, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama ve kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12*(3), 2009-2031.

Bacon, J. K., and Causton-Theoharis, J. (2013). 'It should be teamwork': A critical investigation of school practices and parent advocacy in special education. *International Journal of Inclusive Education, 17*(7), 682-699.

Bambara, L. M., and Kern, L., (2005). *Individualized supports for students with problem behaviors: Designing positive behavior plans.* New York: Guilford Press.

Bateman, B. D., and Linden, M. A. (1998). *Better IEPs: How to develop legally correct and educationally useful programs.* Colorado: Sopris West.

Batu, E. S. (2006). Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında ekip çalışmalarına yer verilmesi. O. Gürsel (Ed.), *Bireyselleştirilmiş eğitim programları* içinde (s. 31-44). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Beaudoin, N. (2008). *A school for each student: Personalization in a climate of high expectations.* Oxford: Routledge Pub.

Berg, B. L. (1998). *Qualitative research methods for social sciences.* (3rd. Edition) Boston: Allyn & Bacon.

Bogdan, R. C., and Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theories and methods.* (5th. Edition). Pearson Education, Inc.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, *9*(2), 27-40.

Broomhead, K. E. (2013). 'You cannot learn this from a book'; pre-service teachers developing empathy towards parents of children with Special Educational Needs (SEN) via parent stories. *European Journal of Special Needs Education*, *28*(2), 173-186.

Camadan, F. (2012). Sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine ve BEP hazırlamaya ilişkin öz-yeterliklerinin belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *39*(39), 128-138.

Çetin, Ç. (2004). Özel eğitim alanında çalışmakta olan farklı meslek grubundaki eğitimcilerin yaşadığı güçlüklerin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, *5*(1), 35-46.

Council for Exceptional Children, (1999), *The IEP Team Guide.* 1920 Association Drive, Reston, Virginia.

Creswell, J. (2016). *Araştırma deseni nitel, ,nicel ve karma yöntem yaklaşımları.* (Çev: S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.

Çuhadar, Y. (2006). İlköğretim okulu 1-5. sınıflarda kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri ve yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

Eratay, E., Tekinaslan, İ.Ç., ve Yıkmış, A. (2012). Zihin engelliler sınıf öğretmenliğinin eğitim uygulama okulu programına ve öğretimde kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşleri. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 137-158.

Felix, M., and Tymeson, G. (2016). Adapted physical education and sport. In (Eds. Joseph P. Winnick ve David L. Porretta) *Individualized education program,* (pp. 79-99). Leeds, United Kingdom: Human Kinetics.

Fish, W. W. (2006). Perceptions of parents of students with autism towards the IEP meeting: A case study of one family support group chapter. *Education*, *127*(1), 56-68.

Fish, W. W. (2008). The IEP meeting: Perceptions of parents of students who receive special education services. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth, 53*(1), 8-14.

Friend, M., and Cook, L. (2010). *Interactions: Collaboration skills for school professionals*. New York: Longman Publishing Group.

Gay, L. R., Mills, G. E., and Airasian, P. W. (2012). *Educational research: Competencies for analysis and applications.* Pearson Education, Inc.

Gilliam, J. E., and Coleman, M. C. (1981). Who influences IEP committee decisions?. *Exceptional Children, 47*(8), 642-644.

Golafshani, N. (2003). Understanding reliability and validity in qualitative research. *The Qualitative Report, 8*(4), 597-606.

Huefner, D. S. (2000). The risks and opportunities of the IEP requirements under IDEA'97. *The Journal of Special Education, 33*(4), 195-204.

İdin, Ş. (2016). Individualized education programs in teacher practices. *Journal of Educational Studies, 3*(1), 1-7.

İlik, H. Ş. (2018). Examination and evaluation of individualized education programs prepared for intellectual disability students. *Journal of Human Sciences*, *14*(4), 4898-4909.

Kale, M., Sığırtmaç, A. D., Nur, İ., ve Abbak, B. S. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi, 1*(2), 35-45.

Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 8*(1), 1-16.

Koshy, V. (2005). *Action research for improving practice: A practical guide*. New York: Sage Pub.

Langdridge, D. (2007). Phenomenological Psychology: Theory, Research and Method. London: Pearson Prentice Hall.

Lynch, J. M. (2012). Responsibilities of today's principal: Implications for principal preparation programs and principal certification policies. *Rural Special Education Quarterly*, *31*(2), 40-47.

MacLeod, K., Causton, J. N., Radel, M., and Radel, P. (2017). Rethinking the Individualized Education Plan process: Voices from the other side of the table. *Disability ve Society*, *32*(3), 381-400.

Martin, J. E., Van Dycke, J. L., Christensen, W. R., Greene, B. A., Gardner, J. E., and Lovett, D. L. (2006). Increasing student participation in IEP meetings: Establishing the self-directed IEP as an evidenced-based practice. *Exceptional Children*, *72*(3), 299-316.

Martin, J. E., Marshall, L. H., Maxson, L. M., and Jerman, P. (1996). Self-directed IEP. Longmont, CO: Sopris West.

Mason, C. Y., McGahee-Kovac, M., Johnson, L., and Stillerman, S. (2002). Implementing student-led IEPs: Student participation and student and teacher reactions. *Career Development for Exceptional Individuals, 25*(2), 171-192.

Mason, C. Y., McGahee-Kovac, M., and Johnson, L. (2004). How to help students lead their IEP meetings. *Teaching Exceptional Children*, *36*(3), 18-24.

Mereoiu, M., Abercrombie, S., and Murray, M. M. (2016). Structured ınterventıon as a tool to shift views of parent–professional partnerships: Impact on attitudes toward the IEP. *Exceptionality Education International*, *26*(1), 36-52.

Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implemention.* San Francisco: Jossey-Bass.

Miles, M. B., Huberman, A. M., and Saldana, J. (2013). *Qualitative data analysis*. London: Sage.

Murray, P. (2000). Disabled children, parents and professionals: Partnership on whose terms?. *Disability & Society, 15*(4), 683-698.

O'Connor, U. (2008). Meeting in the middle? A study of parent–professional partnerships. *European Journal of Special Needs Education*, *23*(3), 253-268.

Öztürk, C. Ç., ve Eratay, E. (2010). Eğitim uygulama okuluna devam eden zihin engelli öğrencilerin öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkında görüşlerinin belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(2), 145-159.*

Özyürek, M. (2010). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı temelleri ve geliştirilmesi.* (7. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.

Royer, D. J. (2017). My IEP: A student-directed ındividualized education program model. *Exceptionality*, *25*(4), 235-252.

Rubin, H. J., and Rubin, I. S. (2005). *Qualitative interviewing: The art of hearing data.* (2nd. Edition). London: Sage.

Saban, A., ve Ersoy, A. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Saldana, J. (2015). *The coding manual for qualitative researchers*. London: Sage.

Salend, S. J. (2007). *Individualized education programs. The preager handbook of special education.* Westport: Preager Publishers.

Smith, J. A., Flower, P., and Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research,* London: Sage Pub.

Smith, J.A. and Osborn, M. (2003) Interpretative phenomenological analysis. J.A. Smith (Ed.), Qualitative Psychology: A Practical Guide to Research Methods. London: Sage.

Snell, M. E., Janney, R., and Elliott, J. (2000). *Collaborative teaming*. Baltimore: Paul H. Brookes Pub..

Şahin, F. T., ve Kalburan, F. N. C. (2009). Aile eğitim programları ve etkililiği: Dünyada neler uygulanıyor? *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *25*(25), 1-12.

Taylor, S. J., Bogdan, R., and DeVault, M. (2015). *Introduction to qualitative research methods: A guidebook and resource.* John Wiley & Sons.

Tike Bafra, L. (2007). Sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenler ve rehberlik araştırma merkezi çalışanlarının bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecine ilişkin tutumları ve bu süreçte karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Vuran, S., (2006). Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi. O. Gürsel (Ed.), *Bireyselleştirilmiş eğitim programları* içinde (s. 1-12). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Vuran, S., Bozkuş-Genç, G., ve Sani-Bozkurt, S. (2017). İşbirliği ile bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme süreci: Durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 18*(2), 165-184.

Winterman, K. G., and Rosas, C. E. (2014). *The IEP Checklist: Your guide to creating meaningful and compliant IEPs*, Baltimore: Paul H. Brookes Pub.

Wright, P. W. D., Wright, P. D., and O'Connor, S. W. (2016). *Wrightslaw: All about IEPs*. Virginia: Harbor House Law Press, Inc.

Yaman, A. (2017). *Kaynaştırma modeli ile eğitilen öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yavuzer, Y. (2006). Psikolojik danışma ve rehberlik: Temel kavramları, ilkeleri ve tarihçesi. M. E. Deniz ve A. Erözkan (Editörler). *Psikolojik danışma ve rehberlik* içinde (s. 3-34), Ankara: Nobel Yayınevi.

Yılmaz, M. F. (2013). *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının (BEP) uygulanmasında ilköğretim kurumlarında görev yapan yöneticilerin karşılaştıkları engellerin incelenmesi (Gaziantep İli Merkez İlçeleri Örneği),* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yılmaz, E., ve Batu, E. S. (2016). Farklı branştan ilkokul öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, yasal düzenlemeler ve kaynaştırma uygulamaları hakkındaki görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 17*(3), 247-268.

Zeitlin, V. M., and Curcic, S. (2014). Parental voices on individualized education programs: 'Oh, IEP meeting tomorrow? Rum tonight!'. *Disability & Society*, *29*(3), 373-387.

Zirkel, P. A. (2016). Parental participation: The paramount procedural requirement under the IDEA. *Connecticut Interest Law Journal*, *15*(1). 1-36.

Zirkel, P. A., and Hetrick, A. (2017). Which procedural parts of the IEP process are the most judicially vulnerable?. *Exceptional Children*, *83*(2), 219-235.

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Aile Demografik Bilgi Formu

Ek 2. Öğretmen Demografik Bilgi Formu

Ek 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Ek 4. Gönüllü Katılım Formu

Ek 5. Etik Kurul Karar Belgesi

Ek 6. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni

Ek 7. Araştırmacı Günlüğü (Örnek)

Ek 8. Nvivo 11 Kodlama Sayası (Örnek)

EK- 1 Aile Demografik Bilgi Formu

AİLE DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Görüşme Tarihi: **Görüşen Kişi:**

Görüşülen Kişi:

Kimlik Bilgileri

Annenin

Adı-Soyadı : Yaşı : Eğitim Durumu :

Mesleği : Tel No :

Babanın

Adı-Soyadı : Yaşı : Eğitim Durumu :

Mesleği : Tel No :

Kardeşlerin

Sayısı : Yaşları : Cinsiyetleri: ( ) Erkek ( ) Kadın

Eğitim Durumları:

Herhangi bir engelleri olup olmadığı:

Ailenin sosyo- ekonomik durumu:

0-500 TL arası ( ) 500-1000 TL arası ( ) 1000-1500 TL arası ( )

1500-2000 TL arası ( ) 2000-2500 TL arası ( ) 2500-3000 TL arası ( )

3000 TL ve üzeri ( )

Anne babanın medeni durumu:

Birlikte ( ) Ayrı yaşıyor ( ) Boşanmış ( )

Evde yaşayan diğer aile bireyleri hakkında bilgi:

EK- 2 Öğretmen Demografik Bilgi Formu

ÖĞRETMEN DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Adınız ve Soyadınız:

2. Yaşınız:

3. Cinsiyetiniz: ( ) Erkek ( ) Kadın

4. Eğitim düzeyiniz:

( ) İlköğretim

( ) Lise

( ) Yüksek okul

( ) Üniversite

( ) Diğer..

5. Özel eğitim aldınız mı?

a) Evet, ise belirtiniz…….

b) Hayır

6. Çalışmakta olduğunuz alan:

7. Çalışmakta olduğunuz birim\ ünite:

8. Meslekte çalıştığınız süreniz?

a) 1 yıldan az

b) 1-5 yıl arası

c) 5-10 yıl

d) 11 yıl ve üzeri

EK- 3 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Öğretmen Görüşme Soruları:

Görüşme Soruları	Araştırmacı İçin Hatırlatıcı Açıklamalar
Sınıfınızda eğitim gören özel gereksinimli birey hakkında neler biliyorsunuz?	
Sınıfınızda eğitim gören özel gereksinimli bireyin eğitim geçmişine ilişkin neler biliyorsunuz?	
BEP geliştirme birimine gelmeden önce BEP hazırlamaya ilişkin daha önce eğitim aldınız mı? Cevabınız hayırsa eğitim almama nedeniniz nedir?	
Cevabınız evetse aldığınız eğitimler hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Aldığınız eğitimlerden ne şekilde faydalandınız?	
Ailenin de BEP ekibinde yer alması fikri size nasıl geliyor? Sizce ailenin de düşüncelerinin alınması BEP hazırlanmasına ne gibi katkılar sağlayabilir?	
Bir öğretmen olarak BEP toplantılarında ne gibi sorumluluklarınız var? Bu sorumluluklar hakkında~~ki~~ ne düşünüyorsunuz?	
BEP için belirlenen amaçların çocuğa uygunluğu konusunda ne düşünüyorsunuz?	
Okulunuzda BEP ekibinde kimler yer alıyor?	
BEP geliştirme biriminde işler nasıl yürüyor? BEP ekibinin birbirleriyle olan ilişkileri nasıldır?	
BEP geliştirme biriminde programı hazırlarken ne gibi kaynaklardan yararlanırsınız?	
BEP geliştirme ekibinin yasal anlamda görevleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?	
BEP ekibindeki rol dağılımı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?	
BEP hazırlama sürecinde zorluk yaşadınız mı? Yaşadıysanız ne gibi zorluklar yaşadınız? Açıklar mısınız?	

BEP ekibi üyeleri birbiri ile hangi yollardan iletişime geçerler? BEP ekip üyeleri arasındaki iletişim hakkında ne düşünüyorsunuz?	
Kendisi için BEP hazırladığınız özel gereksinimli bireyin BEP ekibi ve sürecindeki rolü sizce ne olmalıdır?	Özel gereksinimli bireyin BEP ekip toplantısına katılması hakkında ne düşünüyorsunuz? Öğrenci ekibe ne tür katkı sağlayabilir? Öğrenciyi BEP toplantısına davet etmeden önce nasıl bir süreç izlenmesinin yararlı olacağını düşünürsünüz?
Daha önce BEP ekibinde yer almış mıydınız? Aldıysanız şimdiki ekip rolünüz ile karşılaştırıp aradaki farkları söyleyebilir misiniz?	
Eklemek istediğiniz görüş veya önerileriniz nelerdir?	

Aile Görüşme Soruları:

Görüşme Soruları	**Araştırmacı İçin Hatırlatıcı Açıklamalar**
Bana çocuğunuzdan biraz söz eder misiniz?	Giriş için aile ile demografik bilgi formundan elde edilen bilgilerin yardımıyla aile görüşmeye hazırlanacak
BEP toplantılarında size verilen sorumluluklar hakkındaki görüşleriniz nelerdir?	

Sizce BEP için belirlenen amaçların çocuğunuza uygun olup olmadığı konusunda neler düşünüyorsunuz?	
BEP geliştirme biriminin ya da işleyişi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?	
BEP geliştirme biriminde çocuğunuzun programını hazırlarken siz neler yaptınız? (Hangi kaynaklardan, kimlerden yararlandınız?)	
BEP geliştirme ekibinin yasal anlamda ne gibi görevleri vardır?	
BEP ekibindeki rol dağılımı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?	a. Süreçte zorluk yaşadınız mı? b. Yaşadıysanız ne gibi zorluklar yaşadınız? Açıklar mısınız?
BEP ekibinde yer alan üyelerin iletişim biçimleri hakkındaki görüşleriniz nelerdir?	
Çocuğunuz gibi BEP hazırlanan özel gereksinimli bireyin, BEP ekibi ve sürecindeki rolü sizce ne olmalıdır?	
Daha önce BEP ekibinde yer almış mıydınız? Aldıysanız şimdiki ekipte aldığınız rolünüzle karşılaştırıp aradaki farkları söyleyebilir misiniz?	
Eklemek istediğiniz görüş veya önerileriniz nelerdir?	

Okul Yöneticisi Görüşme Soruları:

Görüşme Soruları	**Araştırmacı İçin Hatırlatıcı Açıklamalar**
Okulunuzdaki BEP ekibinde kimler görev alıyor?	
BEP ekibinde rolleri belirlerken hangi noktalara dikkat edersiniz/ ettiniz?	
BEP geliştirme birimine gelmeden önce BEP hazırlamaya ilişkin daha önce eğitim aldınız mı? Aldığınız eğitimlerden ne şekilde faydalandınız?	

Ailenin BEP ekibinde yer alması konusundaki görüşleriniz nelerdir?	Ailelerin fikirlerini ortaya koymasını süreç açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?
BEP için belirlenen amaçların çocuklara uygunluğu konusunda ne düşünüyorsunuz?	Her çocuğa dair alınacak
BEP geliştirme biriminin ya da işleyişi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?	Her BEP ekibine dair alınacak
BEP geliştirme biriminde programı hazırlarken ne gibi kaynaklardan yararlandınız?	
BEP geliştirme ekibinin yasal anlamda ne gibi görevleri vardır?	
BEP ekibindeki rol dağılımı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?	
Öğrenciler için BEP geliştirme sürecinde zorluk yaşadınız mı? Yaşadıysanız ne gibi zorluklar yaşadınız? Açıklar mısınız?	
BEP ekibinde yer alan üyelerin iletişim biçimleri hakkındaki görüşleriniz nelerdir?	
Kendisi için BEP hazırladığınız özel gereksinimli bireyin BEP ekibi ve sürecindeki rolü sizce ne olmalıdır?	
Daha önce BEP ekibinde yer almış mıydınız? Aldıysanız şimdiki ekip rolünüz ile karşılaştırıp aradaki farkları söyleyebilir misiniz?	
Eklemek istediğiniz görüş veya önerileriniz nelerdir?	

EK- 4 Gönüllü Katılım Formu

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Değerli Katılımcı,

Yapılacak olan çalışma kapsamında sizden gelecek bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle size verilecek "Katılımcı Demografik Veri Formu" ve "Aile Bilgi Formunu" içtenlikle doldurmanız ve görüşme sorularına cevap vermeniz beklenmektedir. Size yöneltilen soruları cevaplamak istemediğiniz takdirde bir diğer soruya geçebileceğiz. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmada görüşmelerimiz sırasında ses kaydı alınacaktır ve elde edilen veriler yalnızca araştırma amacı ile kullanılacaktır. Kişisel bilgileriniz ise gizli tutulacaktır. Katılım ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Lütfen araştırmaya katılmak konusundaki tercihinize göre aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz ve ilgili alanlara adınız ve soyadınızla birlikte imzanızı atmayı unutmayınız.

I. Bu araştırmada yer almayı **kabul ediyorum** ☐ **kabul etmiyorum** ☐

II. Çalışmayı istediğim zaman yarıda kesip bırakabileceğimi biliyorum ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasını

kabul ediyorum ☐ **kabul etmiyorum** ☐

Ad ve Soyad:

İmza:

Araştırmayla ilgili sorularınızı aşağıdaki e-posta adresini kullanarak yöneltebilirsiniz.

Saygılarımla,

Araştırmacı: Arş. Gör. Ömer Faruk TOPRAK
Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü
E-posta: omerfaruktoprak@anadolu.edu.tr

EK- 5 Etik Kurul Karar Belgesi

Evrak Kayıt Tarihi: 07.01.2018	Protokol No: 2739	Tarih: 31.01.2018

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Bir Ortaokuldaki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirme Sürecine İlişkin Paydaşların Deneyimleri
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Yrd. Doç. Dr. Aysun ÇOLAK
TEZ YAZARI:	Ömer Faruk TOPRAK
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

Prof.Dr. Coşkun BAYRAK
(Başkan-Eğitim Fak.)

Prof.Dr. T. Volkan YÜZER *(Başkan Yardımcısı-Açıköğretim Fak.)*	**Prof.Dr. Esra CEYHAN** *(Eğitim Fak.)*
Prof.Dr. Münevver ÇAKI *(Güzel Sanatlar Fak.)*	**Prof.Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ** *(İkt. ve İdari Bil. Fak.)*
Prof.Dr. Handan DEVECİ *(Eğitim Fak.)*	**Prof.Dr. Emel ŞIKLAR** *(İkt. ve İdari Bil. Fak.)*

EK- 6 Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni

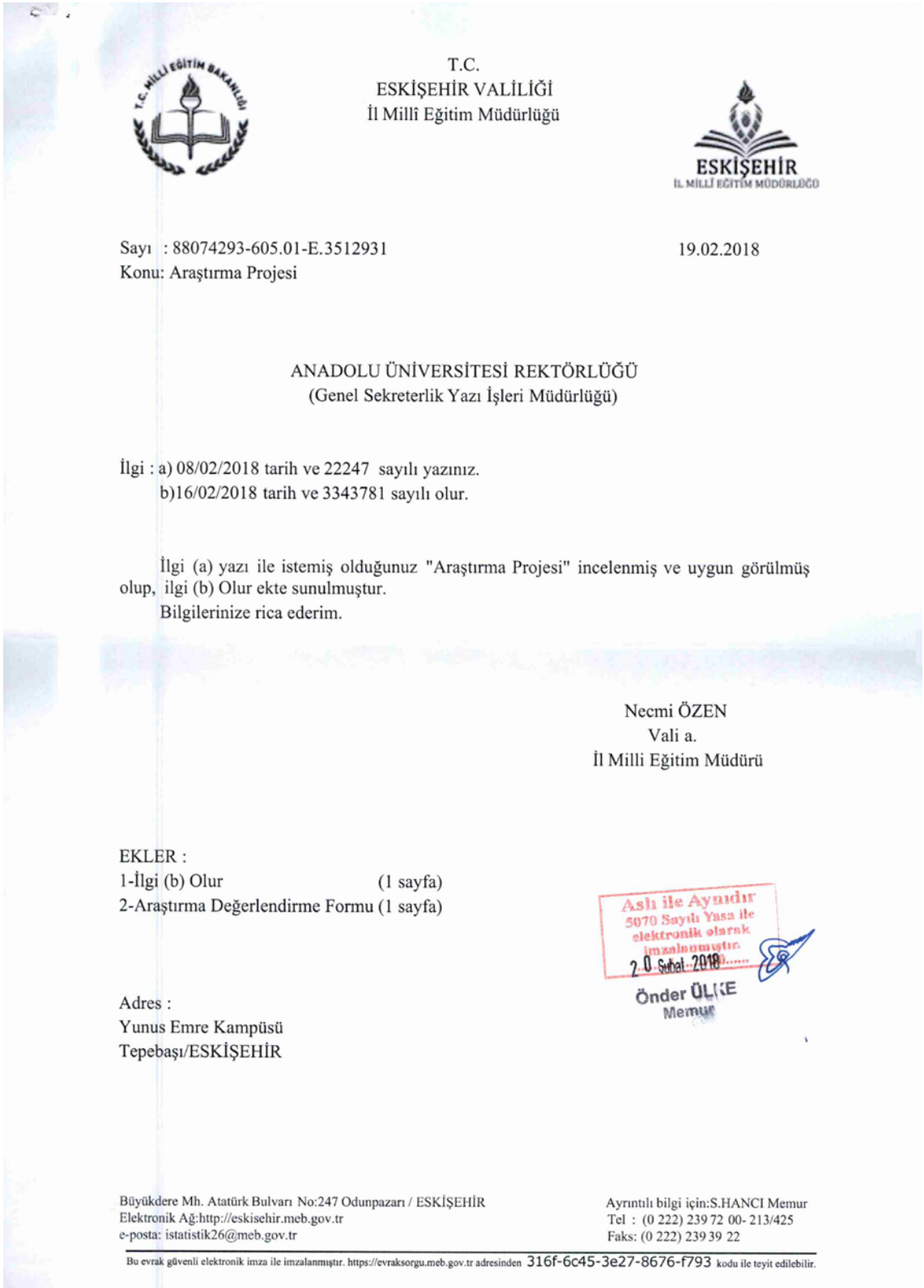

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ESKİŞEHİR
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : 88074293-605.01-E.3512931 19.02.2018
Konu: Araştırma Projesi

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Genel Sekreterlik Yazı İşleri Müdürlüğü)

İlgi : a) 08/02/2018 tarih ve 22247 sayılı yazınız.
b)16/02/2018 tarih ve 3343781 sayılı olur.

İlgi (a) yazı ile istemiş olduğunuz "Araştırma Projesi" incelenmiş ve uygun görülmüş olup, ilgi (b) Olur ekte sunulmuştur.
Bilgilerinize rica ederim.

Necmi ÖZEN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

EKLER :
1-İlgi (b) Olur (1 sayfa)
2-Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Aslı ile Aynıdır
5070 Sayılı Yasa ile elektronik olarak imzalanmıştır.
20 Şubat 2018
Önder ÜLKE
Memur

Adres :
Yunus Emre Kampüsü
Tepebaşı/ESKİŞEHİR

Büyükdere Mh. Atatürk Bulvarı No:247 Odunpazarı / ESKİŞEHİR
Elektronik Ağ:http://eskisehir.meb.gov.tr
e-posta: istatistik26@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için:S.HANCI Memur
Tel : (0 222) 239 72 00- 213/425
Faks: (0 222) 239 39 22

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 316f-6c45-3e27-8676-f793 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ESKİŞEHİR
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : 88074293-605.01-E.3343781 16.02.2018
Konu: Araştırma Projesi

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü'nün 08/02/2018 tarih ve 63784619-605.01-E.22247 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile; Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ömer Faruk TOPRAK, Yard. Doç. Dr. Aysun ÇOLAK'ın danışmanlığında "Bir Ortaokuldaki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirme Sürecine İlişkin Paydaşların Deneyimleri" başlıklı uygulama çalışması Araştırma İzin Komisyonu tarafından incelenmiş ve komisyon tarafından sakınca görülmediği tespit edilmiş olup, komisyon tarafından belirtilen okulda yukarıda adı geçen projenin gerçekleştirilmesi uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde takdirlerinize arz ederim.

Barış HANCI
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
.../02/2018

Necmi ÖZEN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

EK:
Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Büyükdere Mh. Atatürk Bulvarı No:247 Odunpazarı / ESKİŞEHİR
Elektronik Ağ:http://eskisehir.meb.gov.tr
e-posta: istatistik26@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için:S.HANCI
Tel : (0 222) 239 72 00- 213/425
Faks: (0 222) 239 39 22

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 0f1c-cd73-39a7-b751-c878 kodu ile teyit edilebilir.

T.C

ESKİŞEHİR VALİLİĞİ

İl Milli Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Ömer Faruk TOPRAK
Kurumu/Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu ve Kademesi	
Araştırmanın Konusu	Bir Ortaokuldaki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirme Sürecine İlişkin Paydaşların Deneyimleri
Üniversite / Kurum Onayı	Var
Araştırma/Proje/Ödev/ Tez Önerisi	Var
Veri Toplama Araçları	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formları (Öğretmen, Aile, Okul Yöneticisi) Demografik Bilgi Formu, Araştırmacı Günlükleri, Dokümanlar,
Görüş İstenecek Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2017/25sayılı genelgesi gereğince 2017-2018 öğretim yılında uygulanmasında sakınca yoktur.	
Komisyon Kararı	KABUL (Oybirliği ile)
Muhalif Üyenin Adı ve Soyadı	Gerekçesi : .....

KOMİSYON

15/02/2018

Komisyon Başkanı
Barış HANCI
Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

Üye
Kadir KILIÇ
Öğretmen

Üye
Ömer GARAN
Öğretmen

Üye
E. Sonay DOĞANER
Öğretmen

EK-7 Araştırmacı Günlüğü (Örnek)

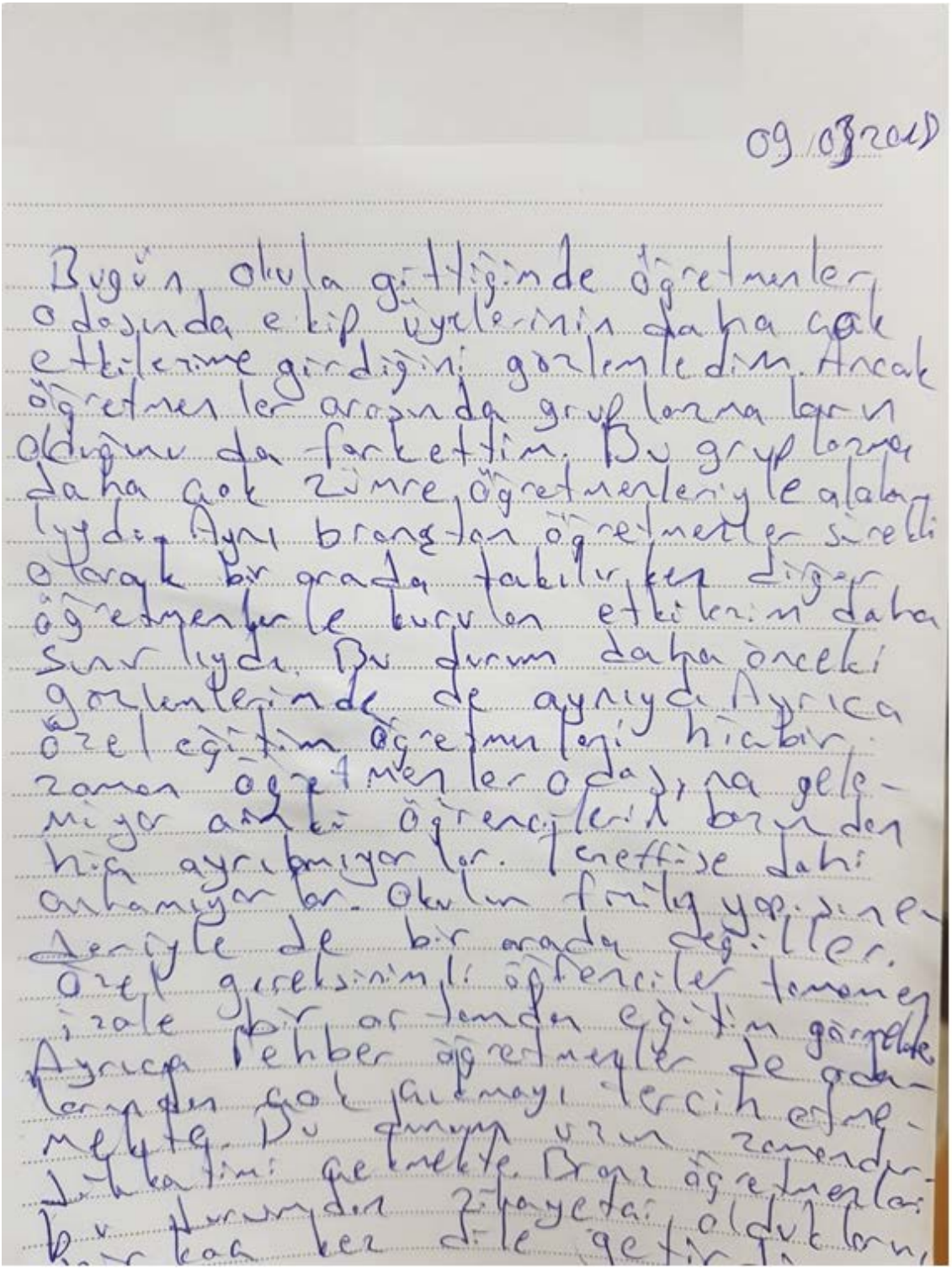

09/03/2018

Bugün okula gittiğimde öğretmenler odasında ekip üyelerinin daha çok etkilezime girdiğini gözlemledim. Ancak öğretmenler arasında gruplaşmaların olduğunu da farkettim. Bu gruplaşma daha çok zümre öğretmenleriyle alakalıydı. Aynı branştan öğretmenler sürekli olarak bir arada takılırken diğer öğretmenlerle kurulan etkilezim daha sınırlıydı. Bu durum daha önceki gözlemlerimde de aynıydı. Ayrıca özel eğitim öğretmenleri hiçbir zaman öğretmenler odasına gelemiyor ainki öğrencilerin bazından hiç ayrılamıyorlar. Teneffüse dahi çıkamıyorlar. Okulun fizikî yapısı nedeniyle de bir arada değiller. Özel gereksinimli öğrenciler tamamen izole bir ortamda eğitim görmekte. Ayrıca rehber öğretmenler de odalarından çok çıkmayı tercih etmemekte. Bu durum uzun zamandır dikkatimi çekmekte. Branş öğretmenleri bu durumdan zihayetçi olduklarını bir kaç kez dile getirdi.

EK-8 Nvivo 11 Kodlama Sayfası (Örnek)

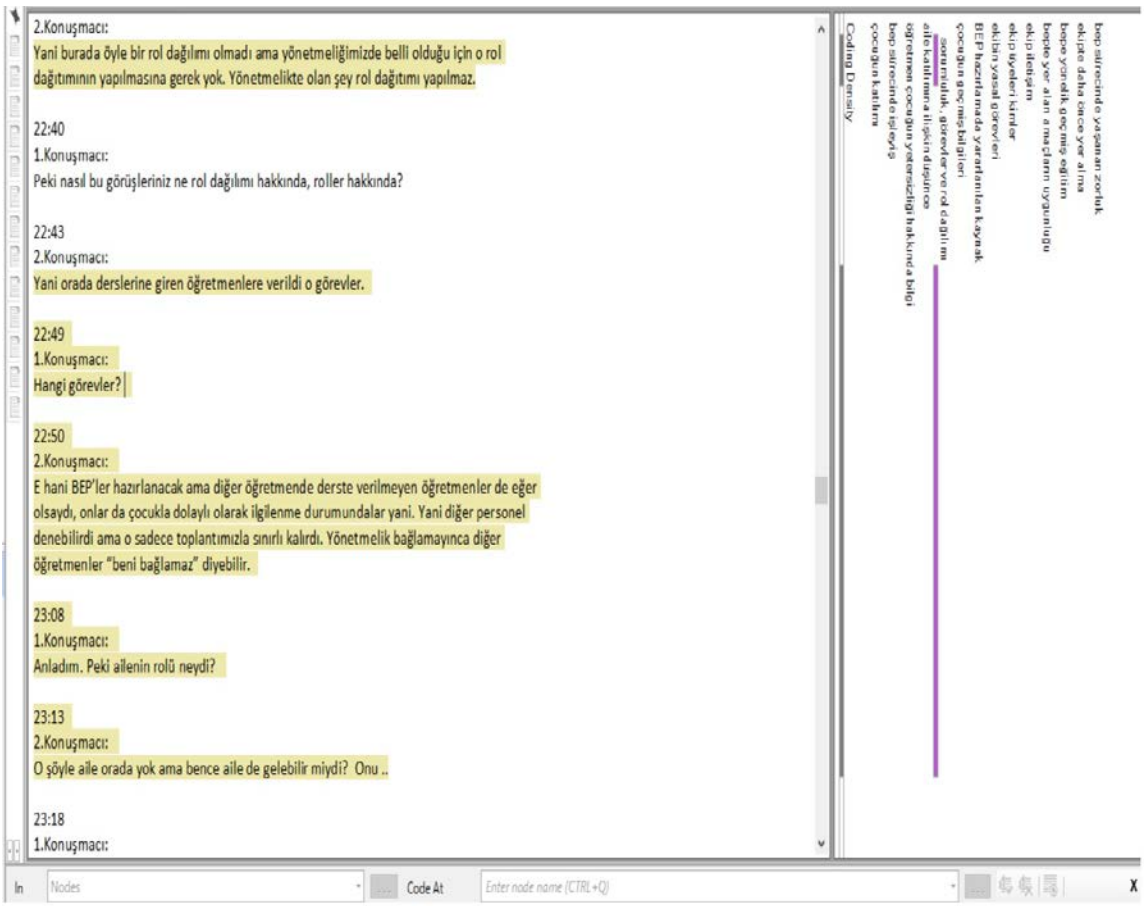

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Ömer Faruk TOPRAK

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı : Eruh/ 1992

E-posta : omerfaruktoprak@anadolu.edu.tr

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2015- Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Araştırma Görevlisi
- 2011-2015 İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Çift Anadal programı
- 2010-1014 İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği Lisans Programı
- 2007-2010 Siirt Selami Değer Anadolu Lisesi

Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlara Üyelikler:

- 2015-Devam ediyor, American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD)

Yayınlar ve/veya Bilimsel/Sanatsal Faaliyetleri:

Yassıbaş, U., Çolak, A., Şahin, C. H. ve Toprak, Ö. F. (2017). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara sahip ailelerin yaşam deneyimlerine yönelik yapılan çalışmaların incelenmesi: Meta sentez çalışması. Uluslararası Katılımlı 27. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Sözlü Bildiri, 8-10 Kasım, Samsun/Türkiye.